FRANCISC MUNTEAMU
EDITURA ALBATROS
BUCUREŞTI 1983
Ilustraţia copertei: GH. MARINESCU

ÎN CEI PATRU ANI DE RĂZBOI, pe calea Dudeştilor nu s-au schimbat decât firmele magazinelor; au apărut pe ele nume cu terminaţia „eseu", Ionescu, Popescu, Tomescu, dar proprietarii, vânzătorii, intermediarii au rămas aceiaşi; unii cu, alţii fără perciuni. Din cauza concentrărilor, a miilor de permisii cu termene scurte, de la 2 la 6, date soldaţilor, instituţiile de plăceri din jurul Crucii de Piatră s-au extins, s-au înmulţit: de la Sfânta Vineri şi până la Nerva Traian fetele de toate vârstele şi formele au invadat străzile lăturalnice, seara de la opt şi până în zori se auzeau patefoanele cu sunet metalic, înjurăturile muscalilor îndemnându-şi caii costelivi.

La „Casanova" mirosea a parfum şi urină.

Deşi camuflajul era reglementat prin diferite ordonanţe emise de primăriile sectoarelor, de Comandamentul Militar al Capitalei, de Prefectură, pe Dudeşti lăptăriile, „iaurgeriile, gogoşeriile nu aveau ferestrele, vitrinele prevăzute cu hârtie albastră: închideau seara devreme şi deschideau când se lumina de zi. Pe un traseu restrâns de jumătate de kilometru se înşiruiau, uşă la uşă, *sute* de iaurgerii, birturi economice şi toate supravieţuiau; aveau propria clientelă. Muncitorii de noapte, fetele, „peştii", birjarii, în zori oltenii abia aşteptau să se deschidă magazinele, consumau în grabă ciorba de burtă, iaurtul, şi apoi, răbdători, aşteptau să se facă din nou seară.

Gheorghe Groma observase „viaţa" de pe Dudeşti, se acomodase cu ea, se obişnuise cu freamătul nopţilor, cu agitaţia dimineţilor, cu oamenii permanent grăbiţi: avea misiunea să supravegheze iaurgeria „La Miţa", să facă rost de numele şi adresele clienţilor permanenţi, a vizitatorilor neobişnuiţi. Bătuse o săptămână cartierul, metru cu metru, se apropiase de iaurgerie, se interesase în primul rând de patroana ei, de coana Miţa, o femeie în vârstă, grasă, lăbărţată, cu ochii permanent injectaţi de o conjunctivită cronică, cu pungi sub ochi, cu guşă, cu umerii lăsaţi.

Cele mai multe informaţii le avea de la geamgiul de peste drum, un bătrân cu un singur ochi, cu faţă vicleană de macedonean.

— Cu ce aş putea să vă servesc, domnule comisar?

Groma încremeni. Nu umblase decât îmbrăcat în civil.

— De ce crezi că sunt comisar?

— Păi, bateţi strada de zece ori pe zi Cine vrea să se plimbe, să ia aer nu vine pe D.udeşti. La început am crezut că vreţi o fată. O puteaţi găsi într-o jumătate de oră. Că doar nu doriţi să vă însuraţi. Vă interesează ceva, vreţi o informaţie? Plătiţi sau doar aşa de-a moaca? Ştiu tot ce se petrece în Cruce. Bănuiţi ca nu trăiesc din rame. Cine cumpără astăzi rame aurite? Nimeni. Aici la noi dragostea ţine o jumătate de oră şi ramele o veşnicie. Mi-aţi văzut vitrina? Am un Cristps pe muntele Ghetsimani. Cristosul costă opt lei, rama un pol. Cine e prost să dea 28 de lei pe un tablou când o femeie costă mai puţin…

— Şi atunci din ce trăieşti?

— Vând prezervative. „Qlla" şi „Primeros". „Primeros" e mai bun, dar „GUA" are firmă.

— Şi cine ştie că geamgiul vinde prezervative?

— Toată lumea. Vedeţi balonul de la uşă? Nu e balon. E prezervativ. Vreţi şi dumneavoastră?

— Nu.

Groma îşi pierdu din elan. Să nu se dea totuşi de gol, se interesă de mai multe prăvălii:

— A cui e vopsitoria de peste drum?

— Scrie pe firmă. A lui Grecea.

— E chiar a lui sau e a unui jidan?

— E a lui, domnule comisar. Îl cunosc din 29. Dar să ştiţi, de la jidani nu mai scoateţi bani. Sunt aranjaţi pe căprarii. Fiecare îşi dă obolul unde trebuie. Sunteţi prea mic în grad şi prea nou să mai ciuguliţi ceva. Aici lucrurile sunt statornicite de mult. Pe Dudeşti nu se mai schimbă nimic, doar fetele.

Geamgiul îl informă şi despre Miţa: o ştia de mai bine de două decenii; îi cunoscuse şi soţul, un fost plutonier la manutanţa unui regiment din Capitală, bolnăvicios, alcoolic.

Prin comparaţie cu alte Iaurgerii, „La Miţa" nu avea nimic ieşit din comun: avea câteva fete cărora le dădea o mâncare pe datorie, atât… Miţa nu avea angajaţi, gătea singură, îşi prepara tot singură iaurtul. Burta şi-o procura direct de la abator, fără protecţie, laptele de

la ciobanii din Balta Albă, Conştiincios, Groma notase numele şi câteva date despre fetele care mâncau pe datorie: Florica Bărbii-Ciulriiţa, înaltă, păr negru, coc, fardată exagerat, spurcată la gură. Nu are legături cu oameni suspecţi; din punctul nostru de vedere ne interesantă. Adresa, „Baia populara, Câistina", Anton Pann 49. În paranteză trecea şi numele celui care o racolase şi o adusese în Cruce (Anghel). Marioara Irimie din Deva, tendinţă de îngrăşare, fund, sâni mari, accent unguresc. La Madam Cătălina, intrarea Urlaţi 4 (Anghel).

Domnul comisar-şef Berlogea, care îi transmisese sarcina supravegherii iaurgeriei din Dudeşti, nu-i dăduse lămuriri suplimentare.

— Şi mie mi se pare o treabă neclară, dragă Gigi. Cred că-i o chestie politică. Dacă n-ar fi fost importantă, nu s-ar fi amestecat şi cei de la Departament. Te duci, stai, vezi cine intră, cine iese de acolo, cine staţionează prin apropiere, notezi cât mai multe nume şi adrese şi atât…

— Domnule comisar-şef, trebuie să ştiu *ce* urmăresc. Oameni, ceva transporturi, pe unul mic şi gras, o femeie în vârstă, pe unul în uniformă – aşa, stau ca prostul Ce nume şi ce adrese să notez?

— Te descurci tu.

Groma insistă:

— Totuşi ar trebui să ştiu în ce direcţie mă orientez *t* speculă, valută, morală…

— Politică, Gigi. Dar e cel mai bine să nu ştii… În chestiile în care se amestecă Departamentul e bine să fii străin. Cât mai străin. În orice caz, dacă aflu ceva, te anunţ. Te sfătuiesc însă să fii discret… Să nu forţezi uşi/ să nu faci anchete. Fii prudent. Dacă faci o gafă în chestii politice, te paşte concentrarea…

Domnul comisar Berlogea era vechi în meserie: avea birou personal pe Pache, îşi făcuse stagiul şi la Departament, îi ştia pe cei de sus. un timp condusese o circă în sectorul 2 Negru. Sfaturile lui erau valoroase, trebuia să ţină cont de ele. În afară de asta Berlogea era bine văzut, se evidenţiase cu ocazia grevelor de la „Laromet" şi „Vulcan", avea spatele acoperit. Nu se mai expunea prosteşte, aştepta să iasă onorabil la pensie, cu atât mai mult cu cât, frontul fiind prea aproape de hotarele ţării, orice risc era inutil. Cu ajutorul lui a fost Groma mobilizat pe loc, scutit de serviciul militar. De la izbucnirea războiului

nu făcuse decât două luni de concentrare la o unitate de jandarmi, pe urmă, la insistenţele lui Berlogea. fusese transferat ca agent la Siguranţă. Dacă ar fi avut noroc să se facă remarcat, să-i circule numele pe sus, ar fi avut şi şansa să devină comisar. La început sperase că iaurgeria „La Miţa" îi va deschide poarta spre postul visat, dar pe zi ce trecea îşi dădea seama că Dudeştiui era o linie moartă. Hotărâse chiar să iasă la raport, să se sfătuiască din nou cu Berlogea, să-şi ceară mutarea în altă parte. Să nu fie totuşi descoperit, rămăsese pentru o ultimă noapte în cartier, să poată adăuga la raport că-şi făcuse datoria şi ziua şi noaptea.

Era sfârşit de aprilie, o noapte răcoroasă, sfâşiată de vânturi subţiri de răsărit. Trecu întâi pe la „Baia populară Cristina" de pe Anton Pann. să stea de vorbă cu Florica Barbu. Poate ştie ea ceva despre doamna Miţa. Proprietara băii îi ceru legitimaţia, apoi îl rugă să aştepte. Florica era la baie.

— Dar să ştiţi, Florica e fată cuminte, strânge bani pentru mobilă, vrea să se aranjeze. Dacă aveţi treabă cu ea, vă pierdeţi vremea.

— Vreau doar câteva informaţii.

— Despre clienţi n-o să vă spună nimic. Am instruit-o eu. Cu clienţii nu se discută decât probleme profesionale. Nu permit fetelor nici măcar să înregistreze numele clienţilor. Nu-mi convine să se întâlnească cu ei în oraş. Ştiţi ce impozit mi-au pus pentru baie?

În sfârşit apăru Florica. Avea părul ud şi faţa roşie. La „Baia populară Cristina" dragoste nu se făcea în pat, ci în vană.

— Florica, te aşteaptă un domn.

— Întâi mă odihnesc, doamnă. Imbecilul era să mă înece. Dacă-l mai prind pe nenorocitul ăsta aici, îi muşc urechile.

— Domnul doreşte să-ţi pună doar câteva întrebări. E de la poliţie.

Florica se uită lung la Groma:

— În ultima vreme toţi clienţii îmi spun că sunt de la poliţie. Şi nenorocitul spune că e. Aveţi o legitimaţie?

Groma îi arătă carnetul de agent.

— Am vizele la zi, spuse calm Florica.

— Vreau să te întreb, domnişoară, despre doamna Miţa. Aia cu

iaurgeria.

— E o femeie de „treabă. Îmi dă pe datorie. Altceva nu ştiu despre ea.

Degeaba insistă Groma, Florica nu mai vru să răspundă la nicio întrebare.

Groma ieşi în stradă, bătu asfaltul până la Nerva Traian, se reîntoarse şi din cauza frigului trecu e pe la „Casanova". Intră în holul de la parter, se rezemă de calorifer şi privi clienţii care soseau cu maşinile, cu perdelele trase. Văzu câteva feţe cunoscute, dar nu se osteni să-şi aducă aminte de unde. Un domn mai în vârstă îl salută, îi zâmbi complice. Groma zâmbi şi el, se jenă, dar nu-şi aduse aminte de unde se cunosc. O chelneriţă cu o bluzăiie, transparentă, cu sâni mari, lăsaţi, îi aduse o cafea fără să-i fi comandat-o. Preţul cafelei era exorbitant, 20 de lei, totuşi n-avea destulă forţă s-o refuze. Se aşeză pe o canapea mascată cu o husă de stambă lângă un individ gras, transpirat, care mânea fursecuri dintr-o pungă. Fursecurile erau vechi, grasul îşi încleşta cu putere fălcile ca să le fărâmiţeze între dinţi. Fetele care veneau sau se duceau la cameră îi aruncau bezele şi el, mulţumit de atenţia ce i se dădea, privea în jur satisfăcut.

— Lu* asta mică eu i-am cumpărat costumul de baie, se întoarse spre Groma. De la Galeriile Lafayette. E nostimă, nu?

Groma ridică din umeri. În clipa aceea grasul descoperi ceaşca cu cafea în mâna lui Groma, spuse un „permiteţi" şi fără să aştepte aprobarea, vârî un fursec în cafea.

— Sunt tari, dădu explicaţii, dar exact ce-mi trebuie mie. Am ulcer duodenal. Întinse punga spre Groma. Serviţi, sunt cam vechi, dar foarte gustoase.

Groma refuză cu o clătinare a capului, puse ceaşca pe măsuţa din faţa lui şi urcă la etaj. Aici mişuna „lumea bună", fetele nu umblau în cămăşi de noapte transparente şi nici în chiloţi de baie: erau îmbrăcate în rochii lungi, purtau ciorapi, la cameră se lăsau dezbrăcate, uneori se împotriveau, să fie mai interesante. Erau instruite de doamna Papahagi care studiase casele de rendez-vous de la Paris. Domnilor în vârstă, sosiţi din provincie la procese sau treburi pe la ministere, doamna le înscena „amoruri la prima vedere" şi fetele plătite gras cedau greu: clienţii erau convinşi că au făcut cuceriri, deschideau punga cu dărnicie.

Groma o salută pe doamna Papahagi, îi sărută mâinile, nu-i purta pică, deşi căzuse şi el odată în cursă.

Era în primul an de stagiatură, aflase că la etaj sunt fete de clasă, uneori se întâmpla chiar ca doamna Papahagi să-şi aducă nişte prietene plictisite, soţii de ofiţeri plecaţi pe front, care voiau să fie fericite o singură dată.

— Vrei pe cineva anume, domniile Gigi?

— Nu.

— Am înţeles, ai insomnie şi te plictiseşti. Da, la noi e mai amuzant decât la Athenee. Dacă într-adevăr nu vrei decât să te distrezi, vino cu mine.

Îl duse într-o cameră din fundul coridorului unde nu erau decât o singură fată, îmbrăcată elegant şi doi domni mai în vârstă. Doamna Papahagi făcu prezentările:

— Domnul colonel Petrică, domnul avocat Marcian şi domnul Gigi. Şi Vera, verişoara mea. A fost curioasă să vadă întreprinderea şi am adus-o aici. La plecare le dădu un sfat: să pună patefonul în surdină.

Un timp au dansat pe rând, cuminte, numai coloneM îşi permise s-o strângă pe Vera în braţe mai mult decât s-ar fi cuvenit. Pe urmă, la coniac, au adus vorba despre fetele nenorocite care fac dragoste pentru bani.

— E îngrozitor» spuse Vera, Eu n-aş putea să mă culc cu un bărbat pe care nu-l iubesc. Mă rog, care să-mi placă.

Toţi trei au încercat să fie pe placul ei.

Vera s-a îndrăgostit de toţi trei pe rând şi abia dimineaţa au aflat că era angajată la doamna Papahagi pe post de „verişoară”.

Pentru clienţi mai simandicoşi, doamna înscena întâlniri unice.

— Doriţi, domnule senator, să cunoaşteţi pe cineva în trecere prin Capitală? E fiica primarului din… dar e mai bine să nu vă spun… A fost trişată în amor, a vrut să se sinucidă şi eu am sfătuit-o că e mult mai bine să se răzbune. A căzut de acord, dar nu acceptă decât un bărbat necunoscut, să nu aibe obligaţii. Şi numai pe întuneric.

— Bine, şi dumneavoastră cu ce vă alegeţi?

— Domnule senator, sunteţi clientul meu, se poate! îi plătiţi numai cheltuielile de drum până la Arad. Dar nu ei, că s-ar simţi

ofensată… Mie…

Suna pe fiica primarului pe interior, aceea îşi schimba costumul de baie cu o rochie de stradă şi intra în camera întunecată peste senator»

— Te plictiseşti, Gigi? îl întrebă doamna Papahagi.

— Nu, doamnă, am o treabă în cartier, am venit doar să vă sărut mâna. Asta e tot. Noapte bună.

Tot restul nopţii bătu asfaltul din faţa iaurgeriei. Convins că e ultima zi pe care o petrece în Dudeşti, hotărî ca dimineaţa să facă o investigaţie, ca client, chiar în iaurgerie. Cu orice risc.

Cu apariţia ceţii lăptoase a zorilor, Dudeştiul prinsese viaţă: ca din pământ răsăriră oltenii cu cobiliţele, în staţie se adunară birjele, muscalii îşi periau caftanele de catifea neagră ieşită la soare, apoi, zgomotoase, apărură şi tramvaiele roşii cu taxatori somnoroşi, obosiţi.

GHEORGHE GROMA SE NĂSCUSE ÎN VLAŞCA, într-un sat cu casele risipite pe două coline, ce aveau curţi lungi pentru fineţe şi livezi mari cu pruni netăiaţi, nestropiţi, neîngrijiţi. Din septembrie şi până la Crăciun, în casă, în pivniţă, în pod, mirosea şi ţuică. Taică-său umbla hâtru prin bucătărie, se îmbăta, devenea arţăgos şi înjura că are prea mulţi copii. Uneori, pe câte unul din preajma lui îl lua de mână, îl trăgea spre el, îl prindea între genunchi şi-l întreba cu seninătatea beţivului:

— Pe tine cum te cheamă?

— Ion.

— Eşti tot al meu?

— Al dumitale, tată.

— Şi cum de nu te-am văzut până acum?

— Mă vezi, tălică, în fiecare zi.

Bătrânul îl privea neîncrezător, scotea cinzeaca din buzunar şi cobora în pivniţă. Cinzeaca avea „cravată”, o sfoară lungă legată de gât. O arunca în butoi, îşi lipea urechea de câte o doagă, să audă gâlgâitul ţuicii când pătrunde în cinzeacă. Era muzica lui preferată. Dacă în aceste clipe cineva îndrăznea să facă vreun zgomot, îşi ieşea din fire, îşi strica ziua. Nu putea fi îmbunat cu nimic. Umbla de colo până colo, se aşeza la rădăcina gardului, îşi strângea genunchii sub bărbie şi-şi inventaria gospodăria. Coteţele trebuiau urcate pe nişte cărămizi, să

nu putrezească scândurile de umezeală, treapta a treia a scării trebuia înlocuită, curăţată matca băii de beton a raţelor. Trăgea permanent aceeaşi concluzie: la anul. La anul o să-şi aranjeze gospodăria încă din primăvară, o să taie şi prunii, o să repare şi coama de şindrilă. Acum, anu-i oricum pe ducă. Grijile îl supărau.

În zilele când era supărat descoperea că nevastă-sa era iarăşi borţoasă.

— Când, fă? Că luni de zile nu m-am atins de tine. Alai bine te năşteai vacă şi ne îmbogăţeam.

Gheorghe în ordinea vârstei era al doilea fiu, mai răsărit la înălţime ca ceilalţi; voia uneori să-l înfrunte pe taică-său, dar toate încercările se terminau la fel: cu câteva palme, cu un picior în fund.

În timpul claselor primare se aciuise în casa preotului din sat ca băiat la toate, săpa şi copilea roşiile, plivea răsadurile de morcovi, spăla vasele; preoteasa era inse severă, îl punea să buchisească şi cartea. Citind şi răscitind biblia devenise evlavios, îşi petrecea mai tot timpul liber prin biserică, mirosul tămâiei îl transporta în alte lumi, frumoase, trandafirii şi în vis purta discuţii cu arhanghelii. Sfântul Gheorghe, pictat călare pe tavan, părea că se răstoarnă din cupolă, dar avea faţa senină, cu trăsături frumoase de om bun. Când era singur în biserică, îl privea cu ochii întredeschişi, până i se părea că sfântului i se destind trăsăturile, că-i zâmbeşte. Era în relaţii bune cu el: îi spunea păsurile, dorinţele, îi cerea să-l ajute de sus, să prindă crăpceani, să aibă grijă de tusea lui maică-sa. Părintele Zisu îl îndrăgise; uneori, în serile de iarnă îl aşeza călare pe genunchi şi-l învăţa capitalele ţărilor din apropiere, nume de fluvii şi munţi, îl punea să înmulţească 7 cu 8, să scadă fără condei 17 din 39.

Preoteasa era stearpă; îl bodogăni pe preot să-l înfieze. Părintele se împotrivi:

— Matale nu-ţi dai seama că în clipa când devine fiul nostru, noi nu mai facem binefacere. Îl ajutăm pe al nostru. Şi domnul vede. Aşa, pomana pe care o fac cu el mi se trece în cartea de aur. Că trebuie să echilibrez cele rele cu cele bune.

Tot din dorinţa de a echilibra cele bune cu cele rele îl punea să măture în spatele altarului, să aducă lemne în cele două sobe de tuci din pronaos, să şteargă de praf icoanele.

Când îi venise sorocul, îl trimise intern la liceul din Videle. Îl

însoţi până la şcoală şi stătuse de vorbă cu toţi profesorii:

— Îl las pe mâna dumneavoastră să faceţi om clin el. Dacă are minte îl duc la seminar şi-l fac popă.

Gheorghe Groma terminase clasă cu clasă premiant.

Biblioteca liceului se dovedise prea mică pentru el: citise de-a valma, pe nealese, romane şi jurnale de călătorii, istorie şi filosofie. În timpul vacanţelor de vară îl uluia pe părintele Zisu:

— Cum. mă, zici că munţii noştri, Carpaţii, au fost fund de mare?

— Da, părinte. Dacă sus la Babale se găsesc scoici…

— Le-o fi dus un netrebnic acolo.

— Mii de scoici, părinte? De unde a adunat netrebnicul dumitale fosile de milioane de ani?

— Nu ştiu. Te sfătuiesc însă, nu te încrede în cărţi! Azi se tipăreşte orice. Hârtia suportă totul. Am citit cu ochii mei, tipărit negru pe alb, că nu există dumnezeu»

Ai mai pomenit aşa ceva?

— Asta-i o teorie la modă.

— Va să zică şi tu ai aflat de asta. Poate te-au învăţat şi pe tine ea ne tragem din maimuţă.

— Chiar aşa, părinte.

— Poate tu şi părinţii tăi vă trageţi din ăia cu coadă. A fost circul ăla, Odeon, pe la noi şi am văzut maimuţele în cuşti. Te pomeneşti că le ţine să vadă când se transformă în oameni.

După bacalaureat, părintele insistă să se înscrie la seminar. Vorbise în acest sens cu protopopul din Videle dar Gheorghe nu voia nici în ruptul capului. Preotul se posomorî:

— Românului nu-i trebuie carte, domnule. Să stea în biserică, să asculte sfânta scriptură şi vorbele spuse de popă. Asta îi trebuie. Cu capul împuiat nu se mai gândeşte la cele sufleteşti. Vrea raiul aici… Dar fă altă şcoală, Gheorghiţă taică, alta, numai om să iasă din tine.

Sfătuit de părintele Zisu, taică-su vându livada cu pruni şi Gheorghe Groma se pomeni în capitală, student la drept, cu casă şi masă în gazdă la Vichentie Zisu, văr primar cu preotul din sat. Casa nu era grozavă, dar era din piatră, cu grădină cu boltă de viţă nealtoită la început de Pantelimon, pe Popa Istrate. Vichentie Zisu, în contrast cu vărul său, era un om slab, pipernicit, cu faţa zbârcită şi multe furuncule

la gât. Era funcţionar la Administraţia Financiară de pe Moşilor, respectuos, docil, cu mânecuţe din ciot negru. Şi vecinii şi colegii îl socoteau un ratat: el îşi alesese un termen mult mai acceptabil: resemnat. Pe urmă, brusc, înscriindu-se în Garda de Fier, reîntineri, deveni alt om, plin de iniţiativă, energic, arogant. În casă, deasupra bufetului, avea fotografia Căpitanului cu o dedicaţie în colţul stâng: „Camaradului Vichentie Zisu cu un strămoşesc salut românesc". C.Z.C.

Vichentie Zisu, îndoctrinat, înfiinţase cuibul de la Administraţia Financiară, şi ca urmare, după declararea României Stat Legionar, fu avansat subşef de serviciu şi i se mări salariul de două ori peste rând.

După izbucnirea războiului, Vichentie Zisu mai avu o revelaţie. În faţa oglinzilor, în frizerie când se tundea scurt, avea senzaţia că trăsăturile feţei au devenit mai concrete, că oricine, dacă şi-ar fi dat osteneala, i-ar fi putut ghici naţionalitatea. În timpul liber privea ore întregi pozele domnitorilor. Vag, bărbia lui Vlad Ţepeş aducea cu bărbia lui, era la fel de ascuţită, la fel de cutezătoare. Încă din primele zile de la sosirea lui Gigi Groma în casa lui, îl luă sub aripa lui ocrotitoare; îl duse la câteva şedinţe de cuib, îl pusese să jure că până la moarte va fi un veritabil român, cu ură în suflet împotriva liftelor. Îi explică plaga lojelor masonice, influenţa iudaică în înglodarea şi sărăcirea ţării, dramele prigoanei, apariţia necesară şi istorică a apostolului Sima, Lui Gigi nu-i plăcură decât cântecele şi cămăşile verzi; doctrina i se păru primitivă, şubredă, artificioasă. Speriată era doar doamna Zişu: în coşmarurile ei îl vedea pe Vichentie spânzurat, plângea în somn, dimineaţa colinda toate bisericile din cartier, aprindea luminări pentru mântuirea soţului ei păcătos. Uneori, disperată, încerca să-l readucă pe Vichentie pe drumul cel bun:

— Eşti tâmpit, Vichentie, tu toată viaţa ai fost în contra-timp; când te-ai înscris la liberali erau ţărăniştii la guvern, când puterea era preluată de liberali, te-ai înscris pe ascuns la ţărănişti.

— Garda nu-i partid, Lizico. Garda e o mişcare naţională: un gând, un crez. Garda e deasupra partidelor, Garda-i un avânt, un suflu sănătos românesc. Dar ţie, Lizico, îţi explic degeaba, tu eşti o proastă, mă mir că eşti româncă!

La facultate, Gheorghe Groma n-a avut decât un singur prieten, pe Damian Berlogea, fiul viitorului său şef. Damian era mic şi urât, avea coşuri, sugea tot timpul bomboane mentolate şi avea principii de

neclintit: ura femeile, legionarii şi pe cei care jucau la loterie.

Femeile nu-i plăceau pentru că apreciau bărbatul după avere şi după înfăţişare, în loc să-i remarce calităţile reale, de nedibuit la prima vedere; legionarii – pentru că erau exaltaţi, „lepădături camuflate în cămăşi verzi”; iar pe cei care buchiseau numerele câştigătoare ale loteriilor îi detesta biologic:

— Cum e posibil, amice, să-ţi bazezi existenţa pe hazard, să-ţi clădeşti fericirea pe rotirea absurdă a zarurilor?

Nu iubea nici dreptul, pentru că orice aliniat dintr-un paragraf de lege putea fi interpretat în zece feluri.

Când era trist făcea mărturisiri:

— Legea, amice, ar trebui să fie ca matematica. Unică, indivizibilă, înţeleasă de toţi la fel, fără echivocuri.

Pentru Damian, avocatura era o breaslă de prisos, depăşită la fel ca şi alchimia. Repeta ori de câte ori găsea auditori;

— Când pe pământ se va restabili echilibrul social, amice, când legile vor fi puţine şi concrete, când legile se vor aplica aidoma şi regelui şi ultimului cerşetor, avocaţii vor dispărea ca tagmă. Vor fi mânaţi să construiască noile piramide ale erelor ce vin.

Îl diviniza pe Solon pentru un singur citat: „Unde-s multe legi, dreptatea e puţină”.

Groma îl admira pe Solon şi pentru faptul că a înfiinţat primele bordeluri ale cetăţii.

— Asta era o treabă curentă, necesară, izvorâtă din condiţiile sociale ale vremii. N-are nimic cu dreptul şi nici cu gândirea filosofică.

Uneori, Damian îl invita acasă la el, îi dădea să mănânce şi-l obliga să-i asculte pledoariile despre drept:

— Dreptul roman, amice, a fost definitivat de Cezar, un militar prin excelenţă. Codul Civil ni l-a vârât pe gât tot un militar: domnul Bonaparte. Se va mai naşte oare un general să facă pe legiuitorul?

Pentru budincile cu brânză şi cremă de zahăr ars, Gheorghe era obligat să-l asculte şi să nu-l contrazică. Damian pleda, şi el, cu gura plină, nu putea decât să-l aprobe:

— Orice edict semnat de un dictator desfiinţează zeci de legi pregătite cu trudă, în ani lungi de acumulare. La ce-i foloseşte unui avocat cunoaşterea codului penal, dacă o lege ad-hoc răstoarnă izvorul

de unde se inspiră legea fundamentală, Constituţia? „Legea sunt eu”, a spus Ludovic al XIV-lea şi niciun avocat care a studiat ani de zile legile n-a ştiut ce-i în capul regelui. Dreptul, amice, la fel ca şi religia, sunt ştiinţe perimate.

Odată, plictisit de discursurile „la bară” ale lui Damian, Groma l-a întrebat:

— Spune-mi, tu de ce urmezi dreptul?

Damian scăpă bomboana mentolată din gură şi-l privi cu ochi răi, tulburat.

— Ai dreptate, amice. Sunt un laş că n-am avut curajul să-mi pun singur această întrebare. Pe tine, Gigi, nu te iubesc. Eşti o cârpă, vrei să parvii. Nu te supăra că sunt sincer. Pentru mine eşti o cârpă, clar nu te am decât pe tine. Pentru întrebarea pe care mi-ai pus-o, am să-ţi rămân veşnic recunoscător. Am să-mi schimb cariera, amice. Am să-l rog pe tata să mă mute la Academia Militară. Militarul nu trebuie să gândească şi eu sufăr pentru că gândesc. Mă fac militar ca să nu mă folosesc de creier. Da, amice, acum ştiu ce trebuie să fac.

În schimb, Gigi nu ştiu ce să-i răspundă. Nu ştia dacă e cazul să se simtă ofensat pentru cuvântul „cârpă”, să râdă sau să-l scuipe între ochi. Să nu fie nevoit să decidă, schimbă vorba:

— De ce-ţi plac bomboanele mentolate?

— Nu-mi plac! Sugându-le, mă autopedepsesc! Dar povestea bomboanelor e complicată şi neinteresantă.

— Totul e interesant, insistă Gigi, să nu revină la drept.

— Dacă te amuză, amice, îţi spun. Am fost la balul bobocilor. S-a ţinut la tribunal, în Sala paşilor pierduţi. A fost toată protipendada dreptului acolo. Senatori, deputaţi, ziarişti. Acolo se aranjează viitoarele căsătorii. Am dansat cu o fată blondă, cu multe agrafe în păr. Era nostimă. Orice îi spuneam, râdea. M-am prezentat şi a pufnit-o râsul: „Zici că te cheamă Berlogea? E nume de argat”. Pentru ea orice nume reprezenta o funcţie: cei cu „eseu” erau funcţionari şi restul nu mai ştiu ce. Un nume reprezentabil era cel la care se adăuga un judeţ: Marinescu-Vlaşca, Iliescu-Teleorman, Rafila-Dâmboviţa. Ea se numea Nu-ţi Cârnu-Covurlui. Am vrut s-o sărut şi mi-a spus că-mi pute gura. De atunci sug bomboane mentolate şi mestecându-le, mă gândesc la ea. E o curvă ordinară. N-o cheamă Covurlui, ci simplu: Nu-ţi Cârnu.

Vru să mai povestească ceva despre ea, dar în clipa aceea intră

în cameră taică-su; îmbrăcat în uniformă neagră cu fireturi, părea emoţionant de sever.

— Sunt convins, băieţi, că voi vorbiţi despre fete şi nu despre tabelele lui Hamurapi.

— Nici despre tabele şi nici despre fete. Despre carieră. Vreau să mă fac soldat.

— Asta nu e greu. Nu intri în sesiune şi te ia la armată.

— Asta vreau, tată.

— Eşti un tâmpit!

Lui Gigi îi plăcu felul de a fi al comisarului, direct, brutal, fără menajamente. Dar îi plăcu şi mai mult locuinţa lui de pe Dacia, cele patru camere spaţioase cu mobile masive, sculptate.

La insistenţele lui Damian, taică-su îl trecu la Academia Militară, pe care o absolvi cu laude. Îmbrăcat în uniformă, părea un alt om: sigur pe el. Îşi formula părerile ca pe nişte sentinţe. Imediat după izbucnirea războiului, trecu printre primii Prutul. Scrisorile de pe front aduceau cu nişte comunicate de război, arau scurte, lapidare, lipsite de sentimente.

„Am intrat în Tiraspol într-o birjă. Ruşii sunt supuşi, simpli, se mulţumesc cu puţin. Nu ştiu să lupte. Au înfruntat tancurile cu cavaleria. Intelectualii nu gândesc cu capul lor: îl citează pe Cehov, pe Dostoievski, pe Tolstoi. Mâine pornim spre Odessa".

„Comandantul meu de companie a fost împuşcat de nişte civili. N-am reuşit să-i prindem, dar am spânzurat alţi zece în locul lor. Mor foarte ciudat, nu sunt nici speriaţi, nici curajoşi. Privesc destinul ca pe un lucru dat, ca pe o inundaţie. Am senzaţia că noi ne temem mai mult de ei, decât ei de noi".

„Ceea ce au slavii e un lucru formidabil: au răbdare. Te uiţi în ochii lor şi nu ştii la ce se gândesc. Cu aceeaşi expresie îţi oferă un pahar de cvas sau îţi fură sabia".

Damian muri în primul an de război. Doamna Berlogea îmbătrânise într-o singură noapte, renunţă la farduri, la coafor, şi nu-şi mai reveni din apatia ei bolnăvicioasă nici după telegrama de consolare primită din partea Conducătorului Statului. În locul fiului dispărut începu să-l îndrăgească pe Gigi Groma, îl alinta, îl săruta pe frunte. Insistă pe lângă soţul ei să-i găsească un post bun pe lângă el. să-i scoată *de* la avocatul unde se angajase, să nu-l piardă ca pe

Dami<nu.

După numirea sa Ha Siguranţă, Gheorghe Groma se stabili definitiv în Bucureşti; închiriase un apartament pe Armenească, pe urmă unul mai mic, dar şi mai în centru, pe Doamnei. Acasă, la părinţi, mergea rar „nu-i plăcea mirosul de bălegar din jurul grajdului şi se întreba cu teamă ce ar fi făcpt, unde ar fi ajuns, dacă popa Zisu nu l-ar fi luat sub aripa lui ocrotitoare. Îl deranja şi faptul că taică-su nu folosea «corect pluralul, că nu avea pastă de dinţi în casă. Fraţii cei mici voiau cu toţii să-l viziteze, să-i vadă casa din Bucureşti, dar el le interzisese să-i calce pragul până nu tse „aranjează" ca lumea.

În relaţiile cu femeile era timid şi poate din cauza asta, uneori grosolan şi caustic. În facultate avea şi dezavantajul omului prost îmbrăcat, Doamna Liziea se ostenea rar să-i scrobească gulerele cămăşilor, iar pantalonii nu mai meritau să fie călcaţi: aveau genunchi şi fluturau pe el ca nişte şalvari. Deveni complexat. Dacă uita să se spele pe dinţi vorbea cu colegele de an cu palma la gură sau îşi reţinea răsuflarea. Totdeauna, ca şi cum ar fi fost un făcut, după terminarea unei conversaţii îi veneau în minte fraze pe care ar fi trebuit să le rostească. Idei interesante, cuvinte cu duh îi încolţeau în creier târziu, când nu mai avea cui să le spună. În anul doi se îndrăgostise de fata unui magistrat. Avea un nume foarte scurt, Lu, venea şi pleca de la cursuri cu maşina, se îmbrăca după ultimul jurnal de modă şi era per tu cu toţi conferenţiarii. Cu cel mai al dracului, cu Hârţu, avea conversaţii pe culoar:

— Ştii la ce m-am gân. dit, Sile, în timp ce expuneai dreptul civil în provinciile romane?

— Îmi spui sau vrei să gthicesc?

— Sunt curioasă să aflu ce-ţi trece prin minte.

— Că o să-ţi prindă bine când vei fi avocat.

— Mă subapreeiezl

— Că sunt şarmant.

— Înseamnă că niciodată nu te priveşti în oglindă.

mai spune, la ce te-ai gândit?

— M-am întrebat dacă ştii să dansezi conga.

Gigi nici nu auzise până atunci de conga. Renunţă la Lu, dar o visa noaptea, o umilea în somn, o pălmuia, în cele din urmă, Lu totuşi îl observase: era singurul care n-o curta, singurul care nu-i făcea

complimente, singurul care se ţinea departe de ea.

— De ce mă ocoleşti, domnule Groma? îşi ţinea provocatoare buzele întredeschise şi-şi aranja cu dosul palmei o buclă mereu rebelă.

Ce să-i fi spus: că nu-i îmbrăcat bine, că nu vorbeşte curent franceza? De ce să se umilească mai mult? făcu pe grozavul:

— Pentru că nu-mi plac manechinele.

— Eşti prost crescut, domnule Groma.

— Nu ştiam că sinceritatea e parte integrantă a proastei educaţii.

— Deci mă găseşti respingătoare…

— Deducţia ta e lipsită de logică. Ai corp, faţă acceptabile. Într-un cuvânt, eşti o femeie… bine".

Lu îşi umezi buzele.

— Şi atunci de ce mă ocoleşti?

— Pentru că n-aş vrea să bifezi şi numele meu: şi ăsta mă place. Dacă aş fi sigur că nu te superi aş putea să te caracterizez.

— Te rog…

— Cu tine, înainte de dragoste se poate conversa, probabil eşti amuzantă, ai vervă. Nu ştiu dacă mai ai text şi după. Probabil „după" nu faci altceva decât să mânjeşti pernele cu farduri.

Lu îi întoarse spatele şi pentru prima oară în viaţă, Gheorghe Groma simţi fizic laurii victoriei.

Avusese totuşi o iubire în facultate: pe Mimi, fata care servea la cantina studenţească. Era de undeva din ilfov, de la Tâncăbeşti, taică-su era paznic la antena Bucureşti ului I. Purta părul împletit, adunat în cozi şi zâmbea tot timpul. Pe numele adevărat se numea Marioara, dar lui Groma numele i se păru lung şi o botezase Mimi. Îi interzise să-i vorbească în sala de mese: „N-aş vrea să te compromit" şi o aştepta în fiecare seară după ce Mimi termina cu spălatul vaselor. În zadar îşi dădea Mimi cu apă de trandafir, mirosea de la o poştă a ceapă prăjită.

DUPĂ CE SE ANGAJASE LA SIGURANŢĂ, pe Pache, l-a acostat secretara lui Berlogea, o fată subţirică cu păr lung, oxigenat.

— Aş vrea să vorbesc cu dumneata, domnule Groma.

— Cu plăcere, domnişoară. Vă stau la dispoziţie.

— Nu aici în instituţie, domnule Groma. Aşteaptă-mă în staţia lui

24, în piaţa Rosetti. La trei, trei şi zece…

Fusese luat pe neaşteptate. Pe moment nu găsi nici

O scuză plauzibilă pentru refuz. Aşteptând-o în staţia de tramvai, încercă să ghicească motivul acestei întrevederi. Probabil, să-şi dea importanţă, o să-i transmită mici nimicuri despre serviciu, despre activitatea agenţilor şi dacă se leagă ceva, bine şi dacă nu, n-avea ce pierde. „O fi aflat că sunt celibatar şi în această calitate în ochii ei sunt cineva". Urmărind oamenii din staţia de tramvai, încercă zadarnic să-i recompună faţa în gând. Doar părul oxigenat, căzut pe umeri, îi rămăsese în memorie şi faptul că era suficient de modest îmbrăcată, cu o fustă lăbărţată de prea mult şezut şi o bluziţă de batist albă, aproape transparentă. Spre mirarea lui, secretara venise la întâlnire îmbrăcată onorabil: purta o pălărie cu boruri mari, avea doar partea de jos a feţei luminată, părea chiar frumoasă. În loc de fustă şi bluză purta o rochie trecând mult de genunchi, strâmtă, înflorată, destul de decoltată;

I se vedeau contururile sânilor şi gâtul lung. arcuit.

— Aş vrea să mă inviţi undeva, să nu discutăm pe stradă…

Deci era aşa cum îşi imaginase: n-avea niciun rost s-o curteze, să piardă timpul aiurea. Hotărî să o invite la el.

— Stau aici în centru, pe Doamnei…

Abia după ce rostise fraza îşi aduse aminte că lăsase patul desfăcut, vasele de bucătărie nespălate. „Poate mi le spală ea". Zâmbi la acest gând.

— Aş prefera să mergem undeva la un local. La Capşa.

Şi înainte ca Groma să-i fi răspuns, îl luă de braţ ca pe un prieten vechi: răspândea în jur un parfum dulceag, cu vagi arome de albăstrele.

Din cauza rochiei lungi şi strâmte, călca mărunt, rochia i se mula pe pulpe şi Groma era mândru că oamenii se întorceau după ei.

— Nu ţi-am reţinut numele…

— Nici n-aveai cum să-l reţii. Încă nu m-am prezentat. Mă numesc Monica, dar cei de la serviciu mă alintă Mona.

— Am să-ţi spun la fel, domnişoară…

— Doamnă.

Sublinierea asta sună cel puţin ciudat. O femeie măritată nu te acostează aşa, simplu: „Vreau să vă spun ceva, domnule Groma" şi în

orice caz nu te ia de braţ în centrul Bucureştiului. Trebuie să fie ceva. Îl lămuri Mona după câţiva paşi:

— Am fost măritată anul trecut cu un avocat: Cernâieanu. Poate ai auzit de el. Când ne-am cunoscut lucra încă la noi, acum e undeva la Prefectura poliţiei Nu ne-am înţeles, el voia copii, i-am spus că e război, să trăim puţin. Eu aş fi vrut să călătoresc, el voia carieră. Am divorţat, dar locuim încă în acelaşi apartament ı eu într-o cameră, el în celelalte două şi hol. Cum ai ajuns la noi?

— L-am cunoscut pe Berlogea…

— Eu lucrez de patru ani cu el. Încă înainte să fi plecat băiatul pe front. Atunci avea încă haz. Acum e tot timpul morocănos. Viaţa nu ţine cont de o moarte sau de o naştere. Curge la fel ca şi Dunăreav măreaţă, o ploaie de vară nu-i măreşte albia, seceta n-o seacă. Şi mie mi-a murit acum doi ani mama, am plâns, am purtat doliu şi m-am resemnat. Şi ea la rândul ei s-a resemnat când a murit bunica. E un circuit deschis, voi muri şi eu, deşi ideea asta mă îngrozeşte. Probabil moartă voi fi urâtă.

Vorbea repede, parcă fără să se gândească, dar cursiv, în logică, deşi sărea de la un subiect la altul.

— Ar trebui să fii atent să nu te bage la şmotru.

— Şmotru fiind ce?

— Şmotru înseamnă treburi curente: arestări, descinderi, percheziţii. Cere să ţi se dea un caz, altminteri te devalorizezi şi rămâi toată viaţa agent. „Mitică, adu-mi ţigări!” … Ştii cine e Mitică? Ala bătrân cu păr alb cu care eşti în acelaşi birou. E agent de peste douăzeci de ani şi va ieşi la pensie tot agent.

— Nu te superi dacă te întreb ceva?

— De felul meu nu sunt supărăcioasă.

— De ce vrei să mă ajuţi? Dintr-o pornire creştinească?

— Bărbaţii în general sunt mai proşti. Vreau să spun intuiesc lucrurile mai greu decât o femeie. În viaţa de toate zilele nu există totdeauna un „de ce”, „pentru ce” precis, concret/ Te-am văzut proaspăt angajat şi mutat în biroul de start al ratărilor. Biroul special. *Special* nu înseamnă nimic. Vine un curier german şi primeşti sarcina să-l însoţeşti. Asta înseamnă muncă – specială. Sau e depistat cineva şi ăla care culege laurii nu vrea să se expună. Cel din biroul special se duce şi-l ridică. În munca noastră e cel mai bine să nu te expui. Să nu te cunoască lumea. Lumea din afară. Trebuie să te ştie cei din Pache sau

cei de la Departament.

— Departament fiind ce?

— Forul nostru tutelar. Secţia din Ministerul de Interne care se ocupă numai de problemele Siguranţei Statului. Un fel de minister în minister.

— Se vede că sunt nou.

— Se vede. Poate să fie şi ăsta motivul pentru care am vrut să stau de vorbă cu dumneata. Dar nu ştiu exact. Nu m-am gândit concret. Poate m-am plictisit şi nu voiam să fiu singură. Nu ştiu precis.

La Capşa era lume puţină, câţiva ofiţeri superiori, artişti. S-au aşezat la o masă cu tăblie de marmură în apropierea vitrinei.

Groma îşi dădu seama că ar trebui să spună şi el ceva interesant: nu ceva ostentativ, un lucru banal şi totuşi ieşit din comun. Mona nu era o femeie oarecare. N-ar fi flatat-o dacă ar fi comandat la o oră nepotrivită o sticlă de şampanie şi n-ar fi gustat nici bancurile la adresa mareşalului. Să-i vorbească despre drept? Să-i spună ce a auzit de la Damian, că marile legi au fost făcute de militari, de Cezar şi Napoleon? Dar soţul ei a fost tot jurist. Spre norocul lui, Mona deschise discuţia:

— Ştii că n-a lipsit mult să nu fim aici?

Nu înţeleg.

— Când ne-am întâlnit ţi-am spus să mergem undeva şi tu m-ai invitat acasă la tine. Normal ar fi fost să fi plecat. M-am gândit însă că…

— Invitaţia a fost nevinovată…

— Nu încerca să te scuzi, ai fost măgar. M-am gândit că nu mă cunoşti şi am trecut cu vederea. Arătă spre un chelnerâl vezi pe chelnerul ăla cu părul alb? E fratele lui Peter Neagoe.

— Dacă ex-a frate cu Neagoe Basarab avea haz…

— Nu te lansa în butade ieftine. La noi toată lumea are urechi… Un agent nu poate fi incult. Dacă n-ai auzit de un nume, taci. Peter Neagoe e un scriitor apreciat în America. Cât a fost în ţară a tras mâţa de coadă. Într-o zi s-a înfuriat şi a spus aici la Capşa „dacă un albanez, ca Eftimiu, a făcut carieră în România, şi un scriitor român poate face carieră într-o ţară mai mare”. A plecat în Statele Unite şi a reuşit… Comandă două cafele!

Faptul că Mona îl pusese în inferioritate cu cunoştinţele ei îl

amărî. Totuşi sfatul, trebui să recunoască, era bun.

Făcu semn chelnerului cu părul alb:

— Două cafele.

Neagoe se apropie, spuse discret un „sărut mâinila, doamnă" şi se întoarse spre Groma:

— Cum o doriţi?

Groma privi spre Mona. dar chelnerul nu-i dădu răgaz să-i pună întrebări:

— Doamna o bea cu caimac şi fără zahăr.

— La fel.

— Poate vă aduc totuşi puţin zahăr. E cafea încă bună, braziliană, foarte amăruie.

— Două fără zahăr şi cu mult caimac, lămuri Groma comanda.

Când chelnerul plecă, Groma căută privirile ei: Mona avea ochi verzi, pupile mari şi din cauza pudrei faţa foarte albă. Rujul de culoare închisă îi contura precis buzele mari, cărnoase. Dinţii mici, cu strungăreţe, păreau de şoarece.

— Ştii ce cred eu, Mona? Că am meritat să mă faci măgar. Mă refer la invitaţia pe care ţi-am făcut-o, dar…

— Crezi că există un dar?

— Da. Eşti divorţată, eşti îngrozitor de singură şi te plictiseşti. Transmiţi această stare. Dacă n-aş fi simţit asta, n-aş fi avut curajul să te invit la prima vedere…

— Ai alt text decât Berlogea şi Vasiliu.

— Ce legătură are ceea ce ţi-am spus eu cu Berlogea şi Vasiliu?

— Are. Ei folosesc alte argumente.

— Ce fel de argumente?

— Ca să-ţi fie foarte clar, îţi spun; şi Berlogea şi Vasiliu vor să se culce cu mine. Şi încă alţi zece comisari. Nu mă interesează. Nici dumneata nu mă interesezi. Singurul motiv pentru care am vrut să mă întâlnesc cu dumneata e să te sfătuiesc să nu te fraierească. La noi, carierele se fac în primele luni după angajare. Trebuie să te impui.

— Dar ai spus că te şi plictiseşti…

— Asta e altceva. Nu înseamnă că vreau un bărbat. În orice caz nu l-aş căuta eu. El ar trebui să mă găsească, să mă cucerească. Dar din păcate eu sunt o fortăreaţă bine fortificată. Poate şi din cauza

educaţiei. Eu pot să cedez prosteşte, nu conştientă. E un mare defect, dar asta e. Mi-a spus şi Cernăieanu: „Am făcut dragoste cu un creier, nu cu o femeie”. Sper să mă decortichez odată de zalele educaţiei şi atunci voi judeca un bărbat după muşchi, nu după felul cum potriveşte cuvintele. Ce faci diseară?

Stingherit, Groma îşi plecă capul şi răspunse încet, abia perceptibil”:

— Nimic.

— Atunci mergem la Tanase. Se râde şi, ce e important, te vede lumea. Lumea bună. Şefii de la Pache sunt toţi acolo.

„De ce o fi având Mona grijă de mine?”

Chelnerul aduse cele două cafele şi discuţia luă/o nouă întorsătură; Mona era mâhnită că moda se arăta dezavantajoasă pentru femeile subţiri; cei de la Paris se gândeau cum să ascundă ce era feminin”.

— Şi ştiu de ce! Parisul e ocupat, femeile trebuie să apară şterse, fade, să nu bată la ochi. Din cauza ocupanţilor. Antonescu are dreptate când spune că e un război total. Războiul s-a întins şi în atelierele creatorilor de modă.

— Asta, în imaginaţia ta. Războiul se dă pe front.

— Se vede că lucrezi la biroul special. Ai auzit despre memoriul celor 66 de intelectuali care cer lui Antonescu încetarea războiului?

— Eu i-aş aresta pe toţi 66.

— Când am fost mică, doica mi-a citit un basm intitulat „Ţara fără bătrâni”, Cum ar arăta România fără intelectuali? Oricum avem puţini. Dar, mă rog, *Memorial* intelectualilor e un război deschis. Eu vorbeam de războiul invizibil, total. Au apărut anul acesta două cărţi de estetică, din tranşee diferite. Războiul îi duc şi scriitorii.

În uşa localului apăru un colonel în vârstă, cu multe decoraţii pe piept. O descoperi pe Mona şi se apropie de masă. Lui Groma nu-i dădu nicio atenţie.

— Sărut mânuţa… Tăticu’?

— Cum îl ştiţi… puţin obosit…

— De trai bun, zâmbi colonelul. Transmiteţi domnului Ştirbey omagiile *mele*. Sărut minuţa…

Groma privi lung după colonel, pe urmă se întoarse spre Mona.

— Spuneai că te cheamă Cernăieanu…

— După soţ. Din cauza căsătoriei a trebuit să plec de acasă, iar după divorţ am vrut să-i arăt tatălui meu că pot trăi şi fără ajutorul lui… Prostii. Cât am stat acasă, ştiam mai puţine lucruri despre Bucureşti decât despre Paris. Mama, înainte de a muri, era informată cine a cântat miercuri în Aida, ce cal a ieşit la Longchamps şi cum s-a iluminat bulevardul Les Italiens de Anul nou. Dacă ai fi întrebat-o pe unde vine Colentina sau Pantelimon, n-ar fi ştiut să-ţi răspundă. Din Bucureşti cunoştea Şoseaua Jianu şi o parte din Calea Victoriei.

Seara, la „Cărăbuş", Mona a râs cu gura plină, spunea dinainte ce poante vor urma, cu cine trăiesc balerinele.

— Aia din rândul doi e amanta lui Vasiliu. E proastă ca un pantof fără toc înalt, nu ştie să numere fără greşeală până la douăzeci… în afară de cazul că numără bancnote… Revista e un fel de bursă. Fetele din rândul întâi sunt subvenţionate de oameni cu nume de întreprinderi: Malaxa, Herdan, Mott, sau de senatori obscuri, bătrâni, băloşi… Trebuie să fii foarte sus să-ţi poţi alege una care coboară singură scările. Aia neagră cu picioare lungi îţi place?

— Da, e drăguţă, răspunse Groma, atent să n-o jignească cumva.

«— Nu e drăguţă, e frumoasă… E Cornelia Teodosiu, supranumită „femeia panteră". Dar să ştii că şi eu am picioare frumoase. Nu atât de lungi, dar frumoase… îl vezi pe chelul din loja din stânga! E şeful tău direct. E domnul Subsecretar de Stat de la Departament…

Groma trase eu coada ochiului spre loja din stânga să-şi memoreze faţa Subsecretarului da Stat: avea trăsături distinse, aducea cu un profesor universitar.

După spectacol, Groma o conduse pe Mona acasă: ea se schimbase brusc, deveni plictisită, blazată.

— De când a izbucnit războiul, Bucureştiul acesta întunecat mă oboseşte. Dacă nu s-ar fi dat bordurile trotuarelor cu var, am fi orbecăit ca chiorii. Nu spui nimic?

Groma n-avea ce să spună. Abia acum descoperi că oraşul cu luminile camuflate aducea cu un sat din Bărăgan.

— Cred că numai îndrăgostiţii sunt favorizaţi.

— Dimpotrivă. Îndrăgostiţii au nevoie de lumină: vor se vadă. Fiecare clipire a pleoapelor poate avea o semnificaţie. Pe întuneric,

privirile sunt înlocuite eu vorbe şi vorbele, ca nişte pietre de moară, macină sentimentele, între un „te iubesc” pronunţat şi unul spus din priviri e o diferenţă enormă.

— Totuşi dragoste se face pe întuneric, noaptea.

— Noaptea, dar nu pe întuneric. Noaptea, pentru că noaptea oamenii au timp şi pentru dragoste, e nevoie de timp. Mă gândesc la dragoste şi la actul sexual. Şi lumina e necesară pentru că singurul lucru pe care îl fac oamenii cu toate cele cinci simţuri simultan e dragostea. De ce să-ţi văduveşti privirile de frumos?

— Un bărbat gol arată ca o capră.

— După teoria ta un bătrân, un gras nu mai are voie să facă dragoste. Când iubeşti cu adevărat, un om gras poate fi nemaipomenit de frumos. Despre Napoleon se spune că a fost cel mai formidabil amant. Şi era mic, gras şi păros.

— Avea aureola numelui.

— Aureolele, titlurile de nobleţe, diplomele nu participă la dragoste. Pot fi chiar o barieră.

Încă de departe Mona descoperi lumină în casa ei.

— Te superi dacă te rog să mai rămâi puţin? N-aş vrea să urc. Fostul meu soţ are o vizită. Da, am uitat, e vineri. Vineri vine Lu… CT avocată ştearsă, tâmpită. Dacă sunt acasă, vorbeşte tare ca s-o aud şi eu… Cernăieanu vrea să mă facă geloasă. Gândeşte şi simte primitiv… Şi imaginează-ţi că nu mi-am dat seama de asta. Abia târziu, după căsătorie… Nici nu-ţi închipui ce bine e să fii liberă.

„Ce mică e lumea”, cugetă Groma. Îi păru rău că nu putea urca. Ar fi vrut s-o vadă pe Lu.

— Desigur, stau cât vrei. Mă simt bine cu tine.

— Acum ai fost pentru prima oară drăguţ.

Merseră pe jos până aproape de piaţa Confederaţiei.

— Am avut şi eu o colegă de facultate care se numea Lu. Desigur, nume din astea făcute sunt cu miile. Avea un tată magistrat.

— Ea e. Lulu Costăchel. Faţă frumoasă, corp frumos, păr frumos, minte puţină, moralitate zero.

— Nu eşti puţin cam rea?

— Ba da. Am exagerat. Nu are minte puţină, dar nu e deşteaptă, ci şmecheră. La început am suferit din cauza ei. Acum îmi pare bine că

a apărut. Poate din milă. din obişnuinţă aş fi rămas cu Cernăieanu.

— Cred că un pic suferi şi acum.

— Nu. Sau, dacă vrei, da. Dar nu pentru că nu sunt cu Cernăieanu, ci pentru că am fost cu el. Despre mine am o părere bună. Cred că sunt deşteaptă. Sau mai precis, raţională. Pentru mine logica e mai importantă decât un vers frumos. Eu nu pot intra într-un dormitor „alunecând pe o rază", ci bătând la uşă. În loc de cunună cu flori prefer o cămaşă de noapte transparentă.

Cu Mona a rămas prieten. Atât. Mona îi vindea ponturile grase, acţiunile care erau în perspectivă, loviturile. Uneori, de obicei când voia ea, ieşeau în oraş, la Athenee, său cinau pe Traian, la „Spic de grâu" unde cânta Maria Tănase. Mona o cunoştea, poate erau chiar prietene, aveau subiecte comune de discuţie. În materie de „lume bună", Mona era o adevărată enciclopedie.

— Vezi, ăla de la masa din fund e şoferul lui Mihai Antonescu. E maior. Înseamnă că Mihai e plecat în străinătate.

— Şi ea probabil e nevastă-sa.

— Pe dracu'. E o actriţă de la „Muncă şi Lumină". Alaltăieri, la premieră, a avut două bâlbe. În loc de *Scimffhaiisen* a spus *Schlafhausen*. Şi, probabil, vorbind de dormit, se gândea la pat.

Mona a insistat să accepte afacerea iaurgeriei din Dudeşti.

— Încă nu ştiu precis ce e, dar toate plicurile care vin de la Departament în legătură că iaurgeria poartă ştampilele roşii „Strict Secret". E ceva.

TOATĂ SĂPTĂMÂNA, CÂT A SUPRAVEGHEAT iaur. geria „La Mita", i-a contrazis previziunile. Ori toată acţiunea era încă într-o fază incipientă, ori a transpirat ceva şi cei care trebuiau supravegheaţi au dispărut. Sau nici n-au apărut încă.

Nu dormise toată noaptea, era morocănos, – scârbit. Vasiliu, care se angajase în aceeaşi perioadă cu el, avea maşină la dispoziţie, putea deconta consumaţiile de la Athenee sau de la Ambasador. Urmărea nişte diplomaţi suedezi, sau o pianistă venită din Germania care se învârtea într-un cerc frecventat de aiaşaţii militari şi de nişte corespondenţi de presă străina. E drept, Vasiliu cunoştea la perfecţie câteva limbi de largă circulaţie, chiar şi rusa, era de undeva din Basarabia, şi avea relaţii. Unchiul său lucra într-un post nedefinit la Departament.

Berlogea avea o viziune personală asupra carierei lui Vasiliu:

— Vasiliu, dragul meu, va ajunge foarte mare, dacă ne va surâde victoria.

— Asta se mai pune la îndoială? întrebă Groma foarte mirat. Auzise pentru prima oară că România ar putea pierde războiul.

— La cei aproape 60 de ani ai mei, am învăţat un singur lucru şi anume că totul trebuie pus sub semnul îndoielii… Chiar şi existenţa noastră. Dacă Hitler ar fi avut arma secretă, şi din păcate victoria depinde numai de această armă, ar fi folosit-o imediat după înfrângerea de la Stalingrad. Ce aşteaptă? Să mai moară un milion de germani? Mă rog, dar asta e o altă problemă. Spun, totul trebuie pus sub semnul îndoielii.

— Şi declaraţiile Mareşalului?

— Am spus totul. Păcat că n-avem şi noi un purim.

— Ce să avem?

— Un purim. Purimul e o sărbătoare evreiască. Singura veselă. Datează de vreo cinci mii de ani. Unul de-ai lor, Mordehai, a dejucat planurile puternicului zilei, Haman, mare dregător la curtea regelui perşilor, Ahaşveros. Haman intenţiona să treacă întreaga comunitate a evreilor prin sabie. Mordehai, inteligent şi autoritar, a ştiut să manevreze cu iscusinţă o femeie frumoasă şi isteaţă, pe pupila lui, Estera. Cu ajutorul ei a izbutit să obţină demiterea, condamnarea şi executarea lui Haman şi, implicit, să-şi salveze neamul. Povestea se găseşte în Biblie, în „Cartea Esterei" din Vechiul Testament şi se citeşte ca un capitol dintr-un roman captivant… N-a fost deloc uşoară acţiunea lui Mordehai, dimpotrivă, plină de riscuri maxime. El a riscat. A reuşit. Putea să nu reuşească…

— Nu ştiam că citiţi Biblia şi nu prea înţeleg unde vreţi să ajungeţi… Dar şi noi avem oameni care riscă.

— Adică?

— Păi – n-a semnat o minoritate o scrisoare adresată mareşalului, să iasăjdin. război"?

— Eşti bine informat.

— Dar nu în legătură cu cariera lui Vasiliu. De aici am pornit.

— Ai dreptate. Am divagat. Cariera lui Vasiliu depinde de victorie. În caz de înfrângere, Vasiliu dispare. Dacă ai avea certitudinea

viitorilor 20 de ani, ar merita să faci orice. Când perspectiva însă e numai incertitudine, atunci opreşti motoarele. Te uiţi în jur şi calculezi. Meseria noastră, din păcate, are două tăişuri. În caz că pierdem războiul, nu mai e vorba de o schimbare între liberali şi ţărănişti, ci de o schimbare totală, ireversibilă. Tu eşti încă prea tânăr ca să gândeşti cum gândesc eu. Dar eu gândesc aşa din cauza vârstei, din cauza experienţei acumulate. Îmi pare rău că nu mai pot fi superficial, că nu mai am timp să fiu superficial.

— Am senzaţia că mi-aţi spus o parabolă. Îmi spuneţi şi morala?

— Fă-ţi conştiincios munca şi nu te agita. Nu atrage atenţia asupra ta.

— Şi ce înseamnă conştiincios?

— Nu despica firul în patru. Cercetează dicţionarul limbii române. Sensul cuvântului conştiincios este exact ce scrie acolo. Eu nu vreau să-ţi dau sfaturi.

PESTE DRUM, LA IAURGERIA „La Miţa", ruloul metalic începu să se mişte şi în pragul prăvăliei apăru patroana: era îmbrăcată la fel ca în toate zilele de când o pândea: rochie neagră cu picăţele albe (de departe aducea cu un gri murdar), încinsă la mijloc cu un şorţ de o culoare nedefinită pe care îl folosea şi ca prosop. Coana Miţa privi în stradă, fără curiozitate, mai mult ca să se obişnuiască cu lumina puternică a dimineţii. Scutură o faţă de masă şi trotuarul din faţa magazinului se umplu cu firimituri de pâine.

Gheorghe Groma traversă strada, aşteptă să treacă prin faţa lui o căruţă plină de butoaie de bere şi se opri în faţa vitrinei: oala de pământ cât roata carului, cu iaurtul ascuns sub caimacul gălbui şi încreţit, aştepta stingheră bătaia soarelui. Deasupra ei o hârtie de prins muşte flutura din cauza aerului care năvălise în prăvălie. Prea îmbietoare nu era. totuşi/pentru că întreaga noapte se pregătise pentru iaurt, lui Groma toată saliva i se strânsese în gură.

Când intră în magazin, doamna Miţa tocmai stropea podeaua dată cu motorină.

— Bună dimineaţa…

— Încă nu e dimineaţă, se grăbi să-i răspundă patroana, fără să se uite la el.

Părea foarte preocupată de stropitul podelei.

Lui Groma îi conveni că începuse o conversaţie. Dacă l-ar fi

servit imediat – orice întrebare pusă ar fi dat de bănuit.

— Atunci de ce ați deschis? întrebă, dar glasul nu-i trăda vreun interes.

— Pentru aerisire, răspunse Mița sec…

Vocea ei metalică o făcu și mai antipatică. Groma trase un scaun și se așeză, apoi netezi meticulos fața de masă de hârtie.

— O porția de iaurt!

Pentru prima oară Mița se opri din stropit și se întoarse spre el.

— Nici pâinea n-a sosit… Abia la șase.

Groma aruncă o privire spre pendulul din perete. Arătătoarele indicau 6 fără 5.

— E 6 fără 5.

— E 6 fără 5, seara.

Fără îndoială bătrâna era obraznică. Deși i s-a atras atenția să nu facă circ, nu se putu abține și să nu se prezinte. S-o sperie puțin.

— Sunt de la Siguranța Statului, doamnă Dumitrescu. Dimineața nu savurez glumele!

— Eu n-am glumit, domnule Siguranța Statului! Ceasul s-a oprit acum două luni *seara*. Din cauza lui era să uit să pun hârtiile de camuflaj. Dacă vreți să ridicați puțin picioarele.

Neputincios, Groma își ridică picioarele și privi înciudat cum bătrâna desena pe podea opturi de apă aproape simetrice.

— Când o să mătur, e mai bine să stați afară. Deși ud, e praf.

Groma ieși în stradă, mormăi o înjurătură, dar destul de tare ca să fie auzit.

PROPRIETARA IAURGERIEI „La Mița" trecuse de șaizeci de ani și acele cântarelor din stradă depășeau optzeci de kilograme, dacă se încumeta să se cântărească. A stat peste douăzeci de ani cu plutonierul Marin Dumitrescu și acestuia totdeauna i-au plăcut femeile împlinite. Nici când fusese tânără, Mița n-a fost trasă prin inel: era durdulie de când se știa, sânii i-au crescut încă în anii de școală, iar fundul i s-a mărit cu trecerea vremii. Era fată de la țară, sănătoasă, cu obrajii roșii, cu pleoapele mereu lăsate, cuviincioasă. Mița se născuse lângă Arad, la Gurahonț, într-o familie numeroasă. Taică-su era gospodar, repara căruțe și dricuri, iar maică-sa, evlavioasă, luase drumul bisericii. Pe Marin l-a cunoscut prin corespondență, datorită unui prieten al

familiei. Marin ceru fotografie, înainte de a veni la vedere. Taică-su îi trimise una făcută special, în sepia, şi plutonierul se arătă satisfăcut. Îşi ceru permisie de la comandantul garnizoanei şi plecă cu primul tren la Gurahonţ. Părinţii o îmbrăcaseră pe Miţa în rochie albă, îi cumpăraseră sandale cu barele şi îi încreţiseră părul cu fierul. Era frumoasă, rumenă ca o pâine de Pecica. Plutonierul îi plăcuse din prima clipă: era un bărbat înalt, cu umerii laţi, cu mers legănat de urs, cu ochi mici, şireţi. Mustăţile răsucite în furculiţă erau negre şi stufoase şi-i dădeau o înfăţişare severă. După terminarea permisiei, plutonierul o luase cu el şi Miţa fusese încântată de Capitală. Era perioada când se tăiau marile bulevarde şi oamenii mărunţi, ca furnicile, lucrau la înălţimi ameţitoare de zece etaje. Numai că-i părea rău că nu locuiau în centru, ci în mahalaua Dudeştilor.

Copii n-au apucat să facă, dar s-au împăcat şi fără copii. La început, Miţa nu era decât nevastă şi atât. Mult mai târziu, când plutonierul a fost pensionat de boală, s-a gândit să se apuce de o afacere. Cei din Dudeşti, prin tradiţie, închiriau camere pentru fete, dar Miţa s-a împotrivit din răsputeri. Îi era milă de ele. După moartea soţului, Miţa a spart zidul dinspre stradă, a tăiat o uşă şi a scos o autorizaţie pentru iaurgerie.

După izbucnirea războiului, unul din fraţii ei, Mihai, a căutat-o şi s-a rugat de ea să-i închirieze pivniţa. Mihai, de când se ştia ea, fusese oaia neagră a familiei: nu apucase pe drumul cel bun. Fusese închis de mai multe ori pentru participare la demonstraţii, pentru grevă, pentru răspândire de manifeste. După ultima eliberare a dispărut, apoi a reapărut cu acte noi? cu alt nume, maturizat înainte de vreme. În zadar a încercat Miţa să-l descoase, n-a vrut să spună cu ce se îndeletniceşte. Miţa n-a avut încotro, i-a închiriat pivniţa. Îl ştia încăpăţânat, dacă nu-i închiria ea, închiria o altă pivniţă şi n-ar mai fi putut să-l supravegheze. Mihai, încă din prima zi, a găurit podeaua în spatele tejghelei, i-a pus un chepeng, apoi a mai făcut o a doua intrare în pivniţă, mascată. La început, Mihai ţinea întruniri cu fel de fel de oameni; pe urmă transportă în pivniţă, piesă cu piesă, o maşină de tipărit.

Pentru a-l feri pe Mihai de ochi curioşi, începu să fie atentă la clienţi. După un singur an ar fi putut deosebi un client obişnuit de unul care caută ceva.

Cu câteva zile în urmă descoperise un om care dădea târcoale

iaurgeriei. Prima oară îl văzuse stând rezemat de

úú

3 – Dincolo de zidurî vitrina geamgiului de peste drum şi privind insistent pe cei care intrau şi ieşeau din iaurgerie. Omul de peste drum începu s-o agaseze. Pe urmă, spre bucuria ei, dispăru; dar reapăru peste o jumătate de oră; trecu de două sau de trei ori în faţa magazinului, apoi se opri în faţa vitrinei, ca şi cum ar fi admirat exponatele. Neliniştită, Miţa îl luă la ochi: era un bărbat tânăr, mai deosebit îmbrăcat faţa de cei din cartier; purta un loden verzui, curat, peste un costum cenuşiu. Era înalt, ras proaspăt, cu părul îngrijit pieptănat. Din cauza asta, la început, crezu că e un nou „peşte" care aduce fete din provincie şi încearcă să le plaseze, sau le ţine sub observaţie. Tineri ca el erau mai mulţi în cartier: Drecea, de pildă, fiul unui frizer, cu buzunarele doldora de bani, alimenta bordelurile de lux. Avea câteva fete – la „Casanova", în saloanele doamnei Pereanu, la „Casa cu Clopoţei". Fiul frizerului se credea frumosul cartierului, îşi răscumpărase chemarea sub arme cu cocoşei. Era bronzat de la mama natură, se pudra să-şi mai albească faţa, purta şi ziua şi noaptea ochelari de soare şi fuma ţigări cu muştiuc aurit. Mai era Anghel, puternic ca un diavol, care-şi făcea singur dreptate; nenorocea fetele în bătăi, încasa cincizeci la sută din venitul brut al protejatelor. Cei de la poliţia de moravuri se temeau de el, nu arestau niciodată o fată care îi aparţinea.

Miţa se întrebase cum de a reuşit tinerelul să se infiltreze pe teritoriul lui Drecea şi Anghel. Era convinsă că are proptele mari, că încheiase o convenţie cu regii neîncoronaţi ai Dudeştilor. După câteva zile, Taraion, geamgiul de peste drum, îi dezlegă enigma. Îi spuse că omul care dădea târcoale iaurgeriei s-a interesat de clienţii care se perindă pe la ea.

— După câte am mirosit eu, Miţo, e de la poliţie. Fii atentă!…

Încă în ziua aceea Miţa i-a anunţat pe prietenii lui Mihai să fie precauţi. Ea şi-a asumat de la sine putere să-l urmărească pe agent. Îl spiona prin vitrină cum bate trotuarul de peste drum, cum se preface că citeşte ziarul şi aştepta, nu fără strângere de inimă, ca omul să-şi facă apariţia şi în iaurgerie. Era hotărâtă să-l înfrunte, să fie agresivă ca o adevărată mahalagioaică.

Când presupusul poliţist coborî cele două trepte ale iaurgeriei,

Miţa îl urmări cu privirile cum traversează strada, cum se reazemă de portalul geamgiului.

Din cei care veneau mai des în pivniţă, numai unui nu fusese anunţat: Moscu, un om şters, clar cel mai şiret dintre toţi. Uneori, nici Miţa nu-l simţea când îi călca pragul; aproape nevăzut se infiltra în spatele tejghelei şi dispărea. Moscu era uns cu toate alifiile. Câteodată venea şi cine ştie din ce pricină ceva nu i se părea în regulă. Atunci, cu mişcări încete, ostentative, se aşeza la o masă, consuma un iaurt cu caimac, ca un client oarecare, plătea, făcea obiecţii la calitatea iaurtului, o găsea acră sau lăsată şi se arăta nemulţumit de tacâmurile de tinichea. Moscu nu putea fi înşelat. Prefera să-şi amâne vizitele cu o oră, două, sau cu o zi, decât să se pripească sau să rişte ceva. În gând, Miţa totuşi se rugă lui Dumnezeu ca Moscu să nu pice tocmai azi şi în orice caz nu acum, când circulaţia era încă redusă şi n-ar fi putut să stea de vorbă cu el fără ca omul de peste drum să-i vadă.

Era supărată pe Mihai că nu-i făcea decât buclucuri; şi griji, slavă domnului, avea destule. Pentru burtă trebuia dat şperţ, ciobanii din Balta Albă au dublat preţul laptelui, îl mai îndoiau cu apă, pâinea nu era totdeauna proaspătă, tremura să nu-şi piardă clienţii. De ce dracu' nu se apucă Mihai ăsta de meserie, de o treabă cinstită? îl întrebase de câteva ori, dar Mihai parcă avea răspunsurile pregătite:

— Dacă dau de mine, ori mă arestează, ori mă trimit pe front.

În fond Mihai avea dreptate: nici închisoarea nu era bună, nici frontul nu era bun. Câţi se întorceau teferi din stepele ruseşti?

Mihai, încă din copilărie, fusese un răzvrătit: când profesorul voia să-l pedepsească şi-i ordona să ţină palma pentru nuia, Mihai refuza. Stătea cu mâinile de-a lungul pantalonilor, nemişcat, înfruntând privirile dascălului.

— Întinde mâna!

— Nu întind, domnule învăţător. Dumneata trebuie să mă înveţi carte, nu să mă baţi. Are cine să mă bată.

— Spune lui taică-tu să vină mâine la şcoală.

— Tata nu poate să vină. Lucrează.

— Atunci ieşi afară!

— Nu ies, domnule învăţător. Mama plăteşte taxă de şcoală să mă învăţaţi carte.

Dacă dascălul voia să-l cârpească pe spinare, Mi ha! prindea

nuiaua şi i-o smulgea din mână.

— Mă duc la părinte şi spun că mă bateţi.

— Te bat că eşti prost.

— Nu sunt prost!

— Cât e 8 la puterea a doua?

— Nu ştiu.

— Vezi că eşti prost?

— Dacă ştiam cât e 8 la puterea a doua, nu veneam la şcoală.

În clipa aceea, tramvaiul opri în staţia din faţa iaurgeriei şi-l obtură pe poliţist. Moscu, cel nedorit, sări de pe scara tramvaiului şi ţâşni în iaurgerie. Speriată, Miţa privi în stradă, tramvaiul era încă în staţie, poliţistul nu putea vedea nimic. Îi făcu un semn discret lui Moscu să coboare: acesta, într-o singură clipă, dispăru în spatele tejghelei, trase covoraşul şi ridică chepengul de lemn al pardoselii.

Tramvaiul părăsi staţia, îl dezveli pe poliţistul de peste drum şi Miţa, cu mătura în mână, se duse în spatele tejghelei, Potrivi covoraşul, apoi ridică un nor de praf ca niciodată până atunci. Din când în când trăgea cu coada ochiului spre stradă şi era mulţumită că poliţistul era tot acolo, nemişcat.

BENIAMIN MOSCU avea aceeaşi meserie pe care a avut-o cândva şi Von Ribbentrop, ministrul de externe al Germaniei: era angajat pe post de comis-voiajor la fabrica de şampanie Moti. Lucra în branşă de mai bine de şase ani; patronul, cu toate restricţiile legilor rasiale, îi păstrase pentru că avea vad, ar fi fost greu să se lipsească de el.

Moscu devenise simpatizant al Partidului Comunist din România încă de pe vremea studenţiei. A urmat filologia şi avea sarcina să zădărnicească organizarea cuiburilor legionare, să demaşte activităţile huliganice ale studenţilor naţionalişti. Fusese bătut şi arestat în repetate rânduri, pe urmă exmatriculat din toate facultăţile din ţară. Ca să supravieţuiască, a colaborat la aproape toate ziarele de stânga, a scris articole despre condiţiile de muncă de la Wolf, despre halele întunecoase de la Lemaître. Zilnic trecea pe la atelierul de blănărie al lui taică-su. Bătrânul îl întreba cum merge cu facultatea şi Moscu îl minţea, îi povestea mici întâmplări cu profesorii, ca să fie cât mai convingător. Stând în atelierul întunecos, descoperi că lipsea una din cele două maşini de cusut.

— Oho, de când nu mai e, îi răspunse taică-su râzând… Din ce

crezi că ţi-am plătit înscrierea şi taxele la facultate?…

Ar fi vrut să-l îmbrăţişeze pe blănarul ridat, cu ochi apoşi, obosiţi.

— Spuneai că dacă mori, în loc de piatră funerară să-ţi pun maşina de cusut la căpătâi.

— Aşa aş fi vrut, dar mai importantă e cariera ta. Totdeauna m-am temut că te vei face şi tu blănar. Dacă judecătorii din România ar fi deştepţi, ar da sentinţe de condamnare aşa: „Pentru că fapta ta este gravă, nu la trimitem la ocnă, ci vei sta trei ani în blănăria lui Moscu".

Taică-su ştia puţine lucruri despre viaţă: nu pricepea frenezia alegerilor, oamenii la putere erau mereu aceeaşi; cunoştea doar perioadele de criză; atunci blănurile se ieftineau, dar nimeni n-avea bani să le cumpere. Despre blănuri ar fi putut scrie o carte: cum se apleacă părul unui animal tânăr, ce dimensiune trebuie să aibă nutria ca să fie de valoare, când trebuiau vânate vulpile* castorii, învăţase că dincolo de piei mai conta croiala, căderea blănii pe spate, mularea ei pe corp. Ar fi vrut să aibă un ucenic să-i transmită toate tainele meseriei, dar n-avea bani să-l plătească. Se lamenta fiului:

— Cu mine, Beni, moare şi o profesie.

— N-o fi chiar aşa, tată. Vrei să te dai mare.

— Niciodată n-am vrut să mă dau mare. Dimpotrivă. Visul meu a fost să trec neobservat în branşă, pe stradă, în viaţă.

— Da' ce mare scofală e să coşi nişte blănuri? Ai maşină specială. E un fel de croitorie mai complicată.

— Blănarul n-are nimic comun cu un croitor. Croitorul primeşte un material, îl taie şi îl coase. Asta e tot.

— Acelaşi proces se întâmplă şi în blănărie.

— Nu. Ştii că nu există două vulpi identice? între o piele şi alta există cinci, zece nuanţe diferenţă. Toate pe ton de roşu. Trebuie să ai ochi de artist să le aranjezi în aşa fel încât să pară totul o singură culoare.

În anul care a urmat, Beniamin Moscu şi-a pierdut amândoi părinţii. Taică-su îi lăsase moştenire un atelier înglodat în datorii. A fost obligat să vândă mobilele şi lucrurile din casă pentru a astupa gura debitorilor. Nu salvase decât maşina de cusut cea veche şi o transportă la cimitir.

Cu câţiva prieteni o fixă într-un postament de beton şi cei de la administraţia locurilor de veci se treziră târziu: maşina de cusut nu se mai putea disloca. Încercară să-l lămurească cu vorba bună:

— Stimate şi dragă domnule Moscu! Aici e cimitir. Lumea o să se înghesuie la mormântul tatălui dumneavoastră ca la o expoziţie. N-o să aibă bătrânul suficientă linişte. De ce să-i tulburaţi somnul de veci?

— Tata nici când trăia nu auzea bine. Dar la doi metri sub pământ. Şi asta a fost dorinţa lui. Nu-i puteam refuza această ultimă rugăminte.

— Scoateţi-i măcar pedala, că funcţionează. O să vină copiii şi o să se joace pe mormânt.

— Cred că bătrânului o să-i facă plăcere. Iubea copiii şi-i plăcea ţăcănitul maşinii. Şi în afară de asta e cea mai frumoasă piatră funerară din câte am văzut până acum. Şi e de soi, uitaţi-vă, marcă de primă mână: Singer.

Colaborarea în presă deveni din ce în ce mai anevoioasă. La început l-au sfătuit să semneze doar cu iniţialele, sau să-şi caute un nume de împrumut. Apoi, în urma unei circulare interne a Cenzurii, i-au interzis definitiv să lucreze în presă. Au venit luni îngrozitor de grele până au apărut tovarăşii şi l-au plasat la fabrica de şampanie; munca i se păru nemaipomenit de grea, nu avea relaţii, nu avea tupeu, dar n-avea încotro. Se acomodă, îşi făcu o clientelă şi începu să câştige bine. Îi era ruşine că vinde şampanie în loc să predea limba română la catedră sau să scrie studii despre fonetică. Era convins că-şi ratase viaţa, se gândea chiar că poate se va găsi cineva sări pună la căpătâi o sticlă goală de şampanie. Pe urmă, îl căutară din nou tovarăşii.

Îl acostă pe coridoarele fabricii o femeie tânără de la salarizare şi-l rugă să-i arate chitanţele de la ultimele decontări. Se retraseră într-un birou întunecat şi femeia îi cercetă hârtiile.

— Am să-ţi comunic ceva foarte important, Beni.

Beni era numele lui conspirativ.

— Te ascult…

— Nu aici şi nu acum. Eşti urmărit?

— Nu.

— Atunci ne vedem duminică la Herăstrău, la Luna Bucureştilor.

Vizitară pavilionul pescarilor din Deltă, nu erau în încăpere

decât ei doi şi câteva plase agăţate deasupra unui ceaun în care ardea un bec roşu.

— Ne trebuie un sediu să depozităm hârtie.

— Te-ascult.

— Multă hârtie. Probabil vom edita un ziar. Atâta ştiu. Şi nici tu nu trebuie să ştii mai mult. Un sediu am spus, uşor accesibil.

Umblă două săptămâni să închirieze o pivniţă şi când totul fusese aranjat, o căută pe funcţionara de la salarizare.

Nu mai era în fabrică: fusese arestată. Se sperie. În drum spre casă, descoperi că avea codiţă. Un bărbat mărunt, cu fulgarin lucios, îl urmărea de la distanţă. Probabil îl urmărise şi când căutase pivniţa. Să rămână curat, închiria pivniţa şi o umplu cu lemne de foc. Trebuia să-şi justifice căutările. Cel cu fulgarinul negricios îl mai urmări câteva săptămâni, pe urmă dispăru. Moscu îşi dădu seama că cei de sus îl eliberaseră de orice sarcină.

Izbucnirea războiului l-a surprins tot în fabrică, însurat, cu doi copii. Mult timp fusese convins că tovarăşii l-au uitat, până când, pe neaşteptate, i se încredinţase o nouă misiune şi anume, să participe la înfiinţarea unui ziar ilegal.

ÎNCĂ NU COBORÂSE SCĂRILE în pivniţa când Moscu auzi deasupra capului căderea chepengului. Zâmbi Coana Miţa se dovedise cu experienţă în munca conspirativă. avea un bun simţ înnăscut şi teama ei primară o făcea foarte prudentă. În urmă cu două zile voise să viziteze iaurgeria, dar, ca de obicei, se învârtise în preajma ei înainte de a intra. Atunci îl descoperise pe Grema. Ochii lui experimentaţi nu puteau să-l înşele: tânărul în lodenul verzui era agent. Ca să fie totuşi sigur, l-a urmărit o zi întreaga: agentul avea un traseu închis, nu circula decât din colţul străzii Anton Pann până la Nerva Traian. De obicei, înainte de a ajunge în dreptul iaurgeriei, traversa strada, zăbovea în faţa vitrinei geamgiului, pe urmă îşi continua traseul. Moscu îşi calculase intrarea în iaurgerie strategic: dacă agentul staţiona în faţa geamgiului, putea sosi obturat de tramvai. În cele câteva luni de când făcea legătura între redacţie şi tipografie, se convinsese că plasarea tiparniţei pe o arteră circulată a fost fericită. Totuşi, acum că iaurgeria fusese reperată, trebuiau luate măsuri: prima, fără îndoială, era totdeauna mai primejdioasă decât funcţionarea ei.

În pivniţă nu mai era nevoie să aprindă chibrituri ca să se

ferească de mobilele date la reformă şi folosite ca baricadă: cunoştea drumul, pas cu pas şi pe întuneric. Depăşi obstacolele fără cel mai mic zgomot, se opri în dreptul unei uşi de metal şi ciocăni de patru ori scurt.

Uşa se deschise imediat şi Moscu intră în încăpere. Andrei Oprea, tipograful cel tânăr, îl primi ostil:

— Credeam că nu mai vii niciodată! Avea vocea groasă, răguşită de tutun.

Moscu îl ştia refractar, permanent nemulţumit. Îi răspunse cu ton scăzut, aproape părinteşte. Ştia că asta îl dezarmează:

— Iar foloseşti cuvinte mari?

Andrei, nehotărât neştiind ce să-i răspundă. Îşi vârî degetele răşchirate în păr. Avea faţa mânjită cu cerneală tipografică. În locul lui răspunse moş Vlase, celălalt tipograf.

— Are dreptate, băiatul. Ieri de ce n-ai venit? Nu mai avem nici cerneală, nici hârtie! Arătă cu bărbia spre un teanc de ziare proaspăt tipărite. N-am putut trage decât jumătate de tiraj…

În încăperea slab luminată de un singur bec, înconjurat de un abajur improvizat din carton, se auzea sâsâitul unei canalizări plasată prin apropiere. Pereţii umezi, netencuiţi, prinseseră flori verzi de mucegai, cu miros acrişor de pepene stricat.

Tramvaiele sau camioanele mai grele făceau să tremure pereţii. Becul din tavan se legăna ca un scrânciob. Acum se balansă mai puternic ca de obicei.

— Nu te teme, râse moş Vlase. Nu e cutremur. Asta e maşina salubrităţii. De ce n-ai venit ieri?

— Din mai multe motive. Dar cel mai important e că iaurgeria e supravegheată.

Moş Vlase se încruntă:

— Înseamnă că ne putem face bagajele. De aici poate să ne ridice ca din oală.

— Nu ştiu. Abia ieri am descoperit că e supravegheată. Nu ştiu dacă suntem urmăriţi noi sau altcineva. Un agent stă tot timpul prin apropiere. Peste drum de Miţa e un geamgiu. Acolo-şi, i petrece veacul.

Andrei îl privi neîncrezător:

— Şi atunci tu cum ai venit? Să ştii că de poveşti şi ameninţări

suntem sătui…

— M-am strecurat…

Andrei nu-l lăsă să continue:

— Să ştii că e mai uşor să te „strecori” decât să stai închis ca un şobolan. Ştii de câte zile n-am ieşit de aici? De 139!

Moscu arătă spre moş Vlase:

— El, de peste 300…

— Da, dar eu n-am decât 28 de ani! Ai putea să-mi descrii cum arată o femeie? Suntem în aprilie. Afară miroase a primăvară, femeile şi-au scos pardesiele…

— După câtă minte ai, îl opri din înşiruire moş Vlase, crezi că umblă goale…

— Ai să râzi, moşule, aşa mi le imaginez. Şi ţie, Moscule, aş vrea să-ţi mai spun că m-am săturat de iaurt. Cred că iaurtul are o influenţă proastă asupra creierului, îmi dau seama că mă tâmpesc! Ieri, în articolul de fond, am făcut patru greşeli. Umblu cu mâna aiurea prin casete.

Am senzaţia că-mi pierd reflexele. Şi un tipograf fără reflexe e ca un popă fără voce. Când aduceţi hârtia?

— Poate mâine sau poimâine, dacă nu se ia hotărârea să ne mutăm.

— Şi până atunci?

— Stăm.

— S-a decis acest lucru?

— Eu mi-am permis să iau această hotărâre. Până vorbesc cu Lungu.

— Te-ai gândit bine, Beni, interveni în discuţie şi moş Vlase. Şi am o rugăminte. Când vii data viitoare, adu-mi nişte cărţi de joc. Dacă găseşti din alea ungureşti. Vreau să-l învăţ pe dumnealui 66.

Moscu zâmbi:

— Cărţile, moş Vlase, n-o să-ţi folosească decât la pasienţă. Pentru un timp rămâi singur. El, arătă din cap spre Andrei, chiar azi părăseşte tipografia.

Andrei nu realiză imediat cele spuse de Moscu. Îşi holbă numai ochii, pe urmă faţa i se lumină.

— Ce ai spus? Plec? Nu se poate! Nu glumi cu chestii din astea!

Un timp, Moscu savură neliniştea omului din faţa lui, apoi răspunse domol:

— Nu glumesc.

Andrei uită să tragă din ţigară. Sări la moş Vlase.

— Ţi-am spus, moşule, că există un Marx şi în ceruri: „Şi pentru că moş Vlase nu-i răspunse, se întoarse din nou spre Moscu: Cum e atunci când simţi primăvara în nări?

— Spuneai că miroase a femeie, râse moş Vlase.

Brusc, lui Andrei îi trecu veselia.

— Şi ce am să fac?

— Asta ţi se va spune.

— Cred că n-am să plec. Un singur om nu poate scoate ziarul.

— Lasă, e cine să poarte grija ziarului. Mine, dacă nu se iau alte măsuri, vine un alt om". Se căută prin buzunare şi scoase un buletin de populaţie: Asta e noua ta identitate.

Andrei prelua buletinul şi-l răsfoi.

— Sunt curios să aflu cum mă numesc… Ăştia de la tehnic n-au imaginaţie…

Moş VIase se apropie de el:

— Ei, cum te cheamă?

— Goldur, silabisi Andrei noul lui nume. Andrei Boldur.

CÂND MIŢA termină de măturat, Groma reveni în iaurgerie. Prin ferestrele tramvaiului văzuse strecurându-se în magazin o umbră. Nevăzând pe nimeni în iaurgerie în afară de Miţa, deveni bănuitor. Ori i se păruse, ori venise prea târziu. În orice caz, era pentru prima oară că ceva i se păruse suspect. Salută ceremonios:

— Bună dimineaţa.

Miţa îi răspunse zâmbitoare, ca unui adevărat client.

— Bună, domnule. Cu ce vă putem servi?

Groma privi atent faţa Miţei:

— Cu o informaţie.

Miţa tresări şi Groma observă o undă de teamă pe faţa ei.

„Cum or lucra comuniştii cu vaca asta?" în primele zile după ce luase în primire iaurgeria, se dusese şi la Prefectura poliţiei şi căutase cazierul Miţei Dumitrescu. Nu avea. Nu avusese conflicte, neînţelegeri,

nici măcar cu cei de la administraţia financiară.

Miţa, suspicioasă, întrebă cu oarecare şovăială:

— Ce fel de informaţie?

Groma savură sperietura femeii, dar nu forţă nota. Zâmbi:

— Una culinară. Iaurtul e proaspăt?

Înainte ca Miţa să-i fi putut răspunde, se apropie de tejghea, aruncă o privire în spatele ei; nu i se păru nimic în neregulă.

— E proaspăt sau nu?

— E proaspăt, domnule!… Şi ciorba de burtă e proaspătă.

Groma se aşeză la o masă. Probabil n-a fost suficient; de atent până acum. Berlogea aştepta în fiecare zi un raport şi el n-avea ce să-i raporteze. În clipa aceea intră în iaurgerie o fată cu ochii încercănaţi, cu părul despletit. Groma o recunoscu imediat. Era Marioara Irimie da la Deva.

— Domnişoară, dumneavoastră sunteţi o clientă veche. Treceţi zilnic pe aici. Iaurtul e bun?

Fata era prost dispusă.

— E cel mai acru iaurt din cartier.

— Vă mulţumesc, domnişoară, pentru informaţie. Am să dejunez în altă parte.

Ieşi fără să salute. Traversă strada şi se opri lângă vitrina geamgiului. Abia în clipa aceea îşi dădu seama că locul lui de pândă a fost totdeauna expus privirilor celor din iaurgerie. În fond supravegherea fusese inversată. Cei din local ştiau mai multe despre el decât el despre cei din iaurgerie. Înciudat, îşi spuse că încă n-a învăţat nici măcar meseria de agent şi tinde neîndreptăţit spre un post de comisar, Intră cătrănit într-un birt economic de pe partea geamgiului şi se aşeză lângă vitrină. De aici, nevăzut, putea supraveghea localul Miţei. Cum de n-a descoperit până acum acest post de observaţie? Spre mirarea lui, nici nu trebui să zăbovească mult: după trei sferturi de oră apăru în uşa iaurgeriei un bărbat tânăr, pe care nu-l văzuse intrând. Plăti repede consumaţia şi se luă după individ. Părea bine clădit, mergea hotărât, deşi paşii îi erau nesiguri. Bărbatul se oprea în faţa vitrinelor, se întorcea după femei, îşi ţinea faţa ridicată în bătaia soarelui. Aducea cu unul ieşit de la închisoare, dar nu se uită niciodată în jur, ca unul care s-ar teme de urmăritori. Îşi vedea liniştit de drum şi

asta îl derută puţin pe Groma. Coborî spre Dâmboviţa, ocoli institutul medico-legal şi coti spre calea Văcăreşti. În faţa Abatorului îşi aprinse o ţigară, apoi, fără să gândească prea mult, intră în clădire. Dezorientat, Groma depăşi intrarea mică şi văzu printre gratiile porţii de fier forjat că individul vorbeşte la telefon din cabina portarului. Îşi aprinse şi el o ţigară şi aşteptă răbdător. Nu trebui să aştepte mult. Individul reapăru în stradă şi făcu calea întoarsă spre centru. Pentru o clipă îi trecu prin minte că omul din faţa lui ar putea fi un măcelar, care o aprovizionează pe coana Miţa cu burtă. De ce altminteri ar fi dat telefonul la Abator? S-o fi interesat dacă a fost tăiere sau nu. Şi el, prostul, s-a luat după el, a părăsit postul de supraveghere a iaurgeriei. Frământat de aceste gânduri, îl pierdu prin mulţime în faţa Universităţii. Groma se justifică prin oboseală. Luă o maşină de piaţă şi se duse la abator. Portarul nu-i oferi decât date puţine. Îl chema Andrei şi nu mai ştia cum, venise să se angajeze. Îl căutase la telefon pe directorul comercial, pe domnul Nedeleu şi acesta i-a spus să revină mâine la zece.

Informaţiile erau insuficiente, dar totuşi esenţiale. Firul, dacă era adevărat, se putea înnoda a doua zi la zece. Se duse în Pache. Berlogea era plecat la Departament, nu reuşi să stea de vorbă decât cu Mona. Dar şi ea era plictisită, răsfoia un jurnal de modă adus de cineva de la Paris: moda nu părea să se fi schimbat prea mult faţă de anul trecut.

— Eşti şifonat, Gigi, ce-i cu tine?

— Am stat toată noaptea pe Dudeşti…

— Şi?

— Încă nimic.

Îi povesti în câteva cuvinte cele păţite dimineaţa, subliniind că totul ar putea fi o pistă falsă. În fond, omul putuse să intre în iaurgerie într-o scurtă clipă de neatenţie a lui.

— Totuşi am senzaţia că sunt pe drumul cel bun…

— Trebuie verificat. Stai o clipă aici, mă duc la cartoteci, să vedem pe cine avem la Abator.

Se întoarse după zece minute.

— Poţi să iei legătura cu domnişoara Gabi Deleanu. E dactilografa directorului comercial. Are sarcina să-l supravegheze chiar pe domnul Nedeleu. Am şi numărul ei de telefon, dar e mai bine să iei personal legătura cu ea. O cunosc şi eu, e o fâşneaţă, mi se pare că

e fostă amantă a lui Vasiliu. El a plasat-o la abator, ca să scapa de ea. Baftă!

GABI DELEANU NU SE LASĂ ACOSTATA decât după ce Groma îi arătă legitimaţia.

— Interes de serviciu, domnişoară Gabi, altminteri n-aş fi îndrăznit. Deşi…

După cum aruncă privirile spre el, Groma înţelese că îi păru rău că nu continuă. Îi spuse, să-i facă plăcere:

— Deşi ar merita şi fără interes de serviciu… Vreţi să discutăm pe stradă sau mergem undeva? La mine nu-mi permit să vă invit, tot clin motive de serviciu. Zâmbi larg. Ştia că avea zâmbet seducător; şi Mona îl complimentase de câteva ori şi Mona avea gust. Nu-i plăcea să-şi amintească şi partea a doua a frazei spuse de ea: „Numai când mănânci se vede că vii de la ţară". Mergem la Capşa?…

— Unde vreţi dumneavoastră.

În drum spre Capsa, îşi aduse aminte de prima întâlnire cu Mona. Şi Mona fusese fardată, dar mult mai decent; avea mersul elegant, ca şi cum ar fi plutit. Gabi călca apăsat, parcă pe tocuri şi-şi lua avânt la fiecare pas. Pe Mona n-a înţeles-o niciodată: era o fire capricioasă, nu se întâlneau decât când invitaţia venea din partea ei.

— Aş vrea să ies astăzi, Gigi, sunt îngrozitor de plictisită.

— Şi eu sunt partenerul tău în momentele de plictis?

— Nu te supăra, Gigi, aşa este. Nu cunosc pe nimeni care ştie să tacă cum taci tu, Tu-mi eşti necesar ca un perete când joc singură tenis. N-ai eschivări, nu serveşti aiurea, n-ai *forehand*, îmi înapoiezi mingea cum vreau eu, sau cum se nimereşte. Nu face pe supăratul că nu-ţi stă bine… îmi place că nu eşti cult, că nu eşti rafinat. Uneori încep un citat din Cehov şi tu eşti singurul dintre cunoscuţii mei care nu continuă. Ai meritul că n-ai auzit de el.

— Cum n-am auzit de el? E un scriitor rus, a scris o serie de piese de teatru.

— Asta scrie în Larousse. Tu eşti amuzant, pentru că nu l-ai citit. Ăsta e farmecul tău. Uneori mă întreb de ce nu mă culc cu tine…

— Chiar aşa, de ce nu?

— Pentru că pentru mine dragostea nu e doar o coborâre pe o pârtie. Eu nu fac dragoste din sport, din plictiseală. Mă îngrozeşte

gândul că ai putea să mă întrebi „Ţi-a plăcut, dragă" sau ceva de genul acesta.

Odată, când o condusese acasă, pe Roma, Mona descoperi din nou geamurile luminate.

— Curva asta e iar aici. Vino cu mine!

Urcară la etajul doi, zgomotoşi, intrară în apartament, dar nu reuşiră să dea ochi nici cu Cernăieanu şi nici cu Lu, cum ar fi vrut Mona. Camera ei era imensă, cu plafonul încărcat cu stucaturi de ipsos reprezentând îngeraşi, frunze de acant. Mobila, probabil primită de la părinţi, era stil; Groma n-avu curajul să spună care din Ludovici, să nu greşească cumva. Vru să se aşeze pe un scaun, dar Mona îl opri:

— Stai pe canapea. Pe un scaun de ăsta, cu picioare subţiri şi îndoite, nu se stă comod. Când stai comod, se rup. Mobilă stil n-au decât oamenii care nu iubesc intruşii. Cei veniţi în vizită trebuie să se simtă stingheri, să nu stea mult. Ştii să râzi?

— Desigur.

— Atunci râzi tare, să te audă Cernăieanu. Aş vrea să-i stric seara, să stea toată noaptea cu degetele în urechi.

Mona se schimbă în spatele uşii dulapului, fără să se ferească prea mult. În capotul transparent, ochii" îi prinseră un luciu ciudat, deveni frumoasă ca niciodată până atunci.

— Hai, râzi!

— Dar n-am niciun motiv.

— Omul nu râde totdeauna cu motiv. De cele mai multe ori râde să fie auzit.

Lui Groma îi era peste putinţă s-o înţeleagă pe Mona. Mona era plămădită dintr-un alt aluat, reacţiona, gândea altfel decât ceilalţi oameni.

Brusc, Mona se întunecă şi începu să pregătească cafelele.

— Ce s-a întâmplat, Mona?"

— N-ar fi trebuit să-ţi sugi dinţii L. Poate altă dată, Gigi, când o să te dezobişnuieşti… Nu te supăra, am fost prost crescută, un gest al mâinii mă impresionează mai mult decât un rondel.

— Sunteţi totdeauna atât de tăcut? îl trezi din amintiri vocea înaltă a lui Gabi.

— Nu, dragă, de obicei sunt vorbăreţ.

Capsa era unul din puţinele locuri din Bucureşti unde, intrat, uitai că e război: chelnerii se mişcau încet, mobila veche îţi transmitea linişte, certitudine. Un individ gras, cu lavalieră, aducea cu un bariton, refuză cu voce tare un

„Caprice’s pentru că avea pojghiţa de ciocolată crăpată. La Capsa se vorbea despre spectacolul de la „Regina Maria”, nu se auzeau ştiri de pe front; clienţii o bârfeau pe Dina Cocea, povesteau despre ultima beţie a lui Iancovescu.

Dacă se întâmpla să intre un ofiţer german, masa acestuia se izola, chelnerii îl serveau cu întârziere, îi vorbeau franţuzeşte, ca şi cum germana ar fi fost o limbă necunoscută, asiatică. În local erau şi fetele de la Tănase, surâzătoare, vindeau chelnerilor ciorapi de mătase de import, ax-anjau programele de după spectacol.

Se aşezară la aceeaşi masă unde stătuse cu Mona. Îl descoperi pe chelnerul cu părul alb.

— Îl vezi pe chelnerul acela? Are un frate, scriitor în America. Două cafele, comandă cu voce tare. Cu caimac mult şi fără zahăr.

— Despre ce interes de serviciu e vorba? întrebă Gabi zâmbind, convinsă că nu era vorba de niciun interes se serviciu.

— Te grăbeşti? Uită de persoana a doua plural, deveni familiar: Discutăm după ce ne aduce cafelele. Îmi place aici. Când sunt obosit, vin să mă refrişez. Îţi place la Capşa?

— N-am fost niciodată până acum. Dacă sunt pe Calea Victoriei, mănânc la Expres. E mult mai ieftin.

Groma se rezemă de spătarul scaunului, îşi scoase tabachera şi o puse pe masă:

— Fumezi?

— Nu. Şi nici nu-i înţeleg pe oamenii care fumează-Fumul miroase urât, ţi se îmbibă în haine şi costă mult.

— Ca orice plăcere.

Chelnerul aduse cafelele şi se retrase discret.

— Am urmărit azi un om care a intrat la voi în Abator. Unul Andrei… Numele de familie nu i l-am reţinut. A venit să se angajeze. A vorbit la telefon cu domnul Nedelcu. Nedelcu i-a dat oră mâine la zece…

— Da, parcă îmi amintesc. Eu i-am făcut legătura cu directorul

Da, sigur, vorbea de la un număr de interior… Stai, îţi spun şi numele. Andrei Boldur. Îmi amintesc precis;

— Mâine voi sosi şi eu cu el. Bineînţeles, voi rămâne în cabina portarului. Aş vrea să mă anunţi când pleacă…

— Desigur. Mai ales că în timpul din urmă n-am prea avut ce raporta… Am senzaţia că ori s-a schimbat ceva în viaţa lui Nedelcu, ori bănuieşte ceva. Deşi n-are motive; am fost foarte discretă…

Groma o privi mai lung:

— Cred că e greu să fii discretă cu ochii pe care îi ai…

La cel mai neînsemnat compliment, Gabi roşea.

— Cum adică?

— Parcă tu nu ştii că eşti provocatoare?

Groma exagerase conştient: Gabi Deleanu era împlinită, toate lucrurile de pe ea erau strâmte, sutienul o tăia adânc pe spate.

Gabi îi zâmbi. Părea însetată după complimente. Gigi Groma deveni darnic.

— Câţi ani ai, Gabi?

Gabi răspunse după o scurtă ezitare:

— Douăzeci şi nouă.

— Ai fi putut să spui liniştită douăzeci şi şase. Dar şi douăzeci şi şase e mult. Vru să-i spună ceva frumos şi despre mâini, dar descoperi că avea unghiile cojite. Ea însă îi urmări privirile şi Groma, să nu dea înapoi, o prinse de mână.

— Ai mâna fierbinte, Gabi…

Gabi chicoti.

— Nu numai mâinile…

Groma îşi trase scaunul mai aproape de al ei. Se întrebă dacă e bine sau nu să pomenească de Vasiliu. Ea, ca şi cum i-ar fi ghicit gândurile, i-o luă înainte.

— Acolo, la voi; se vorbeşte despre mine şi despre domnul Vasiliu. Nu e adevărat… A fost un fel de flirt trecător: avea maşină, intrare gratuită la teatre şi m-a ameţit. Am stat foarte puţin cu el… O singură vară. Din iunie până în septembrie.

— De ce-mi spui toate astea?

— Ca să nu afli de la altcineva. Am urmat un curs de stenodactilografie în blocul Adriatica. Tocmai terminasem cursurile,

când doamna Lotreanu, directoarea şcolii, mă întrebă dacă nu vreau să lucrez trei zile de ocazie. Aş fi vrut un angajament definitiv. Doamna Lotreanu a insistat: mi-a spus că e ca o practică. Mi-a dat o adresă de la şosea. La unul Vasiliu.

— Avea nevoie de dactilografă?

— Nu el. Taică-su. E consilierul domnului Subsecretar de Stat. Am bătut un raport de 60 de pagini despre situaţia politică din Capitală. N-am fost atentă la text, voiam să scriu fără greşeală. Terminasem cursurile cu zece. De obicei lucram după ora opt seara. De la 8 la 12. Domnul Vasiliu mă trimitea acasă cu maşina. Acasă, pe Vergului, vecinii credeau că m-am ajuns. Într-o seară bătrânul scuză-mă că îi spun aşa, l-a rugat pe fiu-său să-mi dicteze. I-am auzit certându-se. El avea program, s-a împotrivit dar până la urmă taică-su l-a lămurit. La început a fost foarte drăguţ. M-a prins de bărbie şi mi-a ridicat faţa la lumină: „ia să văd cu cine îmi pierd noaptea". Mi-a spus să schimb abajurul, violetul e depăşit de mult, apoi a început să-mi dicteze. M-a servit cu vin dulce şi m-a sărutat pe gât. Aşa a început.

— Foarte simplu, mormăi Groma.

— N-a fost chiar simplu. Eu sunt gâdiloasă pe gât. Am ţipat. Şi-a pus degetul pe buze, în semn să tac. Cică dacă ne aude taică-su, ne dă pe amândoi afară.

— Deci asta a fost tot.

— Nu. M-a întrebat unde nu sunt gâdiloasă. Eram fâstâcită, zăpăcită. Mi-a deschis un nasture de la bluză şi m-a sărutat pe piept.

Privi spre Groma, să vadă dacă nu e supărat. Groma se gândea la Vasiliu, îl invidia: şi pentru casa de la şosea şi pentru felul în care se purta. Vasiliu, cu manierele lui, putea s-o dea gata şi pe Mona.

— Ştii, continuă Gabi, mie îmi plac lucrurile curate. N-aş vrea ca vreodată să mi se impute că n-am fost sinceră. Îţi spun acum ce nu mi-a plăcut la el. Avea o casă la Snagov. Părea o casă ţărănească, dar în interior era lux. M-a dus acolo şi m-a ţinut ca la închisoare. La început venea în fiecare zi, pe urmă o dată, de două ori pe săptămână. Când venea, era foarte drăguţ, Mă ruga să-l spăl, să-i fac masaj. Niciodată n-am mâncat atât de multe dulciuri ca la Snagov. De fiecare dată îl întrebam de ce nu ne ducem la Bucureşti, Nu mi-a răspuns niciodată la întrebare. Schimba vorba, spunea că sunt frumoasă. Minţea. Cred că îi era ruşine să iasă cu mine. Zic, eu trebuie să mă angajez. Mi-a plătit

salariul, ea şi cum aş fi fost o angajată. Să nu mă simt prost, mi-a adus o maşină de scris şi mi-a poruncit să copiez „Fraţii Jderi”. Când uita să vină, băteam la maşină până noaptea târziu. Pe urmă, în septembrie, mi-a spus că are nevoie de mine la Abator. Să fiu secretara unui director şi să fac rapoarte pentru Siguranţă. Pentru asta primeam încă o jumătate de salariu. Ce era să fac? Mi-a explicat – nu: mi-a poruncit că, din ziua când mă angajez, n-am voie nici măcar să-l salut, ca şi cum nu ne-am fi cunoscut niciodată. Asta a fost tot. Comandă şi nişte drajeuri. Îmi plac. Le consum în loc de seminţe.

Când zâmbea, i se vedea o carie la caninul stâng.

ANDREI OPREA, pe numele nou Andrei Boldur, intrase ucenic la Imprimeriile Statului, la vârsta de 14 ani şi părinţii erau bucuroşi că i-au asigurat viitorul. Nu era uşor să devii ucenic tipograf: erau şapte candidaţi pe un loc, dar Andrei era tare la gramatică, luase notă mare la scris şi aşteptă rezultatele cu încredere. După patru ani, în 1934, primi brevetul de calfă şi se mută ia Editura „Adevărul”, să nu culeagă şi să tipărească numai plicticosul „Monitor”. Variaţia literelor de ziar îl ameţi, la început trebuia să se obişnuiască cu noul ritm de lucru, cu oamenii. Tipografii de aici vorbeau mult mai deschis, îl înjurau pe patron, pe cei *de* la guvern, pe rege, pe patriarh: unele titluri se culegeau cu litere mai mari, altele, intenţionat, cu litere mai mici. Înfruntau scandalurile cu redactorii de serviciu, cu redactorul şef. Armata o făcuse la un regiment de transmisiuni din Deva. După lăsarea la vatră reveni la „Adevărul” şi colegii l-au poreclit „mitraliera”: era cel mai rapid culegător de pe Matei Mille.

Într-o zi, maistrul paginator, Vlase, îl chemă la el;

— Tu ce hram porţi, Oprea?

— Niciun hram, meştere.

— Unul trebuie să porţi… Ori cu noi, ori cu… dar nu continuă fraza…

— În orice caz cu noi, meştere…

— Va trebui să dovedeşti…

Nu i-a spus cum va trebui să dovedească hramul, pe care îl poartă, îl lăsă de capul lui. După câteva luni se duse la el.

— Domnule Vlase, m-ai întrebat odată ce hram port…

— Aşa e. Am şi uitat de tine. Azi ce faci?

— Azi, când?

— Acum.

— Culeg un articol despre hipodrom. Două coloane aldine.

— Foarte bine. O să culegi paralel şi acest articol. Tot cu aldine… Nu trebuie să te vadă nimeni. Scoase din buzunar o pagină bătută la maşină. Când e gata, mi-o plasezi pe masă… Asta e tot. Şi să taci. Chiar dacă te vor bate, să taci… Să nu ştii nimic.

— N-o să ştiu nimic, chiar dacă mă vor bate patru…

— La vârsta ta, îţi dă mina să faci pe grozavul.

După doi ani, intră în Partidul Comunist, în celula

Matei Millo. După alţi doi ani tipări, într-un pod, proteste împotriva Constituţiei Carol, apoi fluturaşi şi chemări, să se bareze drumul fascismului. În? 39 fusese concediat, arestat, anchetat, apoi eliberat şi se angajase la o tipografie particulară, pe Moşilor. Acolo, între invitaţii la bal şi ferpare, tipări chemările Partidului, împotriva Dictatului de la Viena, împotriva războiului. La sfârşitul lui 43 primi cea mai importantă sarcină din viaţa lui şi anume, să ajute la tipărirea „României Libere". Fu transportat cu o maşină a Salvării pe Dudeşti şi coborî într-o pivniţă suficient de întunecoasă. Acolo l-a întâlnit din nou pe moş Vlase, veteranul tipăriturilor ilegale, pe Moscu, omul de legătură cu redacţia şi pe coana Miţa, care îl alimenta cu ciorbă de burtă şi iaurt.

Taică-su rămăsese în Ardealul de Nord. Îi trimitea scrisori cu timbre ungureşti din Turda. Stând nopţi şi zile în pivniţa igrasioasă de pe Dudeşti, se întreba dacă merita să-şi sacrifice tinereţea, viaţa pentru un ziar care se distribuia greu, care ardea în sobele de la Siguranţă. Privindu-l însă pe moş Vlase, chircit de mijloc, din cauza unei sciatici, găsea repede răspunsul: da! Moş Vlase era de mai bine de 5 ani în ilegalitate, nici nu-şi mai amintea de toate numele pe care le purtase. El tipărise comunicatul din 21, cu înfiinţarea Partidului, a participat la primele două congrese, a iniţiat zeci ele zeţari în tipărituri clandestine.

— Dumneata dacă mori, moş Vlase, nu va şti nimeni ce ai făcut pentru Partid.

— Vezi, băiatule, tu nu eşti încă copt îndeajuns. Pui greşit problema. Nu fac ceea ce fac ca să mă evidenţieze cineva. Fac, pentru că sunt convins că ceea ce tipăresc azi, va rodi cândva. De asta sunt sigur. Un om care minte cu vorba e ca şi cum n-ar fi minţit. O minciună tipărită e o crimă. Cuvântul scris, cuvântul tipărit, depăşeşte cu mult

forţa dinamitei lui Nobel. Tu n-ai simţit niciodată dorinţa să mângâi literele astea de plumb? Eu n-o fac, de teamă să nu le tocesc. Un rând cules într-un zaţ îmi dă senzaţia unei companii gata ele atac. Iartă-mă dacă am devenit flecar…

ANDREI BOLDUR NU AVEA LOCUINŢĂ, de când intrase în ilegalitate. La plecare, Moscu îi indicase două adrese unde putea să se adăpostească: una pe Călăraşi, la familia Nedelcovici, un tapiţer care avea locuinţa chiar în spatele atelierului. Aici, la fel ca şi la cea de a doua adresă, trebuia să se prezinte din Bacău, din partea lui Florescu. Tapiţerul urma să-i aranjeze dormitorul chiar în atelier, dar pe ascuns, să nu afle nevasta sa. De această adresă trebuia să uzeze numai în cazul că la prima, din strada Roma, nu-l găsea pe avocatul Traian Cernăieanu acasă. Amândouă gazdele erau avertizate, fără să le fi indicat însă ora sosirii. De altfel, la niciuna din cele două adrese nu avea de stat decât o singură noapte, dar şi asta numai în cazul când Nedelcu de la Abator, nu i-ar fi dat alte indicaţii. Moscu îi atrase atenţia că la Nedelcu nu era cazul să insiste, să lase fixarea întrevederii la latitudinea acestuia. Nedelcu era o personalitate importantă, putea fi totdeauna supravegheat. Andrei îl sunase pe directorul abatorului la telefon, acesta îl invită a doua zi. Îi păru chiar bine: avea o zi întreagă în faţa lui. Voia să respire aerul străzii, să vadă oameni şi în special femei. În primul rând se duse pe Călăraşi, în prospecţie. În atelierul de tapiţerie erau mai multe persoane, jucau table şi proprietarul, cu un şorţ gros de postav în faţa burţii, se agita cu o sticlă de vin. Andrei zăbovi doar câteva secunde în faţa vitrinei. Dacă n-ar fi fost decât această singură adresă, ar fi preferat să se plimbe pe străzi, dacă nu s-ar fi temut de razii. Învăţase de mult să respecte cu stricteţe regulile conspiraţiei. Reveni pe bulevardul Elisabeta, căscă gura la fotografiile filmelor care rulau, dar nu se îndură să se închidă între pereţii unui cinematograf pentru două ore.

Pe la 8 seara sună la apartamentul lui Traian Cernăieanu. Îi deschise un bărbat între două vârste, îmbrăcat într-un halat de molton cu revere largi de mătase galbenă.

— Vin de la Bacău din partea domnului Florescu.

Pentru o clipă Cernăieanu se încruntă ca şi cum ar fi căutat în gând dacă Florescu din Bacău îi spune ceva, pe urmă zâmbi larg, politicos:

— Poftim.

Pe cuier, Andrei descoperi o uniformă neagră de comisar. Avu o scurtă tresărire. Moscu nu-i pomenise nimic despre profesia celui din strada Roma.

— N-am să vă deranjez decât o singură noapte.

— Ştiu. Te rog să te simţi ca acasă. Nu sunt singur, dar asta n-are nicio importanţă.

Traversând holul, Cernăieanu arătă spre o uşă:

— Aici locuieşte fosta mea nevastă. Lucrează la Siguranţa Statului, e secretara comisarului Berlogea. De obicei se întoarce noaptea târziu. Joacă bridge pe undeva. E pasionată după sport ca toate femeile de familie bună şi-şi poartă educaţia ca pe o povară. Adăugă în şoaptă: te informez pentru ca, în caz că vine vorba despre ea, să poţi participa la discuţie.

Deschise uşa unei camere de zi, plină cu fotolii tapisate cu piele de box aşezate în formă de L, în faţa cărora, pe o masă joasă din stejar masiv, erau înşirate o mulţime de sticle cu etichete colorate. Într-un fotoliu, cu picioarele strânse sub ea, o femeie cu trăsături frumoase, cu părul adunat în vârful capului ca o coroană, fuma. După felul cum îşi ţinea braţele întinse pe spătarul fotoliului, părea plictisită. Cu un interes vizibil» femeia ridică ochii spre Andrei.

— O surpriză, Lu, spuse Cernăieanu. Mi-a sosit un prieten din provincie. Bineînţeles, ca întotdeauna, neanunţat. Dar să fac prezentările. Arătă spre Andrei: Domnul…

Andrei se înclină uşor:

— Andrei Boldur.

— Iar doamna, privi Cernăieanu spre femeia din fotoliu, are cel mai scurt nume din Bucureşti: Lu. E rea ca orice juristă, e curioasă ca orice avocată şi fermecătoare cum nu e decât ea.

Lu îl completă fără să scoată portţigaretul din gură:

— Erai mai original când mă prezentai direct: amanta şi soţia unuia din prietenii tăi.

Cernăieanu, flatat, îi zâmbi:

— Nu era nevoie să-ţi asiguri apartenenţa. Prietenul meu, acesta, sosit într-un moment foarte nepotrivit, e; cum spuneam, din provincie. Din Bacău. Oricum n-ar fi îndrăznit să-ţi facă curte.

— Tocmai ce mă temeam, râse Lu, Dacă sunteţi din – Bacău, probabil nu beţi nici coniac, nici vermuth, ci şpriţ, îmi permiţi, Traiane, să fac oficiile de gazdă?

— Te rog.

Cu mişcări leneşe, lascive, Lu se ridică din fotoliu – era mult mai înaltă decât şi-o imaginase Andrei – şi ieşi în bucătărie. Din uşă se întoarse spre Andrei:

— Am ghicit, şpriţ?

— Prefer ceva tare.

— Ţuică.

— Nu. Ţuica miroase urât.

— Nu sunteţi chiar atât de provincial

— Vă mulţumesc, doamnă.

— Cred că Traian îţi va permite să-mi spui Lu; „Doamnă" are ceva peiorativ, ca şi cum ar fi o profesie.

Se reîntoarse şi turnă coniac într-un bol verzui.

— Cu ce vă ocupaţi, domnule Boldur?

— Sunt militar, spuse Andrei după o pauză. Credeam că aţi observat după hainele demodate pe care le port. Pentru două zile nu merita să-mi fac un costum nou. Dar chiar aşa, îl prefer uniformei.

— Două zile sunt totuşi două zile, medita Lu.

— Aveţi dreptate. Dar eu sunt meschin, nu vreau să las nimic ca moştenire. Nici măcar un costum de haine. În profesia mea, n-am şanse la pensie.

— Un meschin adevărat nu spune despre el că e meschin. Numai un om galant îşi poate permite să se denigreze.

— Cred că după această frază v-aş fi ghicit dumneavoastră profesia. Vă legaţi de cuvinte.

— Cuvintele sunt gânduri, sentimente. Dar de cele mai multe ori sunt rostite să mascheze gândurile.

— În loc să mă apăraţi, mă acuzaţi.

Cernăieanu puse capăt discuţiei. Ridică paharul:

— Pentru cele două zile de concediu.

Lu dădu paharul peste cap.

— Ce e nou pe front, domnule Boldur? întrebă Lu

Andrei ocoli răspunsul.

— Prefer să discut despre femei.

— Şi pe front sunt femei?

— Infirmiere şi călugăriţe.

— Femei totuşi.

— Doar seamănă. Infirmierele, miros a puroi, călugăritele a tămâie.

— Îmi permiteţi să vă pun o întrebare indiscretă? Când aţi văzut ultima oară o femeie goală?

— În urmă cu 139 de zile.

— Chiar număraţi zilele?

— Da.

Cernăieanu deschise aparatul de radio şi în încăpere se revărsă finalul unei simfonii de Mozart. Lu îşi ridică picioarele pe fotoliu şi-şi îmbrăţişă genunchii. Se simţea de prisos.

— Mă duc, Traiane. Sunt plictisită, tristă. Mă însoţeşti?

— Desigur.

— Sper că domnul militar ne va scuza. Vreau să mă duc la Băneasa. Am auzit că a încolţit iarba. Şi iarba nu miroase decât pe întuneric. Să-i dau telefon lui Sofica?

Cernăieanu ridică din umeri.

— Nu ştiu.

— Domnule militar: am o prietenă. Şi ei îi place xărosul ierbii. Soţul ei e tot militar. Pe front. Stă de pază să ne putem duce liniştiţi la plimbare. S-o chem? E nostimă.

— E grasă, o corectă Cernăieanu.

— Eşti rău, îi reproşă Lu. E plinuţă şi nostimă. Dacă o invităm, e ca şi cum i-am face un cadou.

— Vrei? se întoarse Cernăieanu spre Andrei.

— Sunt obosit, se scuză Andrei. Am călătorit toată ziua.

Lu se postă în faţa lui:

— Militarii sunt obligaţi să facă sacrificii! O scoatem doar la plimbare. Atât. La Băneasa miroase a primăvară.

Formă un număr de telefon, vorbi scurt, apoi aşeză receptorul în furcă.

— Nu poate veni. Soţul ei a fost dat dispărut.

CÂND ANDREI INTRA ÎN CABINETUL directorului comercial, rămase cu ochii pironiţi pe peretele de sticlă care dădea în hală, unde, la nivelul etajului întâi, alunecau în cârlige jumătăţi de vaci pline de sânge. Nu era o privelişte foarte agreabilă unei funcţionare care stă opt ore nemişcată într-un birou. Secretara, durdulie, cu bluza strânsă pe sâni, îşi ridică pentru o clipă privirile, arboră un zâmbet, mai mult să-şi arate şi dinţii, şi întrebă fără să se oprească să bată clapele maşinii:

— Dumneavoastră?

Din cauza ţăcăniturilor, Andrei ridică vocea:

— Eu, domnişoară, sper să fi nimerit bine. Îl caut pe domnul director Nedelcu.

Secretara împinse carul spre un nou aliniat şi se auzi un clincănit metalic prelung.

— Aţi nimerit bine. În ce problemă?

Secretara avea sprâncene împreunate, stufoase şi la perciuni, puful negricios îi crescuse până la fălci. T>pul femeii temperamentoase. De ce s-o fi vopsit blondă?

— În ce problemă? repetă secretara întrebarea.

— De angajare.

Secretara începu noul aliniat, clapele sunau sec ca pocniturile unei mici mitraliere. Faţa încărcată cu fard părea concentrată.

— Aţi fost la administrativ?

— Ei m-au trimis aici…

Andrei se întrebă ce ar spune secretara dacă i-ar propune să se întâlnească după orele de lucru. Se amuză la acest gând. Secretara nu părea o persoană care să se fi simţit jignită la o asemenea propunere. Dimpotrivă. După cum era îmbrăcată, fardată, pieptănată, se vedea că se voia provocatoare.

— Măcelar? întrebă secretara fără să ridice privirile.

Lui Andrei secretara i se păru prea curioasă. O privi mai atent: nu părea mai mult de treizeci şi cinci de ani şi dacă n-ar fi fost prea rotundă, cu umeri mari, ciolănoşi, ar fi fost drăguţă. Părul ars de apă oxigenată, deşi era pieptănată cu dichis, aducea cu o perucă.

— Bănuiesc că aceste întrebări mi le va pune şi directorul.

— Eu îmi fac datoria, domnule. Se opri din bătut şi se ridică în

picioare. Fusta strâmtă i se mulase pe pulpe, pe coapse. Numele?

— Andrei Boldur.

Secretara avu o scurtă tresărire şi Andrei fu convins că din cauză că îi zâmbise. Avea ochi mari, măriţi şi cu dermatograful, de un albastru curat ca un petec de cer. Din obişnuinţă îşi aranja ţinuta, controla dacă are nasturii încheiaţi la bluză şi porni spre uşa directorului cu mers legănat. Andrei se întoarse spre peretele de sticlă şi urmări goana hălcilor de carne. Nu-i plăcu ideea angajării la Abator. Moscu, foarte zgârcit la vorbă, îi spusese lapidar: „Te duci la Abator, îl cauţi pe directorul Nedelcu într-o problemă de angajare". În zadar i-a spus că nu e în stare să taie nici măcar e găină, că sângele, carnea crudă îi produce greaţă, Moscu schimbă vorba, se interesase de cantitatea de cerneală tipografică necesară funcţionării tipografiei.

Secretara întârzie la director: probabil avea şi alte probleme de rezolvat. D ce nu i-a găsit Moscu o altă slujbă? Se imagină agăţând hălci de carne în cârligele mobile, sau despicându-le pe o masă unsuroasă. Poate, Moscu a ales Abatorul pentru că e militarizat şi angajaţii sunt scutiţi de front. Dar şi cei de la Căile ferate erau mobilizaţi la locul de muncă. Nu ştia nici măcar dacă Nedelcu ăsta e simpatizant sau doar o cunoştinţă de-a lui Moscu, un om care s-a oferit să-i facă un serviciu. Va trebui să fie precaut în timpul discuţiei cu el. Era însă hotărât să-i spună adevărul, că nu cunoaşte tainele tăierii vitelor: poate îl angajează paznic sau pontator sau pur şi simplu muncitor la expediţie. Nu putea înţelege de ce a trebuit să părăsească tipografia.

În cele din urmă, secretara reveni şi lăsă uşa deschisă în spatele ei:

— Poftim.

Andrei îi zâmbi din nou şi când trecu pe lângă ea simţi un miros dulceag de paciuli. Şi în camera directorului, peretele care dădea spre hală era transparent.

Nedelcu, mai politicos decât s-ar fi aşteptat Andrei, se ridică de la birou şi-i făcu semn să se aşeze. Andrei rămase în picioare şi spuse stânjenit:

— Am venit într-o problemă de angajare. Mă numesc Boldur.

— Ai întârziat o oră. Directorul rostise cuvintele încet şi Andrei avu senzaţia că anume. Răspunse la fel, aproape în şoaptă:

— Nu ştiam că până şi Abatorul e militarizat. Mi-au verificat

actele de două ori. Am avut emoţii.

— Nu trebuia. Actele confecţionate de tehnic sunt mai bune decât cele originale.

Andrei se linişti: Nedelcu era om de partid, informat, cu care va putea vorbi deschis. Moscu ar fi putut să-l pună în temă, de ce era nevoie să-şi petreacă noaptea cu emoţii?

— Ia loc.

De astă dată Andrei nu-l mai refuză. Se lăsă într-un fotoliu de piele şi se scufundă foarte adânc. Se rezemă cu braţele de spătar şi se sălţă puţin. Nedelcu se aşeză în fotoliul din faţa lui.

— De ce era nevoie să te dai în spectacol?

Andrei îşi ridică sprâncenele:

— Ce fel ele spectacol?

— Mi-a spus secretara că i-ai făcut curte.

Îi zâmbise doar, şi asta mai mult din politeţe. În orice caz secretara era periculoasă. Ori o ştie Nedeicu rea de muscă şi vrea să se dea nevinovată, ori i-a fost antipatic. I se păru ridicol să se dezvinovăţească. Îşi lăsă privirile în pământ şi tăcu.

— Mă rog, continuă Nedeicu după un timp. Totuşi e cel mai bine să treci neobservat. Mai ales că, arătă cu bărbia spre uşă, lucrează pentru Siguranţă.

Rostind cuvintele, Nedeicu nu-şi modifică expresia feţei, ca şi cum ar fi purtat o mască. Numai ochii îi erau vii în spatele ochelarilor. Era îmbrăcat elegant, poate puţin exagerat pentru o zi obişnuită de lucru. Oare ce serviciu îi va oferi aici la abator? Se amuză din nou la gândul că va fi coleg cu secretara. În orice caz va trebui să o întrebe ce anume i-a creat senzaţia că i-a făcut curte. Andrei socoti că fusese mai mult decât decent în relaţiile cu ea. Numai dacă nu e σ Mafaldă şi ştie să ghicească gândurile celor cu care stă de vorbă.

Nedeicu se ridică în picioare şi Andrei îl urmări cum se duce în spatele biroului şi scoate ceva din sertar. Când reveni, avea în mână două bilete de tren. I le întinse lui Andrei:

— Biletele pentru Iaşi.

„Slavă domnului, nu mă fac măcelar", îşi spuse Andrei în gând. Deci, Nedeicu e doar un intermediar, un fel de om de legătură. „Mă angajez oriunde, numai nu la abator". Îşi ascunse totuşi bucuria.

— N-am fost niciodată la Iaşi.

Nedeicu zâmbi fără pricină: avea buze subţiri, fără culoare.

— E un oraş frumos. S-a hotărât editarea unui ziar. Flacăra Roşie. Va trebui să organizezi o tipografie…

Răsuflă uşurat. „Rămân în meserie". Dar ce o fi înţelegând Nedeicu prin organizarea unei tipografii? Când venise la Dudeşti, găsise tipografia instalată, nu trebuia decât să întreţină maşinile şi să tipărească. Culegerea articolelor nu era nicio problemă: era o muncă de rutină. Ar fi putut culege un articol şi pe întuneric, la fel cum bat dactilografele fără să privească la clapele maşinii de scris.

— Cum adică „organizarea unei tipografii"?

— Asta e sarcina. Faci rost ele o tipografie.

— Tipografiile… sări Andrei şi Nedelcu îi făcu semn să vorbească mai încet. Tipografiile, reluă Andrei, nu se organizează, ci se cumpără.

— Bani, deocamdată, nu avem.

— Poate au cei de la Iaşi…

— S-ar putea, zâmbi Nedelcu, dar mă îndoiesc. Restul explicaţiilor le vei primi acolo. Miercurea viitoare îl cauţi pe proprietarul cinematografului Capitol şi-i spui că vrei să cumperi spectacolul de la ora 7… Dacă îţi răspunde că snevoie de autorizaţie…

— Oricine mi-ar răspunde aşa…

Mai avusese odată o parolă de recunoaştere, tot tâmpită. Trebuia să întrebe un acar dacă a schimbat macazurile. El, datorită profesiei, schimba macazurile ele douăzeci de ori pe zi. Păcat că tovarăşii ele la tehnic sunt limitaţi. Şi numele pe care i l-au găsit e ostentativ. Oriunde s-ar prezenta, rostindu-şi numele, lumea ar deveni atentă. Numele oamenilor ar trebui să fie banale, uzuale: Ionescu, Popescu, Dumitrescu.

Directorul Nedelcu se aşează din nou. Spuse fără nicio intonaţie:

— Pentru cumpărarea unui spectacol nu e nevoie de autorizaţie. Dacă te întreabă, răspunzi că ai.

— Am înţeles.

— El te va pune în legătură cu cineva de la Comitetul judeţean. Astea, luă două hârtii de pe birou, sunt ale tale. O delegaţie pentru eventualele razii în tren şi actul de angajare.

— Ce fel ele angajare?

— Ai venit la mine să te angajezi. Ţi-am făcut formele, dar tu nu te prezinţi la lucru şi te dau dezertor. Dezertor pentru că Abatorul e militarizat. Trebuie să mă justific primindu-te aici.

— Am înţeles. Îi păru rău că nu înţelesese şi fără explicaţie.

Nedelcu îl conduse până la uşă. Andrei îi mulţumi cu voce tare, să-i audă şi secretara.

— Vă mulţumesc, domnule director… Mâine dimineaţă mă prezint ia lucru…

Închise uşa şi pândi spre secretară. Ea, voit indiferentă, stătea cu spatele şi bătea clapele maşinii de scris. Andrei se aplecă spre ea s-o sărute pe gât. Secretara tresări, sări în picioare, dar nu apucă să protesteze. Andrei i-o luă înainte:

— Asta, ea să nu se spună că sunteţi mincinoasă… Abia de mâine am să vă fac curte. Am fost numit director adjunct. Sărut mâna!…

Ieşi din birou, dar nu se îndepărtă de prag. Când se convinse că nu e nimeni pe coridor, îşi lipi urechea de tăblia uşii. Auzitormarea unui număr de telefon, apoi recunoscu vocea secretarei;

— Alo, Gigi… Da, chiar acum pleacă…

Andrei deschise uşa s-o surprindă. Ea abia avu timp să pună receptorul în furcă.

— Nu vrei să vii diseară la cinema? E un film în Amedeo Nazzari…

— Nu, domnule, bilbâi ea şi roşi până în vârful urechilor.

— Păcat. E un film de dragoste cu multe palme.

GHEORGHE GROMA IEŞI DIN. CABINA portarului, în sfârşit s-a reînnodat pista. Încă astăzi va face un raport detailat lui Berlogea. Un raport cu date concrete, cu nume şi adrese. De acum încolo totul va decurge mai uşor, mai ales dacă individul se angajează la abator. Şi nu numai atât: în întreprindere îl va putea supraveghea şi Gabi. Păcat că e cam tâmpiţică. N-a înţeles nici măcar poanta lui Peter Neagoe cu Eftimiu. Când a chemat-o acasă, pe Doamnei, a refuzat atât de penibil, încât chiar s-a gândit să nici n-o mai poftească. Dacă n-ar fi avut nevoie de ea a doua zi la abator, ar fi lăsat-o la Capşa. Gabi se voia importanta:

— Ce o să crezi despre mine dacă vin în prima seară la tine? O să crezi că sunt o femeie uşoară.

— N-o să cred niciodată că eşti o femeie uşoară.

— Promite-mi.

Ce ar fi putut să facă.

— Te voi considera, Gabi, totdeauna aşa cum eşti.

— Atunci, Gigi, e cu totul altceva. Vin. Şi să ştii că înainte de a mă duce cu Vasiliu la Snagov, m-a curtat o săptămână întreagă. Îmi spunea „pui", „îngeraşule", „guguştiucule" şi nu mai ştiu câte nume de păsări nu mi-a spus. M-a alintat, mi-a cumpărat dropsuri, n-am avut cum să-l refuz. Pe urmă, când m-a dus şi m-a îngropat la Snagov, mi-a părut rău că n-am fost suficient de categorică… îşi dădu seama că vorbise prea mult despre Vasiliu şi se corectă: îmi pare bine că tu eşti altfel de om, că nu semeni cu el…

În casă începu să sughiţă şi la fiecare tresărire îi zvâcneau buclele ca nişte aripi. La început, Groma se amuză, pe urmă sughiţurile repetate la intervale din ce în ce mai mici începură să-l enerveze.

— Bea apă, dragă.

Gabi bău apă, se ţinu de nas, aşa cum o învăţase maică-sa de când era mică, căscă gura, cum obişnuia o prietenă, apoi brusc se linişti.

— Înseamnă că căscatul e cel mai bun remediu.

Groma nu-i făcu observaţie pentru cacofonie. Gabi aruncă o privire spre pereţi şi exclamă:

— Vai ce zugrăveală frumoasă ai!

— E tapet, spuse Groma sec.

— Aa, tapet care se lipeşte pe perete. Cercetă mobilele. Ai mobilă frumoasă. Pipăi tăbliile dulapului şi lăsă dâre vizibile pe lustru. Se aplecă să vadă mai bine picioarele sculptate ale dulapului.

— Astea ce fel de labe sunt?

— De grifon.

— Grifon? Probabil e un animal sălbatic, pentru că niciodată până acum n-am văzut grifoni. Cercetând camera, descoperi o scrumieră. E a ta?

— Fireşte.

— E foarte frumoasă. Din astea sunt şi la Carul cu Bere… Acolo cinam cu Vasiliu înainte de a pleca la Snagov. Şi el tot de acolo s-a aprovizionat cu scrumiere.

Râse de parcă ar fi spus un lucru foarte amuzant şi-i sări un nasture de la bluză".

— Un nasture rupt aduce ghinion. Trebuie să-l cos. Îşi scoase bluza, rămăsese doar în sutien. Din cauza transpiraţiei sutienul părea pătat.

Groma se aşeză lângă ea şi o sărută pe spate.

— Mi-ai promis că ai să fii cuminte, că o să stăm doar aşa, unul lângă altul.

Enervat, Groma o repezi:

— Nu ţi-am promis nimic!

— Bine, bine, înseamnă că am înţeles greşit. Dar să ştii: mie nu-mi place când bărbaţii ţipă la mine… Eu sunt foarte sensibilă. Cu cuvinte alese pe mine mă dai repede gata. Se căută în poşetă după un ac. N-ai aţă albă?

Groma scotoci toate sertarele, dar nu găsi decât aţă neagră.

— Nu-i nimic. Trebuie să cos nasturele, că cine ştie ce mi se poate întâmpla. Şi mama a pierdut un nasture la paltonul de iarnă, înainte de a muri tata. Eu cred în asta.

— Şi ce nenorocire ar putea să ţi se întâmple ţie?

— Nu ştiu. Mă tem să nu rămân însărcinată. N-ar fi păcat ca din cauza unui nasture să-mi fac o belea?

După ce-şi cusu nasturele, îmbrăcă bluza. Groma crezuse că o probează doar, dar ea se găti de plecare.

— Ce faci?

— Nimic. Mă aranjez. Trebuie să fiu sinceră cu tine. Mi-e foame. M-ai luat de la abator fără să fi mâncat. La Capşa nu mi-ai oferit decât o cafea.

— Îmi pare rău, dar n-am nimic de mâncare în casă. Eu de obicei mănânc în oraş.

— Vezi, dacă ai fi însurat, ai fi avut de toate. Să nu crezi că am făcut o aluzie. Doamne fereşte. Dar eu flămândă nu sunt în stare de nimic. Nici măcar dragoste nu pot să fac. Dacă mi-ar chiorăi maţele, aş muri de ruşine. Dacă mă duci să cinăm undeva, vin înapoi. Zău. Îi spun mamei că am fost reţinută la Abator.

— Şi când ai fost la Snagov, «e i-ai spus?

— Încă nu eram angajată. I-am spus că lucrez într-o unitate

militară şi până nu termin, n-am voie să părăsesc cazarma. Mama e proastă, are încredere în mine.

N-avusese încotro: o scoase din nou în oraş la un restaurant de mâna a doua, plin cu ofiţeri germani. Un cântăreţ negricios, Gică Petrescu, cânta melodii populare tiroleze.

— Îţi mulţumesc, Gigi, că m-ai adus aici. Vasiliu mă căra numai la Carul cu Bere, printre birjari şi căruţaşi. Vreau şniţel vienez cu cartofi tăiaţi foarte subţire şi bine prăjiţi. Îi ronţăi ca pe seminţe.

Băură patru sticle de bere Bragadiru şi până ajunseră în apartamentul de pe strada Doamnei, Gabi se îmbată.

Groma rămase un timp în faţa abatorului şi nu ştia încotro s-o apuce. Se hotărîspre stânga, spre centru, la fel ca şi ieri. Doar n-o să schimbe ruta de pe o zi pe alta. Auzi în spate scârţâitul porţii metalice; îşi încetini pasul şi-şi aprinse o ţigară. Îl descoperi pe Boldur venind spre el. Totul părea aranjat. Va trebui neapărat să-i dea un telefon lui Gabi să-i mulţumească…

Boldur îl văzu şi el pe omul care îl aştepta. Se îndreptă spre el. Scoase o ţigară din buzunar şi se opri în dreptul lui.

— Îmi permiteţi?

Groma îşi vârrmâna în buzunar să-l servească cu un chibrit şi Andrei îl lovi în aceeaşi clipă în gura stomacului. Groma nu avu timp nici măcar să icnească, i se înmuiară genunchii. Andrei îl prinse în braţe şi-l lăsă să alunece pe trotuar. Cei câţiva trecători nici nu observaseră scena dintre ei, văzură că unui bărbat i se făcuse rău. Andrei se uită în jur, descoperi o maşină de piaţă şi-i făcu semn. Taximetrul opri chiar în dreptul lui.

— Ştii unde e Siguranţa Statului?

— Cum să nu, domnule. Pe Pache…

— Exact. Îl iei şi-l predai la poartă. Spui că i s-a făcut rău pe stradă.

— Probabil din cauză mirosului de la Abator, îşi dădu cu părerea şoferul. Uneori şi mie mi se face greaţă şi nu sunt decât în trecere.

— Probabil. Şi prietenul meu e foarte sensibil la stomac.

Îi întinse şoferului o monedă de o sută de iei. Acesta salută cu mâna la chipiu şi se repezi să-l ridice pe Groma.

CA UNUL CARE ÎŞI ÎNDEPLINISE misiunea, Andrei porni cu paşi înceţi spre oraş. Privea casele degradate, nevăruite, cu molozul căzut şi oamenii prost îmbrăcaţi, trişti.

5 – Dincolo de ziduri

Nu mai avea nimic de făcut în Bucureşti: biletele pentru Iaşi le avea în buzunar, delegaţia vizată, în Biroul Populaţiei. Îi părea rău că nu avea cum să-l anunţe pe moş Vlase că va lucra tot în meserie. Faptul că primise o sarcină atât de importantă însemna că cei de sus au încredere în el. Probabil, tot moş Vlase îl recomandase. Ce oameni diverşi lucrau pentru partid: un tipograf, un comis-voiaj or, un comisar de la Prefectura poliţiei. Înseamnă că organizatoric lucrurile s-au îmbunătăţit simţitor. Pentru Cernăieanu însă nu şi-ar fi băgat mâna în foc. Bine că nu ştia nimic despre misiunea lui, că l-a găzduit doar. I se păru ciudat şi Lu şi mai ciudată. Nu ştia nici cum s-o claseze: nu intra în niciunul din şabloanele cunoscute de el. Măritată probabil cu un avocat gras, pe care nu îl iubea. De ce s-o fi măritat cu el? Ieri seară, când au rămas singuri în casă, a şi întrebat-o. Lui a răspuns blazată, privind tavanul: „Nu ştiu”.

Se pregăteau tocmai să plece la Băneasa, când sunase telefonul. Cernăieanu nu spusese decât câteva cuvinte în receptor: „Da, desigur, am înţeles”.

Se întoarse spre Lu şi spuse ca şi cum şi-ar fi cerut scuze:

— Trebuie să mă duc la Prefectură.

Lu îşi împreună pleoapele, îl privi printre gene. Andrei avu senzaţia că va ieşi scandal, dar Lu se reţinu, se aşeză în fotoliu şi spuse, ca şi cum ar fi rostit o sentinţă:

— Nu te duci!

Cernăieanu o înfruntă:

— Trebuie să mă duci Tu ştii foarte bine că sunt momente când *trebuie* să mă duc.

Lu îşi muşcă înciudată buzele şi i se umeziră ochii. Deveni neputincioasă.

— Şi atunci cu cine mă duc eu la Băneasa? – Mergem altă dată la Băneasa.

— Eu vreau acum!

Andrei se simţi vizat. Aşteptă ca Cernăieanu să-l scuze, dar

acesta stătea nemişcat în mijlocul încăperii.

— Eu nu pot să vă însoţesc, doamnă, spuse în cele din urmă Andrei, când văzu că liniştea se prelungeşte peste măsură.

Pe Lu nu refuzul, ei euyântul „doamnă" o enervase.

— Ţi-am spus să nu îmi mai spui doamnă!

Andrei se corectă:

— Eu nu pot să te însoţesc, Lu. Am călătorit două zile şi două nopţi. Privi spre Cernăieanu să-l câştige aliat. Şi apoi nici biletul de voie nu e chiar în regulă.

Lu deveni curioasă:

— Doar nu vrei să spui că eşti dezertor?

„De ce n-o fi luând atitudine Cernăieanu, doar ştie că nu pot circula pe străzi?" Fu nevoit să se disculpe singur:

— Nu sunt dezertor, Lu. Dar biletul de voie e completat pentru Bacău.

Brusc, Cernăieanu se duse în antreu şi-şi puse uniforma. Lu se ridică, se apropie de el şi-l ajută să fi încheie nasturii:

— Am să te aştept până te întorci.

Cernăieanu căută mult timp răspunsul:

— Şi dacă durează mult?

— Fă în aşa fel ca să nu dureze. Deveni pisieoasă: Ai spus că faci orice sacrificiu pentru mine. Nu-ţi cer să nu te duci. Îţi cer să te întorcirepede.

Andrei îl conduse pe Cernăieanu până la uşă. Acesta îi şopti în prag:

— Ai grijă să nu se îmbete.

Când se reîntoarse în cameră, Lu tocmai turna coniac în pahare.

— Ţi-a dat sfaturi?

— Nu, minţi Andrei.

— Ba da. Îl cunosc eu. Ţi-a spus să nu te atingi *de* mine sau să ai grijă să nu mă îmbăt.

— Nu mi-a spus nimic.

Lu îi căută privirile, să se convingă dacă minte sau nu;

— Dacă nu ţi-a spus nimic, înseamnă că-i domn. Ridică paharul: Pentru iarba încolţită de la Băneasa. Dar nu bău. Puse paharul pe masă.

Nici nu ştiu de ce m-am încăpăţânat pentru iarba asta. Poate încă nici n-a încolţit Dar aşa sunt eu. Îmi bag ceva în cap şi mă montez ea o proastă. Eşti însurat?

— Nu.

— Nici nu te însura. Imaginează-ţi că eşti pe front şi nevastă-ta se duce cu un bărbat străin la Băneasa să miroase iarba încolţită. Dacă i-aş spune bărbatului meu că aş vrea să mă duc la Băneasa, m-ar întreba de ce. Lui nu i-aş putea spune că vreau să miros iarba încolţită. M-ar crede nebună. El e un om practic, câştigă bani şi se laudă peste tot că are o căsnicie fericită. Probabil, bănuieşte că-l înşel. Dar e suficient de laş să nu încerce să se convingă. Chiar dacă ar afla, n-ar face caz. Ar suferi mai mult dacă ar afla lumea că îi pun coarne. Atunci n-ar fi vorba de el, ci de „reputaţia lui socială". Când l-am cunoscut era frumos şi bogat. Acum e şi mai bogat, dar are Jburtă. Când îl văd gol, îmi vine să râd. Ca să fac dragoste cu el, trebuie să mă îmbăt întâi. Iubeşti pe cineva?

— Nu, n-am timp pentru asta.

— Dragostea n-are nevoie de timp. Are nevoie de altceva. Eu i-aş spune şansă. Şi viaţa e plină de şanse, dar oamenii sunt orbi, trec pe lângă ele ca pe lângă copaci. Tu eşti militar. Ai putea să-mi spui de ce e război?

Andrei se întrebă dacă Lu nu vrea să-l provoace. Nemotivat, Lu începu să râdă.

— La întrebarea asta nimeni nu poate să răspundă. O altă întrebare. Ai fost pe front, ai văzut cum trăiesc ruşii. E adevărat că la ei e legiferat amorul liber?

— Noi, cei din linia întâia, minţi Andrei, venim mai rar în contact cu populaţia…

— Am înţeles, nu vrei să-mi răspunzi. Îţi spun eu. Ei n-au îngrădit dragostea cu zeci de paragrafe de legi. Mă întreb numai de ce popoarele civilizate sunt ipocrite? De ce oamenii deştepţi inventează noi şi noi restricţii în calea fericirii? Atila a avut douăzeci de neveste, Gingis Han un întreg harem…

— Ţi-ar conveni să fii una din cele douăzeci de neveste?

Cernăieanu se întoarse cu un taxi.

— M-au chemat ca să semnez ceva. Hai, îmbracă-te, mergem la Băneasa.

— Nu mă mai duc, spuse dezumflată Lu. Sunt obosită, îmi pare rău că a venit prietenul tău de la Bacău. Ne-a stricat SQara. Du-mă acasă.

DOUĂ ALARME AERIENE AU TULBURAT noaptea ieşenilor; prima, eu o oră înainte de miezul nopţii, a ţinut o oră şi jumătate, iar a doua a silit paşnicii locuitori de sub dealul Copoului să coboare în adăposturi după orele două. Andrei nu prinse decât pe cea de a doua, în gară, imediat după sosirea acceleratului 311. Adăpostul gării, săpat sub clădirile mici ale coletăriei rapide, era adânc şi susţinut de stâlpi confecţionaţi din beton armat. Încăperea, croită cu dărnicie, era rece şi luminată slab, doar de două becuri mici, şi acelea vopsite pe jumătate cu vopsea albastră de camuflaj. Ventilatorul care trebuia să asigure recondiţionarea aerului era stricat, nu funcţionase decât în ziua inaugurării adăpostului şi cele două. W.C. – un subterane aveau uşile ferecate: cheile au rămas la îngrijitoare, o femeie de serviciu care avea zi liberă. În dreptul ferestrelor de aerisire, peretele de beton era însemnat de scurgerea apelor de ploaie şi urmele, dâre negricioase, umede, păreau trase cu bidineaua. Cele două inscripţii, scrise una sub alta, aveau haz: „Nu fumaţi”, „Duşmanul ascultă”.

Doi gardieni şi comandantul unei patrule militare obligaseră pe călătorii masaţi pe peron să coboare în adăpost. Andrei, care sosise doar cu câteva minute în urmă, fu sfătuit şi el să coboare scările de beton. O femeie cu doi copii în braţe, unul învelit într-o pătură, se lamenta că pierde trenul de 2 şi 10 şi-i înjura pe ruşi că tocmai acum se găsiseră să bombardeze oraşul, când ar fi avut timp berechet după plecarea ei. Un preot de ţară, cu anteriul elrpit, cu capul înfăşurat într-un şal negru cu ciucuri lăţoase, se ruga cu voce tare, lungind vocalele ori de câte ori pomenea numele lui Iisus şi al Maicii domnului. Îl ascultau cu evlavie câteva femei şi un ţăran bătrân, bărbos, cu clăbăţ ţuguiat, pe care îl ţin să în mână. Femeile tresăreau la fiecare bubuitură a tunurilor antiaeriene sau la şuieratul ascuţit al trasoarelor: doi ceferişti, aşezaţi călare pe o bancă, jucau table; zarurile se rostogoleau zgomotoase în cutiile de lemn. Lângă uşă, un sublocotenent atotştiutor explica celor adunaţi în jurul lui scheme tactice de bombardament, asigurându-şi auditoriul speriat că e vorba de o alarmă falsă, probabil s-au rătăcit câteva avioane din raidul întâi. Pe urmă, când pereţii adăpostului începură să tremure şi prin ferestrele de aerisire pătrunse praf de moloz, sublocotenentul derutat adăugă mai mult pentru sine:

— Acum cred că e vorba de altceva… într-un singur colţ al adăpostului era vacarm: membrii unui taraf, întorşi de pe front, îşi împărţeau câştigul neoficial: se certau, se înjurau, se îmbrânceau. Un ţambalagiu cerea cu voce tare despăgubiri pentru corzi:

— Cum să nu-mi dai două părţi, bă? Plutonierul ăla *îmi* comanda ca la birt, pe urmă începea să plângă şi-mi tăia corzile cu baioneta.

— L-ai supărat cu ceva.

— Să moară mama dacă l-am supărat. L-au supărat ruşii cu bombele alea muzicale. Gurista de ce nu-şi scoate banii la împărţeală?

— Tu te-ai culcat cu maiorul sau ea?…

Şeful tarafului, un zdrahon ca o cămilă, cocoşat şi cu faţă inexpresivă de lighean, o luă pe guristă la rost:

— Maiorul cât ţi-a dat?

— Maiorul? Niciun franc, naşule. Parcă nu ştii!

— M-a tras după draperie şi mi-a poruncit să-i cânt numai lui, Zic, păi nu văzuşi ofiţerule, numai matale ţi-am cântat. Mie? şi mai, mai să mă plesnească. Cică 300 de oameni se uită în gura mea. Încă nu se terminase programul şi m-a luat acasă la el. Locuia într-un vagon de pe linia moartă, plin cu conserve de ghiveci. Nu mai dormise de vreo patru nopţi, abia se ţinea pe picioare. Într-un colţ erau borcane sparte. Mirosea a ulei rânced şi vinete putrede.

— Dar i-ai cântat.

— I-am cântat, dar n-a avut bani. A spus că dacă vreau, îmi dă o ladă cu ghiveci.

O explozie puternică puse capăt ciorovăielii.

Preotul, speriat şi el, reluă rugăciunea de la început, mult mai convingător, dar fără să mai lungească vocalele.

Într-un fel, lui Andrei îi păru bine că-şi petrecuse noaptea sub un acoperiş, fără să fi fost obligat să tragă la hotel. Trenul ar fi trebuit să ajungă pe la 6 şi câteva minute, dar garnitura se târâse mai încet decât un personal, fu deviată de câteva ori să elibereze linia principală pentru trenurile militare, iar la Bacău! comandantul mill tar al gării, un maior german, îi ţinu fără motiv două ore în faţa unui semafor roşu. Şi la Paşcani acumulară câteva minute de întârziere, din cauza unui picior de pod luat de apele repezi ale unui afluent al Siretului. Desigur, ar fi fost mult mai comod să dormiteze în sala de aşteptare, să bea ceai la

bufetul gării, decât să asculte bolboroseala preotului. În cele din urmă, în zori, părăsi adăpostul: avea ochii cârpiţi de nesomn şi-l pătrunse frigul. În apropierea gării soldaţii şi pompierii curăţau caidarâmui de cărămizile unei case bombardate: răniţii fuseseră transportaţi încă în cursul nopţii, nu erau de faţă decât câţiva curioşi, care comentau evenimentul.

— Eu, pe unul de la etajul II îl ştiam, povestea un individ cu un palton murdar de moloz. Era dentist. Acum un an mi-a scos măseaua de minte. Avea o mână de aur. Şi era nemaipomenit cu clienţii, vorbea aşa: vă rog deschideţi gura mai larg, vă mulţumesc, domnule, acum dacă se poate nu respiraţi şi din vorbă în vorbă zup, mi-a scos măseaua. L-am văzut pe targă, era numai bucăţele.

— În casa asta n-a locuit niciun dentist, domnule! A fost unul, dar de un an a plecat la Bucureşti.

— Şi atunci cine era ăla din bucăţele de pe targă?

— De unde să ştiu. Poate erau resturi de la mai mulţi. Dacă te-ai fi uitat mai atent, ai fi văzut că erau trei mâini. Ai mai văzut dumneata oameni cu trei mâini?

Deşi soarele de început de mai era darnic, poleind acoperişurile de tinichea, oraşul părea mohorât, trist. Numai iarba care încolţise de câteva săptămâni şi frunzele abia plesnite ale pomilor, de un verde neverosimil, aduceau puţină culoare. Casele cu ferestrele camuflate uniform cu hârtie albastră păreau monştri orbi, ostili. Păşind încet spre centru, lui Andrei i se păru că toţi locuitorii oraşului erau îmbrăcaţi în uniformă: neaşteptat de mulţi soldaţi români şi germani invadaseră străzile: camioanele militare kaki apăreau de după fiecare colţ ca într-un oraş asediat. Frontul era încă departe, undeva la Odessa, dar oamenii erau îngrijoraţi din cauza comunicatelor de război: zilnic se anunţau noi replieri, pe poziţii mai avantajoase. Populaţia învăţase de mult că replierile se traduceau cu retrageri şi tot atâtea înfrângeri, cu sute şi mii de ostaşi morţi şi răniţi. În Piaţa Unirii, muncitorii întreprinderilor comunale tocmai dădeau bordura trotuarelor cu var, pentru asigurarea circulaţiei vehiculelor pe întuneric. Cu toate că Andrei se străduia să vadă tot ce era de văzut, observaţiile lui rămâneau superficiale: privirile îi erau atrase de câte o firmă mai colorată, de o femeie fără pardesiu, de o vitrină mai bogat împodobită. Cele 139 de zile şi nopţi petrecute în penumbra pivniţei din Dudeşti, ca

într-o închisoare, îşi puseră amprenta pe el. În nări simţea încă mirosul acrişor al cernelii tipografice, al iaurtului de oaie, al ciorbei de burtă adusă de coana Miţa. Despre moş Vlase ştia totul: că îl dureau în zilele friguroase mădularele, că reumatismul pătrunsese în el ca apa într-o sugativă. Moş Vlase purta un brâu din blană de iepure şi vată în urechi; îl chinuiau curentul, durerea de cap, măselele mâncate de carii. În cele patru luni şi jumătate, moş Vlase nu fusese nici trist nici vesel, doar înţelept: în cei şaizeci de ani care trecuseră peste el, a rumegat cele citite, a tras concluzii despre oameni şi evenimente. Pe nemţi, îi invidia pentru cernelurile tipografice, pentru tipăriturile în ofset, pentru perfecţiunea rastelurilor în clişeele de zinc. Îi ura pentru că erau fascişti, dar în primul rând pentru Dictatul de la Viena. Moş Vlase cunoştea perfect puterea cuvântului, puterea cuvântului tipărit. După ce culegea şi tipărea o pagină, citea fiecare articol din nou. Se minuna de limbajul simplu, fără înfloriturі.

— Ştii cine va învinge în încăierarea asta generală? Adevărul, băiete.

— Toţi duc lupta în numele adevărului.

— Dar doi care se înfruntă şi susţin contrariul nu pot avea amândoi dreptate, băiatule. Unul din ei deformează adevărul. Adevărul nu e decât unul singur, băiatule…

— Dar cine stabileşte, moş Vlase, care din ei are dreptate?

— Faptele, băiatule! Unii „eliberează” popoare, asuprindu-le. În numele democraţiei impun dictaturi. Natura, băiatule, admite câini mici cu bot lung, cu părul creţ, şi pe cei care latră mult, şi pe cei care au părul sârmos sau dinţii ascuţiţi. Dacă au câinii acest privilegiu, de ce nu l-ar avea şi oamenii? De ce n-au şi evreii dreptul la muncă, la activitate cetăţenească? Selecţia supravieţuirii unei rase nu o pot face oamenii, ci numai natura. Oamenii încă nici n-au descifrat tainele naturii şi vor s-o corecteze. Ei, băiatule, cel care susţine asemenea inepţii, nu are dreptate. Am citit în tinereţe o carte a lui Darwin. M-a ajutat mult mai mult la înţelegerea lucrurilor din punct de vedere politic decât toate articolele pe care le-am cules pentru ziare. Crezi că sunt mai buni sau mai valoroşi câinii de vânătoare decât câinii ciobăneşti sau şoriearii? Nu, băiatule… Fiecare e valoros la locul lui. Oamenii la fel. Dacă pe săracul Iorga L-ar fi silit să construiască case, ar fi fost un zidar prost. El a înţeles sensurile istoriei. Dacă ar fi fost tipograf, eu aş fi fost mai

bun decât el. Eu cunosc bine gramatica, dar n-aş putea să predau la şcoală. Pentru asta e nevoie de profesori, care ştiu să predea… Tu de ce ai venit aici să tipăreşti un ziar ilegal?

Abia când i-a pus moş Vlase întrebarea, şi-a dat seama că îi era greu să se exprime prin cuvinte. Oricum a încercat să întoarcă fraza, suna pompos, fals.

— Nu ştiu, moş Vlase. Vreau să-ţi spun că nu pot să-ţi explic. În sinea mea ştiu de ce. Altminteri n-aş fi aici.

— Îmi place răspunsul, băiatule. Nici eu nu mi-am putut formula în cuvinte de ce stau în pivniţa asta… înseamnă, băiatule, că limba noastră este încă foarte săracă. Sunt lucruri, sentimente, senzaţii, pe care nu le putem exprima decât foarte vag. Sau poate noi, mai proşti, nu suntem în stare. Eu sunt aici în pivniţa asta pentru că trebuie să fiu aici. Aici, simt că îmi fac datoria faţă de mine, faţă de ai mei, faţă de toată ţara. Sunt convins că făcând ceea ce fac n-am trăit degeaba. Ar fi groaznic să constaţi că ai trăit degeaba. Tu ştii cum ai ajuns aici? îţi spun, băiatule. Eu te-am recomandat. Ştiam că eşti arţăgos, că eşti mereu nemulţumit, dar că eşti un om căruia îi poţi întoarce spatele şi nu trebuie să te temi că te va lovi pe la spate. Adică eşti om de echipă…

Altă dată, moş Vlase punea întrebări care sunau cam aiurea.

— Ştii de ce s-a făcut filmul „Tarzan”?

— Nu m-am gândit la asta, moş Vlase.

— Îţi spun eu, băiatule. Să arate cât de buni şi curajoşi sunt albii, cât de proşti şi puturoşi sunt negrii şi cât de mult îi ajută albii pe negri, ea să justifice de ce stau albii în Africa… Te duci să vezi filmul „Tarzan”, te minunezi cât de omenesc e şi pleci acasă împăcat că albii au ocupat câteva ţări de pe continentul negru. De asta s-a făcut filmul… Nimic nu se face fără socoteală…

Moş Vlase n-avea o pregătire specială: terminase şapte clase primare, dar trăise toată viaţa lui prin tipografii. I-au trecut mii de cărţi prin mină, a ştiut să aleagă ce era de citit şi a răsfoit ziarele. Pentru citirea unui ziar trebuie să ai nas, să alegi articolul interesant. Uneori, moş Vlase frunzărea cele 24 de pagini ale „Universului” şi-şi ţuguia buzele.

— Dacă ar fi fost hârtie curată, era mai valoroasă. N-au nimerit nici măcar timpul probabil

Ajunse în centru, obosit de culorile cenuşii ale oraşului.

Începeau tocmai să se deschidă prăvăliile. Era prea devreme să meargă la cinematograful Capitol. Intră într-un birt economic şi comandă o tocană moldovenească. Îşi spuse că tot va trebui să se obişnuiască cu mâncărurile de aici. Îl servi o fată de la ţară, rumenă, împlinită, cu braţe puternice. Purta doliu la gulerul bluzei.

— Fratele? întrebă Andrei.

— Soţul, îi răspunse ea şi-şi văzu de treabă.

Oare câţi vor mai purta doliu în măcelul acesta? E oare adevărat ce spunea moş Vlase? „Noi, cu fiecare ziar pe care îl tipărim scurtăm războiul". Oare?... îi păru bine că primise sarcina să tipărească un ziar. Nu era permis să nu-şi facă datoria.

Tocana era grasă şi plină cu zgârciuri şi ceapă arsă. Cui să reclame? Patronului care stătea la casă şi supraveghea rapiditatea serviciului? Ce să-i spună? Ar fi trebuit să comande un iaurt, dar mirosul iaurtului îi aducea aminte de cele 139 de zile petrecute în pivniţa doamnei Miţa. La o masă alăturată, discutau doi ceferişti. Unul avea un umăr lăsat, ca tuberculoşii operaţi de toracoplastie. Avea buze vinete şi adulmeca tocana fierbinte.

— De o săptămână bombardează în fiecare zi.

— Ştii ce înseamnă asta, Niţă 7 îl întrebă celălalt cu faţa nerasă. Că în afară de avioanele care luptă pe front, ruşii mai au şi altele disponibile să ne toace. Că asta *q* să facă ruşii: o să ne toace ţara metru cu metru.

— Noi ce-am făcut acolo? Tu ai fost?

— N-am fost.

— Eu schija din spate o am de la Stalingrad. Acum îmi pare bine că am fost rănit. M-au lăsat definitiv la vatră. Şi fanionul pot să-l agit şi cu stânga. Păcat că ruşii nu ştiu unde-i prefectura, că ar burduşi-o cu incendiare.

— Taci, mă* să nu te audă cineva.

ÎN FAŢA CINEMATOGRAFULUI CAPITOL, un panou imens reprezenta o actriţă cu părul despletit, fluturat ele vânt. Purta o bluză transparentă, i se întrezăreau sânii. În spatele ei, o coloană de tancuri înainta spre un oraş incendiat. Literele din care ţâşneau flăcări formau titlul filmului: „Bengazi".

Bengazi fusese cucerit de mult, de către englezi, dezastrul de la EI Alemain era încă viu în mintea tuturor. Invincibilul African-Korps a

pierit în nisipurile Libiei, dar aici, un film italian exalta victoriile axei, la Bengazi.

Pe scările care duceau spre holul cinematografului, o femeie de serviciu mătura cojile de seminţe şi hârtiile risipite aiurea. Andrei se apropie de ea:

— Domnul director a venit?

— Domnul Caramfil? Desigur. El vine primul, el are cheile…

— Aş putea să vorbesc cu el?

Femeia îi arătă drumul spre hol.

— Intraţi şi prima uşă la dreapta. Scrie pe ea Direcţiunea”.

Andrei mulţumi cu o uşoară înclinare a capului şi intră în iiol, Aici se făcuse deja curăţenie, doar o fetişcană mai ştergea praful de pe lambriuri. Pe toţi pereţii, înşiraţi în rame subţiri de lemn, te priveau fotografiile actorilor la modă: Paul Kemp, Theo Lingen, Hans Moser. În apropierea uşii directorului, un afiş imens te îmbia să vi –, zionezi filmul în culori „Oraşul de Aur”, cu frumoasă, blonda, zâmbitoarea Christina Soderbaum.

Andrei bătu la uşă şi, fără să aştepte, o deschise. Reţinuse numele directorului de la femeia de serviciu.

— Îl caut pe domnul Caramfii.

Car amfil avea faţa buhăită, din cauza grăsimii, ochii îi erau adânc ascunşi în orbite, nu li se putea stabili culoarea. Sticlele ochelarilor cu mai multe dioptrii, montaţi în ramă subţire de aur, nu se potriveau cu fizionomia lui asiatică, cu pometii exagerat de pronunţaţi. Broboanele de sudoare care i se prelingeau pe frunte dădeau obrajilor un luciu ciudat, ca şi cum faţa i-ar fi fost unsă cu ulei negricios de nucă. Părul creţ, albicios-gălbui, cu cârlionţi rebeli risipiţi pe frunte, aducea a blană de oaie. La o masă alăturată, o funcţionară slabă, cu un halat alb pe umeri, sorta contramărcile risipite în faţa ei. Abia perceptibil număra: 371, 372, 373…

Caramfil privi întrebător spre Andrei.

— Poftiţi.

Andrei nu ştia dacă poate pronunţa parola şi faţă de ρ persoană străină. Acum nu avea altă alegere.

— Aş vrea să cumpăr spectacolul de la ora 7.

Caramfil tresări: abia acum începu să-l privească mai atent pe

noul venit. Împinse ochelarii pe frunte, îşi umezi buzele, apoi se întoarse spre funcţionară:

— Clara, verifică situaţia spectacolului de la ora 7.

Funcţionara îşi notă cifra pe care o pronunţase ultima oară şi porni spre ieşire. Caramfil aşteptă ca uşa să se închidă în spatele ei.

— Aveţi autorizaţie?

— Am.

— Da, mormăi Caramfil şi-şi puse din nou ochelarii pe nas. Ne vedem peste o oră la „Unirea".

Andrei vru să se retragă, dar Caramfil îl opri.

— Să vină domnişoara cu situaţia spectacolului. Nu se poate să vii să te interesezi şi să pleci.

Grasul avea dreptate.

— Îmi permiteţi să iau loc?

Caramfil arătă spre un scaun.

Încăperea era înghesuită cu mobile. Pe o tejghea de bufet, scoasă la reformă, se montaseră două derulatoare de film. Deasupra lor, un afiş vechi, cu Boris Karloff în „Frankenstein", arunca priviri în gol. Faţa galben-verzuie era prinsă în şuruburi.

Clara se întoarse cu diagrama spectacolului de la ora 7*

— Sunt vândute 11 bilete la parter şi 4 la balcon.

— Vă convine şi în situaţia asta? întrebă Caramfil.

— Aş fi vrut sala completă. Vorbesc cu directorul şcolii şi am să revin.

RESTAURANTUL „UNIREA" DOMINA PIAŢA cu acelaşi nume şi era singurul restaurant care avea, la vitrinele care dădeau spre piaţă, perdele de pluş în loc de hârtie de camuflaj. Un portar gras, ras proaspăt, cu miros pătrunzător de transpiraţie, îmbrăcat într-o livrea albastră cu fireturi, ca un contraamiral, se grăbi să-i deschidă uşa masivă de stejar.

— Poftiţi, domnule…

Uniforma de operetă era caraghioasă, mai ales că ele. sub jacheta cu fireturi, croită prea larg, i se vedea gulerul cămăşii în dungi, mototolit şi murdar.

Localul avea un pronunţat caracter de lux: mocheta albastră în ton cu tapiţeria scaunelor, cu perdelele de la vitrină, separeurile

căptuştie cu lambriuri de fag aduceau a bună stare. Încă de la intrare, Andrei îl descoperi pe Caramfil într-un separeu: îşi ţinea din nou ochelarii pe frunte. În faţa lui, un domn înalt sorpotea dintr-o halbă. „Deci ăla înalt e din partea Comitetului judeţean". Apropiindu-se, îl cercetă mai atent: era îmbrăcat elegant pentru ora aceea de prânz, cu un costum maro la două rânduri, o cravată şi o cămaşă bej impecabilă, cu gulerul scrobit. Părul alb îi dădea o înfăţişare de poet. Purta şi el ochelari cu ramă groasă de baga, cu sticle pătrate, la modă. Cei doi nu-i dădură nicio atenţie, nici măcar când se aşeză lângă ei ca un vechi cunoscut. După un minut, Caramfil ridică doar privirile spre el, îşi puse ochelarii pe nas şi se ridică în picioare:

— Pe mine să mă scuzaţi…

Luă de pe cuierul din spatele lui o pălărie neagră cu boruri largi, o înghesui pe cap şi plecă fără să salute, ca şi cum nu s-ar fi dus decât la garderobă sau la toaletă. Andrei nu privi în urma lui: se sprijini cu coatele de tăblia mesei şi se uită la omul din faţa lui. Acesta continua să sorpotească din halbă. Avea ochi mari, cenuşii şi sprâncene stufoase. După mâinile îngrijite părea intelectual sau, în orice caz, un om care nu efectuează muncă fizică. Lângă cotul lui stâng, la marginea mesei, era o servietă din piele de porc galbenă, cu fermoar de alamă. Lângă închizătoare, într-un etui din aceeaşi piele, se vedea o carte de vizită. Impertinent, Andrei întoarse servieta spre el şi descifră inscripţia: Avocat George Zaharia. Când ridică din nou privirile, omul din faţa lui îi zâmbi:

— Oricum m-aş fi prezentat. Şi, pentru că Andrei nu-i răspunse imediat, continuă: Ai picat într-un moment foarte greu. Andrei ciuli urechile. A, nu în sensul în care crezi dumneata. Oraşul e bombardat aproape zilnic.

— Desigur, asta nu e bine, dar în clipa de faţă bombardamentele nu mă interesează.

— Înseamnă că eşti curajos. Eu dorm îmbucat. Ştiu că adăposturile noastre improvizate, ele fapt nişte pivniţe, nu te protejează cu nimic decât de schije, dar mai e şi opţiunea psihologică. Cu un zid de cărămizi deasupra capului, ai senzaţia de siguranţă. Cum ai călătorit?

— Bine. Cu multă întârziere, dar fără probleme.

Avocatul îşi aprinse o ţigară:

— Deci, *dumneata* ai venit pentru ziar.

Andrei avu senzaţia că omul din faţa lui încearcă să-şi facă o părere despre el. În munca ilegală era greu să apreciezi un om după înfăţişare. Răspunse liniştit:

— Da, domnule Zaharia.

Zaharia îl cercetă în continuare.

— Nu e nevoie să-mi spui pe nume. Bere?

— Bere.

Zaharia făcu un semn larg cu mâna şi de după un stâlp de marmură apăru un chelner.

— Poftiţi, domnule avocat.

— Încă două halbe.

Chelnerul se retrase discret şi reapăru după câteva minute cu două halbe cu guler alb de spumă. Zaharia gustă berea proaspătă, licoarea rece îi făcu plăcere şi se şterse pe buze cu dosul palmei.

— Credeam că nu mai vii. Dâmboviţa mă ameninţa de vreo două săptămâni.

— Cine e Dâmboviţa? întrebă repede Andrei. Era convims că e vorba de omul care ar trebui să-l instruiască.

— Păi, n-ai fost la el?

— Nu.

Zaharia, bănuitor, îşi adună sprâncenele la rădăcina nasului.

— Cine te-a trimis aici?

Andrei se întrebă ce nume să-i spună: Moscu, Nedelcu? Nu voia să pară flecar.

— Un om de la Abator.

— El e, răsuflă uşurat avocatul, Nedelcu-Dâmboviţa. E ceva funcţionar acolo.

— Director comercial.

— A ajuns mare, râse avocatul şi gustă din halbă. Dumneata ai lucrat în presă?

— Da. La „Monitorul”, la „Adevărul”…

— Întrebam de presa ilegală.

Andrei nu ştiu dacă e cazul să-i spună totul. Răspunse scurt:

— Da.

— Cu cine?

— Cu mai mulţi.

— Eşti precaut. Dacă cu mai mulţi, înseamnă că îl cunoşti şi pe moş Vlase.

— Îl cunosc.

— El mi-a cules primul articol în „Cuvântul Liber". Îl mai doare sciatica?

— Au importanţă aceste discuţii? întrebă sobru Andrei.

— Au! Boala lui moş Vlase e într-un fel un semn de recunoaştere. Dar dumneata eşti încă prea tânăr. Mai sorpoti din bere. Să ştii că noi. aici la Iaşi, încă nu avem nimic. Numai sarcini.

Andrei îşi imaginase că va avea loc o discuţie intimă* secretă: se uită în jur; nu erau nimeni prin apropiere. Răspunse pe acelaşi ton:

— Exact cât ne trebuie pentru pornire. Gustă şi el din bere.

Zaharia aşteptă ca Andrei să pună halba pe masă.

— Mă tem că e prea puţin, Ştii de ce e nevoie pentru editarea unui ziar?

73

ί

— Desigur. Pentru început de o tipografie şi de hârtie.

— Exact. Noi însă nu avem nici tipografie şi nici hârtie.

Andrei nu se lăsă impresionat. De altfel, fusese prevenit şi de Nedelcu.

— Dar avem avantajul că nu avem nevoie de autorizaţie. Zaharia zâmbi: se vedea pe el că discuţia îi făcea plăcere. Andrei continuă: Cu ce mă poate ajuta organizaţia locală?

Zaharia întârzie cu răspunsul: îşi încreţi fruntea în semn de concentrare:

— Cu foarte puţin. În comitet n-au rămas decât doi oameni. Ceilalţi cinci au căzut. Ultimul, care a fost însărcinat cu tipărirea ziarului, acum patru săptămâni.

— Asta e grav.

— E şi mai grav că nu avem bani.

Pentru o clipă, Andrei avu senzaţia că Zaharia are sarcina să-l lămurească să renunţe. Se încăpăţână:

— Mie mi s-a spus să am grijă şi de condiţiile grafice. Pentru că, după câte am înţeles, nu e vorba de o foaie volantă, ci de un ziar în toată regula.

— Aşa am vrea cu toţii…

— Atunci?

— Din păcate nu e niciun atunci.

În local îşi făcu apariţia un ofiţer german cu pieptul plin de decoraţii. Chelnerii se repeziră la el, îi arătară toate mesele libere. Ofiţerul alese pe cea de lângă aparatul de radio. Era aproape de centrul încăperii, de acolo se putea vedea tot restaurantul.

— E comandantul oraşului, dădu explicaţii avocatul. Are crucea de fier cu briliante. I-a înmânat-o Hitler personal.

Andrei aruncă şi el o privire spre neamţ: acesta tocmai se lăsa dezbrăcat de manta, se aşeză la masă şi-şi puse ochelarii.

— Deci nu-mi puteţi da niciun ajutor?

— Ba da. Îţi asigurăm cazarea.

— Şi asta e ceva.

ION LĂCUSTA PRIMISE PORECLA de cel mai urât strungar de la Nicolina şi nu pe nedrept: era ciacâr, avea ochi de culori diferite, verde şi cenuşiu, nas coroiat, parcă fără cartilagii, moale şi lăbărţat, cu nările mari, păroase: Din cauza tunsorii scurte, nemţeşti, urechile mari, clăpăuge aduceau cu două aripi de planor, gata, gata să-şi ia zborul. Arcada stingă, deschisă în mai multe rânduri cu vina de bou ele cei de la Siguranţă, era permanent roşie şi umflată. Auzindu-şi porecla, „urâtul" se înfuria, arunca cu tot ce-i cădea în mână. Lucrând, aplecat asupra strungului, fluiera tot timpul cântece legionare şi oamenii se temeau de el: nimeni nu bănuia că avea sarcina să colecteze pentru Ajutorul Roşu. A fost arestat pentru prima oară de către poliţia legionară în 40. Abia atunci s-a aflat că nu făcea parte din niciun cuib, că nu era înscris în Garda de Fier. L-au bătut neprofesional, lovindu-l cu vâna de bou peste faţă, călcându-l în picioare, încât au fost nevoiţi să-l spitalizeze, să nu moară. Reîntors la Nicolina, Lăcustă fu schimbat de la MOPR; oricât l-au urmărit agenţii, şi agenţii provocatori, n-au mai putut să-i impute nimic. Chiar organizaţia de partid îl scutise temporar de sarcini, astfel că interesul pentru urâtul de la Nicolina începu să scadă. Scăzu chiar atât, încât cu ocazia marilor arestări din iarna lui 43, Lăcustă a fost lăsat în pace, ca un retras din orice activitate politică.

Retragerea lui din viaţa politică era doar aparentă: temperamentul lui vulcanic trebuia frânat, reţinut, să nu se dea de gol. Zilnic, în gând, în drum spre casă, făcea calcule câţi oameni ar putea să-i lichideze pe toţi nemţii într-o singură noapte; câte gloanţe, câte bombe ar fi necesare unei insurecţii. În perioada aceea îi căzuse în mână o broşură anarhistă şi Bakunin deveni pentru el un ideal: se vedea alergând pe stradă cu steaguri roşii şi negre, ocupând prefectura, Cercul Teritorial, Primăria.

Ar fi fost în stare să demonteze cu briceagul cartuşe de Z.B., să adune praf de puşcă. În condiţiile actuale ale războiului pentru el nu exista altă cale decât revoluţia… Socotea că lichidarea burgheziei e prima sarcină şi alegerea metodei nu mai avea nicio importanţă. Dacă ar fi depins de el, ar fi întocmit liste negre în frunte cu prefectul, eu primarul. Nevastă-sa îl vedea încruntat, se temea că-l concediază, că-l trimit pe front. Lui Lăcustă uneori chiar îi părea rău că nu era pe front. Cu puşca în mână, ar fi ştiut el în cine să tragă şi să-i lămurească pe ostaşi.

— NEA IOANE, TE CHEAMĂ DOMNUL INGINER.

Lăcustă îşi şterse mâinile în câlţi, era aproape de sfârşitul schimbului: porni spre scările de metal care duceau spre etaj. Inginerul era omul lui de legătură şi din cauza asta se vedeau mai rar decât ar fi trebuit. Precaut, inginerul închise uşa în urma lui.

— M-aţi chemat pentru boghiuri, domnule inginer?

— Nu, nea Ioane. Am o treabă cu dumneata. A venit cineva de la Bucureşti şi trebuie cazat. Bănuieşti că nu te-aş fi ales pe dumneata, dar am fost luat prin surprindere. E vorba de câteva zile, până ce tehnicul rezolvă o casă.

Lăcustă încercă să nu-şi trădeze emoţia.

— Ce fel de om?

— Nu ştiu. Nu ştiu nici ce face, nici câţi ani are. Aπό treabă aici şi trebuie cazat. Bănuiesc că la dumneata e greu, ai doi copii, dar spun, e vorba de câteva zile. Îl preiei azi la ora şapte din faţa poştei. Va sta rezemat de cutia de scrisori. E îmbrăcat cu un costum cenuşiu.

— Am înţeles, domnule inginer.

Lăcustă aşteptă ca inginerul să-i mai spună ceva, dar acesta tăcu şi se întoarse spre ozalitele orânduite pe masa lui de lucru. Inginerul Ailenei era dintre ı cei mai vechi de la Nicolina, totuşi, ca toţi cei din întreprindere, îi spunea lui Lăcustă… nea Ion". Din cauza unei boli de

ochi avea vederea slăbită, când cerceta câte o hârţie o atingea şi cu nasul. Dacă cineva întreba ce face Ailenei, i se răspundea prompt: „stă cu nasul în hârtii".

— Asta e tot, domnule inginer?

— Tot. Şi n-ar fi rău să vă apucaţi şi de boghiurile acelea blestemate. Comandamentul german m-a avertizat de două ori.

Lăcustă se reîntoarse în hală şi spre mirarea luu cei din echipă l-au aşteptat.

— Ce-i, nea Ioane?

— Zice că dacă nu terminăm săptămâna asta boghiurile, vin nemţii peste noi. Stau trenurile în gară, expuse la bombardamente şi noi reparăm macazele de la linia moartă… Ne-a turnat cineva…

Un muncitor bătrân îşi scărpină barba ţepoasă:

— Are dreptate, nea Ioane. De mâine ne apucăm de boghiuri. Şi eu m-am gândit că se supără nemţii. Ala care răspunde de hala noastră, toată ziua ne-a ţinut sub observaţie.

Ion Lăcustă avea echipă bună; toţi muncitori de a doua şi a treia generaţie, nu noi, făcuţi pe bandă rulantă, care miroase încă a balegă.

Nu mai avusese de mult sarcină de partid: ultimele, tot cazări de ocazie, sau facilitări de întâlniri. Nu era cine ştie ce ispravă, dar chiar şi aşa se simţea important, un om pe care tovarăşii se puteau bizui la nevoie. Era posibil ca noul venit să fie o persoană mai importantă, oricum, venea de la Bucureşti, o să aibă cu cine schimba o vorbă, două. Era nemulţumit de ce se făcea la Iaşi. E drept, căzuseră mulţi în ultimul timp, dar nu se făcea" ca tovarăşii să se ascundă, să se dea la fund ca potârnichile. Inginerul cu care avea legătură directă îl ocolea parcă: lui îi propusese câteva acţiuni, dar inginerul refuza să transmită propunerile lui mai departe.

— Dumneata, nea Ioane, nu te gândeşti decât la împuşcături. Partidul nu e organizaţie anarhică, trebuie să fii disciplinat. Cei de sus ştiu ce trebuie făcut.

Lui Lăcustă îi intrase în cap o întrebare foarte dureroasă: „Dar dacă cei de sus nu ştiu exact ce trebuie făcut?" Au fost mai tot timpul arestaţi, au fost izolaţi de oameni, iar evenimentele s-au precipitat. E bine că inginerul a fost obligat să i se adreseze lui în privinţa noului sosit. O să-l descoase el, să afle ce-i în capul celor de la Bucureşti.

Acasă, în timp ce se spăla în ligheanul pregătit de nevasta sa, o

femeie blajină, mereu speriată, spuse într-o doară:

— Acum, femeie, că a venit vara, copiii o să doarmă din nou în bucătărie.

Femeia se scufundă şi mai mult în ea: părea mică de tot, neajutorată:

— Înseamnă că iar vine cineva la noi.

— Ei, şi tu…

— Lasă că ştiu eu…

Lăcustă zâmbi. Când zâmbea era şi mai urât: cutele de la colţul buzelor, ca două paranteze, se curbau, păreau desenate ca gurile clownilor. Numai nevasta lui se uita la el ca la dumnezeu.

— Şi chiar dacă vine cineva, o să stea puţin. Şi ăsta care vine, nu e din „ăla”… E un văr de-adevăratelea. Din Constanţa. Ţi-am povestit eu…

— Nu mi-ai povestit niciodată despre verii tăi din Constanţa.

— Ţi-am spus eu că n-ai ţinere de minte. Şi ăsta, vărymeu, n-o să stea gratis… E om cu bani… E ca şi cum am închiria camera… Ce, n-avem nevoie de bani?…

— Avem, dar… Ştii că de ieri s-a scumpit săpunul?

Lăcustă îşi puse cămaşă curată.

— Mereu îmi spui câte o noutate… Dar lu’ văru-meu să nu te plângi… Să nu creadă că vrem să-i mărim chiria… Mă duc să-l iau.

— De unde îl iei?

— Din oraş…

— Dacă zici că e vărul tău, de ce nu ne cunoaşte adresa?

— O ştie pe aia de la Nicolina… Mi-a scris la Depou… Uite, e 7 şi am să-l pierd… Tu pregăteşte camera şi masa. Cinăm împreună…

După plecarea soţului, Vetuţa mai rămase multă vreme în bucătărie: nu ştia de ce să se apuce întâi; de camera din fund sau de masă. Decise să aranjeze mai întâi camera, să înfeţe paturile, să pună cearşaf curat, să şteargă praful şi să verifice hârtiile de camuflaj de la ferestre. În bucătărie prea multe nu avea de făcut: să încălzească mâncarea rămasă de la prânz şi să facă o mămăligă proaspătă. Ba, mai trebuiau spălaţi şi copiii. Oricum, vărul o să-i vadă pentru prima oară, să nu-şi facă o impresie proastă despre ei.

ÎN DRUM SPRE POŞTA, Lăcustă trecu prin apropierea

cinematografului Capitol. Juca tot „Bengazi", îl văzuse cu câteva zile în urmă: i se păruse un film bun, cu multe împuşcături. Pentru el filmul „Bengazi" era ca un comunicat de război: nemţii câştigau toate luptele, dar se retrăgeau tot timpul. Ştia că Bengazi era de mult în stăpânirea englezilor, dar era în film un locotenent tânăr, al dracului de curajos, care singur făcea cât o companie. Locotenentul se strecura la umbra tancurilor aliate, arunca grenade care niciodată nu-şi greşeau ţinta. Dacă ar fi fost şi la Nicolina câţiva locotenenţi ca italianul din film, s-ar fi putut arunca în aer Comandamentul German din Iaşi şi toate locomotivele din gara Triaj.

Era convins că omul pe care îl va găzdui e mare. Numai cei mari apar pe neaşteptate. Cei mici, curierii, sau oamenii de legătură, vin anunţaţi din timp, se fac pregătiri, se mătură în casele conspirative, se organizează alimentarea lor. Cei mari apar din senin şi atunci, cei de aici, zăpăciţi, se adresează la cine pot. Inginerul ştia că am doi copii, s-a şi scuzat, dar n-avea încotro. E bine că l-au dat pe mâna lui. O să-l descoase el, numai să nu fie unul încuiat! A mai găzduit odată pe unul care stătea toată ziua în casă; era speriat. Dacă auzea claxonul unei maşini de pe stradă, intra peste ei în dormitor şi se interesa ce se întâmplă. Din cauza lui, Lăcustă fusese obligat să înveţe toate claxoanele maşinilor care treceau pe strada lui: salvarea suna lung, gunoierul cu întreruperi, dacă tomberoanele nu erau scoase în stradă, iar şoferul de pe camionul fabricii de zahăr, care locuia alături, avea un semnal aparte, s-o anunţe pe nevasta-sa să-i pregătească mâncarea sau pachetul, dacă pleca în deplasare. Lăcustă ar fi vrut să afle ce are ele gând Partidul. Ştia că Partidul nu e un singur cap, că până ce ajung la o soluţie cei de la conducere, se ceartă între ei, dar dacă au ajuns la o concluzie, aia e definitivă. Ultima lor concluzie ar fi vrut s-o afle. Stai săptărriâni şi luni lângă maşină, îi vezi pe nemţi în spatele tău şi nu ştii ce ar trebui făcut. Îţi vine să urli ca lupului pierdut de haită. Gândin. du-se că omul pe care-l va găzdui ar putea fi doar unul care trebuie ascuns pentru că e filat la Bucureşti, se întristă. Cei mai mulţi vin să li se piardă urma. Stau până li se întocmesc acte noi, pe urmă se duc şi nu mai auzi de ei niciodată.

Ion Lăcustă se întoarse acasă eu vărul său înainte de ora 9. Vărul i se păru Vetuţei mult mai tânăr decât s-ar fi cuvenit: după aprecierile ei, era cu cel puţin cincisprezece ani mai tânăr decât Ion, dar cu toate astea, de la bun început, noul venit îi făcu impresie bună: îi sărută

mâinile ca unei doamne şi se scuză că va trebui s-o derapjeze un timp: spuse ceva foarte neclar despre treburile lui de la Iaşi, cât de mult costă hotelul, că nu se poate dormi din cauza localului de la parter, plus raziile şi scandalurile zilnice care se petrec pe vreme de război. Veta clătină înţelegătoare din cap, Ion zâmbea cu gura până la urechi, arcada roşie îi strălucea în bătaia becului ca o învelitoare de staniol. Veta îl aranjă pe vărul din Constanţa în capul mesei. Copiii, Vasile de trei ani şi Emil de cinci, fuseseră instruiţi, stăteau cuminţi pe scaun şi aşteptau semnalul de începere a cinei.

Lăcustă, bine dispus, făcu prezentările:

— Înainte de masă să-mi cunoşti copiii. Asta micu'* e foarte deştept. Se numeşte Vasile… Spune-i lui nenea cum te cheamă!

Copilul îşi îndreptă umerii şi răspunse râzând:

— Vasile.

— Ţi-am spus că e deştept. Îl cheamă Vasile, pentru că s-a găsit să se nască tocmai pe 31 decembrie… Mi-a stricat tot revelionul… Am tăiat porcul, moaşa îi spusese Velei că mai are două săptămâni. Zic, când s-o schimba anul, mă îmbăt Aveam molanul pregătit. Pe urmă, brusc, apare dumnealui. Cel mic, alintat cu termenul „dumnealui", se umflă în pene. Am tăiat porcul singur, l-am ciopârţit cum m-a tăiat capul şi s-a dus ca şi cum nu l-aş fi avut. Dacă s-ar fi născut cu câteva ore înainte de revelion, ar fi făcut şcoala şi armata cu un an mai devreme, îşi dădu seama că vorbise prea mult despre cel mic, şi se întoarse spre celălalt băiat: Ăstălalt e Emil. Şi el e deştept, numai că uită să ia restul dacă-l trimiţi la băcănie… De, s-o face şi el om… Pe Vetuţa ai cunoscut-o când ai venit. Ea se teme de toate. Se teme că se scumpeşte laptele, că ne vizitează un văr. Eu cred că de aia s-a născut, ca oamenii să aibă o imagine concretă a fricii. Are un singur merit: ştie să gătească. Dar şi când găteşte se teme. Se teme că se termină grăsimea. Fiţi atenţi, copii; dumnealui îi spuneţi nenea Andrei. E unchiul vostru din Constanţa. Vasile! Cine e nenea?

— Nenea Constanţa.

Vetuţa se ruşină de răspunsul băiatului şi schimbă vorba:

— La Constanţa se găseşte carne?

— Uneori, spuse Andrei neconvins.

Despre aprovizionare nu ştia nimic; în cele 139 de zile cât a stat în pivniţă, nu l-a interesat problema asta, Câteodată, Moscu arunca

într-o doară: „nu se găseşte peşte în oraş” sau „se vinde mălai mucezit”.

— Doar nu vrei să spui că nemţii ne fură şi mălaiul?

— Ba chiar asta am vrut să spun, Ştiţi că porumbul, în economia mondială, se traduce în două derivate: spirt şi carne. Fără spirt nu există produse chimice şi fără carne, toată alimentaţia se dă peste cap.

— Înseamnă că noi vindem porumbul ca pe un minereu.

— Exact. Dăm o tonă de porumb şi luăm un calup de şuncă de Praga.

Vetuţa aştepta ca Andrei să continue.

— Şi ce înseamnă „uneori”? De câte ori pe săptămână?

— Nu ştiu. Probabil la fel ca şi aici…

— Ca aici, nicăieri, prinse Vetuţa glas. Alaltăieri s-a împărţit ulei. Ştiţi câţi oameni erau ia coadă?

— Lasă cozile, femeie, nu vezi că se răceşte mămăliga…

În timpul cinei, Vasile vârî un deget în nas. Maică-sa îl plesni peste mână. Lăcustă luă apărarea copilului:

— Cum crei că se curăţau nările, înainte de a se fi inventat batista?

Pentru Vetuţa era o întrebare capitală: deşi îi era ciudă că Lăcustă se bagă în educarea copiilor, îl privi cu admiraţie.

— Dar acum batista e inventată, spuse totuşi, să nu pară proastă.

— S-a inventat, dar nu şi pentru Vasile. Se întoarse spre copil: Ai batistă la tine?

— N-am, smiorcăi băiatul.

— Păi vezi! ridică Lăcustă privirile, triumfător.

Vasile, simţindu-se în centrul atenţiei, începu să plângă din ce în ce mai tare, până ce Lăcustă, plictisit de gălăgie, îi cârpi o palmă. De astă dată Vetuţa luă apărarea copilului.

— Tu mereu îi dai în cap. Se tâmpeşte copilul! N-ai auzit, şi mai înainte i-a spus lui Andrei nenea Constanţa. Asta din cauza palmelor pe care i le dai!

— Spune, Andrei, căută Lăcustă aliaţi. Cine are dreptate? Eu sau Vetuţa? Eu, pentru o greşeală de maniere, nu-i dau peste mână, dar când e obraznic îl cârpesc. E vorba de respect, nu-i aşa?

— Nu ai dreptate nici tu, nu are nici doamnă Vetuţa…

— Nu se poate, îl întrerupse Lăcustă. Cineva dintre noi doi trebuie să aibă dreptate. Sau poate n-ai curaj să iei atitudine?…

— Am curaj, dar nu este cazul. Îţi dau un exemplu. Unul susţine că 2 ori 2 fac 5. Celălalt, că 2 ori 2 fac 7. Care din cei doi are dreptate?

— Păi dacă pui problema aşa…

— Aşa se pune, nea Ioane. M-ai întrebat cine are dreptate. Nici tu, nici Vetuţa. Şi vă spun de ce: Vasile nu poate fi învăţat sau dezvăţat într-o singură seară să nu-şi vâre degetul în nas. Iar dumneata ai greşit că, indiferent că a avut sau n-a avut dreptate Vetuţa, nu trebuia să iei apărarea copilului. El s-a simţit ocrotit şi de aceea a început să plângă… Dar din asta nu trebuie să vă faceţi probleme. Mâncarea a fost foarte bună. Sărut mâna pentru masă.

— Tu, Andrei, se scărpină Lăscută în cap, eşti ca un jidan. Am citit eu despre dreptatea pe care o împărţea regele Solomon în biblie. De obicei oamenii care încearcă să împace lucrurile nu vor complicaţii. Şi cei care nu vor complicaţii fierb în zeama lor şi totul rămâne aşa cum a fost…

— Doamna Vetuţa spunea…

— Las-o tu pe doamna Vetuţa. Nu vorbeam de noi. Vorbeam aşa, în general. Sunt câţiva oameni în România care iau atitudine. Alţii nu iau/ Cei care iau, au complicaţii. Despre asta vorbeam.

— Acum ce ai cu vărul tău? intră din nou Vetuţa în vorbă. Are dreptate. Nu e cazul să ţină nici partea ta nici partea mea. Asta e treaba noastră.

— Mă femeie, dacă nu ştii despre ce vorbim, taci! Nu e vorba nici de Vasile, nici de tine şi nici de mine. Vorbeam şi noi ca bărbaţii. Vin ai?

— Din ăla acrişor.

— Ala e bun. Vinul dulce se urcă la cap. Bei, vere?

Andrei nu voia să-l refuze, să nu-l jignească. Îi plăcu felul de a ghidi ai lui Lăcustă. Ridicase problema despre luarea atitudinii faţă de nevastă-sa, ca ea să nu priceapă nimic. Avea exact raţionamentul lui moş Vlase: „Crezi că lui Galileu nu i-ar fi fost mai uşor să tacă şi să nu apară în faţa inchiziţiei? Totuşi a avut curajul atitudinii faţă de adevăr. A spus că pământul se învârteşte. Omenirea a făcut un pas imens în civilizaţie, datorită atitudinii lui. Poate şi alţii cunoşteau acest adevăr, dar nu s-au bătut pentru el. A cunoaşte adevărul şi a nu-l spune e ca şi cum ai fi împotriva lui. Mie, pentru că tipăresc acest ziar, poate să-mi

dea 25 de ani de puşcărie. Şi totuşi stau aici, mănânc iaurt şi tipăresc ziarul”.

Vinul era într-adevăr acrişor, dar avea o aromă de hamburg. Era bun după ce l-ai băut.

Rămaşi singuri în bucătărie, Lăcustă reluă discuţia:

— Ai fost şmecher când ai spus că 2 ori 2 pentru mine fac 5 şi pentru Vetuţa 7. Noi amândoi am spus 4, dar nu direct. Eu 5 minus 1, iar ea 3 plus 1. Cam aşa ar fi fost o socoteală bună. Tu ai spus însă ceva spectaculos. Imaginează-ţi o şedinţă în care tu ai afirma ce ai afirmat aici şi ai fi avut ultimul cuvânt. Cel care trage concluzia e totdeauna cel mai deştept.

— N-am avut intenţia asta.

— Ştiu. Dacă nu ştiam asta, nu ceream lui Vetuţa vin. Probabil eşti obosit, du-te şi culcă-te.

Andrei se retrase în camera lui: peretele de lângă pat era umed, igrasia, ca o floare căţărătoare, se întinsese până în tavan. Mobilele vechi, obosite, miroseau a sărăcie: numai din aşternuturile reci răzbătea aroma grea de levănţică. Lampa de petrol aşezată pe masă avea rezervorul plin şi sticla curată. E greu să fii gospodină cu doi copii şi cu un singur salariu. Lampa de petrol îi aduse aminte de copilărie, de vremea când locuiau pe Popa Nan. Lecţiile de la şcoală le făcuse numai la lumina lămpii de petrol. Taică-su, cantonier în gara Pantelimon, visa să introducă curentul electric, dar instalatorii cereau o avere, Abia când a ieşit calfă, l-a ajutat să instaleze becuri, dar bătrânul nu s-a putut bucura de ele: fusese mutat la Turda.

Îşi scoase haina şi se pregăti de culcare: ştia că va avea o misiune grea la Iaşi; era un oraş străin, cu Caramfil n-a schimbat mai mult de două sau trei fraze, Zaharia se arătase foarte sceptic în privinţa editării ziarului. Nici relaţii, nici bani. Îi păru rău că cei de la tehnic i-au completat un birou al populaţiei pe meseria de inspector financiar. Dacă ar fi fost profilat pe vechea meserie, ar fi putut eventual să se angajeze într-o tipografie şi, de acolo, s-ar fi putut orienta mai uşor. Tocmai vru să se dezbrace, când auzi bătăi în uşă. Spuse un „poftim” încet, uşa se crăpă şi apăru chipul zburlit al lui Lăcustă.

— Dormi?

— Nu.

Lăcustă intră în cameră, trase uşa după el. Îşi desfăcu

neputincios braţele, ca şi cum ar fi vrut să se scuze:

— Abia acum s-au culcat copiii. Iar noi nici n-am avut timp să discutăm.

— Am discutat la masă.

— E, asta ca să ne facem poftă de mâncare. Ţin minte şi eu mă scobeam în nas până la cătănie. Crezi că jidanul ăla, Einstein cu infinitul…

— Cu relativitatea.

— Mă rog, crezi că el nu s-a scobit în nas?

— Am discutat şi despre luarea de atitudine. Tu în principiu ai dreptate.

— Ştiu. Când discutăm generalităţi, eu am în principiu dreptate. Asta e ca şi cum am. discuta ca să nu tăcem. Vreau să-ţi vorbesc serios: aş putea să te ajut cu ceva?

— Deocamdată nu.

— Deocamdată nu înseamnă nimic. Ca şi cum ai spune – altă dată sau într-o zi. Şi altă dată şi într-o zi, poate fi niciodată. Bănuiesc că nu eşti din Iaşi şi n-ai venit să te odihneşti. Ai o treabă. Poate nu poţi să-mi spui despre ce e vorba. La drept vorbind, nici nu mă interesează. Dar e posibil să vrei ceva, să te întâlneşti cu cineva, sau vrei să faci ceva. Nu se poate să te descurci singur. Aş vrea să te ajut.

— Ia loc, nea Ioane. Ai dreptate. Chiar am să te rog să mă ajuţi.

— În sfârşit. Credeam că eşti din ăla secretos. Păi să ştii că şi eu îmi pun pielea la bătaie că te ţin aici. Nu-s poliţist, ce dracu'! Poţi să dormi dacă trag o ţigară?

Îşi aprinse o ţigară şi suflă fumul spre tavan.

— Zi-i.

— Ştii cumva tipografiile din oraş?

— Vezi, niciodată nu m-am gândit că ar trebui să ştiu tipografiile din Iaşi. Dar ia să vedem. E aia a Mitropoliei, care scoate calendare de perete şi cărţi de rugăciuni. Apoi „Viaţa Românească". Asta cred că e cea mai mare, El tipăresc şi cărţi groase. Mai este una în centru, a neamţului Buchholz. Bănuiesc că mai sunt şi altele. Şi eu, când am botezat copiii, am făcut invitaţii, dar nu mai ştiu unde, la care tipografie. Era una păduchioasă, undeva la subsol. Dar ce ai cu tipografiile?

Lui Andrei, Lăcustă îi plăcuse din prima clipă când l-a cunoscut. Trebuiau să se întâlnească în aţa poştei. Pentru el semnul de recunoaştere era arcada ruptă a lui Lăcustă. Au plecat împreună tăcuţi, nu ştiau ce să-şi vorbească, în cele din urmă, Lăcustă rupse liniştea.

— Mie mi se spune Lăcustă… E chiar numele meu adevărat. Nu e prea frumos, dar mie îmi place, îmi spui şi dumneata un nume?

— Andrei.

— O să stai la mine. Aşa s-au aranjat lucrurile. Nu trăiesc grozav, dar sper să te simţi bine. Am sarcina să te ajut. Nu ştiu cu ce, eu sunt strungar, am doi copii şi sunt cam sărac.

— O să ne înţelegem.

— Trebuie să ne înţelegem.

Nu ştia cât îi putea spune despre misiunea lui. Ajunse la concluzia că nu avea ce să-i ascundă. Existenţa lui depindea de Lăcustă.

— Uite ce am cu tipografiile. Mă gândesc că ar trebui să tipărim un ziar al nostru. Şi nu ştiu cui să mă adresez»

Lăcustă îşi încreţi fruntea, apoi rămase cu privirile pironite în gol, ca şi cum s-ar fi uitat undeva departe, dincolo de zidurile casei, dincolo de acest oraş mistuit de teama luptelor ce urmau să vină. Rămase un timp nemişcat, pe urmă, brusc, începu să zâmbească unui gând. Zâmbetul era chinuit, destinderea trăsăturilor părea forţată de nişte arderi lăuntrice:

— Nu ziare ne trebuie nouă, ci bombe! Una la Primărie, una la Prefectură, una la Cercul Teritorial şi vreo zece în Piaţa Unirii, să vadă burghezia că suntem înarmaţi.

Rosti cuvintele tare, ca vorbind de la tribună unor ascultători nevăzuţi.

Cicatricea de la arcadă părea un plasture roşu, iar ochii, neverosimil de vii, ardeau şi ei. Era convins că adevărul rostit de el l-a doborât pe Andrei şi acesta, acum, tulburat de cele auzite, caută să pătrundă sensul cuvintelor. Andrei, după ce îl privi lung şi se convinse că Lăcustă terminase tot ceea ce avea de spus, făcu o simplă constatare:

— Eşti cam războinic.

Lăcustă, ca şi cum ar fi primit o palmă, se dezumflă, pierdu din elan şi deveni neajutorat, trist.

— Pe dracu'! Răspândesc fluturaşi în loc să distribui gloanţe!… Tu nu vorbeşti cu ăia de la Centru?

— Ce să vorbesc cu ei?

— Cum ce? Că a sosit momentul. Frontul e aproape, dacă s-ar face ceva acum, s-ar răsturna toată şandramaua… Zău, nu ştiu ce fac ăia de la Bucureşti… Nu putem să facem rost de arme?

— Să nu te audă cineva, Lăcustă… Oamenii trebuie lămuriţi, trebuie pregătiţi…

— Să ştii că noi, cei de jos, din fabrici, suntem pregătiţi…

— Nu toţi, Lăcustă…

— Mă rog, şi ziarul e bun, dacă zici că oamenii trebuie pregătiţi. Depinde ce veţi scrie în ziar. Eu cred că apeluri. Aşa: mâine, marţi, la ora şapte dimineaţa, toată clasa muncitoare să fie în Piaţa Unirii. Vom împărţi arme şi ne batem cu burghezia. Dacă scrieţi că la fabrica de vagoane „Astra" au fost nemulţumiri, că la noi, la Nicolina, condiţiile de muncă sunt vitrege, nu spuneţi nimic. Asta ştie toată lumea. Ziarul trebuie să-i lămurească pe oameni ce au ele făcut.

— Ce se va scrie în ziare, Lăcustă, nu mai depinde de mine. Eu trebuie să găsesc soluţia să le tipăresc.

Nu era convins de ceea ce spunea Andrei. Mai ridică odată neputincios din umeri.

— Bănuiesc că e vorba de un ziar ilegal, nu de unul cu autorizaţie.

— Bănuieşti bine.

— La tipografiile existente nu vei putea lucra. Sunt supravegheate. Şi fluturaşii îi tipărim de mină. Avem un multiplicator de pe vremea lui Papură-Vodă… N-are presă decât la mijloc. Nu se pot tipări decât hârtii de mărimea unui plic, Atâi.

— Eu vreau să tipăresc un ziar, nu fiţuici…

— Mi-ar plăcea să văd faţa domnului primar, răsfoind un ziar de-al nostru. Dar nu ziar ca toate ziarele L. Tu te mai gândeşti şi-mi spui ce am de făcut.

Se vedea pe el că ar fi vrut să mai stea de vorbă, să mad dea câteva sfaturi, dar Andrei i se păru prea încăpăţânat. Nu era revoluţionarul pe care îl aşteptase. Se ridică în picioare.

— Noapte bună.

Lăcustă, imediat ce închise uşa în urma lui, se aplecă şi scoase din ciorap o bancnotă de o mie de lei. Intră în dormitor cu bancnota în mână.

— Vetuţa, uite aici, ne-a dat un avans.

Vetuţa holbă ochii la hârtia din mâna lui Lăcustă şi-şi făcu semnul crucii:

— Dumnezeu să-i dea sănătate…

DOUĂ ZILE LA RÂND, Andrei făcu planuri, socoti câte casete şi de ce tipuri de litere ar avea nevoie şi ce cantitate de hârtie i-ar trebui pentru un tiraj minim de cincizeci de exemplare. Se gândise chiar şi la o maşină plană, una Benson, englezească, cu trei faze, care se putea adapta şi la curent alterativ. Maşina era silenţioasă şi ocupa loc puţin. Nota tot necesarul pe hârtie, pe urmă ardea hârtiile şi lua tot de la început. Era convins că Zaharia îl va căuta sau în orice caz îi va da un semn de viaţă, să-l anunţe ce anume va trebui să facă. Uneori se deschidea uşa şi Andrei tresărea, dar nu apărea decât Vasile, cu degetul în nas, sau Vetuţa, să-l întrebe ce anume ar dori să-i gătească.

— Orice, Vetuţa, n-am nicio preferinţă.

După două zile, Vetuţa, văzându-i că nu părăseşte casă, îl întrebă dacă nu e cumva bolnav.

— Vrei să-ţi gătesc dietetic?

— Nu, Vetuţa, sunt sănătos tun şi am un stomac ca un burduf: odată am stat trei luni numai pe iaurt.

Cu Lăcustă nu se putea vorbi decât despre principii şi generalităţi: el voia revoluţie sau cel puţin un atentat sau două.

— Luptele se dau la Odess. a, frate-meu. Vor intra ruşii şi ne vor întreba: voi ce aţi făcut pentru revoluţia mondială?

— Lăcustă, încerca să-l tempereze Andrei. Nu e vorba de revoluţia mondială. Revoluţia mondială e o linie greşită. Voia s-o facă unul Troţki.

— Am auzit de el. I-au spart căpăţâna în Mexic. Nu se înţelegea cu Stalin şi de aceea l-au izgonit din Rusia, Nu cred să fi fost prost.

— Mă, Lăcustă. Când ţi-e foame, nu te gândeşti să arunci în aer Abatorul, ci faci rost de un pui. Eu am nevoie de litere şi tu îmi vorbeşti de revoluţia mondială Partidul vrea să pregătească oamenii pentru eliberare, de aceea facem ziarul. Spune-mi, îl cunoşti cumva pe

Caramfil?

— N-am auzit de el. Ba da. Este un Caramfil la salarizare, unul cocoşat. Mă rog, umblă cu spatele încovoiat, Da ăla e omul Siguranţei…

— Vorbesc de directorul cinematografului Capitol.

— Ce treabă am eu cu un director de cinematograf? Cunosc în schimb o plasatoare de la Capitol, e ceva rudă prin alianţă cu Vetuţa. Dar s-ar putea să nu mai lucreze acolo. Ce-i cu acest Caramfil?

— El ar putea să-mi aranjeze nişte relaţii.

— Să nu te încrezi încapitalişti! Crezi că el are interes ca noi să tipărim un ziar? Eu spun: fereşte-te de el!

N-avea nici uh rost să-l lămurească despre faptul că partidul lucrează cu fel de fel de oameni.

Lăcustă nu-l cunoştea nici pe Zaharia; pe nimeni din Comitetul judeţean. Cunoştea doar legătura lui directă de la Nicolina, dar nu voia să-i divulge numele.

După câteva zile, nemaiputând suporta inactivitatea. Andrei hotărî să-l caute pe Caramfii. Nu ştia cum să-l abordeze: să-l aştepte în foaier sau să dea peste el în birou? Dar dacă funcţionara e tot acolo? îşi cumpără un bilet şi staţionă, în hol. O plasatoare voia neapărat – să-l conducă în sală.

— Aştept pe cineva.

— Nu face nimic. Îl duc lângă dumneavoastră.

— Dacă nu mă vede aici, poate că pleacă.

— N-aveţi nicio grijă. Am eu experienţă. E o domnişoară? îmi spuneţi numele şi întreb toate femeile care vin cu întârziere.

— Eşti foarte drăguţă, Prefer să aştept.

— Pierdeţi jurnalul»

— L-am mai văzut pe cel de săptămâna asta.

— Cum doriţi.

În cele din urmă apăru Caramfil. Vru să treacă pe lângă el, dar Andrei îi tăie calea:

— Vreau să vorbesc cu Zaharia.

Caramfil se arătă nemulţumit, îl rugă să-l aştepte în birou, sau să intre în sala de spectacole să vizioneze filmul.

— Domnul Zaharia o să mă certe. Nu e bine să fim văzuţi împreună şi mai ales să se vadă cu dumneata. Dar mă rog, dacă

dumneata insişti şi spui că trebuie…

— Neapărat, domnule Caramfil. Bănuiţi că nu v-aş fi deranjat pentru orice fleac…

— Pe răspunderea dumitale.

Andrei preferă să-l aştepte în birou, Era mai complicat ca directorul cinematografului să-l găsească în «sală. Clara, funcţionara, era tot la masa unde o văzuse şi prima oară: preocupată, număra contramărcile spectacolelor din ziua precedentă şi le sorta după culoare. Răspunse la salut doar cu o uşoară înclinare a capului şi-şi continuă munca.

Tot numărând, Andrei era convins că e bâiguită de cap Asta, când se întoarce acasă la soţ, în loc de bună seara îi spune 371, 372… Nu era nici urâtă nici frumoasă: doar tenul, maroniu ca după plajă, era mai puţin obişnuit.

Stând nemişcat pe un scaun, cercetând afişele de pe pereţi, Andrei se plictisi, Se întoarse spre funcţionară:

— E bun filmul, domnişoară?

Funcţionara ridică mirată privirile:

— Păi. n-aţi cumpărat acum câteva zile spectacolul de la ora 7?

— Am vrut să-l cumpărăm, dar s-au vândut câteva bilete…

— A, da… mormăi şi continuă să sorteze contramăreile. Nemaivrând să discute cu ea, Andrei intră în sala de spectacole. Pe ecran, un tanc italian tocmai îşi regla tirul. Un ofiţer tânăr, pieptănat frumos, cu păr ondulat, cerceta dunele de nisip. În depărtare apărură şi tancurile englezeşti, mici, pipernicite. Din păcate, Andrei nu putu asista la duelul celor două armate. Apăru Car a-mi îi.

— Mergeţi la douăsprezece la nunirea”… La aceeaşi masă.

Până la douăsprezece mai erau două ore. Neavând ce face, Andrei intră din nou în sală: duelul se terminase, tancurile englezeşti ardeau, de parcă ar fi fost torţe. Erau orânduite în şir, cu şenilele spre cer, unde pâlcuri de vulturi pleşuvi se roteau ca nişte planoare.

În stradă, un soare darnic îi mângâie obrajii. Rămase câteva minute în faţa cinematografului, apoi porni spre centrul oraşului. E rău să n-ai niciun cunoscut, niciun prieten într-un oraş. Pe cine cunoaşte în fond la Iaşi? Pe Caramfil, pe Zaharia şi familia lui Lăcustă. Ba nu, mai vorbise cu funcţionara lui Caramfil şi o chelneriţă de la un bufet. Cea cu

banderola de doliu. De multe ori, noaptea, înainte de a adormi, se gândise la Lu. Era o femeie ciudată: oare ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi plecat împreună la Băneasa, să miroase iarba încolţită? Era greu de imaginat: reacţiile ei erau totdeauna neprevăzute, îşi schimba dintr-o clipă în alta până şi dispoziţia. Oare cu o femeie ca ea s-ar fi putut discuta vreodată serios despre viaţă, despre dragoste, despre moarte?

La douăsprezece fix. Andrei intră în restaurant, Zaharia îl primi încruntat:

— N-are niciun rost să ne vedem prea des.

Andrei se supără:

— Mie mi-ar plăcea să nu ne mai vedem niciodată! Vreau doar câteva informaţii. Spuneaţi că omul care a avut misiunea ziarului a căzut. A.avut colaboratori?

— Nu ştiu precis, dar bănuiesc că da.

— Pentru asta v-am căutat. Trebuie să aflu cu cine a colaborat, cu cine a avut legături. Treaba se înnodase, e foarte greu să găseşti un fir nou. Era altceva dacă lucram într-o tipografie.

— La asta ar fi trebuit să se gândească şi cei care te-au trimis. Le-am ridicat această problemă. Mi-au spus să fiu liniştit, omul care vine va rezolva totul.

— Dar nu de unul singur. Cu cel arestat nu se poate sta de vorbă? N-a avut un avocat?

— Ba da. Pe mine.

— Atunci ştiţi ce-i cu el. Dacă e condamnat e şi mai uşor. Trebuie doar aflat unde e deţinut. E imposibil să nu fie pe lângă unul de al nostru.

— E încă la Iaşi. Abia s-au terminat cercetările. Procesul, ştiu sigur, va avea loc la Bucureşti.

— Dumneata, ca avocat, poţi să mai stai de vorbă cu el?

— Acum, numai faţă de martori. Ar fi o singură soluţie. Să-l caute cineva la vorbitor. Poate chiar dumneata.

— Eu sunt străin.

Nu pot implica pe nimeni. Dar nici vorbitorul nu e sigur. Trebuie să mă interesez. Stai o clipă. Rămase cu privirile aţintite asupra halbei, apoi, nervos, îşi muşcă buzele. Trebuie să dau un telefon. Aşteaptă-mă aici.

Se ridică şi porni spre ieşire. Andrei comandă încă o halbă. La ora aceea a prânzului localul era aproape plin. La o masă lungă, amenajată special, stăteau o mulţime de ofiţeri germani. În capul mesei, unul cu mai multe medalii pe piept stătea în picioare şi ţinea un toast. Ceilalţi ofiţeri îl ascultau atenţi. Oratorul îşi asocia cuvintele cu gesturi largi: îşi ducea palma desfăcută deasupra capului, ilustrând un avion în picaj, cobora palma şi cei de ia masă începură să râdă. Râdea şi decoratul. Apoi ridică un pahar şi-l goli până la fund. În celălalt capăt al sălii, pe) estradă joasă, tocmai se instala orchestra: patru ţigani cu viori, bătrâni, răsfoiau nişte note îngălbenite. Un altul îşi acorda contrabasul vopsit în alb, ciupea corzile şi sunetele dure, ca de bondari cu zborurile frânte, se loveau de pereţi şi se pierdeau în apropierea tavanului.

7 – Dincolo de ziduri

Berea era rece, proaspătă, cu iz amărui de hamei şi cu guler tare, ea de frişcă. La o masă alăturată, doi băfrim, probabil pensionari vorbeau în şoaptă, dar după expresiile feţelor păreau, că se ceartă, Unul din ei, împodobit cu o lavalieră, arăta tot timpul spre un titlu dintr-un ziar, ca şi cum ar fi recurs la argumente scrise. Celălalt clătina neîncrezător din cap: era sceptic.

După vreo douăzeci de minute, reveni Zaharia. Respira întretăiat, părea agitat.

— Am vorbit cu direcţia penitenciarului, între patru şi cinci are vorbitor…

— Atât de simplu? întrebă neîncrezător Andrei.

— N-a fost chiar atât de simplu. Dar am şi eu oamenii mei, E la închisoarea Centrală, pe calea Răzeşilor…

— Poate fi anunţat?

— Am încercat. Nu mai e timp…

— Atunci n-o să-mi spună nimic.

— E posibil. Totuşi trebuie încercat. Mâine va fi transportat la Jilava. Brusc încremeni şi spuse fără să-şi mişte buzele: Nu te mişca. Discută despre divorţ… Andrei tresări şi aruncă o privire spre oglinda în care se vedea uşa de la intrare. Un comisar tânăr, cu mustăcioară, însoţit de un sergent şi o patrulă militară* tocmai legitima un client.

— Să nu te fâstâceşti, îi şopti avocatul, scoase din servietă câteva dosare şi le înşiră pe masă.

Trecu aproape un sfert de oră până ce comisarul ajunse la masa lui Zaharia. Îl salută ireverenţios:

— V-aţi deschis şi aici un birou, coane Zaharia?…

— Ce să fac, domnule Pătraşcu?… Uite-l pe dumnealui, arătă spre Andrei, în timp ce a fost pe front, nevastă-sa s-a încurcat cu un măcelar…

— S-a orientat bine, râse comisarul, apoi se întoarse spre Andrei Vă rog să mă scuzaţi… Dar nu sunteţi singurul în situaţia asta, dacă lucrul acesta vă poate consola… De unde aţi venit?

— De la Sevastopol, răspunse Zaharia în locul lui Andrei. Rănit. Aşa a picat pe neaşteptate…

— Bine că aţi scăpat cu viaţă, mai spuse comisarul. Acum asta e cel mai important…

— Asta şi bineînţeles, divorţul, adăugă Zaharia.

— Eu, domnule avocat, dacă ar depinde de mine, începu să filosofeze comisarul, aş scoate o lege împotriva femeilor care-şi înşală soţul plecat pe front. Un fel de Curte Marţială. Nenorocitul îşi dă viaţa pentru patrie şi ea, trece din pat în pat. Şi cu cine? Cu ăia care n-au treabă cu frontul. Eu pe măcelar l-aş trimite în linia întâia. Chiar fac asta.

— Mă încurci la divorţ, domnule Pătraşcu. Şi nenorocitul e bătrân.

Comisarul mai vru să spună ceva, se uită spre Andrei şi se răzgândi. Ridică mâna la cozoroc, dar salută discret şi se îndreptă spre o altă masă.

— E bine să circuli cât mai puţin, spuse avocatul, după ce se convinse că Pătraşcu nu-l mai poate auzi. Pe străzi sunt şi mai multe razii.

— N-o să am greutăţi? întrebă după o pauză Andrei.

— Ce fel de greutăţi? ridică mirat privirile Zaharia.

— La penitenciar.

— A, da, râse avocatul. Am şi uitat… Nu ştiu. Te duci în camera de gardă, completezi un formular, sper ca totul să fie în regulă… Spui că eşti o rudă îndepărtată şi că ai venit special de la Bucureşti.

— Dacă aţi încerca totuşi dumneavoastră? întrebă Andrei fără convingere.

— Nu pot. Am vorbit cu directorul închisorii şi am intervenit pentru o rudă de-a omului, care vrea neapărat să-i vorbească.

— Am înţeles. Cum îl cheamă?

— Caraman. Ghenadie Caraman. Născut la Tomeşti.

SPRE MIRAREA LUI ANDREI, completarea formularului şi aprobarea vorbitorului nu dură nici zece minute. Avu chiar impresia că era aşteptat. Prea mergeau toate ca pe roate. Bănuitor, se lăsă condus în sala de control. Îl luă în primire un gardian gradat, neras. Îi cercetă atent aprobarea.

— La cine?

— La Caraman. Ghenadie Caraman.

Gradatul îl măsură din priviri. Jenat, Andrei cercetă încăperea: era o cameră de trecere, cazonă, fără mobilier; doar în mijlocul ei, o masă lunguiaţă, uzată, vopsită maron, împărţea încăperea în două. Pa masă un telefon. În spatele gradatului mai era o uşă mascată cu o draperie de culoarea muştarului. Dacă ar fi avut timp şi s-ar fi uitat mai atent, ar fi descoperit, la înălţimea capului, ascuns între fardurile draperiei, obiectivul unui aparat de fotografiat.

— Vă rog să deschideţi pachetul!

Andrei despături pacheţelul şi-l puse pe masă. Venise pregătit, sfătuit de Vetuţa: o pereche de cârnaţi, patru pachete de ţigări Mărăşeşti şi o pâine neagră, rotundă. Gradatul rupse pâinea în două, îi cercetă miezul, apoi rupse şi cârnaţii. Faptul că i se cercetă pachetul atent, îl mai linişti. Gradatul deschise şi pachetele de ţigări.

— N-o să aibă timp să le fumeze pe toate.

— De ce? se miră voit Andrei.

— La Bucureşti îl împuşcă. De aia îl transportă acolo…

— A făcut recurs.

— Recursurile comuniştilor se resping din oficiu… Arătă spre pachet. Ăsta e în regulă. În afară de aceste lucruri nu aveţi voie să-i daţi nimic. Nici bani, nici scrisori. S-a înţeles?

— Am înţeles.

Gradatul ridică receptorul şi formă un număr din două cifre. Avea uniforma croită din stofă ofiţerească, din gabardină.

— Alo, Pascule?… Caraman la vorbitor. Tacticos, aşează receptorul în furcă şi se întoarse spre Andrei: Vă rog… îi deschise uşa

care dădea în vorbitor.

Precaut, cu inima cât un purice, Andrei intră în încăpere, o sală lunguiaţă, despărţită în două de o plasă înaltă de vreo doi metri. În fundul sălii, o femeie îmbrăcată în negru, cu doi copii, vorbea cu un bărbat în zeghe. Femeia avea vocea frântă sau numai răguşită. În afară de ea, mai era un bărbat în vorbitor, îmbrăcat în uniformă de ceferist. Vorbea lipit de plasa de sârmă cu un tânăr care semăna cu el. Probabil fiul său, gândi Andrei. În spatele plasei de sârmă se deschise o uşă şi apăru un deţinut în vârstă, ras în cap, cu ochii injectaţi. După descriere, Andrei Π recunoscu. Un gardian înarmat îl însoţi până la plasă. Andrei îi ieşi în întâmpinare.

— Cinci minute şi numai chestiuni familiare, spuse gardianul şi-l cercetă pe Andrei.

Andrei îşi auzi bătăile tâmplelor şi simţi cum îl trec năduşelile. Se vru indiferent, dar îşi dădu seama că era stângaci, paralizat de privirile insistente al gardianului. Se întoarse spre Caraman: acesta părea blazat, plictisit. De alături se auzi vocea ceferistului:

— Ştefăniţă e tot pe front. N-a mai scris din februarie.

Andrei speră ca gardianul să se îndepărteze, dar acesta rămase în apropiere.

— Ţi-am adus ceva de mâncare, spuse Andrei în cele din urmă. Mâncare şi ţigări. Gardianul le întoarse spatele şi Andrei şopti repede: Răspund de „Flacăra Roşie”. Continuă cu voce tare: Mătuşa Emilia se simte mai bine… Şopti: Am nevoie de un om de legătură, apoi ridică vocea să-l audă şi gardianul: A spus că-ţi trimite rufărie albă.

Pentru prima oară răspunse şi Caraman:

— N-am nevoie. Aici am de toate.

Gardianului, dialogul i se păru normal; se duse spre tovarăşul lui, care îl însoţea pe fiul ceferistului.

Caraman se aplecă spre plasa de sârmă:

— Cine te-a trimis?

— Zaharia.

— Cum poţi dovedi?

— De unde aş şti de el, de dumneata?

— De la Siguranţă.

— Sunt tipograf. Am venit din Capitală.

— Cine-i la „România Liberă”?

— Vlase. Moş Vlase…

— De ce suferă?

Avusese dreptate avocatul: boala lui moş Vlase era într-adevăr un semn de recunoaştere. Spuse repede:

— De sciatică…

— Vorbeşte mai tare! îl îndemnă gardianul…

— Mai spunea, Emilia, să te cauţi la plămâni, spuse cu voce tare Andrei. Şi să ai grijă să nu răceşti…

— Mai aveţi un minut, interveni din nou gardianul.

— Olaru de la tipografia Mitropoliei, şopti Caraman, apoi adăugă cu voce tare: Spune-i să nu-şi facă griji…

Gardianul făcu un pas spre ei. Ciulise urechile:

— Ce-i cu Mitropolia?

— Să-mi facă acatiste, îi răspunse Caraman. Şi dacă în *îi* nevoie, să-mi aprindă şi nişte luminări.

— După câte ştiu, va fi nevoie.

Să fie în ton, Andrei îşi făcu o cruce.

Atunci, nea Ghenadie, cu bine… Multă sănătate…

Îşi lipi palma de plasă, Ghenadie făcu la fel şi Andrei îi simţi palma caldă, transpirată. Era ca şi cum şi-ar fi dat mina.

Andrei făcu calea întoarsă; trecu prin camera de control, gradatul îl salută cu două degete la tâmplă. Pe coridoarele penitenciarului îl conduse aceeaşi santinelă care îl preluase la intrare. Îl aşteptase lângă uşă, rezemat de zid, cu o ţigară stinsă în gură.

— L-aţi găsit? întrebă, fără să-şi scoată mucul din gură.

L-am găsit, îşi dădu seama că pe santinelă nu-l interesa răspunsul, Voia doar să schimbe o vorbă, două.

Santinela mută mucul în celălalt colţ al gurii; – Ce spune?

— Păi, ce să spună”.

— Aşa-i aici. Oamenii n-au ce să spună. E rău să ai rude la noi. Cei care sosesc, trec întâi pe la dispensar să se refacă. Se spune că la proces trebuie să arate ca oamenii. Unii abia îşi târâie oasele”.

La capătul coridorului trebuiră să aştepte, să sosească un gardian, să deschidă o uşă de fier. Santinela nu se arătă grăbită: apăsă

pe butonul unei sonerii şi se rezemă iarăşi de perete:

— Eu n-am carte multă. Am învăţat să mă iscălesc de la un popă, Dar ştiu că oamenii sunt răi, Toţi cei din sat mă invidiază că n-am plecat pe front, Dumneata ai fost?

— N-am fost.

— Nu cred să fie mai rău ca aici.

Andrei se întrebă dacă e bine să-i răspundă sau nu, spuse într-o doară ı

— Dumneata n-ai treabă cu ei.

N-am. Dar văd şi aud. Te trezeşti noaptea că ţipă unul. Din nimic. Se trezeşte şi ţipă. Doar aşa. Cred că-i omoară tăcerea. Unul s-a dat cu capul de zid. Singur, Cu o cârpă i-au adunat creierii de pe pereţi.

Sosirea gardianului, să deschidă uşa de fier, i se păru nesfârşit de lungă. Nici nu auzise vorbele santinelei. Era încordat ca un arc, aştepta să răsune paşii zgomotoşi de după uşă. Nu-şi amintea dacă la venire uşa fusese sau nu închisă. În cele din urmă auzi paşii gardianului şi soldatul tăcu. Nu avea mai mult de douăzeci de ani, dar faţa îi părea ridată, obosită. Respira cu gura deschisă şi mucul lipit de buza *de* jos atârna galbenă de salivă.

Gardianul bătrân şi mustăcios care deschise uşa metalică se miră că nu-i în zeghe:

— Dumneata?

— Eu l-am dus la vorbitor, dădu lămuriri santinela.

— A, la vorbitor.

Îl rugă să aştepte până închide uşa şi-l conduse până la ieşirea din clădire.

Curtea închisorii era măturată proaspăt, se vedeau încă dârele η uleielor de răchită. La poartă i se controlară din nou actele şi abia după ce coti primul colţ, se linişti definitiv.

Frunzele castanilor erau încă răsucite, tinere. Abia prinseseră culoare.

Era convins că dacă i s-ar fi propus din nou să se ducă la vorbitor, nu s-ar mai fi încumetat. Îşi dădu seama că nu se gândise îndeajuns când a acceptat propunerea lui Zaharia. Totuşi avocatul crescu în ochii lui: trebuia să fie un om foarte influent, dacă după o simplă convorbire telefonică i-au permis vizitarea unui deţinut politic.

Hotărî totuşi să nu-l mai caute. Acum avea omul cu care putea discuta problemele ziarului. Numai să nu se fi răzgândit. De obicei, după o cădere, tovarăşul cu care arestatul avusese relaţii dispărea. Chiar dacă nu fizic, dar se retrăgea din muncă, devenea pasiv. Era şi un consemn în această privinţă. Putea fi şi mai rău, ca Olaru să fi fost ridicat şi el, fie şi numai pentru simple cercetări, şi atunci, nimeni n-ar mai fi fost în stare să-l oblige să muncească, să-şi reia activitatea. Cei din preajma arestatului, luni de zile erau supravegheaţi, urmăriţi, intimidaţi. Andrei era convins că-l aştepta o muncă grea: în primul rând trebuia să-l găsească pe Olaru, să-l convingă, să-i câştige încrederea. Dacă n-ar fi fost atât de recentă căderea, ar fi avut o sarcină mult mai uşoară. În cazul de faţă nu putea să recurgă nici măcar la ajutorul lui Zaharia, să-l influenţeze, să-l lămurească, să-l oblige eventual. Zaharia nu-l cunoştea personal şi era posibil ca Olaru să nici nu fi auzit de el.

Aceasta era varianta cea mai plauzibilă. Altminteri, avocatul n-ar fi recurs la organizarea unei întâlniri atât de primejdioase la vorbitor. Noroc că în biroul populaţiei nu avea decât adresa falsă din Bucureşti. Până vor depista cei de la penitenciar că e vorba de un nume fictiv, va trece un timp; şi asta numai în cazul că vor verifica datele înscrise în registru, comparându-le cu cele de la – Serviciul de evidenţă a populaţiei din Capitală. Dar n-aveau niciun motiv să se complice, decât dacă era o

Înrocedură de principiu sau ar fi existat vreo suspiciune, η acest ultim caz însă, l-ar fi luat la întrebări imediat. Dar suspiciunea s-ar fi putut declanşa şi din cauza unui funcţionar birocrat, care să-l fi întrebat de gradul de rudenie, de adeverinţa de la întreprinderea unde lucrează şi multe alte nimicuri.

Zaharia n-avea de ce să se teamă: a fost solicitat de o rudă a deţinutului, nu era treaba lui să verifice nici autenticitatea actelor şi nici gradul de rudenie. El anunţase oficial direcţiunea penitenciarului, intervenţia lui ca avocat al deţinutului îi dădea acest drept. Andrei încercă să-şi imagineze „captarea" lui Olaru. Se va duce în recunoaştere la Tipografia Mitropoliei, eventual să comande un anunţ de căsătorie sau un ferpar şi să se orienteze la faţa locului: să ceară sfatul unui profesionist despre modelul anunţului, a tipului de literă. Fiind vorba însă de o tipografie mare, putea să nu se vadă decât cu un funcţionar care înregistra comanda, care să-i arate un catalog de litere. Renunţă la

această variantă. Ar fi fost o prostie să se afişeze într-un loc ţinut sub observaţie. Nici pe Lăcustă nu-l putea expune. Lăcustă era localnic, la prima descindere în casa lui ar fi fost şi el arestat. Desigur, totul depindea şi de receptivitatea lui Olaru. În orice caz, faţă de ieri era mult mai documentat: avea un nume şi o adresă.

IMEDIAT DUPĂ ARESTAREA LUI CARAMAN, Olaru, paginatorul şef al Tipografiei Mitropoliei, îşi trimise nevasta la ţară, arse tot ce ar fi putut fi compromiţător împotriva lui şi aştepta să fie ridicat. Niciodată o cădere nu rămânea singulară. De obicei, omul filat era ridicat cu toţi oamenii cu care avusese relaţii în ultimul timp. Uneori, din prevedere, alteori dintr-un zel exagerat, cei de la Siguranţă arestau şi oameni nevinovaţi, neimplicaţi în caz. Dictonul „mai bine cinci arestaţi în plus, decât un comunist nearestat" se aplică cu regularitate. Se mai întâmpla ca un tovarăş să nu poată rezista schingiuirilor. Pentru că oamenii sunt clădiţi fizic deosebit: unii suportă mai greu palmele, alţii umilinţele. La capătul răbdărilor, mărturisesc şi atunci, arestările se ţin lanţ. De cele mai multe ori însă arestările se datoresc câte unui agent infiltrat în mişcare. Despre Caraman nimeni n-ar fi afirmat că e rezistent fizic: era în vârstă, plăpând, toată viaţa a stat în spatele pupitrelor: înainte de a fi fost dat afară din învăţământ – ca profesor, apoi ca funcţionar.

Ca profesor a predat mecanica: studiase în Germania, la Göttingen, ascultase prelegerile lui Lorenz despre compynerea iuţelilor, a participat cu pasiune la marile dispute dintre Einstein şi Match; relativitatea penetra în conştiinţa savanţilor. Conservatorii apărau cu înverşunare edificiul armonios al lui Newton, apoi disputele despre fizică se transformară în încăierări politice. În locul ipotezelor se aduceau argumente şi citate din presa naţional-socialistă. Gamov. Szilard, Neumann, Schrödinger combăteau deschis legea atracţiei universale, demonstrau cele patru dimensiuni ale universului; postulatele lui Einstein deveniră texte evanghelice. Caraman se întoarse în ţară înarmat cu teoria probabilităţilor, cu un nou punct de vedere asupra sistemelor de referinţă, cu o nouă mecanică a cuantelor. La cursurile lui nonconformiste despre curbura spaţiului, studenţii legionari intonau marşuri, să nu i se audă vocea. Pentru „păstrarea disciplinei şi a ordinii" a fost scos din învăţământ. El socotea că a fost alungat ca să nu propovăduiască adevărul. „N-am aderat, avea să spună mai târziu, la Partid; m-am refugiat în Partidul comunist". Ca funcţionar la Ocolul Silvic, descoperise că pădurile nu se exploatează ci

se jefuiesc. Dar nici acest adevăr nu interesa pe nimeni. Revelaţia că adevărul nu era doar o noţiune abstractă, ci o armă, îi deschisese alte orizonturi S-a angajat în mişcare trup şi suflet şi, după Dictatul de la Viena, s-a zbătut pentru editarea unui ziar unde să se tipărească „adevărul".

În ultimul timp îşi asumase prea multe sarcini, mai ales după căderea primilor membri ai Comitetului judeţean. Şi, deşi răspundea şi de problemele organizatorice şi cunoştea tot activul din judeţ, după arestarea lui n-a fost ridicat nimeni. Atunci a început Olaru să se liniştească: a îndrăznit chiar să anunţe omul de legătură că aşteaptă sarcini. A doua zi însă a dispărut şi omul de legătură. Olaru, convins acum că e urmărit şi el, renunţă la orice activitate şi-şi îndeplinea treaba de paginator cu o sârguinţă exagerată. Până şi administratorul tipografiei, Sfinţia Sa? protopopul Iulian privea mirat silinţa paginatorului.

— Te pregăteşti de pensie, domnule Olaru. Lucrezi ca pe vremea angajării.

Când era ironic, îşi mângâia barba.

— Nu, Sfinţia Ta. Am lucrat întotdeauna la fel, dar n-aţi observat dumneavoastră.

SFINŢIA SA, PROTOPOPUL IULIAN, administratorul Editurii şi Tipografiei Mitropoliei se obişnuise mai mult cu mirosul cernelii tipografice decât cu aromele tămâiei. Îi plăcea să răsfoiască şpalturi, să se învârtă printre tipografi. Ca păstor, de la simplu preot până la episcop, s-ar fi adresat drept-credincioşilor cu umilinţă: rugându-se de ei. Ca responsabil al tipografiei, poruncea. Era mare diferenţă între a spune „vă rog, veniţi în lăcaşul domnului" şi „până seara culegi acest articol". Gusta zilnic plăcerea de a dispune de subalternii săi şi încerca să se închipuie un fel de ministru al tipăriturilor, un creator. Tiparul, fără discuţie, era o creaţie şi el conducea, coordona, de el depindea ca paginile să se imprime. Era convins că şi dumnezeu a avut satisfacţia creaţiei, altfel n-ar fi născocit atât de multe plante şi lighioane. Uneori încerca să-l imagineze călare peste nemărginire, dirijând destinele vieţuitoarelor. Fără îndoială, atotputernicul s-a amuzat ereind o jivină fără mâini şi fără picioare ca şarpele, Fiind semnul răului, îi condamnase din facere: nu şi-a dat seama că şarpele se va acomoda condiţiilor vitrege şi, în viteză, va întrece multe alte animale. Era

conştient protopopul Iulian că păcătuieşte şi de păcatul făţărniciei, dar mult prea mare era plăcerea puterii ea să se reculeagă, să se spovedească în faţa propriei sale conştiinţe.

Numai faţă de fiica sa rămăsese pur şi cucernic. Voia să-i servească drept pildă. Maria însă nu ţinea cont nici de anteriu şi nici de parabole. Nu nega credinţa să nu-i supere… dar prefera un matineu la Operă unei slujbe la Mitropolie. Crescuse modern, cu colege din „lumea bună, vorbea despre dragoste la fel ca despre război sau despre ciorba de potroace. Dumnezeu îi dăruise ca har, vocea. Cei de la Conservator se minunau, îi preziceau o mare carieră. Era smeadă, iute la minte, sprintenă, cu picioare lungi, coborâtă parcă dintre domniţele din istorie. Sfinţia Sa nu era mâhnit decât pentru că era prea pământeană.

— Viaţa de apoi, tată? Nu mă interesează. Slută, bătrână, mi-e tot una că stau în dreapta domnului sau alături, ia căldură.

— Maria!

— Eu am o singură viaţă, tată. Aici şi acum. Mâine s-ar putea să fiu adunată de sub dar. imături. Tu ştii foarte bine asta. Mă pedepseai că mergeam singură la cinema. Şi a doua zi mă duceam din nou. Ori pedeapsa a fost prea mica, ori plăcerea prea mare. Poate» după moarte se va echilibra totul. Dar până atunci, lasă-mă, tată. Mama ce viaţă a avut? Mi-a spălat scutecele, cămăşile. tale, a gătit şi te-a aşteptat să te întorci de la tipografie. Duminică o duceai la biserică. Ai întrebat-o vreodată dacă ar vrea să se ducă la teatru? Toată viaţa a fumat şi a băut cafea pe ascuns…

— Mama a fumat?

— Da. Eu aeriseam şi-i cumpăram bomboane mentolate, să nu-ţi dai seama.

Protopopul îşi lăsă capul în piept.

— Tu-i plăteşti slujbe, faci parastase, să te disculpi, Când mergi la cimitir, ştie tot cartierul. Eu mă duc rar, pe ascuns! i duc o floare. Sunt convinsă că nu ştii nici măcar florile care í-au plăcut, mă înşel oare? Margaretele.

Sfinţia Sa fusese convins că o fericise pe nevastă-sa. Se însurase de foarte tânăr, imediat după terminarea Seminarului. Sofica nu venea la Iaşi decât *în* perioada studiilor, dar şi în capitala Moldovei locuia la călugăriţe. Restul timpului îl petrecea acasă pe moşie, în afară de servitorii da la curte nu avusese relaţii cu oamenii. Duminica, taică-su

îi permitea să pună să se înhame o iapă la drişcă şi atunci cutreiera împrejurimile, pădurile, livezile. Pe Iulian îl cunoscuse în timpul unei slujbe la Mitropolie, pe urmă se vedeau zilnic şi noaptea, în pat, când îşi aducea aminte de el, năduşea, o cuprindeau fierbinţelile. După căsătorie, se închisese în casa cumpărată de părinţi, Iulian lucra deja ia tipografie şi se vedeau doar seara târziu. Bucuria cea mare a fost apariţia Mariei. Hotărâse s-o crească liberă.

— Te-ai uitat vreodată, tată, în atlasul meu de şcoală?

— Nu-mi amintesc, fata mea.

— Îţi spun eu. Nu te-ai uitat. Harta Europei e plină cu liniuţe roşii. La început nici eu nu ştiam de unde au apărut. Le trăsese mama în lungile seri când te aştepta. Sunt notate toate oraşele pe care ar fi vrut să le vadă: Roma, Sevilla, Alhambra, Paris, Zürich. Cu timpul, liniuţela roşii s-au întins până în Scandinavia. În loc de icoana pe care i-ai pus-o în coşciug, eu i-aş fi pus harta Europei pe piept.

— Mă pedepseşti, Maria?

— Nu, tată. Dar eu drumurile însemnate de mama vreau să le fac cu trenul, cu avionul, pe jos, nu cu creioanele roşii.

CÂND SE RĂSPÂNDI ŞTIREA că toţi cei arestaţi vor fi transferaţi la Bucureşti, în frunte cu Caraman, Olaru se linişti definitiv. Însemna că anchetele locale s-au terminat, că Ghenadie Caraman nu sufla se niciun cuvânt. Desigur, era posibilă şi varianta ca el să fi fost arestat pentru alte probleme, nu pentru cele legate ele editarea ziarului.

Pagina tocmai „Cartea de rugăciuni a orfanilor de război", când un ucenic îl anunţă că e chemat de Sfinţia sa. Olaru îşi şterse mâinile ele aripile halatului de lucru şi se prezentă în biroul protopopului.

— Da, Sfinţia Ta…

— Eşti chemat la telefon, domnule Olaru. Bănuieşti că nu te-aş fi deranjat, mie nu-mi plac telefoanele în timpul lucrului, dar am senzaţia că e o voce oficială.

Olaru tresări. Ridică receptorul.

— Olaru la telefon.

Vocea de la capătul celălalt al firului nu părea deloc oficială. Dimpotrivă, era reţinută, abia perceptibilă.

— Dacă nu puteţi să-mi răspundeţi concret, v-aş ruga, domnule Olaru, să-mi răspundeţi numai cu da sau cu un, Cum aş putea să vă

recunosc pe stradă?

Olaru spuse un da fără sens şi aruncă o privire spre Sfinţia Sa. Acesta corecta o pagină tipărită.

— Purtaţi perdesiu? se auzi la celălalt capăt al firului.

— Da, răspunse din nou Olaru.

— Pălărie?

— Nu.

— Bască?

— Da.

— Vă aştept după lucru în faţa Mitropoliei.

— Da, mai spuse Olaru şi curmă convorbirea.

Protopopul ridică privirile spre el.

— Ai avut o discuţie foarte scurtă… în orice caz i-ai răspuns foarte telegrafic.

— Da, Sfinţia Ta. M-au sunat de la Depozitul de lemne.

Protopopul Iulian ridică sprâncenele a mirare.

— De unde ştiu cei de la depozit telefonul de aici?

— Mi-au adus lemnele şi probabil le-au spus vecinii unde lucrez.

— Nu pot să te învoiesc, domnule Olaru.

— Nici nu v-am cerut acest lucru. M-au întrebat dacă pot descărca lemnele în curte şi le-am spus că da. Nu-mi amintesc să vă fi cerut vreodată o învoire.

— Te-ai orientat bine. Îşi mângâie din nou barba.

Olaru părăsi biroul şi se reîntoarse la lucru, dar nu se putu concentra. Îi ardea faţa, era emoţionat. Deci totul începe de la început. Până la sfârşitul schimbului, timpul trecu încet, de parcă arătătoarele ceasului din perete ar fi fost din plumb. Gândindu-se la omul cu care avea să se întâlnească, îi trecu prin minte că ar putea fi vorba şi de o provocare. Puţin probabil însă. Nu era cazul ca cei de la Siguranţă să complice lucrurile. Dacă ar fi avut ceva cu el, dacă I ar fi bănuit doar, l-ar fi arestat fără niciun ceremonial.

Încercă să lucreze, dar nu avu spor, ar fi vrut să ştie în ce problemă a fost căutat. Ziarul? Ziarul era doar un proiect, Caraman îi vorbise ca de ceva posibil, nu era nimic concret, nimic stabilit precis, era un subiect ia care trebuia meditat. Trebuia doar să strângă date în legătură cu cele trebuincioase unei eventuale editări. Lui Caraman îi

transmisese un inventar oral, Caraman se arătase sceptic, nu dispunea de banii necesari şi procurarea materialelor pe alte căi era foarte anevoioasă. Caraman crezuse că s-ar putea culege pagină cu pagină chiar în tipografia Mitropoliei, dar aşa ceva era imposibil. După ora trei, nimeni nu putea rămâne în tipografie. Sfinţia Sa închidea atelierul, fără el, sau, mă rog, fără ştirea lui, nu s-ar fi putut tipări nici măcar nişte cărţi de vizită. Olaru se interesase şi la colegii de la „Viaţa Românească", dar acolo lucrurile stăteau şi mai prost; cu un an în urmă fusese numit un consilier militar, omul prefectului, spre a cenzura chiar şi materialele beletristice.

Ştia că legătura lui, Caraman, ar fi putut realiza mult mai mult, dacă n-ar fi fost un visător iremediabil. Voia să-l convingă că noţiunile de „sus" şi „jos" n-au importanţă decât pe pământ. În spaţiul interstelar, noţiunile de „sus" şi „jos" sunt lipsite de sens. Acolo lucrurile pot să cadă în „sus". În spaţiul în care amesteca totdeauna şi timpul, nu exista nici greutate. Arhimede spunea că dacă i se dă un punct fix, răstoarnă lumea. Lumea modernă a găsit două puncte fixe, concrete, nedepăşibile. Zeroul absolut şi viteza luminii. Olaru îi răspundea naiv:

— Ei şi?

Caraman păstra un minut de reculegere, se măcina, suferea îngrozitor.

— Ai dreptate, Olarule. Pe noi ne interesează ziarul. Dar află că eu sufăr de două ori din cauza războiului. Nu numai din cauza măcelului şi crimelor care se comit, ci şi din pricina lipsei de informare. Poate în clipa asta, undeva, se demonstrează încă un mare adevăr şi se pune trăsătura de unire între forţă şi materie. Spune, de unde am putea face rost de hârtie?

Cu câteva minute înainte de trei, Olaru îşi pregăti servieta, sticla de lapte şi se spălă pe mani. Lucrătorii îl priviră miraţi.

— Dar ce s-a întâmplat, nea Olarule? S-a întors nevasta?

Îi în ciudă că nu reuşise să se stăpânească. Le răspunse în hohote, apoi, fix la trei, părăsi tipografia, în faţa Mitropoliei, Olaru îşi aprinse o ţigară, mai mult să verifice dacă îi tremură sau nu mâinile, dar n-apucă să constate acest lucru: un bărbat tânăr se apropie de el şi-i ceru foc. Olaru crezu că e omul care îi telefonase, dar tânărul îi ocoli privirile, părea absorbit de aprinderea ţigării. Numai după ce

jarul se înroşi de-a binelea, ridică ochii spre el:

— Domnul Olaru?

— Da.

— Vin din partea lui Caraman.

Olaru îl privi bănuitor; tânăr ui din faţa lui ştia ceva „dar nu era informat suficient. Îl crezu agent începător, care vrea să facă carieră. Nu vru să-l părăsească în mijlocul discuţiei, să nu-l creadă speriat.

— Dacă aţi fi citit ziarele, îi răspunse Olaru, aţi fi aflat că domnul Caraman., dacă e vorba de omul despre care cred că vorbiţi, a fost transferat la Bucureşti.

Andrei zâmbi. Olaru i se păru şiret. Şireţii ştiu să se descurce.

*

— Azi va fi transferat. Eu am vorbit cu el ieri.

— Dacă aţi vorbit cu un arestat politic, înseamnă că sunteţi cineva. Nu oricine are acces la penitenciar. Poate vă legitimaţi, sau e doar o anchetă ocazională?

Se sperie, dar se strădui să nu se trădeze. N-avea voie să arate că se teme să discute despre Caraman. Era trecut de mult în evidenţele Siguranţei, numai o atitudine demnă, curajoasă îl putea salva.

— Dacă era vorba de o anchetă veneam la tipografie. Şi în afară de un Birou al populaţiei fals n-am niciun alt act. L-am întâlnit la vorbitor. Am riscat foarte mult dar. fără acest risc n-aveam cum să vă găsesc, S-a hotărât ca în locul lui să răspund eu de ziar.

E drept, dacă dorea să-l ancheteze, îi putea ancheta la tipografie. Dar dacă această garanţie e doar o nadă? răspunse evaziv:

— Nu ştiu despre ce ziar vorbiţi. Noi tipărim cărţi de rugăciuni.

— Domnule Olaru, v-am sunat la telefon, mi-aţi răspuns, conform înţelegerii, aţi venit la întâlnire. N-am ce garanţii să vă dau. Vă pot spune eventual titlul ziarului. „Flacăra Roşie”.

Despre „Flacăra Roşie”, Caraman vorbise totdeauna prescurtat: F.R. O pronunţa Fere. „Când n-o să-i spun doar iniţialele, să ştii, Olarule, că suntem aproape de apariţie”. Ideea F.R.-ului îi aparţinuse lui Olaru. Caraman şi promisese că despre numele ziarului nu va vorbi niciodată cu nimeni. Tânărul nu putea şti decât din surse proprii.

— Şi ce trebuie să fac? îl întrebase, anume aşa ca să vadă dacă omul din faţa lui îi întinsese o momeală sau nu.

— Deocamdată nimic. Vă deranjează dacă vă însoţesc?

— Nu.

— Foarte bine.

Porniră la pas, ca doi prieteni.

— Aici la dumneavoastră s-ar putea culege de o pagină?

— Nu. Nici măcar o pagină de biblie.

— La altă tipografie din oraş?

— Nu. La „Viaţa Românească" există un cenzor militar.

— Dar la tipografiile mici?

Omul nu părea de profesie. La tipografiile mici, caracterele literelor sunt atât de cunoscute şi atât de tocite, încât nu era nevoie de un expert să constate de unde provin tipăriturile. Probabil e un organizator ca şi Caraman şi toată problema ziarului o să cadă tot pe capul lui. Nu-i dădu lămuriri profesionale:

— Cei de la tipografiile mici nu sunt dispuşi să rişte. Literele lor sunt arhicunoscute.

Andrei se încruntă. Da, sarcina nu era uşoară deloc. Dimpotrivă. În tren fusese încă optimist. Îşi imaginase că se va instala undeva, într-o tipografie clandestină, ca pe Dudeşti, şi nu se va obosi decât pentru tipărirea ziarului în condiţii grafice cât mai bune.

— Am senzaţia că vreţi să renunţaţi, îi spuse Olaru.

— Nu. Vreau să spun, încă nu. Nu sunt disperat. Eu mă mulţumesc cu ceea ce am realizat astăzi: am stabilit o legătură. O legătură care sper să dea roade.

Olaru, liniştit, deveni sigur pe el.

— N-are niciun rost să ne întâlnim ca să ne văităm, sau să discutăm generalităţi. Caraman ar fi vrut să tipărim la noi câte o pagină şi s-o răspândim pe sub mână. Spun, la noi nu e posibil.

— Şi n-aţi încercat nicio altă variantă?

— Ba da. Caraman avea idei. Ar fi vrut să-l atragă în combinaţie şi pe protopop.

— Protopopul fiind cine?

— Directorul tipografiei. Un fel de delegat al Mitropoliei.

— Şi?

— Nu se poate. Eu îl cunosc ele peste douăzeci de ani. Spuneaţi că aveţi acte de Bucureşti? Unde locuiţi?

— La Iaşi. În orice caz, până la apariţia ziarului voi rămâne aici.

— Caraman era visător, dumneavoastră optimist.

— Asta e un defect sau o calitate?

— Dacă vă bazaţi pe ceva, e o calitate.

— Mă bazez pe dumneavoastră. Îmi faceţi rost de litere.

Olaru zâmbi:

— Cum?

— Vă gândiţi la o soluţie. La „Adevărul”, moş Vlase a scos literele într-o cutie de chibrituri.

— Totul ar fi fost mult mai simplu, dacă pomeneaţi de moş Vlase.

— Îl cunoaşteţi?

— Cine nu-l cunoaşte? Când l-aţi văzut ultima oară?

— În urmă cu zece zile.

— Sciatica?

— Îl macină. Deci rămânem la cutia de chibrituri.

— Nu m-am gândit la modalitate, ci la faptul că lipsa literelor se va observa.

— Dacii se scot tipuri diferite» la o tipografie mare nu se va observa imediat. La noi, la început, nu va conta dacă tipărim un articol cu aldine şi altui cu petit sau cu un alt tip.

— Nu e o sarcină uşoară.

— De asta sunt convins.

Faptul că tânărul îi pomenise de tipuri de litere însemna că nu era chiar un profan. În meserie.

Andrei încetini pasul:

— Deci rămâne stabilit: în fiecare zi, după lucru, treceţi pe aici, Dacă vreau să stăm de vorbă, am să vă cer foc. Şi poate mai târziu născocim ceva mai bun.

Fără să aştepte răspuns, se întoarse şi se pierdu printre pietoni»

Olaru nu se uită după el. Îi făcuse o impresie bună. Părea mai hotărî! decât Caraman, E drept, Caraman avea şi alte sarcini, voia să reînfiinţeze cele trei celule destrămate de arestări şi ţinea legătura şi cu Bucureştiul Totuşi, adunarea literelor i se păru o sarcină minoră şi de lungă durată. Până la urmă vor renunţa la ziar, se vor mulţumi cu

mici manifeste tipărite la perie. Literele vor trebui sortate, şi de cules, nu ar putea culege decât un profesionist, îşi aduse aminte că în prima zi de ucenicie în opt ore a cules un rând şi a făcut şapte greşeli.

Andrei, dimpotrivă, era liniştit; găsise un om de legătură şi încă tipograf. Ar fi fost groaznic să fi fost un om oarecare, un muncitor la fabrică sau un funcţionar. E drept, preţul omului de legătură costase scump: un risc mult prea mare. Îşi imaginase ce i-ar fi spus moş Vlase: fără îndoială o parabolă: „Dacă vrei să furi mere, n-o faci pe un drum umblat". „Riscul, băiatule, în munca noastră, uneori, este egal cu trădarea. În tine se investesc speranţe şi tu duci speranţele la mezat. Te gândeşti de zece ori înainte de a face un pas necugetat". Moscu ar fi fost mai dur: „Toţi care se duc la vorbitor, la un deţinut politic, devin suspecţi. Când eşti urmărit, te fereşti până şi de agenţii de circulaţie". Cu asta Andrei nu era de acord. Fusese odată urmărit şi în goană s-a lovit piept în piept cu un sergent de stradă. Avusese însă prezenţă de spirit: Care e cel mai scurt drum spre gară?

Gâfâia atât de puternic, încât abia reuşise să rostească fraza. Cu coada ochiului trăgea în urmă, să vadă dacă nu apare urmăritorul.

Poliţistul era în vârstă, purta numărul 711, şi se dovedi hâtru:

— În orice caz, nu încotro fugi dumneata. Ai tren?

— Am, domnule.

— Atunci, vezi staţia de tramvai? Te urci în 24 şi la a cincea staţie cobori.

— Vă mulţumesc. Fugi spre staţie şi urcă în primul tramvai în mişcare.

De pe platformă îl văzuse încă pe urmăritor, certându-se cu sergentul…

În drum spre casă, o alarmă aeriană îl sili să coboare într-un adăpost. Abia când se aşeză pe o bancă de lângă intrare, îşi dădu seama că nimerise în adăpostul Universităţii; studenţii erau gălăgioşi, profesorii cărunţi şi obosiţi îi priveau cu îngăduinţă.

Un student roşcat, cu părul ţepos ca un arici, se întoarse spre o fată îmbrăcată cu un pulover gros şi un pardesiu aruncat pe umeri. Avea priviri şirete şi gesturi leneşe, la fel ca şi Lu.

— Imit-o pe Amalia…

Pe faţa studentei cu priviri şirete apăru un zâmbet: se vedea pe ea că se voia rugată. Arătă cu bărbia spre profesorii îngrămădiţi în

jurul mesei.

Studentul cu părul ţepos se apropie de masa profesorilor:

— Vă supăraţi, domnule prodecan, dacă domnişoara Foloscu o imită pe Amalia?…

— Amalia fiind cine? întrebă prodecanul.

— Dacă o imită o s-o recunoaşteţi! Flori! S-a aranjat…

— Încă n-am spus nimic, îi spuse prodecanul studentului, dar dacă dumneata socoteşti că tăcerea mea a fost aprobativă, poftim. Oricum, în timpul alarmelor aeriene, legile fizicii nu se modifică.

Andrei trase cu urechea şi-i plăcu răspunsul prodecanului. Bătrânul avea dreptate: legile fizicii nu se modificau din cauza bombardamentelor: bombardamentele nu puteau distruge nici poeziile lui Eminescu, doar case, străzi, eventual un oraş.

Sunt daţi dracului profesorii universitari: au acumulat în creierii lor biblioteci întregi. Când şi ăştia, deştepţii, vor fi de partea Partidului, viaţa se va schimba radical, în fond, războiul n-a schimbat nimic, nici măcar relaţiile dintre oameni. Cum de nu i-a venit şi lui în minte acest lucru până acum? Patronii stau acasă şi proletarii sunt pe front. Ei îşi sacrifică viaţa pentru moara lui Assan, pentru brutăria lui Gagel. Toată lumea ştie că domnul Malaxa n-a fost o zi pe front. Nici Herdan. În schimb toate ziarele au scris că brutarul a plecat în America să vadă meciul de box dintre Schmeling şi Joe Louis. Herdan întârziase doar un minut, dar de ajune ca să ajungă la sfârşitul galei. Meciul durase câteva secunde.

Studenta îi scoase pardesiul, luă o poziţie gravă şi atacă o arie din Carmen: avea vocea voit voalată, se forţa să cânte din gât, cu buzele ţuguiate şi bătea mărunt din picior un ritm de passo-doble.

Profesorii zâmbiră şi ei, recunoscură pe cântăreaţa imitată. Studenta îşi mişca şoldurile, tot în ritm, vulgară, dar pe ea vulgaritatea o înnobila. Se lăsa pe spate, se unduia, îşi mişca umerii, să se observe tremurai sânilor

— Exact că Am alia Dobrescu, spuse cineva cu voce tare şi studenţii începură să râdă, pe urmă bubuitul tunurilor antiaeriene curmă cântecul.

În adăpost se făcu linişte. Prodecanul ridică privirile spre tavan şi spuse ca un cunoscător:

— Sunt deasupra gării!

Studenta îşi puse pardesiul pe umeri, aruncă şi ea o privire spre plafonul adăpostului: avea gât lung şi piele ciudat de albă.

Andrei îi urmări toate mişcările: avea graţie şi în felul cum îşi ţinea mâna, umerii. Îi păru rău că n-o s-o cunoască, că nu va sta niciodată de vorbă cu ea. Poate nici n-ar fi avut ce să-şi spună şi totuşi părerea de rău că n-o s-o mai revadă îl apăsa ca o povară. Acum, aici în adăpost, dacă s-ar întâmpla să se năruie totul, oamenii s-ar strânge cu toţii la un loc. E ciudat cum în nenorocire oamenii se apropie: nimeni nu vrea să moară singur. Peste jumătate de oră însă, pe stradă, dacă s-ar întâlni cu studentul roşcat sau cu domnişoara Foloscu care» imitat-o pe Amalia, ar trece unul lângă altul ca doi necunoscuţi. E drept, toţi cei din adăpost făceau parte dintr-o altă lume, străini de tot ceea ce făcea el. „Dar ce fac *eu* în fond? În cel mai bun caz aş putea să culeg un articol scris de unul dintre ei. Atât". Cine se gândeşte. privind un inel de aur. la cel care scormoneşte mii de tone de cuarţ?

SEARA, LĂCUSTĂ îl cĂUTA clin nou pe Andrei; intră fără să mai bată la uşă, îmbrăcat numai cu nişte izmene lungi şi o cămaşă de noapte de in groasă, cu nuri. Se aşează călare pe un scaun şi zâmbi.

— Vrei să-mi spui ceva? îl întrebă Andrei.

— Nu. Aştept să-mi spui tu ceva.

— Nu prea am ce să-ţi spun.

— Ei, na. Înseamnă că te ascunzi de mine. Mi-a spus Vetuţa că ai întrebat-o cu ce să te duci la vorbitor. La cine ai fost?

— Am vizitat un prieten.

— Politic sau?…

— Ceilalţi nu pot să-mi fie prieteni.

— Aşa m-am gândit şi eu.

— Am fost la Caraman.

— Nu e bine. Ăsta a fost mare. Poate ţi-au pus o codiţă.

— Fii liniştit.

— Eu sunt liniştit. Bănuiesc că şi tu îţi aperi pielea. Dar nu asta am vrut să aflu, ci noutăţi.

— Ce fel de noutăţi?

— Noutăţi, insistă Lăcustă. Oricum, vii din Bucureşti. Tovarăşii de acolo trebuie să ştie mai multe decât noi, cei de aici.

— Ce anume te-ar interesa?

— Totul. De exemplu ce o să facem noi dacă o să vină ruşii?

— Nu ştiu. Dar asta e încă o problemă foarte îndepărtată. Eu am venit cu o misiune specială.

— Asta ştiu. Pentru ziar. Păcat de efort. Se aplecă spre masă şi luă o ţigară din pachetul lui Andrei. Mai bine aduceai un vagon de mitraliere, îşi aprinse ţigara şi, văzând că Andrei nu-i răspunde, continuă: Acum mă dispreţ uieşti, îmi dau seama. Dar dacă ai şti de unde mi-a venit ideea armelor, nu m-ai mai privi ca pe un străin.

Se vedea pe el că avea chef de vorbă. Andrei se înşuruba, în semn că e gata să-l asculte.

— Spune»

Lăcustă nu se lăsă rugat. Suflă fumul spre tavan, urmări fuioarele cenuşii cum se destramă, apoi căută privirile lui Andrei;

— Γ ţi spun. Am povestit asta şi unui alt tovarăş din Bucureşti. El m-a certat şi mi-a spus să-mi bag minţile în cap. Să vedem ce zici tu. Am fost arestat de legionari. Mă rog, de poliţia lor… Atunci când au venit la putere. La început au crezut că sunt de-ai lor. M-au dus în casa lui Codreanu cel bătrân. la Zelea, Casa lui era un fel da sediu neoficial, plină cu telefoane, cu aparate de telegrafiat. M-au poftit politicos să iau loc şi să le spun ce activitate are Motoarcă. Spun, încă nu ştiam că erau de la poliţia legionară, toţi erau îmbrăcaţi în civil, credeam că sunt de ia Siguranţă. Pe Zelea, atunci l-am văzut prima oară, nu ştiam cine e. Zic, m-au întrebat de Motoarcă, Motoarcă era mai mare peste legionarii de la Nicolina. A fost ofiţer, l-au dat afară sau s-a retras din armată şi s-a angajat la noi, La început a fost un fel de funcţionar, fără treabă precisă, pe urmă a devenit mare, tăia şi spânzura. Cred că-şi asumase prea multe puteri, până ce verzii lui l-au luat la ochi. Le-am spus că Motoarcă e o lichea. Am văzut pe faţa lor că le place cum îl împroşc pe Motoarcă şi mi-am dat drumul la gură. Ei notau totul, chicoteau şi-mi puneau întrebări. Ştiam despre Motoarcă atâtea lucruri că aş fi putut să le povestesc o zi întreagă. Cum a bătut până la sânge un paznic de noapte că a îndrăznit să-l legitimeze, cum a violat pe o funcţionară de la Evidenţă, spunându-i că i s-a aplicat o sancţiune hotărâtă de cuib şi altele şi altele. Odată, brusc, unul m-a întrebat: în ce cuib activez? Zic, păi, n-am treabă cu ei. Cum n-ai? Au cercetat un dosar şi meau arătat nişte rapoarte în care eu treceam drept legionar. Zic, de unde şi până unde? Pentru că fluier cântecul acela cu garda şi

căpitanul? Păi, să-i induc în eroare pe legionari. Când i-am văzut că pălesc, abia atunci mi-am dat seama cu cine aveam de-a face. Era prea târziu. Lor le-α convenit să-l înjur pe Motoarcă, dar nu şi pe legionari. Unul, care avea o vină de bou în mină, m-a lovit prin întoarcere, drept în faţă, pe urmă am simţit vârful unei cizme în stomac şi mi-a părut bine că am leşinat. Altminteri ar fi trebuit să gem pentru fiecare pumn. Şi mi-au dat destui. Când mi-am revenit, nu visam decât o mitralieră cu o mie de gloanţe.

— Un comunist, Lăcustă, trebuie să ştie să se stăpânească.

— Eu sunt comunist, dar nu ştiu să mă stăpânesc. Ei şi? Crezi că nu-mi fac datoria pentru că nu ştiu să mă stăpânesc? Cred că cei care ştiu să se stăpânească nici nu sunt oameni adevăraţi. Omul are inimă, nervi, iubeşte şi urăşte, nu poate să nu fie pătimaş!… Când socrul meu n-a vrut s-o lase pe fiică-sa să se mărite cu mine, am vrut să-l plesnesc. Cum adică?… Eu voiam, Vetuţa voia, numai bătrânul era împotrivă! Până la urmă am luat-o cu forţa. M-a durut în fund că nu mi-a dat zestre. Am luat-o cu ce a avut pe ea… Dar asta e o altă poveste, care nu te interesează. Tu când începi activitatea?

— De ce întrebi?

— Vreau să te ajut. Să fac ceva.

— Mi-ai asigurat cazarea.

— Asta e fleac. Puteai sta şi la altcineva. La unul care ar fi fost mulţumit că nu trebuie să facă nimic. Este unul Secoşan. E ilegalist. Nu vreau să-l bârfesc. A dat la Ajutorul Pioşu cât n-am dat zece la un loc. E drept, avea şi de unde. Şi la el e casă conspirativă. Nu-l bănuieşte nimeni. Ştiu că avusese sarcina să se înscrie la Maniu, Aşa, de formă. Are o casă cum sunt puţine la Iaşi. El pune la dispoziţia Partidului o cameră cu intrare separată şi gata. Dacă s-ar întâmpla să vină comuniştii la putere, pe Secoşan o să-l facă ministru. A stat şi Foriş la el. PMiţi ca tine n-au ce căuta acolo.

— Foriş, din aprilie, nu mai e în conducere, se simţi Andrei obligat să-l informeze pe Lăcustă. Iar eu nu-s pârlit!

— Nu te supăra. Eu nu-s atât de informat. Foriş, când l-a cazat Secoşan, era mare. Şi eu spun „pârlit" unuia ca mine. Adică unui om mai mărunt. Spune-mi ce planuri ai, ce vrei să faci?

— O tipografie.

— Tu eşti mai aiurit ca mine. Eu visez bombe şi tu un atelier. O

bombă o bagi într-o servietă, dar o tipografie?

— Într-o casă. Într-o cameră. Nu visez o tipografie ca Monitorul Oficial. Nu. Una mică.

— Una mică poţi face la mine.

— Nu se poate instala o tipografie într-o casă locuită. Copiii, vecinii…

— Se poate! M-am gândit la pivniţă. Aia de sub bucătărie. N-o foloseşte nimeni. Ziua stai în casă, faci ce vrei şi noaptea cobori. Noaptea şi copiii şi vecinii dorm. Pivniţa n-are fereastră. Şi cu ce vei tipări? Sau scrii ziarul cu mâna?

— Cu o maşină…

— De unde maşină?

— Încă n-am.

— Litere ai?

— N-am.

— Dar hârtie?

— O să fac rost.

— Deci n-ai nimic.

— Deocamdată.

«— Şi crezi că vei reuşi să faci o tipografie?

— Sunt convins!

— Eşti al dracului. Nu cred că reuşeşti, dar te ajut. Cu orice. Însă dacă te răzgândeşti, fac rost de un strung şi facem mitraliere. Sunt mai utile.

— Bine, Lăcustă. În primul rând aranjează-mi pivniţa. Să fie gata până când voi avea nevoie de ea. Şi dacă îmi mai trebuie ceva, îţi spun.

Socoti discuţia încheiată, dar Lăcustă nu se ridică de pe scaun.

— Mai vreau să te întreb ceva. Dar să nu te superi. Eşti însurat?

— Nu.

Lăcustă mai trase un fum, abia după aceea stinse mucul.

— Asta e şi bine, e şi rău.

— De ce e bine şi de ce e rău? întrebă Andrei amuzat.

— E bine că n-ai grija familiei şi-i rău că n-ai o muiere.

— Crezi că-i atât de rău?

— Da. Un bărbat sănătos are nevoie de o femeie. Chiar dacă este

în ilegalitate, chiar dacă are misiuni importante sau chiar dacă nu face nimic.

— Vrei să-mi recomanzi o femeie?

— Nu. Nu-s tâmpit şi nici codoş. Eu ziceam că n-ar fi rău să ai o femeie.

— Femeile ar putea să mă încurce în munca mea.

— Munca e una, femeia e alta.

— Şi ce crezi că ar fi de făcut? Că nu-mi pomeneşti de femei doar aşa, că ţi-a trecut prin minte.

— Eu, din prima zi când te-am cunoscut, mi-am dat seama că nu eşti prost. Râse. Am avut o calfă tânără. Un bărbat tăcut. Era însurat şi se temea de front. Adevărul e că toţi ne temem. S-a aranjat ordonanţă la un colonel, la unul cu misiuni speciale. Ducea ordinele generalului pe front, sau aşa ceva. Ei, băiatul ăsta al meu l-a însoţit pe colonel într-o misiune şi a călcat pe o mină.

— Ce legătură are cu femeile?

— Îţi spun. Ea a rămas aici. Soţul e mort, aşa e viaţa. Ea e tânără, plină de puteri. Mai mult la ea m-am gândit decât la tine. Am putea să trecem într-o zi pe la ea. E îngrozitor de singură. Înainte de a fi venit tu aici, o mai chemam pe la noi. Acum nu se poate. Dar am putea să trecem noi pe la ea. Numai seara, că ziua munceşte. Trebuie să vadă oameni, că o macină singurătatea. Se gândeşte tot timpul la mort. Gândindu-te la un mort, nu poţi avea gânduri sănătoase.

— Şi ce să-i spun?

— Nu trebuie să te învăţ eu. Dar îi poţi spune că* la vârsta ei, viaţa poate să înceapă şi a doua oară.

— Eu nu pot să mă expun.

— Aşteptam şi fraza asta. Nu te expui. Stă tot în vila colonelului, undeva la subsol. Acolo unde locuise şi ordonanţa. E în cartierul bogaţilor. Primarii stau acolo* prefecţii şi grangurii. Poliţiştii n-au ce căuta în cartierul acela. Mi-e milă de ea, Andrei.

— Bine, nea Ioane. Ne ducem într-o zi s-o vedem.

A DOUA ZI ANDREI SE DUSE LA MITROPOLIE, să vadă dacă într-adevăr Olaru va trece, la ieşire, prin zona fixată. Apăru tot cu basca pe cap, cu servieta sub braţ şi cu mâinile în buzunare. Andrei îl întâmpină:

— Aveţi cumva un foc?

Olaru scoase din buzunar o cutie de chibrituri şi i-o întinse. Andrei îşi dădu imediat seama: cutia era mai grea ca una normală. O deschise atent. Era plină de litere de plumb. Deasupra lor, un singur băţ de chibrit, îşi aprinse ţigara, spuse un mulţumesc, apoi vârî cutia în buzunar şi se îndepărtă.

Fără să şi-o mărturisească, spera într-o nouă alarmă aeriană. Trecu pe la Universitate. Cu o seară în urmă, se gândise mult la fata cu puloverul pe gât. Îi reţinuse şi numele: Flori. Flori Foloscu.

La colţul străzii, descoperi o patrulă militară şi porni spre casă. Caraman îi dăduse un om de nădejde. Răsturnă conţinutul cutiei pe masă. Erau peste două sute de litere „a". O adevărată comoară. Andrei le pipăi ca şi cum ar fi fost diamante. Până şi mirosul plumbului îi făcu plăcere. Hotărî să-l caute pe Olaru în fiecare zi, să îmbogăţească zestrea de litere. Până va reuşi să facă rost de o maşină, „Flacăra Roşie" va putea să apară chiar şi în perie. La condiţiile grafice se va gândi după apariţie.

A doua zi, Olaru îi înmână două cutii de chibrituri cu literele „b" şi „e". Acasă, Andrei încercă să compună cuvinte din primele trei litere ale alfabetului: „ac", „abac", „baba", „babac". Era convins că peste o săptămână va reuşi să scrie un articol întreg. Vru tocmai să stingă lampa, când apăru din nou Lăcustă. Văzu literele pe masă şi plescăi din buze a admiraţie:

— Tu pari serios, Andrei. Dar tot sunt convins că dacă ai sorta gloanţe în loc de litere, ai face o treabă şi mai utilă.

— Crezi?

— Sunt convins. O rafală la Primărie, una la Prefectură, una la Cercul Teritorial şi zece rafale în Piaţa Unirii» să vadă burghezia că suntem înarmaţi.

— Din păcate, burghezia are mai multe gloanţe decât noi. Noi trebuie să trezim conştiinţele, Lăcustă. De aceea s-au inventat literele.

— În orice caz, îmi pare bine că nu-ţi pierzi timpul degeaba. De unde le-ai furat?

— Nu sunt furate. Lăcustă. Astea sunt litere organizate metodic, procurate după toate cerinţele muncii ilegale.

— Îmi placi. Andrei, măcar că nu înţelegi importanţa gloanţelor. Îmi placi că eşti încăpăţânat, că ştii ce trebuie să faci. Să ştii că pivniţa e

pregătită. Şi dacă până la urmă vei reuşi să mă lămureşti şi pe mine şi în loc de puşcaş mă faci ziarist, eşti mare. Mergem?

— Unde? întrebă Andrei mirat.

— La Iconica.

— Dar asta cine mai e?

— Văduva despre care ţi-am vorbit. Am trecut azi pe la ea la bufet şi mi-a spus că ne aşteaptă.

— Şi ce i-ai spus, cine sunt eu?

— Unul de la noi, de la Nicolina.

— Măi, Lăcustă, acum că am început să fac rost de litere, ar fi păcat să fac o prostie.

— Nu faci nicio prostie. Ajuţi un om. Noi vrem să schimbăm lumea, să ajutăm oamenii. Dar faci cum crezi, tu-ţi cunoşti mai bine interesele.

— Mergem, nea Ioane.

— Nu-i chiar atât de simplu. Şi eu m-am gândit să te feresc. Merg înainte şi mă urmăreşti de la 20 de metri. N-are rost să fim împreună.

— Dacă te-ai gândit şi la asta, vin cu plăcere.

SPRE SURPRINDEREA LUI LĂCUSTĂ, Andrei o cunoştea pe Iconica. Ea, când auzi, se uită mirată spre Andrei.

— Nu v-am văzut niciodată. De unde mă cunoaşteţi?

— Glumeşte, încercă Lăcustă să dreagă lucrurile. E doar de câteva zile la Iaşi, vreau să spun, la noi, la Nicolina, Te confundă.

Andrei tocmai vru să spună că tipografii au memorie, dar se opri la timp:

— Te-am cunoscut chiar în ziua în care am venit. Serveşti la un bufet. Ţi-am cerut o tocană molodovenească şi am arătat spre banda de doliu. O aveai pe o bluză albă. Te-am şi întrebat: Fratele? Şi mi-ai răspuns scurt: soţul. Îţi aminteşti?

— Da, acum îmi amintesc. Chiar am crezut că vreţi să vă legaţi de mine. Gheorghe al meu a murit aproape de doi ani. Port totuşi doliu pentru că, dacă eşti chelneriţă, toată lumea se leagă de tine. Aşa, pe unii îi mai ţin la respect.

Deşi în mişcări, în felul de a ţine braţele se vedea că vine de la ţară, nu părea prostuţă. Se orăşenizase. Dintr-un scrin sculptat,

provenit probabil de la colonel, cu un picior improvizat dintr-un butuc, Iconica scoase două pahare cu tălpici late. Era mai mult plinuţă decât slabă, cu braţe şi picioare puternice, ciolănoase. Avea o faţă obişnuită, cu obraji roşii, poate doar genele, exagerat de mari, aruncând din când în când umbre pe pomeţi, erau ieşite din comun. Ochilor, ascunşi în orbite, din cauză că clipea des, nu li se putea constata culoarea. Lui Andrei i se păreau negri.

Turnă vin în cele două pahare.

— Tu nu bei? o întrebă Lăcustă.

— Numai fiert şi cu mult zahăr. Dar nu seara, că mă îmbăt.

Râse fără pricină.

Nu părea chiar atât de deznădăjduită cum o descrisese Lăcustă. Zâmbea des şi-şi arăta dinţii sănătoşi cu strungăreaţă. Pentru vizita pe care o anunţase Lăcustă, se pregătise: îmbrăcase o bluză de mătase trandafirie şi o fustă dintr-o stofă foarte fină. Asta se vedea după cum se mula pe corp. Simţindu-se privită, se socoti obligată să dea lămuriri:

— Fusta o am de la doamna colonel. E foarte drăguţă şi atentă cu mine. E drept, o ajut uneori prin casă. N-are decât o singură femeie, dar aia e mai mult bucătăreasă, că domnul colonel e diabetic şi i se găteşte separat. Cu ce vă mai servesc?

— Cu nimic, refuză Andrei. Vinul e foarte bun.

Iconica se aşeză pe canapea şi-şi încrucişă mâinile în poală: nu mai avea ce să spună.

— E frumos din partea colonelului că vă lasă să locuiţi în continuare în casa lui.

— A ţinut mult la Gheorghe, explică Iconica.

— Pe dracu'! sări Lăcustă. Foloscu ăsta e şmecher şi dat dracului. Umblă mult pe front, ştie care e situaţia. O ţine aici, că dacă vin ruşii, să vadă că are şi proletari în casă.

— Ei, şi dumneata, nea Ioane. E bun. Şi ea e bună. Fiică-sa e mai zăpăcită. Când domnu' Foloscu nu-i acasă, întoarce casa pe dos.

Şi studenta din adăpost se numea Foloscu.

— Foloscu aţi spus? După câte ştiu e studentă şi are voce frumoasă.

— Ea e, aprobă Iconica. E la o şcoală de muzică. Când bagă voce, tremură ferestrele.

Ce mică e lumea, cugetă Andrei. Nu spera s-o regăsească. În orice caz, nu atât de repede. Să nu pară interesat, spuse într-o doară:

— Şi poartă tot timpul un pulover gros, răsucit pe gât.

— Da, domnule. Are o mulţime, de toate culorile şi toate pe gât. Le îmbracă toamna şi nu le scoate decât spre vară. Şi rochiile şi le face pe gât. Are ceva pe piept şi nu vrea să i se vadă. Cred că o bubă.

Lăcustă îşi mai turnă un pahar de vin:

— Mă, Andrei, tu cunoşti tot laşul.

Iconica se grăbi să umple şi paharul lui Andrei şi începu să povestească cum l-a cunoscut pe Gheorghe şi cum de dragul ei, deşi era transmisionist, s-a făcut ordonanţă, să poată fi împreună.

Să nu vorbească numai despre Gheorghe, Lăcustă o întrebă:

— Şi mama?

— Ea, săraca, ce să facă. Îmi scrie tot timpul să mă mărit. Dar cu cine să mă mărit? Tot cu un soldat? Mai bine aştept să se termine războiul. Şi voi mai treceţi pe la mine că stau singură ca muta. Sunt seri când n-am cu cine să schimb o vorbă. Mă mai duc sus, la doamna colonel, când zvăpăiata nu-i acasă.

ν

Andrei bău o gură de vin:

— Nu te înţelegi cu ea?

— Nu prea! Vine, face baie de două ori pe zi, umblă goală ca o neruşinată şi vorbeşte prostii. „Dacă am fi pe vremea lui August, noi am fi patricieni, mamă?" E ca şi cum aş întreba-o pe mama: dacă am fi în septembrie, am fi caltaboşi?…

Lăcustă râse şi se miră că Andrei nici nu zâmbeşte măcar.

— Mai veniţi? întrebă Iconica.

— Păi, eu îs mai ocupat, se scuză Lăcustă. O ştii pe Vetuţa. Dar el e mai liber. O să mai vină şi o să mai staţi de vorbă. E băiat bun. Ca toţi care lucrează în echipa mea. Eu mă duc, Se uită după Andrei. Mai stai?

— Nu, nea Ioane, vin şi eu.

— Dacă vă simţiţi bine, mai staţi. Mâine am zi liberă, spuse Iconica.

Ca Andrei să nu refuze, Lăcustă i-o luă înainte:

— Atunci eu vă las.

Şi, fără să-şi ia rămas bun, ieşi şi trase uşa după el.

I se auziră paşii pe pietrişul presărat printre rondurile de flori.

Fără Lăcustă, Iconica se simţi mai în largul ei: zâmbi fără pricină, aranjă faţa de masă, apoi se aşeză din nou pe canapea:

— Vă pregătesc ceva de mâncare?

Andrei vru să o refuze, dar în clipa aceea se auzi din camerele de sus vocaliza domnişoarei Foloscu. Andrei şi-o imagină cu puloverul pe gât, imitând-o pe Amalia. Spre mirarea lui, îi putu reconstitui trăsăturile feţei. Ca şi noaptea, când se culcase şi-şi adusese aminte de ea, trăsăturile ei se confundau cu ale lui Lu.

Iconica deschise uşiţa sobei: jarul era stins.

— Trebuie să fac focul.

— Nu te osteni.

Sus, vocaliza se transformă într-o melodie care se repetă de mai multe ori.

— Ba da. Mi-ar face plăcere să fac de mâncare. N-am mai gătit pentru un bărbat de nu mai ştiu când. Nu fumaţi?

— Uneori…

— Fumaţi, îmi place mirosul de tutun. Şi Gheorghe fuma. Fumul de ţigară mirosea a bărbat.

Sus, cântecul se sfârşi brusc, apoi se auziră câteva note cântate la pian, După câteva secunde, răsună din nou vocea studentei.

— E greu să dormi în gălăgia asta „spuse Andrei

— M-am obişnuit.

Aţâţă focul, flăcările îi luminară faţa şi din cauza genelor lungi păru frumoasă, îngenuncheată la gura sobei, cu fusta strânsă pe pulpe, avea aerul unei femei coapte.

— Ce vrei să pregăteşti-Iconica?

— Îmi place când îmi spuneţi pe nume, încă nu ştiu.

— Să ştii că nu mi-e foame.

— Nu e bine să beţi fără să mâncaţi ceva.

— Nu mai beau, 1

— Mai beţi un pahar. Beau şi eu unul, ia să ciocnim

— Bine, Iconica. Mai beau un pahar de vin şi după aceea plec. i

Ridică paharul.

— Înseamnă că o să mănânc iar singură. Mai veniţi?

— Am să mai vin, Iconica.

COMISARUL AVRAM NIŢESCU, şeful Siguranţei din Iaşi, era gripat, avea nasul roşu, ochii inflamaţi îi lăcrimau la cel mai mic curent. Medicul şef al Spitalului orăşenesc îl vizita de două ori pe zi: odată dimineaţa, la Siguranţă şi a doua oară, seara, acasă.

Vizitele de seară îi plăceau mai mult doctorului; doamna Niţescu îl primea cu cafea, cu prăjituri de casă, cu coniac franţuzesc. Uneori, Niţescu întârzia şi atunci se lungeau în discuţii, despre război, despre modă, despre plictiseala provincială»

Doamna Niţescu nu se temea decât de bombardamente

— Domnule doctor, ce poate să facă frica din om Ï Neom. Aleargă ca şobolanii prin pivniţă, se urâţeşte, devine rău, se roagă ca bombele să cadă pe casa vecinului, să se dărâme biserica, teatrul, numai lăcaşul lui să rămână neatins. În zilele trecute m-a prins alarma în oraş: m-am uitat la oameni: transfiguraţi, fugeau care încotro, ca şi cum fiecare dintre ei ar fi ştiut locul cel mai sigur, adăpostul cel mai ferit. Am intrat şi eu în panică, parcă mi-au paralizat picioarele, mi-era teamă pentru că eram singură. Dar nu sunt convinsă că acesta a fost motivul; nu mă gândisem la soţul meu decât după ce m-am aranjat, după ce am „crezut" că sunt în siguranţa. Când eram mică, mi-era teamă de întuneric. Întunericul mă paraliza, atunci; dincolo de pânza neagră a întunericului vedeam oameni diformi, stafii. Pe urmă, cu timpul, m-am obişnuit şi cu întunericul: stăteam singură în cameră, stingeam becurile şi strigam întunericului.: Nu mi-e frică de tine! Tu nu eşti nimic, de mine depinde să dispari sau să reapari. Eu te fac, întunericule, cum să mă tem de tine? Cu bombardamentele e însă altfel: zborul necruţător şi imprevizibil al bombelor mă fac incapabilă să fiu raţională. Mi-e pur şi simplu, teamă. O teamă animalică, ancestrală. Uneori mă întreb – de ce mă tem? De moarte? Sunt o fiinţă evoluată, ştiu că moartea vine oricum, fără dată precisă, sub forme diferite: accident, boală sau, pur şi simplu, biologic, prin moartea lentă a celulelor. Deci nu de moarte mă tem. Că rămân schiloadă? Nu mă pot imagina fracţionată: eu sunt aşa cum mă cunosc dintotdeauna. E ciudat, chiar la apariţia ridurilor ştiu, simt că sunt ale mele, fac parte din mine. Vă spun, teama mea e inexplicabilă, dar existentă, mereu prezentă, copleşitoare. V-aţi gândit vreodată, domnule doctor, cum arată moartea? Bănuiesc că imaginea scheletului înfăşurat în linţoliu

negru şi cu o coasă în spinare nu vă satisface. Eu, ca figură, ca volum, nu mi-o pot imagina: o bănuiesc invizibilă, o materie diformă, o prezenţă permanentă, alături când stai la masă, vârâtă sub plapumă când dormi, mereu lângă tine, poate chiar infiltrată în tine când stai sub cască la coafor sau mânuieşti racheta de tenis. Poate fiecare om are moartea lui proprie, implantată în el, e poate chiar spaţiul pe care îl dislocă cu propriul lui corp. Moartea mea trebuie să fie un revers al meu. Aş îndrăzni s-o asemăn cu sufletul, aşa cum încearcă să ne prostească feţele bisericeşti sau filosofii de altă dată.

Deşi nu spunea lucruri noi, doamna Niţescu vorbea cursiv şi despre alte subiecte, fără ca doctorul să se plictisească.

— Opera? Cine mai e dispus astăzi să asculte povestiri ştiute, cântate? Însăşi naivitatea conflictelor, spuse prea direct, prea dramatic, te face să zâmbeşti. Sau – pentru că există un „său" – te rupi de viaţa cotidiană, te transpui într-o altă lume, inventată, falsă, cu oameni delimitaţi perfect în buni şi răi, şi muzica, ca un drog, te apasă pe creier şi devii copil, ascultând un basm care se înfiripă dincolo de reflectoarele rampei. Desigur, depinde şi de dispoziţia în care mă aflu; uneori, reuşesc să mă transpun, să nu mai simt rampa ca pe o barieră şi aş vrea să fiu Carmen, aş vrea să fiu bună, şi de cele mai multe ori chiar reuşesc să fiu. Trezită de cortină, mă uit în jur şi văd ochi umeziţi de lacrimi. Lacrimi ipocrite, încercăm să ne emoţionăm de o dragoste curată, pură, inexistentă. Mă culc cu soţul meu şi gândul îmi zboară aiurea, la altcineva. Fără să vreau. O vorbă prost plasată mă readuce la realitate, îmi dau seama că nu e ras, încerc să-mi feresc faţa, îl simt greu. Unde-i acea dragoste imaculată, făurită de alchimişti ca Puccini? Minciuni, domnule doctor. Din păcate, de multe ori, accept şi minciuna, din comoditate. Nu-mi place, totuşi, opera: comentariile snoabe, „azi X a cântat mai bine aria despărţirii decât miercuri", readuc opera pe stradă, îmi fură iluzia, atmosfera în care m-am ambalat. Prostii, domnule doctor…

Mă întreb de multe ori de ce mă duc la coafor? Când mă întorc cu părul încreţit, am senzaţia că port o claie în cap, că semăn cu coafeza care mi-a aranjat părul. Acasă, mă uit în oglindă, mă pieptăn ca să nu mă simt străină. Coafura, aranjată după ultimul jurnal de modă, dispare. Şi totuşi, dintr-o obişnuinţă, mă duc săptămânal la coafor. De ce? Vă spun, la coafor asist la o conferinţă de presă: aflu că doamna

primar şi-a recroit blana de bizam şi a completat-o cu un cordon lat, căzut, cum se poartă la Bucureşti. Peste o săptămână povestea bizamului recroit ajunge la băcănii. La coafor apar veşti noi: colonelul Foloscu trăieşte cu colega fiicei sale, o studentă din anul doi. Ştiri. Ziarele sunt neinteresante, scriu doar

9 – Dincolo de ziduri despre războaie şi oamenii sunt avizi după ştiri. Probabil, în zilele când nu sunt de faţă, se discută şi despre mine.

— Despre mine n-aţi auzit nimic?

— Ba da, domnule doctor, dar n-aş vrea să vă indispun.

— Vă rog…

— Ei bine. Se spune despre dumneavoastră că dezbrăcaţi femeile chiar când le căutaţi în gât. Trebuie să fie amuzantă procedura de „convingere" a pacientelor: „Aveţi gâtul inflamat, inflamaţia provine din interior, din esofag şi de la esofag e doar un singur pas până la sâni". Sunt îngrozitor de proaste femeile. În ţările civilizate există chiar un dicton: „Purtaţi dessou-uri frumoase, nu ştiţi când vă dezbrăcaţi". Bănuiesc, domnule doctor, că după ani de? experienţă v-aţi specializat, aveţi metode sigure. Le dezbrăcaţi numai până la brâu?

— Doamna Niţescu…

— Nu trebuie să vă scuzaţi. Cred că e penibil să vă uitaţi într-un gât, să vedeţi dinţi cariaţi. După câte ştiu, gura miroase din cauza stomacului. Aa, se mai spune ceva despre dumneavoastră: că întâi număraţi banii şi abia după aceea operaţi…

Doctorul, directorul Spitalului orăşenesc, îi aducea comisarului şef medicamente nemţeşti de la Comandamentul German şi-i prescria inhalaţii şi ceai de muşeţel. Pentru orice eventualitate, îi pregătise şi douăzeci de lipitori, şi la nevoie, şi o internare.

Dar Niţescu era bine clădit, robust, s-a luptat cu gripa în picioare. Desigur, nu fără renunţări: de o săptămână, de când a strănutat pentru prima oară, nu se mai întâlnea cu doamna Amalia Dobrescu, primadona Operei din capitala Moldovei. O sunase doar la telefon, se scuzase, îşi motivase absenţa brutal, bărbăteşte:

— N-aş vrea să te molipseşti tocmai acum, în preajma repetiţiilor generale.

Amalia îi mulţumi că fusese atent şi-i dori însănătoşire grabnică. Niţescu avu o senzaţie de plinătate, era mândru că avusese forţa să renunţe la Jintâlnirile cu ea, că a reuşit să-şi impună restricţii în

sentimente.

O săptămână se duse acasă devreme, cina, lua cu un ceremonial exagerat medicamentele, să se vadă că e suferind. Îmbrăcat în pijama şi halat de casă, pierdea din prestanţă şi devenea mai în vârstă, mai anost. După foarte mulţi ani de căsătorie, nevastă-sa descoperi că soţul ei nu era un intelectual. În afară de operă, de muzică de operă, nu ştia nimic interesant; relatările lui despre treburile de serviciu erau banale, întâmplările, oamenii deveneau simple fapte. Povestirile lui nu aveau haz Ni «ţescu nu reuşea să imprime spuselor sale personalitate. Nu avea păreri proprii, nici măcar despre război ı ştia că e simt. că e o încăierare între două rase, germanică şi slavă.

— Şi noi ce rost avem în această încăierare?

— Noi suntem între ei. Avem ghinion din cauza poziţiei geografice. Şi mai e şi Basarabia.

— Dacă era vorba de Basarabia, ce căutăm dincolo de Nistru?

— Tu întrebi prostii, dragă. Avem obligaţii faţă de aliaţi.

— Şi cât vor ţine obligaţiile astea?

— Până la victoria finală.

— Finală fiind unde? La Volga, în Urali, în Tibet, la marea Galbenă?

— Hai să nu mai discutăm despre război.:

La ştiri, închidea aparatul de radio şi ofta: îi părea rău că nu devenise muzicolog sau jurist.

— Tu, Avrame, dacă ar trebui să vorbeşti despre armonie, n-ai şti să rosteşti mai mult de opt cuvinte. A te duce zilnic la operă, să asculţi vocalizele cântăreţilor, să ţi se pară unul mai bun decât celălalt, nu înseamnă că te pricepi la muzică.

— Ba da, asta înseamnă. Crezi că oricine e în stare să deosebească o voce de alta? Pe mine povestirile, născocirile libretistului nu mă interesează. Mă interesează cum atacă un cântăreţ o notă acută.

— Prostii. Te interesează cum atacă o notă acută *cântăreţele*.

— Nu fi vulgară.

— Iartă-mă.

— Dar să lăsăm opera. Să vorbim de drept. N-aş fi putut fi un jurist eminent?

— Ca să fii jurist, trebuie să ai talent oratoric.

— Şi oratoria se învaţă.

Avea un exemplu cu un orator antic care lua pietricele în gură, să-şi îmbunătăţească dicţia.

— Eu nu vorbeam de dicţie. Vorbeam de compunerea frazelor, de cursivitate, de logică.

Cuvântul „logică" îl înfuria.

— Când aud femeile vorbind despre logică mi se face lehamite. Tu crezi că eu arestez oameni, descopăr vinovaţi fără să mă folosesc de logică?… Ce faci în seara asta? Facem o licitaţie?

— Nu. Am invitat câteva prietene. Facem o partidă de rummy. Ar trebui să te schimbi.

— Pentru cine? Pentru Martineasca?

— Şi pentru ea. Doamna Martinescu este un excelent pediatru. Şi mai vine şi doamna prefect. Dacă nu vrei să te schimbi, retrage-te în camera ta.

Pentru doamna prefect se schimba, se parfuma, mes→ teca în gură pastă de dinţi, să nu-i miroasă gura. Se învârtea în jurul ei, o chibiţa. Printre complimente, îşi plasa şi raportul de activitate, ca să afle prefectul. Ştia că doamna prefect era guralivă, relata soţului până şi calitatea fursecurilor servite.

Pentru atingerea acestui scop îi făcea un fel de curte: o măgulea, îi admira felul de a aranja pietrele pe tablă, toaleta.

— Nu v-am văzut, doamnă Milica, de două ori cu aceeaşi rochie.

— N-aveţi memorie, domnule Niţescu. Port rochiile prin rotaţie. Cu două luni în urmă tot cu rochia asta am fost aici şi am senzaţia că port zdrenţe. Uite, iar am tras o dublă…

Dacă se întâmpla să rămână în casă numai cu soţia, o ruga să joace licitaţie.

— Cu o singură condiţie: nu vorbeşti despre operă şi nu îngâni arii din Rigoletto.

Dacă pierdea, Niţescu începea să caşte, i se făcea somn. Dacă era în carte, devenea vioi, vorbăreţ:

— Licitaţia, draga mea, e un joc pentru bărbaţi. Nu contează distribuirea cărţilor, ci memorarea lor, a celor ieşite, a celor posibile din mâna adversarului. E un joc de logică.

SOŢUL AMALIEI DOBRESCU era ataşat cultural la ambasada din Berlin; fusese şi ea plecată acolo doi ani, dar, odată cu începerea marilor bombardamente asupra capitalei. Germaniei, soţul o trimisese acasă, în siguranţă. Amalia îşi trăia a doua tinereţe, corsetele o ajutau să nu pară voluminoasă, avea ten măsliniu, părul vopsit negru. Atât de negru încât uneori, la lumina lămpii, părea albăstrui. Repertoriul ei preferat era Carmen, avea faţa de spanioloaică, era plină de temperament, cu sprâncene şi buze groase, cu dinţi frumoşi, albi. Îşi terminase conservatorul la Bucureşti, apoi anii de practică la Paris, sub îndrumarea maestrului Conţi, puţin cam bătrânel şi depăşit, dar cu o ureche totală.

Lecţiile de canto, plătite în franci-aur, costau scump, maestrul Conţi era la modă, lansase în ultimul deceniu două sopranecu renume mondial şi era îngrozitor de plictisit. Butoaiele de vermuth băute pe Montmartre, miile de paharş de absint şi sutele de sticle de cidru îi tociseră câte-ceva din circomvoluţiuni, îi rămăsese pur numai auzul. Ar fi fost în stare să descopere dintre cincizeci de viori care avea mi-ul dezacordat. O primea pe macimoiselle Amalia cu lavaliera desfăcută, o rezema cu un cot de pian, să simtă vibraţiile instrumentului, îi dădea un sol continuu. Amalia cânta, maestrul Conţi îşi lăsa pleoapele, dormita. Se trezea la notele false, se strâmba, se înfuria.

— Încă o dată, *madmoiselle*! îi dădea din nou sol-ul şi-şi închidea pleoapele.

La a doua greşeală, ţinea prelegeri.

— Ieri, deşi aţi greşit de mai multe ori, eraţi în voce. Vreţi să epataţi familia, anturajul, sau vreţi să cântaţi pe scenă? Sunt două lucruri deosebite, *madmoiselle* Amalia. Pentru epatarea anturajului nu mai e nevoie să luaţi lecţii. Pentru scenă, renunţaţi la şampanie, la localurile foarte atrăgătoare ale Parisului, dar poluate de fum. Faceţi zilnic masajul abdomenului, respiraţi totdeauna adânc, foarte adânc şi consumaţi fructe. Fructe proaspete. O soprană trebuie să aibă forţă. Forţa se obţine prin mâncare. Nu mă interesează volumul fizic ci volumul vocal. Încă o dată partea a doua?

— Partea a doua o ştiu.

— Vi se pare că o ştiţi. Ce vi se pare că ştiţi, e greu de cântat. E greu de cântat corect. Pentru că vi se pare că o ştiţi renunţaţi ia modulaţia, şi, şi, re… Pe mine nu mă interesează melodia, nici

frumuseţea vocii, ci modulaţia lui şi, şi, re… încă o dată partea a doua.

În apartamentul maestrului Conţi l-a cunoscut pe Gelu Moruzzi, pe atunci secretar al ambasadei din Paris.

Au plecat împreună şi sfaturile maestrului de canto s-au devenit inutile. Moruzzi a insistat să-i arate încă în noaptea aceea tot Parisul de la Saint-Germain-des-Prés până la Place Vendôme şi Madeleine. Au ancorat la Lido, pe urmă într-un local cu firma întunecată, mic, cu trei mese. Amorul a fost vijelios, cu aburi de şampanie. S-au căsătorit după două luni. Abia după nuntă au apărut problemele: el voia nevastă, iar ea, glorie. Era o mezzosoprană utilă, mult deasupra nivelului mediu. La debut a avut chiar succes. Dacă n-ar fi fost superficială, ar fi putut să se impună, dar era prea frumoasă ca să nu fie superficială.

Moruzzi, din motive de carieră, îi interzisese să-i folosească numele.

La Berlin n-a cântat decât ocazional, la reuniuni, la familiile din anturajul soţului. Era curtată şi Gelu Moruzzi era bucuros că avea nevastă frumoasă. Pe Unter den Linden, în plimbările de amurg, ofiţerii germani se întorceau după ea şi atunci Moruzzi o trăgea mai aproape de el. O lua la braţ, ca trecătorii să vadă că-i aparţine. Pe urmă au început bombardamentele, zile şi nopţi pe vârecute în adăposturi; praful de moloz îi deteriora vocea.

— Şi o să stau tot timpul singură la Bucureşti?

— Nu la Bucureşti, la Iaşi.

— Nu vreau să stau la ai tăi.

— Nici nu e nevoie. Îţi închiriezi o casă, vorbesc cu cine trebuie, poate te angajezi la Operă.

— Te temi că mă plictisesc singură?

— Nu, draga mea. Dar aş vrea să faci ceva. În curând voi fi şi eu rechemat. Vreau să mă plimb pe Copou, nu undeva prin Europa.

— Nu vrei să rămân cu tine?

— Tu nu mai poţi rămâne aici. Adăpost bun nu-i decât la Ambasadă. Acasă, doar o pivniţă. Vreau să te ştiu în siguranţă.

Pe Niţescu l-a cunoscut imediat după întoarcerea de la Berlin, după prima premieră şi, deşi era comisar, i se păru *charmant*, spiritual şi un neîntrecut *cauzeni*. Ştia mai multă operă decât directorul Operei, văzuse o mulţime de spectacole cu cântăreţi celebri, putea să descrie

lojele de la etajul doi al Scalei din Milano. Orgoliul Amaliei crescu din clipa când o cunoscu pe nevasta comisarului: Steluţa Niţescu era socotită una din cele mai frumoase femei din Moldova, minionă, cu faţa de marmură – albă, cu sprâncene smulse şi ochi liniştitori, albaştri. Tocmai faptul că Steluţa nu se arătase niciodată geloasă, sigură de farmecele ei, a îndemnat pe Amalia să se apropie de Niţescu. La început, desigur, numai şi numai din orgoliu. Pe urmă, lunile petrecute fără soţ, plictiseala provinciei, oamenii cenuşii, cu griji şi vise* mărunte, i-au. schimbat sentimentele. N-a mai refuzat florile trimise de el, iar mai târziu, conversaţiile la telefon se înmulţiră. Spre surprinderea ei, descoperise că discuţiile la telefon îi făceau chiar plăcere. I-a permis să se invite la ceai, dar în aşa fel ca Niţescu să-şi dea seama că nu erau niciodată singuri: servanta. Gina, dacă nu era în camera ei, îşi făcea simţită prezenţa în încăperile alăturate.

La început, aproape toate discuţiile pe care le purta comisarul nu depăşeau perimetrul operei:

— Vezi, dragă Amalia, nivelul spectacolului ar creşte, s-ar îmbunătăţi ritmul, dacă între actul doi şi actul trei s-ar schimba mai repede decorurile…

— Păcat că Stoicescu, regizorul ăsta suficient de talentat, a copiat spectacolul de la Bucureşti. Ar fi fost mai interesant dacă ar fi adus şi o notă originală. Adevărul e că şi spectacolul de la Bucureşti seamănă cu cel de la Palermo…

Vorbind despre operă, se uita lacom la Amalia. Ea îl asculta *cu* gândul în altă parte, se schimba sau se demachia. Când se demachia, căuta să-şi ascundă faţa:

— Acum nu te uita la mine, că sunt urâtă.

Se alinta, Amalia nici demachiată nu era urâtă. Era doar mai palidă, dar asta şi din cauza contrastului dintre faţă şi păr. Căuta justificări pentru tot ce făcea.

— Halatul ăsta mă irită. Cred că nu sunt tolerantă la mătase.

— Ce spui de tapetul acesta?

Niţescu contemplă tapetul, nu ştia ce să zică.

— E frumos.

— Mie nu-mi place. L-aş fi vrut mai spre „bois de rose". Ar fi scos în evidenţă şi mobila şi tapiseria, Pe mine unele culori mă indispun. Îmi creează o stare „Bizară.

Femeile astea din lumea bună aveau ciudăţeniile lor. Pe el tapetul nu-l deranja deloc. Dacă l-ar fi întrebat ieri cineva ce tapet e în camera de zi a doamnei Amalia, n-ar fi ştiut să spună. Despre ea însă ar fi putut să vorbească ore în şir. În primii ani de căsătorie o admirase pe Steluţa: nu se mai sătura privind-o. Dar ea a complicat relaţiile: îi plăcea să vorbească, cita fraze din cărţi şi totdeauna din acelea pe care el nu le citise, avea oroare de peştele viu, i se făcea rău dacă sarea nu era netezită în solniţă. Cu ce o fi indispunând-o culoarea tapetului pe Amaliaf?

— Iartă-mă că mă demachiez în faţa ta, dar la noi e imposibil. Sunt în cabină cu Zorleasca. Şi acum îţi spun un secret: Zorlescasea pute. Pute a transpiraţie. E drept, poartă peruca aceea în toate cele trei acte, dar oricum… Prefer să mă vezi urâtă decât să mă demachiez acolo. La Paris era cu totul altfel… Păcat că a izbucnit războiul…

— Dacă n-ar fi fost război, nu te-aş fi cunoscut.

Complimentele lui Niţescu erau grave şi totdeauna la obiect.

— Te superi dacă-mi pun picioarele pe scaun? Ştii, la orizontal se odihnesc mai bine. Am auzit că în America oamenii îşi ţin picioarele pe birou. Cu cât sunt picioarele mai sus, cu atât se odihnesc mai mult, Te superi?

— Nu.

Amalia îşi azvârli papucii şi-şi aşează picioarele pe un taburet.

Capotul, din mătase grea, îi alunecă pe genunchi, i se dezveliră pulpele, dar ea nu-i dădu faptului nicio importanţă. Îşi ţinea pleoapele închise, se odihnea. Din camera alăturată se auziră paşii servitoarei: mereu în clipele cele mai nedorite, ca şi cum un al şaptelea simţ i-ar fi dirijat mişcările. În clipa aceea însă Niţescu o neglijă: ca hipnotizat, îşi aţinti privirile pe picioarele Amaliei şi uită continuarea unei fraze începute.

— Acum de ce taci?

Amalia reuşea să fie naivă, întreba lucruri nebănuite:

— Tu ai avut vreodată senzaţia, privind norii, că norii stau şi tu te mişti?

— Da.

— Eu de foarte multe ori. Goneam odată cu pământul până ameţeam.

— Dacă bem şampanie ameţim şi acum.

— Cu norii e altfel de ameţeală, Avi. Pură, curată, neprovocată de alcool. Când eram mică ameţeam şi la vals! în ameţeala aceea pluteam, dansam fără să ating parchetul. Pe atunci şi mirosurile erau altele: rochiile de bal cu volănaşe aveau mirosul lor, Crăciunul mirosul lui. Şi zăpada mirosea. Acum nu simt decât transpiraţia Zorleascăi.

Niţescu nu ştiu ce să-i răspundă. Ar fi vrut s-o complimenteze: în actul trei, la intrare, a avut mers de regină; dar mersul de regină nu se potrivea cu mirosurile amintite de ea. Ar fi putut spune că şi Pastele avea mirosul lui, dar se temea că Amalia o să-l întrebe cum mirosea Pastele şi n-ar fi putut să-i răspundă.

În timpul alarmelor aeriene nu coborau în pivniţă. Stăteau în casă, stingeau lumina, de teama unui scurtcircuit, deschideau fereastra care dădea spre grădină şi priveau încrucişările razelor de reflector care căutau ţinta pe cer. Atunci, Niţescu o prindea pe Amalia de umeri, îşi vâra nasul în părul ei negru şi-i absorbea aroma. Ori de câte ori o atingea numai, se tulbura ca pe vremea studenţiei. Amalia rupea vraja cu câte o întrebare banală;

— Azi ai arestat pe cineva?

— Tu ai o părere proastă despre noi, cei de la Siguranţă.

— Nu, dragul meu, dar oraşul e plin de pungaşi…

— De pungaşi se ocupă poliţia. Noi avem altă menire.

— Ce menire?

— Asigurăm liniştea în ţară.

Îi mulţumi în gând că nu-l mai întreabă fel de linişte" şi alte naivităţi Avusese o zi grea: în timpul unei anchete murise un muncitor de la Nicolina. În cazuri din astea, toţi care te îndeamnă să arestezi, să baţi, să schingiuieşti, îţi iau mâna ocrotitoare de pe umăr: prefectul cere un proces-verbal, Departamentul un raport detailat. Soluţii în asemenea cazuri nu există decât două: ori un act medical întocmit de somităţile din oraş, deci, descoperirea unei cauze necontrolabile, atac de cord, comoţie cerebrală, ori fuga de sub escortă. Pentru această a doua soluţie însă trebuie tras un glonte în cadavru, ca medicul legist să poată întocmi un proces verbal onorabil. Află de moartea muncitorului la prima oră. Îl chemă pe anchetator, pe Irimia, un agent inteligent, rafinat dar nestăpânit.

— Ce ai făcut, Irimia?

— Nu sunt vinovat cu nimic, domnule comisar-şef. Zău. Lucrez foarte atent; Dar oamenii sunt subnutriţi, n-au nicio rezistenţă. Am insistat pentru că am avut impresia că tipul va vorbi. Era speriat, se milogea să nu-l lovesc în stomac, că e operat de ulcer. Ulceroşii în general nu prea se hrănesc. Cu ceaiuri hepatice nu prinzi puteri.

— Trebuia să fii mai atent.

— Am fost atent.

— Va trebui să te sancţionez.

— Chiar dacă găsim o motivare? Dumneavoastră mi-aţi spus că ar fi bine să vorbească.

— Să vorbească, nu să moară!

— O să găsim o motivare.

Şi atunci trebuie să te sancţionez, E al doilea caz, Irimia. Te penalizez la salariu şi te mut de la anchete la descinderi sau în altă parte. Tu-mi periclitezi existenţa. Se supără unul de sus şi dă cu mine de pământ, de nu mă mai ridic niciodată. Vorbeşti cu directorul Spitalului orăşenesc să convoace un consiliu medical.

— Cred că e mai bine cu evadarea. E deteriorat.

Pentru o clipă uită de Amalia: se întrebă dacă Irimia reuşise să convoace consiliul medical. Amalia se întoarse spre el:

— Îmi place când taci. Când taci am senzaţia că îmi spui mai mult decât când rosteşti cuvinte.

Dintr-odată, priveliştea idilică a razelor de reflector se transformă în cataclism: bombele căzură undeva prin apropiere* ferestrele tremurau, Amalia, speriată, se lăsă îmbrăţişată şi Niţescu ar fi vrut ca bombardamentul să nu se termine niciodată.

Tocmai o sărută pe gât când apăru Gin-apurta o cămaşă de noapte lungă, mulată pe corp. Luminarea pe care o ţinea în mână pâăpâia, îi lumina faţa ciudat: umbrele se îngrămădiră în orbite, la rădăcina nasului.

— Nu avem lumină, doamnă.

— Şi?

— Mi-e frică, *;

— Bombardamentul s-a terminatâncercă s-o iânişteasc ă şi comisarul.

— Atunci, permiteţi-mi să mă retrag.

— Întâi îl conduci pe domnul comisar, în antreu, Niţescu descoperi că Gina zâmbeşte perfid! Ar fi vrut s-o strângă de gât. Dacă idioata n-ar fi dat buzna peste ei, cine ştie, fusese o atmosferă, formidabilă, ca niciodată până atunci, Amalia, speriată, nu l-ar fi lăsat să plece.

Într-o după masă, Gina bocăni tot timpul în camera alăturată. Niţescu avu senzaţia că sunt toţi trei în cameră.

— Ce ai spune, Amalia, dacă aş aresta-o pe Gina?

— N-ar fi cine să pregătească ceaiul şi nu te-aş mai putea invita

Niţescu o auzi pe Gina chicotind în faţa uşii. Neruşinata trăsese eu urechea! Căută privirile Amaliei, să vadă clacă auzise şi ea chicoteala servanter dar ea, preocupată, se prefăcu că nu auzise nimic.

Cândv mai târziu, Ginaveni să strângă. ceştile de ce-ar căută privirile comisarului. Niţescu o ameninţă cu degetul. Gina îşi lăsă privirile: în pământ, dar continuă să zâmbească. Era planturoasă, cu sâni mâni, cu mâinile şi picioarele păroase. Chiar şi sub nas îi mijea un puf de mustaţă. Purta părul lins, adunat în coc şi în mers o imita pe stăpâna sa: se lăsa de pe un picior pe altul, mlădiindu-şi şoldurile la fiecare pas.

13Ï

Când Gina părăsi încăperea, Niţescu se întoarse spre Amalia:

— Pe tine nu te enervează servanta?

— Deloc. Nici nu ştiu ce m-aş face fără ea. Fără ea n-aş putea să mă îmbrac, fără ea n-aş putea să mă dezbrac, fără ea aş muri de foame, fără ea aş întârzia la repetiţii. Ştie ce repet, ştie ce joc, ştie când vreau să fiu singură, într-un cuvânt ştie tot.

— Eu n-aş putea s-o înlocuiesc?

— Pentru asta ar trebui să te muţi aici. Ai degete destul de puternice să mă masezi?

— Cred că da. Eu zic, pe încercatelea.

— Eşti drăguţ, Avi, dar tu m-ai mângâia. Iar eu am nevoie de masaj. Fără masaj aş lua proporţii. Povesteşte-mi ceva. Despre orice. Despre oameni frumoşi, buni.

— Eu nu ştiu poveşti.

— Inventează ceva. Despre o frunză scuturată de vânt.

Dacă nu i-ar fi indicat subiectul, ar fi putut să-i povestească

despre o descindere la clubul ofiţerilor de rezervă. Un denunţ anonim îi informase că la club se discută despre revoluţia din Rusia, despre felul de funcţionare a sovietelor.

— Chiar nu poţi să-mi spui nimic despre o frunză scuturată de vânt? Soţul meu, iartă-mă că vorbesc despre el, îmi povestea uneori nopţi întregi. Despre nimicuri. Nu puteam inventa ceva, despre care el să nu-mi vorbească o jumătate de oră. Într-o noapte l-am rugat să-mi povestească despre steaua mea. Ştii ce mi-a spus? \Steaua ta e Sirius. De ce tocmai Sirius? Atunci auzisem pentru prima oară despre această stea. Pentru că e cea mai luminoasă. Acum nu îmi mai amintesc ce drăgălăşenii mi-a spus, îmi amintesc doar că Sirius face parte din stelele care compun Carul Mare. Când am stat la gean-i, rândul trecut, înainte de bombardament, am vrut să-l văd pe Sirius. Din cauza reflectoarelor însă n-am reuşit să-l găsesc. Poate tu eşti mai obosit şi de aceea nu ştii poveşti.

— Vrei să spui, mai bătrân?

— N-am spus asta. Vârsta n-are nicio legătură cu dragostea. Vârsta poate doar să intensifice sentimentele. Asta ştiu tot de la el. Îmi spunea: „Ai să vezi, peste zece ani te voi iubi mai mult". „Mi-ai spus că mai mult decât mă iubeşti acum nu se poate". „Acum, într-adevăr, mai mult nu se poate. Dar vârsta îmi va da această putinţă. Vârsta decantează sentimentele". „Peste zece ani voi fi urâtă". „Pentru mine, tu vei rămâne totdeauna aşa cum te-am cunoscut. Anii te vor înnobila".

În ziua aceea, Niţescu o simţi pe Amalia foarte departe, străină. Plecă îngândurat, împovărat de o senzaţie ciudată de inutilitate. Nici acasă nu reuşi să-şi revină. Uită chiar să-i facă complimente doamnei prefect.

A doua zi, când Niţescu veni din nou la ceai, Gina îl întâmpină provocatoare: îl ajută să-şi scoată pardesiul, apoi îi netezi umerii vestonului cu palma:

— De ce vreţi să mă arestaţi, domnule comisar?

Rostise întrebarea pe un ton naiv, dojenitor.

— Am glumit, Gina.

Ea rămase cu faţa foarte aproape de faţa lui, încât Niţescu îi simţi respiraţia fierbinte.

— Sper că n-am întârziat?

— Nu, domnule comisar.

Îl conduse în camera Amaliei, dar ea nu se arătă.

— Doamna?

— A trebuit să plece la Operă.

— Şi când se întoarce?

— Numai după repetiţie. V-a rugat s-o scuzaţi.

— Şi de ce m-ai lăsat să intru?

— Credeam c-o aşteptaţi.

Oferta de a sta era atât de transparentă încât nu trebuia să fii comisar să crezi că e o cursă. O privi pe Gina: îi râdeau ochii şăgalnici, îşi ţinea buzele întredeschise şi avea un nasture descheiat la bluză. Nițescu era convins că Amalia va apărea din clipă în clipă din spatele unei uşi, că a fost pus la încercare.

Vorbi tare, ca eventual să-l audă şi Amalia:

— Îmi pare rău, Gina, nu pot aştepta trei ore.

Gina zâmbi şiret, îi arătă drumul spre ieşire.

— Poftiţi, domnule comisar.

Spre mirarea lui, în stradă, tulburat, nu se mai gândea la Amalia ci la Gina. Era un animal frumos, sănătos, parcă cu mai mult temperament decât cântăreaţa. Şi pe vremea studenţiei, la Bucureşti, fusese îndrăgostit de servitoarea unui coleg, tot o femeie cioaănoasă, cu bust provocator, cu buze cărnoase. Îşi vizita des colegul, uneori fără – pricină, stăteau în cameră şi nu aveau nimic să-şi comunice. Dar el pândea cu încăpăţânare apariţia servitoarei. Mult mai târziu aflase că era măritată cu un vatman de la I.T.B. şi avea şi doi copii.

În aşteptarea scurgerii celor7 trei ore, se duse la birou: surprinse doi agenţi jucând table, îi beşteli şi-i ameninţă cu trimiterea pe front. Cuvântul „front" devenise o sperietoare şi intrase în limbajul de fiecare zi: îl pomeneau femeile care stăteau la coadă după mălai, copiii pe stradă se jucau „de-a frontul", în restaurant chelnerii, motivând lipsa unui produs, ridicau din umeri şi se justificau, fără să se mai ferească: „E frontul aproape, domnule..."

Citi presa de dimineaţă, pe urmă o sună pe Amalia la Operă. Era hotărât să-i reproşeze drumul bătut degeaba. Ea se scuză râzând:

— Am fost anunţată în ultima clipă, iartă-mă. Cum să te împac, iepuraşule? La cuvântul „iepuraş", Nițescu tresări: ce ar spune nevastă-sa, dacă ar aflacă e alintat „iepuraş"?

— Azi nu ne vedem? întrebă speriat.

— Dacă insişti…

— Insist foarte mult. Tot ai întrebat cum să mă împaci. Primindu-mă!

— Atunci, vino după spectacol.

— Dar întâi o arestez pe Gina.

— Nu va fi nevoie, râse Amalia la capătul celălalt al firului. Are zi liberă.

Îi păru rău că nu o verificase pe Amalia la telefon de la ea acasă. De la repetiţie, oricum nu putea pleca. Gina n-a fost pusă să zâmbească, Gina a zâmbit din propria-]. iniţiativă. Gina, ca femeie, se putea compara cu Amalia, dar el nu putea să-şi permită să se încurce cu o servantă. Dar de ce nu? în pat oamenii sunt la fel, nu contează titlurile, gradele, funcţiile. Devin aşa cum i-a creat natura: bărbat şi femeie. Atât.

Seara, după spectacol, Amalia era o altă Amalie:

— Cred că sunt puţin ameţită. Am avut o zi formidabilă. Mi-a reuşit fiecare modulaţie. Îmi pare rău că n-ai fost la spectacol. M-a felicitat până şi Zbrleasca. Nici nu mai ştiu ce am băut. A adus în cabină, un ofiţer întors de pe front, o băutură transparentă, ca apa. Iartă-mă, sunt puţin ameţită. Ameţită şi tristă. Aş vrea să râd, să uit, să aud muzică. Şi mai vreau să beau.

Puse o placă, pe talerul patefonului, dar uită să fixele acul. O ajută Niţescu. Ea începu să râdă, întorcându-se, îşi văzu imaginea în oglindă.

— Când râd sunt mai frumoasă!

Amalia deveni frivolă, exuberantă cum nu fusese niciodată până atunci. În loc de ceai au băut coniac şi după miezul nopţii, şampanie. Amalia chicotea la fel ca şi Gina. Niţescu se înfierbântă, vru s-o îmbrăţişeze, dar ea se refugie în dormitor. Niţescu se luă după ea, Amalia, ameţită se trânti de-a cumerzişul peste patul nedesfăcut şi-l rugă să stingă luminile.

— Nu fi atât de brutal! îşi scoase cuminte rochia, îi permise să-i desfacă copcile corsetului, apoi se întoarse spre el şi ţipă atât de puternic, de parcă ar fi fost finalul unei coride:

— Iubeşte-mă!

Niţescu se sperie, dar era şi el ameţit, îl trecură sudorile reci.

Amalia avea sânii mult mai lăsaţi decât şi-ar fi imaginat. Se gândi la Gina, îi păru rău că pierduse după masa ca un prost. Amalia îi îmbrăţişă ceafa şi-l strânse la ea, puternic; Niţescu abia reuşi să respire.

— Iubeşte-mă, iepuraşule!

Niţescu îi căută buzele, să nu mai vorbească.

Amalia nu avea temperament: a stat nemişcată de-a curmezişul patului nedesfăcut, cu braţele. Întinse şi mai târziu, când Niţescu aprinse lumina, avea ochii daţi peste cap. Pântecul revărsat şi diform aducea cu un aluat. Mirosea a parfum stătut. Ea nu se trezi când îşi îmbrăcă uniforma şi nici când trase uşa după ei Lui Niţescu totul i se păru urât: şi strada şi ploaia.

O patrulă vru să-l legitimeze, plutonierul îl recunoscu-II salută zgomotos, bătându-şi călcâiele.

— Aţi fost în recunoaştere, domnule comisar-şef. Râse cu subînţelese

Niţescu n-avea motiv să-l înjure? nici să-i certe. Îşi văzu de drum* era preocupat de ce-o să-i spună nevesti-sii.

La ferestre era lumină. Intră în casă tulburat, dar o găsi pe nevastă-sa la masa de jos. Jetoanele toate erau în faţa doamnei prefect.

Ea îi zâmbi:

— Noi pierdem nopţile şi dumneata ne păzeşti. Dar chiar până la ora asta, domnule Niţescu?

— O anchetă împuţită, se scuză pe un ton plictisit.

— Ala de la Nicolina? Am auzit că a vrut să evadeze.

Celelalte femei deveniră curioase. O invidiau pe doamna prefect că era informată de tot ce se petrecea în oraş.

— Da, dar nu-mi face plăcere să vorbesc despre chestii de serviciu.

— Nici mie nu-mi spune nimic, îl justifică nevasta sa.

— Totuşi o anchetă trebuie să fie interesantă, îşi spuse părerea doamna Martinescu, îmbrăcată într-o rochie verde. Din cauza transpiraţiei, pudra de pe faţă se năclăise. Am văzut săptămâna trecută un film foarte frumos. Englezii anchetează un spion german. Şi spionul nu spune nimic. Englezii îl torturează, dar el continuă să tacă. A fost de-a dreptul formidabil. La noi se întâmplă chestii din astea?

Doamna Milica câştiga, era bine dispusă, insistă şi ea.

— Ei, un caz oarecare poţi să ne povesteşti.

— Dacă vă face plăcere, se simţi obligat Niţescu. Anchetez astăzi pe unul de vârsta mea…

— Dar spuneţi-ne întâi finalul, că mor de curiozitate, îşi tremură vocea doamna Martinescu. Şi când iau o carte, întâi citesc finalul. A mărturisit?

— Nu, răspunse grav Niţescu. Îl întreb, ce ai făcut ieri? El, nimic. Ce ai făcut alaltăieri? Ce credeţi că mi-a răspuns? Că s-a uitat la o frunză scuturată de vânt. O oră întreagă mi-a povestit despre asta.

— Foarte interesant. Şi ce a putut să spună despre o frunză scuturată de vânt?

— Nu mă întrebaţi, că mă apucă durerea de cap.

A doua zi Amalia îl sună la birou:

— Cred că am făcut un lucru îngrozitor. N-ar fi trebuit să bem şampanie. Eu sunt o femeie slabă şi tu ai profitat, iepuraşule…

Pe urmă a intervenit gripa: venea dimineaţa la birou, nu dădea mina cu nimeni, se cufunda în lectura ziarelor. Veştile de pe front, din păcate, erau proaste, prefectul îl înştiinţa să pregătească un fel de plan pentru o eventuală retragere, undeva mai spre centrul ţării.

— Încă nu e cazul, Niţescule, dar eu spun, să fim pregătiţi. După câte ştiu, militarii au şi ei planul lor, de ce să fim noi descoperiţi?

În sinea lui, Niţescu era convins că în cele din urmă frontul se va stabili definitiv undeva la poalele Carpaţilor, până ce Hitler se va îndura să pună în aplicare noile lui arme. Mai ştia că noile arme nu din motive tactice n-au fost aruncate în luptă, ci din motive tehnice: nu erau încă gata. Germania avea nevoie de răgaz şi în stepa rusă n-avea cum să opună rezistenţă hoardelor sovietice. Avea nevoie de Os linie de apărare naturală. Din păcate, această linie de apărare naturală, singura, erau Carpaţii din centrul ţării.

Cu Amalia nu era definitiv lămurit: au fost amâi doi beţi şi dragoste nu se face în stare de ebrietate. Din cauza şampaniei prea acidulate, trebui să-şi ferească faţa, să nu râgâie cumva. Fără îndoială, mult aşteptata noapte a fost ratată. „Dar de ce să mă gândesc tot timpul la ea? Nu înseamnă că o doresc la fel ca înainte?" Să nu se mai gândească la ea, răsfoi ziarele. Pe ultima pagină a „Universului" descoperi o ştire de ultimă oră: O încercare de debarcare a trupelor

aliate în Normandia. Armata germană de coastă a respins atacul şi a nimicit un număr însemnat de ambarcaţiuni. Era convins că era vorba de o luptă de operetă, că până la urmă anglo-saxonii îi vor ajuta pe nemţi să nimicească bolşevismul. Cu un an în urmă mai fusese o debarcare la Dieppe, tot în Franţa, fără niciun ecou. Ştia de la prefect că o adevărată debarcare în Europa a americanilor se va face, dacă se va face, în Grecia sau în Iugoslavia, ca să bareze drumul ruşilor spre Balcani.

Secretara se strecură în birou pe neobservate şi aşteptă răbdătoare să-şi ridice privirile. Niţescu o simţi lângă uşă; înadins se prefăcu concentrat, ca un om cu griji, cu răspunderi.

Singurul loc unde se bucura de un prestigiu serios era instituţia lui. Aici era socotit Niţescu, Mină de Fier, atotputernic, neiertător. Află despre poreclă de la nevasta lui:

— Ştii ce am auzit despre tine? Că ai o poreclă.

— Ce fel de poreclă?

— Aşa cum o avea Mihai, zis Viteazul, Ştefan» i s-a spus cel Mare* * *

— Ştiu unde vrei să ajungi: mi se spune Niţescu cel Bătrâne

— Nu, dragul meu. Mână de Fier. Nu te ştiam aşa.

Niţescu, în sinea lui, era mândru de poreclă. Făcu în aşa fel ca să afle şi prefectul. În faţa lui făcu pe modestul:

— Nu, domnule prefect, îmi place doar ordinea, disciplina. Poate sunt puţin cam aspru. Dar munca pe care o fac eu nu e de femeia

Ridică privirile:

— Sune, Vivia

— Domnul comisar Pătraşcu cere permisiunea să vă (deranjeze. Spune că e ceva important.

— Să aştepte puţin.

Pătraşcu era un fel de rudă prin alianţă, fusese angajat de Niţescu datorită insistenţelor nevesti-sii. Nu era nici mai prost, nici mai bun decât ceilalţi comisari: îl detesta totuşi pentru că era ferchezuit, pudrat, mirosea de la o poştă a parfum. Toată lumea îl ştia de afemeiat şi că nu selecta femeile; făcea curte şi nevestei unui magistrat şi fetei care vindea flori la Unirea. Dacă nu s-ar fi ştiut că-i un fel de rudă, ar fi fost reclamat de mai multe ori. Odată/ prefectul chiar

îi atrăsese atenţia:

— Mă, Niţescule, ai tu un nepot la voi»

— Nu e nepot, domnule prefect. E o rudă prin alianţă. Să ştiţi, angajarea lui a fost complet întâmplătoare. Eu chiar m-am opus, dar n-am vrut să fac caz.

— Caz o să fie de-acum încolo, Domnul Dăncescu de la Tribunal mi-a trimis o plângere. Ştiitu ceva despre relaţiile dintre acest nepot al tău şi nevasta magistratului?

— Acum aud pentru prima oară,.» Dar cred că e o greşeală. Pătraşcu e un tinerel şi după câte ştiu, doamna Dăncescu e, cum să-spun, puţin mai în vârstă.

— Nu ştiuo Aş vrea să lămureşti lucrurile. Am prea multe pe cap ca să mă ocup şi de mărunţişurile astea.

Niţescu îl luase pe Pătraşcu, la rost, dar Pătraşcu se dezvinovăţise impertinent:

— Eu şi baba? Ar fi trebuit să depun, eu plângerea. Mă sună de zece ori pe zi. La început am crezut că e vorba de un sentiment matern. Dar baba se gândea la pat… Sunt eu bărbat, dar nu-mi risipesc virilitatea aiurea…

Îl ţinu anume în anticameră, să-l umilească. Sună secretara după un sfert de oră, să intre.

Pătraşcu îşi făcu apariţia zâmbind, apoi îşi bătu discret călcâiele. Avusese misiunea să asigure expedierea lui Caraman la Bucureşti.

— Ce se aude, Pătraşcule?

— Am primit confirmarea de la Bucureşti. Caraman a ajuns cu bine. Îşi trecu mâna prin părul lucios de briantină. V-am adus şi lista celor care l-au căutat în ultimele zile.

Muncă de rutină. Expedierea unui deţinut. Dacă un comisar tânăr e mulţumit de o asemenea muncă, înseamnă că e puturos. El îşi începuse cariera într-o perioadă foarte critică: în ianuarie 33. Atunci da, i s-ar fi potrivit porecla „Mână de Fier". O lună după angajarea lui la Siguranţă, izbucniseră grevele ceferiştilor şi ale petroliştilor din Valea Prahovei. După ce făcuse ordine, atunci, la Nicolina, refuzase orice muncă de rutină, de scrib. A căutat permanent să se vorbească despre el. În timpul anchetelor n-a fost dur, dar a avut răbdare. Şi-a istovit totdeauna adversarul: îl obliga să fie treaz, nu-l lăsa să închidă ochii nicio clipă. Obosit, omul ceda. A învăţat că anchetele spectaculoase nu

se realizau într-o singură noapte. Or ăsta, din faţa lui, stătea mai mult prin cârciumi decât în subsolurile Siguranţei.

— Spune.

— De două ori soţia şi o dată un individ de vreo treizeci de ani. S-a legitimat Andrei Boldur, inspector financiar.

Îl privi pe Pătraşcu cu dispreţ: raportează de parcă ar fi făcut o descindere la o adunare comunistă sau a arestat pe cine ştie ce urmărit de ani de zile. Îl ura pe Pătraşcu şi pentru că era tânăr, avea toată viaţa în faţă, era sănătos şi chipeş. El a muncit ca simplu agent aproape cinci ani şi ăsta, muieraticul, a devenit comisar în mai puţin de un an.

— Şi cine-i acest inspector financiar?

— Nu ştim. Avea biroul populaţiei… o clipă, scoase din buzunar un carneţel şi-l răsfoi: seria P, nr. 616479 din 42, sectorul 2 negru, Bucureşti. Avem şi o fotografie de-a lui.

— Fotografie?

— Da. Am dat dispoziţie ca toţi cei care îl vizitează pe Caraman să fie fotografiaţi.

Lui Niţescu nu-i plăceau subalternii care aveau iniţiative, la care nu se gândise şi el. Era convins că cei cu iniţiativă îi ţinteau postul. Pe cei cu prea multă iniţiativă îi transfera în misiuni banale, departe de centrul de atenţie. Despre Pătraşcu n-ar fi crezut că are iniţiativă. E bine că şi-a dat seama de asta. Va trebui să-i rupă coarnele.

Pătraşcu scoase din buzunar o fotografie de mărimea unei cărţi poştale şi o puse pe birou. Niţescu cercetă poza fără prea mult interes.

— La Iaşi, individul nu e înregistrat, dădu lămuriri Pătraşcu.

— Normal. Spuneai că avea biroul populaţiei de Bucureşti.

— Da, dar după legile în vigoare, în 24 de ore ar fi trebuit să se prezinte pentru înregistrare.

— Poate a venit pentru o singură zi, la vorbitor.

— Aşa am crezut şi eu la început.

— Bănuiesc că i-ai cerut informaţii lui Caraman înainte de a pleca.

— Bineînţeles. Dar îl cunoaşteţi pe Caraman. Spunea că anchetele sunt terminate, el nu mai are nimic de spus.

— Era vorba despre ceva nou.

— Asta a fost şi argumentul meu. L-am expediat cu o zi

întârziere. Bănuiesc că ştia de amânarea plecării cu 24 de ore. N-a vorbit decât înainte de a fi fost urcat în tren. M-am rugat de el, l-am implorat, l-am înjurat.

— Sper că nu l-ai lovit… La Bucureşti trebuie să ajungă fără urme.

— Am avut grijă. L-am bătut peste pantofi. Nu lasă nicio urmă. Îl zdruncină doar pe dinăuntru.

— Şi?

— Exact ca pe vremea anchetei. Mi-a vorbit despre ideile jidanului ăla, cu relativitatea. Zic, cine e? El: Depinde din ce punct de vedere întrebi? Zic, din al nostru. El: Voi nu aveţi niciun punct de vedere. Voi sunteţi nimeni.

Dacă vrei să faci un raport detailat, scrie-l! N-a spus nimic?

— Ba da. Că individul a venit din partea unei mătuşi. Una, Emilia Tofan.

— De aici sau din Bucureşti?

— De aici.

— Înseamnă, cu adresă în regulă.

— Aproape.

— Cum adică, aproape?

— Numele, adresa erau exacte, numai că mătuşa Emilia decedase în urmă cu zece ani.

Acum se convinse din nou că pe Caraman l-a subapreciat. Un intelectual nu aderă la comunişti pentru interese materiale. „Pentru unul ca el, dominaţia proletariatului ar fi trebuit să fie la fel de jignitoare ca pentru unul ca mine. El a aderat din raţiune". Asistase la una din anchete. Caraman spunea: „Domnule comisar-şef, viitorul, ori ne place, ori nu ne place, aparţine celor care produc bunurile. Par proşti, inculţi, necioplţi, urâţi. Dar dacă vă oste7 niţi şi ne comparaţi pe noi, burghezia, în perioada de ascensiune, cu vechea nobilime, veţi constata că păream inculţi, urâţi, proşti. E vorba de o lege universală. Bănuiesc că aţi studiat istoria. Secolul de aur al lui Pericle s-a prăbuşit în urma expansiunii de neoprit a barbarilor romani. Roma antică, eterna Romă, civilizată, cultă, inegalabilă, s-a prăbuşit sub copitele hoardelor lui Alaric. Bizanţul? Civilizaţia cea mai rafinată n-a rezistat asiaticilor lui Mahomed. Credeţi că Rockefeller, Morgan, Dupont,

Krupp, apără o civilizaţie? Nu, domnule comisar-şef: bolşevicii de la marginea Europei vor învinge, pentru că istoria e de partea lor…" Şi-a dat seama că acest Caraman n-ar fi vorbit decât într-un singur caz: dacă el, Niţescu, ar fi avut argumente cu care să-l combată. Profesorul nu-şi apăra pielea, el apăra o idee. Şi creştinii din catacombele romane, aruncaţi în arenele cu animale sălbatice, au învins. Luptau pentru o idee.

Nu se putea răzbuna decât pe Pătraşcu:

— Dar pe ăsta din fotografie l-ai arestat?

— Nu. Aveam misiunea să notez pe toţi vizitatorii. Atât.

— Şi nu s-a observat că are domiciliu fals?

— Avea domiciliu la Bucureşti.

— Ai verificat?

— Desigur. Din păcate, cu întârziere. Strada era fictivă.

În timp ce vorbea, Niţescu descoperi că subalternul se oglindea în cristalul de pe masă. Se vedea cu capul în jos. Nu i-ar fi fost greu să-l sancţioneze, să stea în realitate aşa. Dar asta putea face şi mai târziu.

— Multiplicaţi fotografia şi trimiteţi-o la toate prefecturile din ţară.

— Am înţeles, domnule comisar-şef.

Pătraşcu nu părea speriat; în toată conversaţia avută cu un superior s-a scuzat o singură dată, dar şi atunci numai indirect, când a spus: „Din păcate, cu întârziere". „Din păcate". i-auzi! Nu-şi ţinea nici măcar privirile în pământ, să sugereze că păcătuise cu ceva. Trebuia înjosit, umilit. Îi veni o idee:

— Mai e ceva. Ştii unde stă doamna Dobrescu?

— N-o cunosc.

— Amalia Dobrescu, solista Operei.

— Aa, aia grasă din „Carmen".

— Nu e grasă. Pentru voce trebuie să ai volum.

— Are. Nu ştiu unde locuieşte.

— Pe Aprodul Purice 2. Cumperi o sută de garoafe şi í le duci. Bineînţeles, din partea mea.

— Nu există o sută de garoafe la Iaşi, l-Faci rost.

Lui Pătraşcu nu-i plăceau misiunile în afara serviciului, îşi strânse fălcile şi rămase neclintit în faţa biroului.

— Ce mai vrei?

— Bani. domnule comfear şef. Garoafele nu se dau gratuit. Nici măcar nouă.

— Faci rost. Acum nu mai am nici eu.

CA DE OBICEI, pe la două şi jumătate, Andrei porni spre Mitropolie. Era o zi caldă de început de iunie, cu cer înalt şi sticlos. Avea timp berechet, mergea alene» privea ferestrele deschise, trecătorii puţini, necăjiţi. I se păru ciudat că se plimbă liber, ca un om fără preocupări. Visase în pivniţa de pe Dudeşti mult cer senin, albastrul acela aproape transparent, copaci înfrunziţi, mirosul străzii, înainte de a fi stat în pivniţă, nu gândise niciodată că şi străzile au miros: inhalând izul cernelii tipografice, al literelor de plumb, îşi dădu seama că devenise mai sărac. Şi aburii ciorbei de burtă îl iritau. Culcat pe prici, îşi lipea nasul pe peretele văruit şi-şi aducea aminte de casa din Popa Nan, de mirosul varului proaspăt stins.

Pe Aprodul Purice îl ajunse din urmă o maşină neagră şi opri cu câteva case în faţa lui. Nu avea senzaţia că e urmărit, nu avea niciun rost s-o ia la goană, să se demaşte, îşi încetini doar pasul. Din maşină coborî un comisar, cu un buchet imens de garoafe trandafirii: cercetă numerele caselor, apoi intră pe o poartă de fier forjat. Andrei fu mulţumit că nu se alarmase: îşi continuă liniştit drumul. Spera ca Olaru să-l primească cu veşti bune în legătură cu plana. Nu mai lipsea mult până la apariţia ziarului. Maşina şi literele de titluri. Pe Zaharia nu-l mai văzuse de la a doua întrevedere. Era convins că Zaharia nu bănuia că în curând o să primească o „Flacără Roşie" tipărită în două culori. Aştepta acest moment de înfrigurare: voia să-i vadă faţa mirată. Îşi pregătise şi textul pe care avea să i-l debiteze: „Aşa cum aţi spus, tipografie n-avem, hârtie n-avem, bani n-avem. Avem în schimb un ziar. Din păcate, dumneavoastră aţi participai cu foarte puţin la apariţia lui".

De pe acoperişul unei vile, o sirenă cu voce metalică începu să ţiuie. La început slab, apoi, alimentat de curent, vuietul deveni puternic: de undeva, din apropiere, o acompanie un clopot surd, cu dăngănit gros, cu ecouri prelungite. Iconica locuia după colţ.

Chiar a doua zi după ce o vizitase, făcuse o prospecţiune în apropierea vilei lui Foloscu, ca în caz de nevoie să se poată orienta. Încă moş Vlase îl sfătuise să prospecteze locurile de întâlnire, casele

unde avea să se ducă.

— Niciodată nu se ştie ce se va întâmpla. De ce să nu fii pregătit de fugă? Dar dacă nu cunoşti străzile din jur, alergi degeaba.

În timpul alarmelor aeriene, nu circulau decât patrulele militare şi poliţiştii: aveau sarcina să îndemne trecătorii, să coboare în adăpost.

În ultimul timp, alarmele aeriene durau mult, chiatf dacă nu erau urmate de bombardamente. În orice caz, era de preferat să petreacă o oră, două, alături de Iconica, decât într-un adăpost auster, cu oameni necunoscuţi, curioşi. Îşi grăbi pasul. Coti de pe Aprodul Purice pe strada Principatelor şi intră pe poarta de fier forjat. Iconica locuia la subsol: traversă grădina, ocoli cele două ronduri de trandafiri neîngrijiţi şi coborî scările spre uşa Iconicăi. Uşa era încuiată. Bătu în fereastră şi din interior nu-i răspunse nimeni. Oricum, chiar fără Iconica, era mai bine pe scările de la subsol, decât pe stradă. Aici, în cartierul vilelor, adăposturile erau puţin populate, nu putea să ocolească o conversaţie cu cei din casă.

E bine că ascultase sfatul lui moş Vlase: fără prospecţiune, n-ar fi ştiut niciodată că din Aprodul Purice poate ajunge atât de repede la Iconica. Moş Vlase, în unele lucruri, era totuşi exagerat: când nu era încuiat undeva într-o tipografie şi circula pe străzi ca toţi oamenii, nu se încumeta să-şi cumpere nici măcar pâine de două ori la aceeaşi brutărie. Îşi schimba de fiecare dată frizerul şi nu purta două zile la rând aceiaşi haină. Zilnic îşi schimba pălăria cu basca, uneori se sprijinea pe un baston, altă dată căra pe spate, fără pricină, un burlan.

Auzi paşi, apoi o voce guturală:

— Iconica!

La capătul scărilor apăru studenta cu puloverul adunat la gât. Îl văzu pe Andrei şi tresări. Întrebă intimidată:

— Iconica?

— Şi eu o caut. Cred că nu-i acasă.

Înfundat se auziră huruitul bombardamentelor, apoi pe cer apărură dâre albe ca de vată.

— Se lasă cu bombardament, spuse Andrei, ca un cunoscător.

Şi ca o dovadă a celor spuse, răsună orga tunurilor antiaeriene germane, instalate în apropierea Gării-triaj.

— Nu coborâţi în pivniţă? întrebă studenta, speriată şi porni în

goană spre adăpost.

Andrei, fără să se gândească prea mult se luă după ea. O ajunse în urmă chiar în dreptul uşii metalice: era nouă, vopsită cenuşiu, după prescripţiile regulamentare.

Trase uşa după el. În pivniţă era întuneric şi răcoare.

— Aveţi un chibrit?

Andrei aprinse un chibrit şi descoperi, agăţată de un cui, o lampă de furtună.

— Curentul oricum se întrerupe pe timpul alarmei, îl informă ea.

Flacăra se stabili, aruncă umbre prelungi de-a lungul pereţilor netencuiţi.

Fundaţia casei era veche, masivă, cu pereţi groşi şi armată cu multe boite pentru susţinerea etajelor. Pivniţa nu părea folosită decât în ultima vreme, ca adăpost.

— Dacă ar fi fost mama acasă, n-aş fi coborât, spuse ea, ca şi cum ar fi vrut să-şi justifice prezenţa în adăpost. Singură, mi-e frică.

— Tuturor ne e frică, vru s-o consoleze Andrei. Bombele cad aiurea.

— Tata nici nu ne lasă să coborâm. Spune că dacă ne-ar nimeri o bombă în plin, e indiferent unde ne aflăm: la etaj sau în pivniţă. Eu, totuşi, sub arcadele astea, mă simt mai în siguranţă. Abia în clipa aceea păru să realizeze că era cu un bărbat străin în pivniţă* îşi împreună braţele deasupra pieptului şi se retrase sub o arcadă.

— Poate să nu fie decât o alarmă falsă, încercă Andrei s-o liniştească. Poate. trec doar deasupra noastră şi au altă ţintă.

Dar abia sfârşi fraza şi se auzi o bubuitură înfundată, apoi încă două, mai apropiate. Erau totuşi departe, realiză Andrei. Umbrele arcadelor rămaseră nemişcate. Oricum, se lipi de zid.

— Aşa-i că ar fi stupid să mor la douăzeci şi doi de ani? întrebă ea, apoi, auzind alte bufnituri, tăcu.

— La orice vârstă e stupid să mori ca un şobolan, îşi aprinse o ţigară.

— Vreau să trag şi eu un fum.

Andrei întinse pachetul de ţigări spre ea.

— Mulţumesc, nu fumez. Voiam doar să trag un fum. Atât.

Andrei îi împrumută ţigara şi descoperi că mâna studentei tremura.

— Ţi-e chiar atât de frică?

— Da. Pivniţa asta are două influenţe asupra mea. Pereţii ei groşi, vă spuneam, îmi dau oarecare siguranţă; dar, din cauză că e sordidă şi aduce cu un cavou, mă înspăimântă. În casă sunt mult mai liniştită. Sau poate aşa mi se pare mie. Dar nu pot sta singură. Aţi avea curajul să urcaţi?

— N-aş vrea să deranjez.

Imediat îi păru rău că nu refuzase categoric. Ce să caute în casa ei? Cum, ce? Oare nu dorise s-o cunoască, nu îi păruse chiar rău că n-o va mai întâlni niciodată?

— Nu deranjaţi. Şi cine ştie, poate mi-e scris să murim împreună şi atunci problema deranjului nu se mai pune. Numai Iconica să nu…

— Am cunoscut-o întâmplător, minţi Andrei. Tot în timpul unei alarme aeriene. Nici nu-i ştiu celălalt nume.

— Mi-e şi frig. Să urcăm.

— Sting lumina? întrebă Andrei fără rost.

— N-are nicio importanţă, se grăbi ea să-i răspundă şi porni spre scări. Andrei stinse lampa de furtună şi ieşi din pivniţă, O ajunse din urmă pe scările de marmură care duceau spre etaj. Spusese că maică-sa nu era acasă, şi dacă ar fi fost taică-su, n-ar fi lăsat-o să coboare în pivniţă. Uşa apartamentului era deschisă. O lăsase probabil ea, când fugise după Iconica. Intrară într-un salon imens cu fotolii ascunse în huse galbene.

Ea se trânti într-un fotoliu şi se scufundă în el.

— Aici mă simt mai bine. Lucrurile îmi sunt familiare, văd culori. În camera asta luminoasă, moartea intră mai greu. Sau poate mi, se pare numai. Rândul trecut, în timpul bombardamentului, am făcut baie. Clipocitul apei mă calmează. Cine eşti dumneata?

Ce ar fi putut să-i spună? Numele? Numele şi meseria? Ce importanţă avea un nume oarecare. Răspunse cu puţină întârziere:

— Un trecător.

— Un trecător? Ai nume frumos…

Suflul unei bombe făcu să tremure geamurile.

— Ţie nu ţi-e frică, trecătorule?

— Ba da. De necunoscut totdeauna mi-e frică.

— Necunoscutul *înnă* „femeia cu coasa”?

— Şi ea şi dumneata.

O altă bombă căzu prin apropiere. Ea se cutremură* dar încercă să vorbească calm, silabisind cuvintele.

— Frica desparte sau apropie oamenii?

— Nu m-am gândit niciodată la asta.

Ea zâmbi fără pricină.

— De ce ai rămşs în picioare?

— Nu ştiu. În timpul bombardamentelor de obicei oamenii nu judecă.

— Nici măcar trecătorii?…

— Cred că nici ei.

— Ia loc.

Andrei se aşeză pe covor. Era un covor imens, persan, cu motive ciudate, zeci de cerculeţe concentrice.

— Covorul acesta îl adusese tata din Rusia. Spune că e original şi foarte valoros. O bombă poate să-l sfâşie, să-l ardă. Ars, rupt, nimic nu mai este valoros. Totdeauna m-am întrebat de unde l-a luat? În casa cui a fost? Cine şi-a purtat paşii pe el? Mie, la acest covor nu mi-au plăcut decât culorile. Cărui meşter rafinat i-a trecut prin minte să asocieze roşu-fad cu verde şi trandafiriu? A pune o culoare lângă o altă culoare e artă. Poate chiar mai mult: bun simţ. Mă uit la imprimeurile din magazinele noastre şi multe mi se par ţopeşti. E chiar nevoie de o cultură milenară să fii în stare să asociezi două-trei culori? Ştiu, vorbesc prostii, lucruri neinteresante, dar vreau să-mi aud vocea. Îmi pare bine că te-am întâlnit, trecătorule.

— Eu vă cunosc; Sunteţi studentă la canto, imitaţi perfect pe o cântăreaţă de la operă şi purtaţi pulovere şi rochii pe gât, chiar şi vara, să vă ascundeţi nişte pete de pe piept.

Abia sfârşi fraza şi îi păru rău că se destăinuise.

— De unde ştii că sunt studentă?

— Am mai petrecut odată un bombardament împreună, La adăpostul Universităţii. Acolo v-am auzit cântând.

— Înseamnă că suntem cunoştinţe vechi. Şi despre pete de la cine ai aflat?

— Nu îmi mai amintesc. Nu voia s-o readucă pe leoaica în discuţie.

— Deci ştii că ascund nişte pete de pe piept?

— Da.

— Ştii „foarte multe despre mine, şi nu ştii nimic. Nu ascund pete, ci originea.

Andrei o privi lung.

— Vino mai aproape, trecătorule.

Andrei se apropie de fotoliul ei. Ea îşi vârî degetele sub gulerul puloverului şi scoase la iveală un lănţişor de aur. Tot voiam să-i spun cuiva secretul meu. Şi cel mai nimerit e un străin. Vezi asta?

Andrei privi lănţişorul. La capătul lui o stea în şase colţuri străluci în bătaia soarelui.

— E steaua lui David, Dacă s-ar afla că mama e evreică, tata şi-ar curma cariera. Din cauza asta, port pulovere cu gât înalt. Tata, dacă ar şti că nu mă dsspart de lănţişor, m-ar pălmui. Dar încerc să fiu corectă cu mine. Acum chiar ştii mai mult despre mine, dar în esenţă tot nu ştii nimic, deşi ţi-am spus mai mult decât s-ar fi cuvenit, însă bombardamentul durează şi mi-ar fi părut rău să nu mă pot spovedi cuiva. Ai spus că eşti un trecător. Aş vrea să rămâi atât. Mi-ar plăcea să nu ne mai întâlnim niciodată, să mă gândesc la dumneata, să-mi pară rău că nu te am aproape, că nu te-am cunoscut mai bine.

Andrei nu-i răspunse. Ferestrele tremurară din nou.

— Tata trăieşte cu o prietenă de-a mea. E tot studentă la canto. A intrat la Conservator cu protecţie. Taică-su e protopop, directorul Tipografiei Mitropoliei şi are moşii undeva în Basarabia. O invidiez.

— Mi-ai acordat credit fără să ştii dacă îl merit sau nu. Ţi-aş da un sfat. Nu te mai spovedi. Spovedania este o bravadă. Bravada omului slab.

— De ce crezi că sunt un om slab?

— După cum vorbeşti. Dacă ai fi avut puţină experienţă, nici nu m-ai fi chemat în casă. Un trecător poate fi şi bun şi rău.

— Nu ştiu de ce, dar în dumneata am încredere. Şi de când m-ai descoperit că bravez am şi mai multă încredere. Bravez. Ai dreptate. La Conservator toţi cred că sunt o stricată. Bravez. Fac pe femeia rafinată şi în realitate nu sunt decât o biată fată. E ruşinos ce-ţi spun, dar asta

este. Şi am o presimţire că voi muri fată. Bombardamentele se înmulţesc, teama îmi creşte. Dar să nu mai vorbim despre mine. Te rog…

Andrei nu-i răspunse. Se auziră alte bubuituri mai apropiate şi candelabrul începu să se legene ca un scrânciob. Umbra lui, în trecere, îi întuneca faţa.

— Să nu-mi spui cine eşti. Poate eşti vânzător la un magazin, măsori pânza sau cântăreşti zahăr. Poate eşti doar un instalator sau un funcţionar, sau brodezi steme la un ceaprazar. Chiar dacă ai fi profesor de limba română, ar fi îngrozitor de banal. Ca simplu trecător eşti cineva. Mă duc să fac baie. Clipocitul apei mă linişteşte…

— Trecătorului îi şade bine cu drumul.

— Nu pleca. Ai să pleci când sună sfârşitul alarmei.

Se ridică din fotoliu şi cu paşi nesiguri porni spre baie.

În dreptul lui Andrei se opri, se lăsă în genunchi:

— Ai ochi verzi, trecătorule. Dacă te-ar găsi tata aici, te-ar aresta. De două săptămâni a fost numit procuror militar. Din cauza unei ambiţii stupide. Făcuse şi dreptul, să mai obţină o diplomă. Are trei. E mai mândru de ele decât de mine. Crede că sunt o proastă. Chiar mi-o spune de multe ori şi mă mâhneşte. „Dacă ai voce, n-ai nevoie să ai minte”. Nu vreau să mă laud, dar cred că e invers. Uneori gândesc prea mult. Aş fi vrut să mă îmbrăţişezi. Azi am avut senzaţia că, oricum, voi muri.

Se ridică în picioare, porni spre baie şi lăsă uşa deschisă. Puţin mai târziu Andrei auzi clipocitul apei. În clipa aceea se auziră sirenele anunţând sfârşitul alarmei.

Andrei se ridică, se duse la uşa băii. Ea încercă să se ascundă sub apa transparentă

— Am plecat.

— Nu-mi spui la revedere?

— Nu. Îmi pare doar rău că s-a sfârşit alarma-Coborî în stradă.

ABIA ÎN APROPIEREA MITROPOLIEI îşi aduse aminte Andrei că nu stabilise cu Olaru nimic în privinţa întâlnirilor în caz de alarmă aeriană sau bombardament. Alarma durase aproape o oră şi jumătate, circulaţia era dereglată din cauza maşinilor de pompieri şi a unităţilor militare motorizate care se îndreptau spre Gara-triaj, unde căzuseră

bombele. În orice caz, de razii trebuia să se teamă, dar acum toate forţele militare şi poliţieneşti erau la locul catastrofei. Merse hotărât spre locul întâlnirii, mai mult din curiozitate, să vadă modul de a hotărî al lui Olaru. După el, alarma putea modifica ora întâlnirii, dar în niciun caz s-o amine. Cu atât mai mult azi, când Olaru avea să-i comunice lucruri importante, despre o maşină plană scoasă la reformă chiar din atelierul lor. Piesele zăceau în curtea tipografiei de peste jumătate de an, erau categorisite fier vechi, dar cei de la colectare nu se învredniciseră să le ridice. Olaru îl avertizase că picioarele fuseseră sfărâmate, iar restul maşinii uzată la maximum. Chiar aşa, socotise Andrei, cu acest „fier vechi" avea o bază de pornire, mai ales că Lăcustă îl asigurase că va face totul ca maşina să funcţioneze. Când ajunse la locul întâlnirii, apărură primele maşini ale Salvării. Nu trebui să staţioneze decât câteva minute şi apăru Olaru de pe partea cealaltă a străzii. Conform înţelegerii, îi ceru foc. Olaru îi întinse cutia de chibrituri, dar Andrei întârzie să-şi aprindă ţigara»

— Te-ai interesat de plană?

— Da. Mâine se încarcă. Am dat şi adresa.

Se despărţi de Olaru fără să-l salute. Vestea îi îmbujora obrajii, avu o senzaţie de plutire şi-i păru rău că n-avea cui să-i împărtăşească bucuria. Înainte de a fi plecat din pivniţa iaurgeriei, avusese o discuţie. mai lungă cu moş Vlâse despre singurătate.

— Dacă te însori, nu mai eşti singur.

— Asta vreau să fac.

— Ai în vedere pe cineva?

— Desigur.

— Până acum nu mi-ai vorbit niciodată despre ea.

— Pentru că încă n-o cunosc. Dar pe prima femeie pe care o voi întâlni o cer de nevastă.

— Atunci mai bine du-te la Gheorghe Stănoiu şi ia-ţi un laz.

— Totuşi eu aşa am să fac. N-am prea mult timp de gândire.

Avu însă ghinion. Femeia mult aşteptată nu-i ieşi în cale: o cunoscuse doar pe secretara lui Nedeicu de ia Abator, dar ea. lucra pentru Siguranţă. A urmat Lu. Lu l-a întors pe dos: vorbea ciudat, era exaltată şi era amanta omului care l-a găzduit. Totuşi se gândise mult la ea. Era doar debusolată sau poate se voia interesantă; pentru ea, Bucureştiul nu era decât o provincie mai mare, oameni banali, lipsiţi

ele poezie. Poate cu două palme, Lu ar fi coborât pe pământ, ar fi descoperit o altă poezie a Bucureştiului, cea de fiecare zi. Lui Lu îi lipsea o dragoste adevărată, un om pe care să-l aştepte, care să-i umple orele, zilele goale. O cunoscuse şi pe Clara, funcţionara lui Caramfil, ştearsă, neinteresantă, măruntă până şi în preocupări. Iconica? Iconica îi provoca milă, dorinţa ei de a nu fi singură nu era dragoste: ea avea nevoie de un om cu care să vorbească, căruia să-i pregătească mâncare, să-i spele cămăşile. Cu ea nu şi-ar fi putut împărţi gândurile. Iconica visa să se reîntoarcă la ţară, să asculte liniştea amurgurilor lungi, să bată nucii, să crească găini. Iconica nu avea orizont sau poate unul foarte mic şi foarte banal. Se temea să se culce cu ea, să nu-şi facă obligaţii. Ea ar fi fost în stare să-l roage să mai vină, să se mute la ea.

Şi fata procurorului militar? Ea era cea mai interesantă, cea mai ispititoare şi cea mai dezechilibrată. Nu erau făcuţi unul pentru altul. Dar dacă ar fi crezut în destin, i-ar fi mulţumit că le-a încrucişat drumurile. Flori ar fi fost în stare să-i înnebunească: când se aplecase lângă el pe covor, şi-i simţise respiraţia, n-a lipsit mult s-o îmbrăţişeze. Îi arătase cu o dezinvoltură copilărească steaua lui David, marele ei secret; se dusese în baie ca o femeie rafinată, ispitindu-l. Dar şi în trecut, relaţiile lui cu femeile au fost ciudate. Pe cinci lucrase la Monitorul Oficial, a avut o colegă la legătorie, una Viorica, o fată înaltă, osoasă, venită de undeva din Oltenia. Era sârgumeioasă, curată, cu păr lung, împletit în cozi şi întins cu un pieptene rotund. Înfipt în păr chiar deasupra frunţile în timpul lucrului era drăguţă, râdea, vorbea, dar nu se lăsa niciodată condusă acasă. Până la urmă i-a mărturisit de ce:

— Am un logodnic.

Fusese convins că îl minţea ca s-o lase în pace. În magazie, în spatele baloturilor de hârtie, dacă reuşea s-o prindă, o îmbrăţişa, îi căuta privirile, buzele.

— Aşa-i că n-ai. logodnic?

Ea îi răspunse ea şi cum i-ar fi părut rău că trebuie să-i spună adevărul:

— Am.

Dezamăgit, Andrei spera că totuşi minte:

— Nu l-am văzut niciodată să te aştepte.

— E ocupat.

Răspunsul nu sună convingător:

— De ce nu te duci tu la el?

Viorica îi răspunse cu întârziere:

— De unde ştii că nu mă duc?

— Te-am urmărit, sări repede Andrei. Viorica îi ascundea ceva. Te duci la sora ta. Nu ai logodnic!

— Din păcate am. Proiectată pe baloturile de hârtie, părea o icoană.

— Şi cine e?

— Nici eu nu-l cunosc prea bine. E un om foarte bogat. Are o boiangerie la Obor.

Pe Andrei îl măcina curiozitatea:

— Şi totuşi, de ce nu te duci niciodată la el?

— Pentru că încă n-a divorţat.

— Un om însurat nu poate avea logodnică. Doar o amantă.

— Nu m-am culcat niciodată cu el.

— Asta e bine. Dar dacă el are nevastă, şi tu poţi avea un prieten.

— Ce înseamnă pentru tine „un prieten”?

— Ca pentru toată lumea. Un om cu care vorbeşti, cu care te plimbi. Hai la cinema.

Trebui să insiste mult până ce ea acceptă, dar şi atunci cu multă precauţie, să nu fie văzuţi nici de cei de la Monitor şi nici de către cunoscuţii ei.

În sală, toţi spectatorii i se păreau cunoscuţi.

— Ala lucrează la noi. Speriată, îşi lăsa capul în piept.

Andrei întoarse privirile spre cel indicat: era un militar.

— Nu lucrează la noi. E un soldat.

— Bine, dar nu mă ţine de mână, să nu ne vadă cineva.

— Lumea se uită la film.

— Să ne uităm şi noi.

După câteva săptămâni Andrei se îndrăgosti de ea. O descusu.

— Şi cum l-ai găsit pe logodnic?

— Tata mi l-a găsit.

— Îţi place?

— Nu. E mai în vârstă.

— Câţi ani are?

— Mi-e ruşine să-l întreb. Are păr alb.

Andrei se revoltă:

— De ce nu-l laşi?

— Din cauza lui tata. A spus că dacă mă răzgândesc, îl bagă pe tata la concentrare. Are un văr la armată, la mobilizări.

Procesul de divorţ se termină şi soţia logodnicului câştigă boiangeria.

— Păi da, ştia că pierde şi nu voia să rămână singur. Vrea să aibă pe cineva care să-l îngrijească.

— Nu se poate vorbi cu taică-tu?

— Cu el nu. Poate cu sora mea. Lucrează la Filatura de bumbac.

Soră-sa părea şi mai pornită decât taică-su.

— Nu fi proastă! Asta, într-un an, doi moare şi-l moşteneşti. Are două rânduri de case. Tu nu ştii cum stau eu? Patru într-o cameră. Moare şi ne mutăm împreună şi ai tot timpul să-ţi refaci viaţa.

Încă nici nu-şi începuse viaţa şi se gândea cum s-o refacă.

Dora fusese corectoare la „Adevărul”: dimineaţa asculta cursurile lui Vianu la Facultate, noaptea venea la

11 – Dincolo de ziduri tipografie, i se dădeau periile şi făcea corecturi, Era firavă, stătea toată noaptea cu paltqnul pe ea, tuşea şi fuma Naţionale. Din cauza luminii, după câteva luni a trebuit să poarte ochelari. Uneori, Andrei o lua de la facultate, o conducea acasă: locuia deasupra cinematografului Femina, într-o cameră mansardată. Pe vremuri, camera fusese a „unui pictor, pereţii erau mâzgăliţi cu vopsea de ulei şi cu nişte desene în cărbune: studii înfăţişând laba piciorului, mâini cu degetele împreunate, obosite. Dacă nu mirosea a ţigări, se simţea izul uleiului de in

Dora ra friguroasă şi mereu obosită. Şi când zâmbea, părea că face un efort. Scria versuri cu licurici şi gâze şi încerca să le publice în „Dimineaţa Copiilor”. I le respingeau mereu: ba din lipsă de spaţiu, ba că apăruse tht una cu greieraşi. Dacă Andrei îi povestea ceva, Dora adormea. Când se trezea, îşi cerea scuze:

— De ce-ţi pierzi vremea cu mine?

— Îmi placi, Dora.

— Şi mie îmi placi, dar noi doi, din păcate, nu avem nimic comun. Doar că amândoi suntem săraci.

— Asta nu e un motiv să ne despărţim.

— Şi mie mi-ar părea rău, vezi cât sunt de singură. Dar eu voi ajunge profesoară şi tu toată viaţa vei rămâne tipograf.

— Crezi că-i o meserie ruşinoasă?

— Nu, dar nu se potriveşte cu viitoarea mea profesie.

— Ce legătură are profesia cu dragostea?

— Are. Eu de pe acum visez să devin cineva. Iartă-mă că sunt sinceră. Vino sub plapumă că răceşti.

Dora avea corpul fierbinte, sâni mici şi când făcea dragoste, plângea.

La începutul toamnei a început să tuşească mai tare: tuşea sec; când nu era singură, ţinea batista în faţa gurii până ce se înroşea. În mijlocul iernii i-au depistat o cavernă.

La „Adevărul" nu era angajată decât temporar, nu i-au putut asigura spitalizarea. În cele din urmă, prin Casa Cercuală, s-a internat la Colentina. Andrei o vizită de câteva ori la spital, îi ducea portocale şi flori. Dora îl certa:

— Te rog, nu mai cumpăra flori. Florile nu vindecă tuberculoză.

— Totuşi. E singura culoare în camera asta. Trebuie să-ţi placă ceva, – dacă vrei să te vindeci.

— Nu ştiu dacă vreau să mă vindec. De când sunt la spital, visez foarte mult. Şi nu am decât vise frumoase, îmi vine să cred că moartea nu-i decât un somn foarte lung cu vise formidabile.

După câteva săptămâni a fost transferată la sanatoriul din Moroeni. N-a răspuns la nicio scrisoare. Probabil din mândrie. Odată, când o să aibă timp, o s-o caute.

Aici la Iaşi, relaţiile, i s-au restrâns la un mic pătrăţel: Caramfil, Zaharia, Lăcustă şi Olaru. Atât. Uneori, anume întârzia în faţa Facultăţii de litere să vadă cum ies studenţii. Lui Andrei i se păru că erau singurele fiinţe pe care războiul nu le urâţise: erau veseli, râdeau cu voce tare, priveau curioşi spre avioanele de recunoaştere sovietice care se învârteau deasupra oraşului.

A DOUA ZI, ANDREI NU IEŞI din casă. Nu ştia cum şi în ce fel se vor transporta piesele sfărâmate ale maşinii. Îl anunţase şi pe Lăcustă. Acesta, din precauţie, îşi trimisese nevasta şi copiii la cumnatul său, în capătul celălalt al oraşului. Pivniţa fusese pregătită mai de mult. În

pungi de hârtie transportaseră mai mult de cincizeci de kilograme de ciment şi balast pentru o eventuală fixare a maşinii.

Lăcustă se întorsese de la serviciu agitat, Aşteptarea se dovedi grea. Ştiau amândoi că transportul nu putea sosi decât după ce se întunecă, dar cu toate astea, din cinci în cinci minute trăgeau perdelele şi se uitau în stradă.

În cele din urmă. pe la ora nouă se auzi frâna unei maşini şi amândoi se speriară. Lăcustă suflă în lampă şi ieşi în curte. Recunoscu maşina salubrităţii, care urcase pe trotuar şi se opri în imediata apropiere a gardului. Se auzi zgomot de fierărie, apoi încă câteva bufnituri şi maşina demară. Lăcustă rămase nemişcat, auzi deschizându-se uşa bucătăriei şi aşteptă ca Andrei să ajungă lângă el.

— Nu ştiu ce dracu' ai făcut, dar ai mobilizat tot oraşul.

— Asta e singurul lucru ce nu-mi place. Prea mulţi oameni ştiu despre tipografia care nici nu funcţionează încă. Vezi ce-i în stradă!

Lăcustă ieşi în poarta, se uită de-a lungul străzii: era aproape goală, doar în colţ, sub becul felinarului prevăzut cu camuflaj, se vedea o siluetă care se îndepărta.

Trecuse de miezul nopţii până reuşiră să transporte piesele în pivniţă. Lui Lăcustă fierăria nu-i spunea nimic.

— Şi zici că asta e o maşină de tipărit?

— Deocamdată nu… Dar sper, cu ajutorul tău, să fie!

— Eu zic: chiar dacă o montăm, o sudăm şi o instalăm în picioare, e tot o maşină stricată.

— O s-o reparăm. Mi-a spus Olaru că nu-i alunecau şinele, că-i lipsea o roată dinţată, că nu avea pedală, că va trebui transformată să pornească cu ajutorul unei manivele. Eu ştiu cum ar trebui să arate, dar de făcut te pricepi tu. Sau, mă rog, o să căutăm un meseriaş bun.

— Vrei să mă întăriţi? Nu e nevoie. Meseriaş bun, sunt! Fii sigur de asta! Nu m-ar fi ţinut mobilizat pe loc dacă nu eram. Eu strunjesc boghiuri. Ştii ce înseamnă asta? Muncă de ceasornicar. O montăm şi-mi spui ce am de făcut.

A doua zi, unul din echipa lui Lăcustă se opri în faţa strungarului şi-l privi pe şeful de echipă curăţând şpanul la o piesă ciudată.

— Ce faci, meştere?

— Nu vezi, prostule! O clanţă…

GHEORGHE GROMA, DUPĂ ACCIDENTUL de la Abator, fusese mutat disciplinar la subsol, la Arhivă. Nu avea o îndeletnicire precisă: trebuia să vină la serviciu dimineaţa; la şapte, ca toţi funcţionarii şi să evite întâlnirile cu Berlogea. Berlogea fusese mustrat şi el. Cei de la Departament au hotărât în cele din urmă o descindere la iaurgerie, au răscolit tot magazinul, au descoperit trapa din spatele tejghelei şi l-au anunţat pe domnul Subsecretar de stat de victorie. Au spart uşa de metal a boxei şi au descoperit o maşină de tipărit. Oameni nu. S-a hotărât ca ancheta coanei Miţa să se facă foarte discret, fără insistenţă şi au lăsat-o provizoriu în local. Alături de ea s-a instalat şi un agent care avea sarcina să legitimeze pe toţi clienţii care deschideau uşa magazinului. După câteva săptămâni, magazinul a fost închis, coana Miţa arestată şi interogată intensiv. Nu ştia nimic. Din declaraţiile ei, reieşea că n-a folosit niciodată trapa, pivniţa avea şi o altă intrare, fusese închiriată încă de soţul ei unor indivizi. Nu ştia cui. Groma urmărea ancheta cu sufletul la gură. Deşi insuccesele i se imputau lui, era bucuros că tipografii n-au fost arestaţi. Nu erau ei proşti, dacă l-au dus şi pe el de nas. Spera să-i aresteze el. În orele libere, îl urmărea pe directorul comercial al Abatorului. Berlogea, spermei şi el în rezultate, îi permise să facă cercetări în legătură cu Nedelcu, să afle relaţiile lui cu cel urmărit. Trebuia lucrat însă foarte discret.

În primul rând Groma se interesă de atribuţiile directorului comercial. Nădăjduia să-i găsească o fisură în legătură cu presupusa angajare a lui Boldur. Spre nemulţumirea lui, Nedelcu procedase legal: avea dreptul să angajeze oameni cu avizul celor de la Personal, care lucrau în colaborare cu comandantul militar al instituţiei. Aceştia verificau dacă cetăţeanul care solicita angajarea nu era cumva dezertor, îl luau în evidenţă, apoi directorul comercial decidea. Boldur fusese la Direcţia personalului, militarii i-au verificat actele: pe biroul populaţiei exista şi viza Cercului Teritorial; din punctul lor de vedere, totul era în „regulă. Adresa de pe biroul populaţiei fusese menţionată doar în actul de angajare întocmit de Nedelcu. Strada era fictivă. Groma verifică toate străzile cu nume asemănătoare şi chiar şi pe acelea care printr-o schimbare de literă ar fi semănat cu adresa menţionată. Pentru prima oară, Groma era mulţumit că lucrase ştiinţific, verificase toate pistele posibile. Urmărindu-l pe Nedelcu îşi dădu seama că acesta era un om paşnic, preocupat numai de muncă şi de familie. Din cauza lui păstră şi relaţiile cu Gabi Deleanu. O descusu

şi pe ea în legătură cu Boldur. Îi ceru să povestească tot ce au discutat înainte de a fi intrat pretinsul candidat la angajare în biroul directorului comercial.

— Nici nu-ţi dai seama, Gabi dragă. ce importanţă poate avea un singur cuvânt

Gabi relată întâlnirea cu ţârâita. La început nu-i spusese că Roldur i-a fost antipatic de la început, din cauză că îi zâmbea tot timpul. Pe urmă mărturisi că, pentru a-i face rău, eventual să nu fie angajat, îi reclamase directorului că vizitatorul îi făcuse curte.

— Şi chiar ţi-a făcut?

— Nu. Jur pe sănătatea mea, Dar domnul Nedelcu i-a făcut observaţie.

— De unde ştii?

— De acolo că, după ce a ieşit, a vrut să mă-sărute pe gât. Am vrut să-l plesnesc, dar el mi-a zâmbit. „Asta. a spus, să nu se spună despre dumneavoastră că sunteţi mincinoasă. Abia de mâine, când mă angajez, am să vă fac curte". Pe urmă, când ţi-am dat telefon la poartă, a revenit în birou şi m-a invitat la cinema.

— Probabil le-a auzit când ai vorbit cu mine. Acum înţeleg. A venit direct la mine. ştia că-l aştept şi m-a lovit prin surprindere. Gabi, n-ai lucrat bine. Te rog, de acum încolo, să fii foarte atentă. Îmi spui tot ce face Nedelcu, Dacă poţi să-i asculţi convorbirile, ascultă-i-le.

Deşi nu avusese aprobarea lui Berlogea, îl vizită şi pe Nedelcu. Acesta îl primi imediat ce-l anunţă secretara»

— Luaţi loc, domnule comisar.

Groma vru să se legitimeze, dar Nedelcu refuză să-i verifice actele.

— Am încredere oarbă în secretară mea. Bănuiesc că i-aţi arătat actele ei; altminteri, n-ar fi avut cum să vă anunţe drept comisar.

Până la urmă îi păru chiar bine că Nedelcu nu şi-a aruncat ochii pe legitimaţie. Ar fi descoperit că nu era decât agent I şi şi-ar fi pierdut încrederea în secretară.

— Cu. ce aş putea să vă fiu de folos? Bănuiesc, deşi aici e Direcţia comercială, că h-aţi venit pentru o tranzacţie de carne. Sau greşesc?

— Nu greşiţi eu nimic, domnule director. Am venit în legătură cu un om pe care l-aţi angajat cu câteva săptămâni în urmă.

— Trebuie să-mi spuneţi şi numele. În ultimul timp am angajat vreo zece măcelari.

— Omul despre care vorbesc e un tipograf.

— La Abator nu avem secţie de tipografie. Noi nu angajăm decât măcelari de profesie sau salahori.

— Se numeşte Boldur.

— Da, îmi amintesc de acest om. Părea destul de voluntar. A fost impertinent şi cu secretara. După câte îmi amintesc nu s-a prezentat la lucru. Apăsă pe butonul unei sonerii. Gabi intră în birou. Îţi aduci aminte de individul pe care l-am angajat, care a încercat să-ţi facă curte?

— Da, domnule director. Ocoli privirile lui Groma.

— Când te-am întrebat dacă acest Boldur s-a prezentat la lucru?

— Chiar a doua zi, domnule director.

— Şi după câte ştiu, n-a mai apărut deloc.

— Nu, domnule director.

— Îţi mulţumesc, domnişoară. Aşteptă să iasă, apoi se întoarse spre Groma: Nu mai ştiu nimic despre el.

— Avea acte Oficiale de măcelar?

— Altminteri nu l-aş fi angajat. Nu-mi amintesc precis, a lucrat înainte ori la Obor, ori la hala Traian. Sau chiar la Mâtache. Poate şi-au notat cei de ia Personal.

— Din păcate nu. Bănuiesc că a avut acte false.

— Imposibil. Comandamentul Militar i le-a verificat cu atenţie: Dar nu înţeleg: dacă era tipograf, de ce să fi vrut să se angajeze ca măcelar? În prima oră de lucru ne-am fi dat seama dacă ştie sau nu meserie.

— De aceea* nu s-a mai prezentat.

— Foarte ciudat. Dar n-am nicio teamă. Îl găsiţi dumneavoastră.

Ca să fie sigur că Gabi continua să-l supravegheze pe Nedelcu. O controla: se vedeau de două ori pe săptămână şi Groma se obişnuise cu ea. Îl deranja doar faptul că Gabi ţipa când făcea dragoste. Gabi se justifica cu lacrimi în ochi:

— Eu sunt o femeie cu temperament, Gigi. De ce nu vrei să înţelegi? Vrei să stau în pat ca o vacă î?

În rest, n-avea ce să-i reproşeze: Gabi îi făcea curăţenie în

bucătărie, îi peria hainele şi, dacă avea timp, îi clătea câteva cămăşi. În public, spre nemulţumirea ei, nu se afişau: el îi spunea „din precauţie" şi ea izbucnea în plâns:

— Aşa spunea şi Vasiliu.

Încerca s-o lămurească că aveau o muncă „specială".

— Bine, dar atunci cel puţin vino odată acasă la noi, să te vadă şi mama.

— Te pomeneşti că i-ai spus că ţi-am cerut mâna.

— Nu, dragă. Dar stau noaptea la tine şi ea e îngrijorată. Nu puteam să-i spun că sunt la serviciu. I-am spus că mi-am găsit un băiat, care până la sfârşitul războiului oricum nu se poate însura. Dar e bine să te vadă, să se liniştească. Ea crede că trăiesc cu un bătrân sau cu cine ştie cine. Vii şi stai o jumătate de oră. Să te vadă la faţă. Nici atâta nu poţi face pentru mine?

Groma n-avu încotro, îi promise că într-o zi se va duce, dar pe „cuvânt de onoare" n-o să stea mai mult de o jumătate de oră.

Mama lui Gabi locuia în Colentina, în casa ei, bătrânească, degradată, dar avea o curte frumoasă, pietruită, cu o cişmea chiar în faţa bucătăriei. La intrarea principală. care dădea, după un antreu, în camera mare, un geamlâc, cu sticle crăpate pe alocuri, spărgea monotonia pereţilor văruiţi cu humă. Sub ferestre se vedeau urmele unei iederi uscate.

— Am turnat noi apă fierbinte la rădăcină, că vara nu poţi sta din cauza ţânţarilor…

Respectuos, Groma îi sărută mâinile şi ea, zâmbitoare, îl îmbie în casă:

— Poftiţi, domnule comisar.

Pregătise şerbet de trandafiri şi lăsă să curgă robinetul de la cişmea, să fie apa cât mai rece.

Gabi vorbi tot timpul.

— În curte, unde e cişmeaua acum, am avut un măr. Un măr mare, cu crengi lăbărţate. Tata mi-a făcut un leagăn. Toţi copiii de pe stradă veneau să se dea în el. Îţi place la noi? Vezi, toată casa, şi sunt cinci încăperi, toate vor fi ale mele, după ce moare mama. Adăugă repede un „doamne fereşte" şi bătu în tăblia mesei. Când maică-sa ieşi pentru o clipă din salon, ea şopti repede: „Din păcate mama suferă de

rinichi. Cu o lună în urmă a vrut să se interneze, dar spre norocul nostru, am găsit hapuri;

Mama lui Gabi insistă ca Groma să viziteze toată casa. În fiecare încăpere dădea explicaţii:

— Mobila de aici e* comandă specială de la Arad. Nu ştiu dacă aţi auzit de unul Lengyel. Mobilă foarte scumpă. Vedeţi oglinda asta? Ce credeţi, cât valorează? Spune-i tu, Gabi, poate pe mine nu mă crede. Am avut odată nevoie de bani şi am dus-o la Muntele de Pietate. Ce credeţi, cât ne-a oferit?

Groma nu reuşi să ghicească.

— Cum, cinci sute? Glumeşti, domnule. Uitaţi-vă ce margini şlefuite are! De două ori pe atâta ne-au dat. O mie în cap.

Deschise fiecare dulap, să-i arate zestrea lui Gabi.

— Şase cearşafuri, şase feţe de pernă şi trei pentru puişori. Şi toate din olandă veritabilă. Şi niciodată folosite. Ba nu, mint. Am* folosit un singur cearşaf, atunci când a murit Ghiţă al meu. A stat pe masa asta şi l-am acoperit. Era vară şi muştele nu-l lăsau să se odihnească.

În răcoarea subsolului, la Arhivă, sau când se culca singur, Groma se gândea la tipograf; faţa cestuia i se întipărise pe retina ochilor, uneori îl vedea şi-n somn. Spera să se mai întâlnească odată cu el. Îşi imaginase chiar această întâlnire: tipograful cu mâinile în lanţuri, rezemat de un zid, iar el, plimbându-se în faţa lui. Ştia exact ce avea să-i spună:

— Sperai să ne mai întâlnim, domnule tipograf? Aşa-i că nu? Ei află, eu am sperat. Îţi mărturisesc sincer, am fost convins că ne vom întâlni! Mie nu-mi place să rămân dator.

Urma pumnul în burtă, un pumn la fel de puternic ea acela pe care îl primise şi el în faţa Abatorului.

Dimineaţa se ducea la serviciu cu mult înainte de şapte, ca să nu fie nevoit să se întâlnească cu foştii lui colegi de la etaj. O ocolea până şi pe Mona. Ea, dacă avea timp, îl vizita uneori. De obicei când îşi punea o toaletă nouă. Odată apăru într-o rochie aproape transparentă. Când trecea prin dreptul ferestrelor i se conturau picioarele.

— Ai mare noroc că eşti aici. Stai liniştit şi nu te expui.

— Nu ele mult îmi spuneai cum să fac carieră. Nu prea eşti consecventă.

— Consecvenţa, dragul meu, uneori nu înseamnă decât ochelari de cal. Dacă te convingi că mergi pe un drum prost, nu e obligatoriu să fii consecvent. Dimpotrivă. Acum am certitudinea că mai degrabă te-am sfătuit prost. E cel mai bine să stai în umbră, nevăzut, necunoscut de nimeni…

— Şi de unde această revelaţie?

— L-am întâlnit tata. Spunea că se duc tratative la Cairo.

— Nu văd legătura dintre cariera mea şi tratativele de la Cairo.

— Pentru că eşti prost! La Cairo se tratează ieşirea României din război. Asta înseamnă venirea tuşilor. Venirea. ruşilor înseamnă o epurare a organelor de represiune. Unul care n-a făcut nimic, nu poate fi acuzat cu nimic. Mă mai iubeşti?

— Nu înţeleg?

— Îţi spun. M-am purtat cu tine cum m-am purtat cu toată lumea. Azi am primit un telefon. De la Abator, de la Gabi Deleanu. Te căuta pe tine. După voce, mi-am dat seama că e ceva între voi. Şi eu, intelectuala, rafinata, cu educaţie aleasă, din familie bună, am devenit doar femeie. O urăsc pe Gabi asta. Am crezut că nu vei renunţa la mine. Ştiu, e cumplit când nu mai eşti decât femeie. Dar sunt bucuroasă că încă pot fi… E formidabil să fii numai femeie! E supărător doar faptul că fac această descoperire datorită intonaţiei unei voci necunoscute! Dacă îmi promiţi că rămâi aici la Arhivă, că nu te expui, facem din nou cunoştinţă. Azi. Aş vrea să mă conduci acasă, să-mi săruţi mâinile, faţa, umerii. Ne vedem în piaţa Rosetti, în staţia lui 24.

Era o fire ciudată Mona. Bine că i-au venit minţile la cap. Şi din ce pricină? Din gelozie pentru vaca de Gabi! Hotărî să fie foarte atent cu ea, să nu spună prostii „să-şi clătească gura cu apă de colonie înainte de întâlnire. Până ia urmă tot o să se împace cu părinţii şi în afară de nume, probabil că mai are şi ceva mărunţiş. Fie chiar şi sub formă de bijuterii de familie. Chiar ar fi interesant, dacă totul o să meargă bine, să-i adopte numele. Altcum sună Ştirbey decât Groma. Un Ştirbey nu poate fi ţinut la Arhivă, un Ştirbey e predestinat carierii»

Când îşi aminti de vizita făcută în Colentina, de faţa lată a mamei lui Gabi, cu pete pe obraz, cu oja tocită de pe unghii din cauza spălatului vaselor, îi veni să râdă Probabil, dacă s-ar fi dus îmbrăcat în uniformă, i s-ar fi servit afară de şerbet şi vişinată.

Cu câteva minute înainte de trei îşi perie uniforma, se pieptănă

atent, îşi curăţă unghiile şi-şi numără banii. Nu avea mulţi, dar destul pentru un prânz la Capşa

Mona veni cu întârziere.

— Mergem la Capşa?

— Nu, Gigi, Să încercăm în altă parte. La Carul cu bere. Tu la Capşa nu te poţi integra. Stai într-un fel anume, se vede că nu eşti de acolo. La Carul cu bere e lume multă, de toate felurile. Acolo ne înfundăm în masa aceea cenuşie, nu ne vede nimeni şi e şi gălăgie. Nici nu trebuie să ne vorbim acolo.

— Eu credeam că vrei să vorbeşti: cu mine.

— Aşa am crezut şi eu. De atunci însă au trecut patru ore. Mi-e ruşine că am fost geloasă pe Gabi aia. Nu pot să mă culc cu tine, Gigi. Mâine mi-ar fi teamă să te privesc în ochi, sau şi mai grav, să mă uit în oglindă. Pa.

Groma rămase în staţie, o privi cum se urcă în tramvai şi avu pentru prima oară senzaţia că e de prisos.

Dintre colegi, pe Vasiliu îl ocoli cel mai mult: i-ar fi fost neplăcut să-l vadă că-i curtat de toţi ceilalţi comisari, că fumează havane cu miros de migdal.

J

ŞI ÎN DIMINEAŢA ACEEA răcoroasă, cu o parte a străzii aurită de soarele matinal, Groma intră pe poarte Siguranţei printre primii: ofiţerul de serviciu îl salută cu o uşoară înclinare a capului, părea obosit, mahmur după o noapte – albă petrecută prin birouri. Groma îl salută ridicând două degete la tâmplă şi se strecură pe lângă ei, bucuros că nu-i pune nicio întrebare penibilă, de pildă: Ce-i nou pe la Arhivă? La Arhivă nu existau noutăţi: numai dosare vechi, mucezite de ani şi miros de aer stătut. Ca de obicei, Groma se opri în faţa a vizieralui: era o obligaţie care eu timpul devenise o obişnuinţă, un tic. Avizierul arăta la fel ca şi cu o zi în urmă. Ba nu. O fotografie nouă, de mărimea unei cărţi poştale, era prinsă cu o pioneză. Din fotografie îi zâmbea, parcă ironic, tipograful. Groma tresări. Se aplecă spre avizier să descifreze textul de sub poză: „Andrei Boldur, inspector financiar, urmărit de Siguranţa din Iaşi”. Cu un gest necugetat, smulse fotografia şi urcă scările, sărind câte două trepte. Intră val-vârtej în anticamera comisarului Berlogea.

— Şeful n-a venit încă, îi tăie elanul Mona, care-şi aranja părul

într-o oglindă de buzunar. Şi nici nu-i sigur că vine astăzi… E la o consfătuire la Departament.

Groma îşi trase un scaun în apropierea biroului ei:

— Ieri mi-ai spus că au început tratativele de la Cairo.

— Vorbeşte mai încet. E un secret de stat. Ţi-am spus numai ţie, nu să-l difuzezi.

Soarele bătea direct în oglindă, un pătrăţel luminos îi împărţi faţa în două.

— Am înţeles, Mona. Vreau doar să-mi spun părerea. Tratativele de la Cairo, indiferent de rezultatele la care se va ajunge, nu mă interesează. Nu mă interesează nici să mă conserv pentru „după furtună". Eu cred că şi până acum, ca întotdeauna, că vom învinge.

Mona nu-şi ridică faţa spre el: continuă să-şi aranjeze o buclă.

— Până acum nu mi-am dat seama că te preocupă politica.

— Tu, de multe lucruri nu ţi-ai dat seama.

Tonul folosit de Groma o deranjă:

— Şi ai venit să-mi reproşezi?

— Nu, Mona. Am venit doar să-ţi spun că nu vreau să vegetez. Am prea multă energie şi prea multe perspective ca să încerc să supravieţuiesc. Poate mi-ar fi şi ruşine.

— Nu te-am cunoscut ca pe un om care să se ruşineze. Faţă de cine? În primul rând acest proces trebuie să se desfăşoare împotriva ta. Să-ţi fie ruşine de tine însuţi? Am fost o dată la revistă. Te-ai mai dus fără mine la teatru? Sunt convinsă că nu. Şi păcat. La Ptegina Maria se joacă „Hamlet". E acolo o replică în privinţa a ceea ce-ai spus tu. Dar cum te cunosc, tu oricum nu prindeai replica. E în actul doi. Tu, în primul antract, ca să folosesc un termen care ţi se potriveşte, te-ai fi cărăbănit. Spune concret: ce vrei să faci?

Umilit, răspunse sec, evaziv:

— O să afli. Se ridică să plece, dar în clipa aceea apăru Berlogea.

Surprins de această întâlnire neaşteptată, întrebă sincer mirat:

— Ce-i cu tine, Gigi?

Groma, surprins şi el, luă o poziţie regulamentară:

— Aş vrea să vorbesc cu dumneavoastră.

— Eşti oficial, constată mirat Berlogea. Poftim… Îl lăsă înaintea lui în birou şi Groma auzi cum dă indicaţii secretarei, să cheme maşina.

Berlogea se arătă foarte binevoitor:

— Oricum te-aş fi chemat zilele astea. M-a întrebat soţia de tine. Ar trebui să mai treci pe la noi.

— În situaţia mea…

— Tocmai în situaţia ta. Cu tot eşecul pe care l-ai avut, datorită nevesti-mii, te-am propus pentru avansare. Există un post de comisar. Sper să-l obţii tu.

Vestea îi îmbujoră faţa: un comisar nu poate fi lăsat la Arhivă. Va avea acelaşi grad cu Vasiliu. Spuse emoţionat:

— Cum să vă mulţumesc, domnule Berlogea?

— Ştii tu *cui* trebuie să-i mulţumeşti. De ce m-ai căutat?

Groma îi întinse fotografia luată de pe avizier.

— Ştiţi cine-i ăsta?

Berlogea cercetă fotografia într-o doară:

— Scrie aici: Andrei Boldur, inspector financiar.

— Pe vremuri, probabil, se numea altfel. Pe individul acesta l-am urmărit la iaurgeria din Dudeşti şi la Abator.

Berlogea zâmbi:

— Am înţeles. E acela care ţi-a plătit taxiul.

Fără să-şi ceară permisiunea, Groma îşi aprinse ţigara. De mult ar fi vrut să vorbească cu Berlogea deschis, să-i demonstreze „să-l facă să înţeleagă că afacerea tipografilor din Dudeşti a eşuat din cauza lui, din cauza instrucţiunilor primite de la el.

— Ştiţi, domnule Berlogea, de ce n-am reuşit să desfiinţăm „România Liberă”?

— Ştiu. Am citit multe rapoarte în legătură cu asta.

— Nu pe cel esenţial. Dacă nu mi-aţi fi atras atenţia, vă pot arăta instrucţiuni scrise în privinţa asta, să fiu prudent, să nu forţez uşi, să nu fac anchete, acum n-aş fi lucrat la Arhivă.

— Ce vrei să spui cu asta? întrebă Berlogea sever.

— Că vreau să plec la Iaşi.

Berlogea îşi scarpină ceafa:

— Chiar aşa de simplu nu e. Dar te înţeleg. Vrei să te reabilitezi. E poate o justificare pentru avansare. Am să încerc să aranjez. Te trimit oficial. Dar ştii ce înseamnă asta?

Ochii lui Groma prinseră nişte sclipiri stranii.

— Da.

— Ai răspuns prea repede. Nu ştii. În primul rând, stingi ţigara. În al doilea rând, când intri aici, îţi ceri permisiunească fumezi. Asta, dacă vrei să ai sprijin de la cei din Iaşi. Noi lucrăm, Groma, cu oameni, nu cu saci de cartofi. Oamenii sunt sensibili, delicaţi. Nu înseamnă să te umileşti. Dimpotrivă. Dar să fii totdeauna în banca ta, să vorbeşti fără să fi arogant, fără să-ţi dai aere. Dacă vei ţine cont de tot ce ţi-am spus, vei putea să-mi răspunzi la întrebare.

— O să ţin cont de tot ce mi-aţi spus dumneavoastră şi o să-l arestez pe tipograf.

— Exact. Pentru că s-a pierdut orice urmă, ai putea să te evidenţiezi, să faci carieră, dacă mai e timp pentru o carieră. Dar tu eşti încă tânăr, merită să încerci…

Mona vârî capul pe uşă şi anunţă sosirea maşinii.

Berlogea verifică nişte hârtii din servietă.

— Fă un referat, Gigi. Eu chiar azi voi plasa ideea la consfătuire. Fii liniştit, se va aproba.

Groma îl însoţi pe Berlogea până la uşă, apoi arboră o mină victorioasă şi se postă în faţa secretarei. Mona îi privi îngăduitoare:

— Ei, ţi-ai expus planurile de viitor?

— Da. Încă de azi predau Arhiva. Probabil peste câteva zile voi fi avansat comisar.

— Asta ştiu. Eu am bătut la maşină propunerea. Motivările erau cam trase de păr. Dar cei de la Departament n-au timp suficient să cerceteze toate hârtiile. Formulările sunt frumoase, cred că se va aproba. N-am vrut să-ţi spun, ca, în caz că se respinge, să fii decepţionat, Vrei să bem ceva pe „pielea ursului”?

— Nu, nu-mi plac nici berea, nici atmosfera de la Carul cu bere şi nici femeile fandosite. Te-a lăsat un bărbat, eşti complexată. Şi confunzi două noţiuni: complexul cu rafinamentul. Sunt lucruri deosebite. Când am fost la tine şi mi-ai spus că-mi sug dinţii, ar fi trebuit să-ţi dau două palme. O rafinată nu se pudrează niciodată într-o oglindă de buzunar, ci într-o oglindă de Veneţia. Şi acasă, nu la birou. Aici, pentru cine îţi aranjezi părul? Pentru Berlogea? Pentru curierii care vin de la Departament?

— Vezi. asta tu nu vei putea înţelege niciodată: pentru mine.

— Te minţi, Mona, Te înşeli pe tine însăţi. Îţi porţi numele ca pe o povară. Se aplecă spre ea şi înainte ca ea să se fi putut retrage, o sărută pe buze, apoi coborî la subsol şi întocmi procesul verbal de predare a Arhivei.

Plutonierul care prelua rafturile cu dosarele îngălbenite avea fălci puternice şi priviri speriate. I-ar fi convenit mai mult să preia o duzină de deţinuţi decât nişte dosare prăfuite.

— Şi ce fac cu dosarele astea, domnule GromaJ

— Le păzeşti. În timpul liber le studiezi şi dacă găseşti o soluţie de rezolvare a unui caz primeşti o primă.

— Aţi luat dumneavoastră vreo primă? Nu. Cum să se găsească soluţiile, o dată ce cei de la etajele de sus nu le-au găsit, când cazurile erau încă proaspete? Arhiva-i un cimitir, domnule Groma. Superiorii, să nu se facă de rahat, înmormântează „cazurile" la subsol, Cea mai bună soluţie ar fi să se dea foc la toate rafturile astea. Să se transforme cimitirul în crematoriu, în cele câteva săptămâni cât a stat la Arhivă, Groma a. avut timp să mediteze la viaţa lui de până acum. De părinţi se înstrăinase de mult, nu-l mai vizita nici pe părintele care îl ţinuse la şcoală. Ce ar fi putut să discute cu el? Pe Vichentie Zisu de pe Pantelimon îl căutase o singură dată, la eltva timp după rebeliune. Se dusese să-l sfătuiască să scoată de pe perete fotografia lui Codreanu. Mai mult, oricum n-ar fi putut face pentru el. O găsise doar pe coana Lizica.

— Am ars fotografia ele mult. Încă înainte ca Vichentie să fi fost arestat.

— Şi acum unde e?

— Pe front. S-a dus voluntar. A primit şi două decoraţii. Îi place acolo. Şi tu ai ajuns mare, Gigi, aşa-i? Vrei să-ţi citesc scrisorile lui Vichentie?

— Nu, doamnă Lizico, acum n-am timp. Când vin data viitoare.

Când se plictisea, răsfoia dosarele din Arhivă. Le citea ca pe nişte romane poliţiste. Cele mai multe dosare se datorau agenţilor provocatori. Acestea semănau între ele, erau întocmite aproape la fel. Prima filă era scrisă de mână şi era semnată de agent: „Subsemnatul Ilie Păcuraru declar prin prezenta că Ion Stelian, proprietarul băcăniei «La Pisica albastră», a afirmat că trecerea Siretului a fost una din

marile greşeli ale Mareşalului etc… etc…”. A doua pagină era declaraţia proprietarului băcăniei „La pisica albastră”; „Subsemnatul Ioit-Stelian, proprietar, domiciliat în Bucureşti, sectorul 2 Negru, strada Austrului 16, declar prin prezenta că în ziua de 26 octombrie 1943 a intrat în prăvălia mea din strada Bărăţiei 4 un individ cu intenţia să cumpere măsline. Marfa i s-a părut de proastă calitate şi am purtat următorul dialog:

— Urâte măsline, domnule.

— Bine că le avem şi pe astea.

— Dar cele frumoase unde sunt?

— În Grecia.

— Şi de ce nu importi măsline din Grecia?

— Pentru că e război…

— Da, din cauza războiului o s-o ducem din ce în ce mai prost.

— Mai prost nu cred că se mai poate.

— N-ar fi trebuit să intrăm în război.

— Sigur că n-ar fi trebuit…

— Dacă am fi rămas dincoace de Siret, acum am avea şi măsline şi lămâi. Poate că Antonescu a ordonat trecerea Siretului…

— Cred că asta e una din marile lui greşeli.

— Ştii, domnule Stelian, că pentru afirmaţia asta ai putea lua doi ani de puşcărie?…

A cerut un kilogram de măsline şi a vrut să plece fără să plătească. I-am smuls purga din mâini şi el m-a ameninţat…”

În paginile următoare erau trecute rezumatele interogărilor. Concluziile lor sunau cam aşa: „Nu s-a putut dovedi că sus-numitul Ion Stelian ar avea complici, că ar face parte dintr-o organizaţie potrivnică războiului sfânt. Se hotărăşte supravegherea băcăniei «La Pisica albastră»”.

La 4 februarie, Arhiva se mai îmbogăţise cu un dosar „nerezolvat”…

A avut şi beneficii din cauza Arhivei: îşi notase într-un carneţel pe toţi informatorii aflaţi în dosare. Se minunase şi el cât de mulţi erau. Îl căută pe Stănescu, proprietarul unei frizerii de lux de pe strada Doamnei şi în timp ce maestrul îi scurta buclele, spuse cu voce tare:

— N-ai mai trimis note de mult…

— Ce fel de note?

Groma îi arătă legitimaţia.

Stănescu, speriat, se uită în jur şi-l rugă să vorbească mai încet. /

— Nicio grijă, domnule comisar. Eu îmi fac datoria patriotică.

La plecare, patronul refuză să primească taxa de tuns.

— Vai de mine, domnule Groma, se poate. Vă aştept totdeauna cu plăcere.

Groma găsise croitori, cofetari, chelneri, oameni mărunţi, folositori. Pe unii îi luă direct, pe numele mic, indiferent de vârstă.

— Mişule!

Croitorul cu părul alb ridică mirat privirile.

— Hai, nu te mai mira, drăguţă. Armeanul cu blana a luat doi ani. Şi e meritul 4 ău. Chiar a zis că pierdem războiul? în cât timp îmi poţi călca acest costum?

— Dacă aveţi timp, chiar acum.

— Nu, Mişule. Îl calci şi mi-l trimiţi acasă.

Mişu Stănescu îi aduse personal costumul şi se angajă să-i calce hainele pe gratis, nmmai să nu-l mai caute în atelier.

Privi cu dispreţ spre plutonierul care verifica inventarul Arhivei. Îi era ciudă că era înlocuit cu un subofiţer, „Deci, eu eram socotit la fel cu el". Abia în clipa aceea realiză cât de umilitoare fusese sancţiunea lui, Tocmai voia să plece, când sună telefonul:

— M-am gândit mult la ceea ce mi-ai spus. Recunoscu vocea Monei. Să nu faci vreo prostie. Te rog.

— Voi încerca să mă descurc şi fără sfaturile tale, te mir că nu mi-ai dat o întâlnire în staţia lui 24

— Tocmai voiam.

— E târziu. Astăzi sau cel târziu mâine dimineaţă plec la Iaşi, Cu tot Cairo-ul tău voi încerca să fac carieră, – Am o rugăminte, Gigi. Înainte de a pleca, treci pe la mine.

— Ţii foarte mult să mă vezi?

— În interesul tău, imbecilule! Trânti receptorul.

Groma rămase descumpănit. Pe tonul acesta, Mona nu-i vorbise niciodată. Urcă. la ea, să-i ceară explicaţii.

— Am venit, stimată doamnă.

— De mult trebuia să-mi vorbeşti aşa, Tata are un prieten la Iaşi, Mi se pare, colonel. I-a fost subaltern sau student, nu mai ştiu precis. Are un fel de vilă la Iaşi la un simplu telefon al tatii te primeşte în spaţiu. La hoteluri oricum nu găseşti loc. Sunt rechiziţionate pentru germani şi pentru ofiţerii noştri în convalescenţă, înţelegi de ce te-am chemat? Nu doream să te văd. Din păcate. Îmi eşti drag, dar eşti mitocan. Şi de asta nu poţi. scăpa ca de un costum uzat. Ţi-a intrat în sânge mitocănia, Sau te-ai născut cu ea.

Ar fi vrut să-i răspundă dur, bărbăteşte, dar socoti că nu era cazul să se certe cu ea.

— Şi cum îl găsesc pe acest colonel?

Mona îi întinse un plic.

— Ţi-am scris adresa. Foloscu, strada Principatelor 2, Până ajungi acolo, o să vorbim cu el

— Îţi mulţumesc, Mona, Sărut mâinile.

CU DELEGAŢIILE ŞTAMPILATE, cu o scrisoare de recomandare din partea Departamentului, Gheorghe Gronla plecă la Iaşi. Era atât de grăbit, încât uită să-şi ia rămas bun de la Gabi. Hotărî să-i scrie o scrisoare lungă de despărţire.

În tren era îmbrăcat în civil deşi, odată cu delegaţiile, primise şi confirmarea gradului de comisar. Ştia că în locuri publice, în tramvaie, în trenuri, oamenii ocolesc, se feresc de uniformele negre. În compartimentul de clasa întâi, descoperi uimit cât de deschis vorbesc oamenii despre război, ce diferenţă substanţială era între un articol scris şi comentariile oamenilor de rând. Un individ gras, însoţit ele nevastă-sa, turuia întruna:

— Domnule, ai să vezi, ne sculăm într-o dimineaţă şi străzile laşului vor fi pline cu ruşi.

— Frontul e departe…

— Odessa e departe? A fost departe frontul, când era la Stalingrad. Nu-i zi să nu vezi avioane ruseşti deasupra Mitropoliei şi dacă vântul bate dinspre răsărit, auzi şi tunurile.

— Sunt tunurile noastre.

— Nu vreau să le aud nici pe ale noastre!

— Fii atent, pentru o vorbă ca asta poate să te aresteze!

— Nu se mai arestează aşa de uşor. Ar însemna să aresteze tot

laşul. Să nu mai vorbim de fabrici. Păi cine face ghiulele, dacă îi arestezi pe muncitori? Era bine când se arestau oameni pentru răspândire de zvonuri. Eram liniştiţi. Credeam că într-adevăr sunt zvonuri. Dar acum? Dacă i-ar aresta pa toţi cei care vorbesc ca mine, n-ar avea unde să-i ţină.

Îl lăsă pe gras în plata domnului. Se gândi tot timpul la Boldur. Îi privise chipul atât de mult că acum l-ar fi recunoscut de la distanţă. Împărţeala lumii i se păru ciudată: dacă va reuşi să-l prindă pe Boldur, va face carieră. Nearestat, s-ar putea ca Boldur să facă carieră. Când constată, o dată în plus, că fericirea unui om se bazează pe nefericirea altuia, se întrista puţin, dar nu se frământă prea mult. Cel tare trebuie să învingă. Legea junglei. De ce să supravieţuiască neputincioşii?

A doua zi la prânz se prezentă în biroul comisarului şef, Niţescu. Acesta, gripat, cu nasul roşu, îl ţinu la distanţă.

— Să nu te molipseşti, dragă.

În clipa aceea sună telefonul şi Groma pierdu din elan. Noaptea, la sosire, trenul fusese ţinut pe linie în afara oraşului, din cauza unei alarme aeriene. Grasul din compartiment se agita zgomotos:

— Vedeţi, domnule. Asta e situaţia la Iaşi. Aproape zilnic sunt bombardamente.

Groma nu se mai angajă în discuţii, părăsi compartimentul.

Berlogea îi promisese că va vorbi cu cei de la Departament, să-l avertizeze pe şeful Siguranţei din Iaşi de sosirea lui. Îşi imaginase că ăştia din provincie îl vor primi cu braţele deschise, ca pe un mântuitor, să-i scape de inspectorul financiar. Aştepta ca Niţescu să termine convorbirea, să pună receptorul în furcă. Nu-i plăcu nici faptul că Niţescu îi spusese „dragă”.

— Am venit pentru…

— Ştiu, dragă. Am fost anunţat. Nu, nu te apropia, că sunt răcit. Am să rog pe cineva să-ţi aranjeze cazarea.

— Nu e nevoie, domnule comisar-şef.

— Ai obţinut o cameră la hotel?

— Nu. M-am mutat provizoriu la domnul colonel Foloscu.

Niţescu se încruntă. Foloscu până nu de mult a fost în anturajul Mareşalului, abia recent a fost destituit, nu se ştia de ce, din postul de consilier privat şi mutat la Procuratură. Era totuşi una din

personalităţile marcante ale oraşului. Cum a ajuns acest comisăraş la el? Trebuia să afle. Îl întrebă direct:

— Ţi-e rudă?

— Nu.

Asta era bine. Cu o rudă de-a lui Foloscu ar fi trebuit să se comporte mai atent, mai cu mănuşi.

— Atunci? încercă o glumă: ai văzut o tăbliţă cu „cameră de închiriat".

Ideea îl amuză.

Groma rămase surprins: era de zece minute în biroul comisarului şef şi acesta, în loc să intre în subiect, îi punea întrebări stupide.

— Nu, domnule comisar-şef. Avem un prieten comun. Pe domnul Alexandru Ştirbey. Fostul nostru ambasador la Washington.

— Da, desigur. („Imbecilul ăsta are proptele aproape de cer". Nu voia să se las. mai prejos.) Dacă ai nevoie de ceva, trecem pe la domnul Prefect.

— Sunteţi foarte amabil. L-am vizitat azi dimineaţă. Am avut o recomandare din partea Departamentului.

Niţescu spune un „da", apoi tăcu multă vreme.

Berlogea îi transmisese foarte pe scurt că vine unul care l-a văzut cândva pe cel căutat. Crezuse că ăsta e singurul lui merit, că o să-l ţină de-o parte, o să-l folosească în treburi de rutină, pe urmă o să-l expedieze la Bucureşti. Prinderea unui ilegalist cu muncă de răspundere nu era o simplă joacă, faptul că dăduse ochii cu el nu putea fi de folos decât la o eventuală confruntare.

— Şi zici că dumneata îl cunoşti pe inspectorul financiar?

— Da, domnule comisar-şef. De meserie e tipograf, Un timp a tipărit „România Liberă"... Cu Vlase, pe care probabil îl ştiţi şi dumneavoastră. După dispariţia lui, am făcut o descindere la iaurgerie.

— Nu văd legătura.

— Maşinile de tipărit au fost instalate la subsolul unei iaurgerii. Pe Dudeşti.

— Aşa, dragă, spune totul pe îndelete.

— La iaurgerie n-am găsit nimic. Din păcate, tipografia fusese mutată cu o zi înainte.

— Dacă aţi fost pe urmele lui, de ce nu l-aţi arestat? După câte am înţeles, dumneata l-ai şi întâlnit.

Parcă ar fi fost anchetatorul de la Departament.

— Da, l-am întâlnit, dar am avut sarcina să-l urmăresc, nu să-l arestez. Ne-ar fi interesat şi colaboratorii… îmi pare bine că a apărut la Iaşi. Sper să nu ne mai scape.

Era frumos din partea bucureşteanului că a spus „să nu ne scape". Dacă ar fi îndrăznit să vorbească la singular, l-ar fi luat peste picior. Deci, inspectorul financiar nu era un om oarecare, dacă tipărise şi „România Liberă".

O arestare spectaculoasă ar fi fost binevenită în Moldova, Mai ales dacă a reuşit să scape de urmăritorii din Capitală. Niţescu se concentră:

— La Iaşi se poate să fi fost numai în trecere. Ce ştiam noi despre el e că a avut o convorbire cu un arestat politic.

— Dar cum e posibil? întrebă nedumerit Groma.

— E posibil, dragă. Dacă n-ar fi fost posibil, dacă nu i-am fi creat posibilitatea, nu îl găseam. De altfel, din ceea ce am înţeles din convorbirea cu domnul Berlogea, dumneata eşti licenţiat în drept. Ar trebui să ştii că nu există nicio lege care să interzică vorbitorul.

— E vorba ele un deţinut politic.

— Cu anchetele terminate. Ne-a interesat cu cine are legături, înţelegi?

— Desigur.

— Deci, e posibil să fi fost în trecere la Iaşi, să – fi transmis ceva lui Caraman sau el să fi primit de la Caraman instrucţiuni. Să ştii că noi am luat toate măsurile. Ne miră doar faptul că Bucureştiul a trimis un om pentru acest caz.

— Pentru că îl cunosc.

— Crezi că-l vei întâlni pe stradă?

— Îl cunosc nu numai ca înfăţişare, ci şi modul lui de lucru, temperamentul: e un impulsiv, voluntar, e imposibil să nu se manifeste. Faptul că l-am văzut, ştiu, domnule comisar-şef. nu este un merit. E doar o întâmplare.

Ascultându-l, comisarul Niţescu făcea calcule: „Că au trimis cei din Capitală un om poate însemna ori că n-au încredere în cei de aici,

ori că e vorba de o afacere grasă şi vor să culeagă caimacul". Voia să afle cât mai multe lucruri despre tipograf. Atunci când dăduse dispoziţia să i se multiplice fotografia, o făcuse mai mult din rutină decât dintr-o previziune. Îl cercetă mai atent pe Groma; îşi dădu seama că, deşi nu făcuse nicio gafă şi, vorbise logic, era un începător.

— Şi cum te-ai gândit să acţionezi?

— Mi-am întocmit un plan foarte sumar. O schiţă de plan. Boldur e tipograf. În orice caz, acesta e mediul pe care îl frecventează. Voi cerceta întâi toate tipografiile din oraş. Dar, aşa cum aţi spus şi dumneavoastră, s-ar. putea să fi venit la Iaşi numai ca să-i dispară urma.

„Asta ne crede ori naivi ori proşti. Dacă ar fi venit să se ascundă, mr s-ar fi dus să discute cu Caraman, E o prostie să rişti, să te afişezi, când vrei să te dai la fund. Probabil că a preluat sarcinile lui Caraman. Şi ăsta, căută privirile lui Groma, mi-a preluat ideea cu care voiam să-l dezarmez".

Groma ocoli privirile lui Niţescu şi îşi încreţi fruntea ca şi cum ar fi meditat.

— Ia loc, dragă, îl îmbie Niţescu. Probabil ai nevoie de tipografiile din „oraş. Apăsă pe butonul soneriei. Am un băiat care e în meserie. Îţi poate fi de folos/

Intră secretara.

— Îl cauţi pe domnul comisar Oancea.

Secretara trase uşa după ea.

— Şi eu cred că e bine să supraveghez! tipografiile, spuse ca o concluzie Niţescu.

— Asta fără îndoială. Şi „România Liberă" se tipăreşte cu litere sustrase de la Editura „Adevărul"... Dacă se pune ceva la cale, lucrurile trebuie să se petreacă la fel.

— Ai spus că ai un plan. Cum vei supraveghea tipografiile. O zi una, o zi alta?

— Sper să primesc ajutor.

— Dacă sunt zece tipografii, înseamnă că ai nevoie de zece ajutoare. Trebuie să-ţi revizuieşti planul.

— Mă gândeam şi la eventualitatea ca cineva să recunoască omul după fotografie.

— După mine, fotografiile n-au fost niciodată eficiente.

— Am spus-o ca pe o probabilitate.

— Mă rog…

Uşa se deschise din nou şi apăru un comisar tânăr, îmbrăcat în civil. Era blond, scund, cu sprâncene aproape albe.

— M-aţi căutat, domnule comisar-şef?

— Da, Oancea. Dar întâi să-ţi prezint un nou coleg de la Bucureşti, pe domnul Groma. Ar vrea să cunoască tipografiile din oraş. După câte ştiu, tu te ocupi de ele.

— Da. Întinse mâna spre Groma. Îmi pare bine. Oancea. Vi. Oancea. Adică V.I. Oancea. Ce nume-aţi dori să aflaţi?

— Poate discutăm pe îndelete… În orice caz aş vrea să aflu câte tipografii funcţionează în oraş.

— Aproape o duzină. Exact: unsprezece. „Viaţa Românească", Mitropolia, Buchholz, Stern, Varlaam. Restul tipăresc numai cărţi de vizită, invitaţii, anunţuri mortuare…

— Deci, tipografiile se împart în două tipuri distincte, constată Niţescu. În mari şi mici. Ce credeţi, domnule Groma, atacăm întâi tipografiile mici sau pe cele mari?

Groma răspunse după o scurtă pauză:

— Aş putea aduce argumente în favoarea aminaurora. Eu zic să le luăm pe toate la rând.

— Îmi place că eşti insistent ca un copoi bătrân.

— Nu ştiu dacă merit această apreciere în orice caz, vă mulţumesc. Cred totuşi că tipografiile mari ne vor duce la ţintă…

Niţescu îl întrerupse şi se întoarse spre Oancea.

— A spus bine, domnul Groma, Să discutaţi pe îndelete. Îl inviţi pe domnul Groma la tine în birou şi-i dai datele în scris, aşa cum procedăm noi de obicei.

Groma îşi dădu seama că audienţa luase sfârşit: îşi: bătu discret călcâiele. Niţescu îl eliberă cu o uşoară înclinare a capului.

— Sper să ne mai vedem… Se întoarse spre Oancea. Tu mai rămâi puţin.

Aşteptă ca Groma să iasă din birou, îl urmări cu privirile şi-l invidie pentru felul cum îşi ţinea umerii. Se întoarse spre Oancea:

— Îi pui toate datele la dispoziţie, dar stai pe lângă el. Vrea să-l

prindă pe Boldur, pe ăla pe care l-aţi fotografiat la vorbitor. Să fii pe faţă. Ar fi important să punem noi mâna pe el.

— Am înţeles, domnule comisar-şef. Voi fi cu ochii în patru.

CA DE OBICEI, ANDREI ÎL ÎNTÂLNI PE OLARU în faţa Mitropoliei. Îl văzu încă de departe cum se apropie: l-ar fi cunoscut şi de la spate. Olaru avea un mers legănat, la fiecare pas îşi muta greutatea corpului pe pasul început, aveai tot timpul senzaţia că va cădea în nas, dar îşi regăsea echilibrul şi mai făcea un pas. Andrei aflase puţine lucruri despre el: avea o nevastă bolnavă de rinichi şi un băiat pe front. Pasiuni? Una singură: timbrel?

După primele întâlniri, îl urmărise aproape o zi întreagă: voia să afle cu ce îşi petrece timpul, ce face. cu cine se întâlneşte. Era tocmai o zi de salariu. Olaru intră în clădirea Poştei centrale. Andrei se furişă după el, căută să treacă cât mai neobservat, îl urmări până la un ghişeu. Credea că expediază o scrisoare. Ar fi vrut să afle cui, în ce localitate. Chiar cu riscul să fie descoperit, se înghesui în spatele lui.

Olaru cumpără timbre. O serie întreagă cu portretul lui Mihai. Funcţionara îi zâmbi ca unei vechi cunoştinţe:

— V-am reţinut seria P.T.T. şi cele două coliţe. Şi dantelată şi nedantelată.

Când Olaru ajunse în dreptul scărilor de granit ale Mitropoliei, Andrei îi ieşi înainte şi-i ceru foc, dar contrar obiceiului, Olaru îi făcu semn să intre în biserică. Andrei, surprins, se conformă. Strada era pustie, Olaru venise fără codiţă, n-avea de ce să se teamă. Cumpără o luminare subţire de ceară, o aprinse în dreptul icoanei „Pomenirea Morţilor" şi aşteptă să se apropie şi Olaru.

Tipograful îşi compuse o faţă cucernică, îşi ţinea pleoapele întredeschise şi fruntea plecată:

— Ce s-a întâmplat?

— A fost un om de la Siguranţă în tipografie şi a stat de vorbă cu Sfinţia Sa.

Cei de la Siguranţă aveau sarcina permanentă să supravegheze tipografiile, treceau odată, de două ori pe lună să-şi facă datoria. După câte ştia el, în oraş nu se întâmplase nimic deosebit, nimic care ar fi putut atrage atenţia organelor de represiune. Cu toate astea o undă de teamă îl străfulgeră.

— De unde ştii că era de la Siguranţă?

— Ştiu. Pe ăştia îi miros de la o poştă. S-a interesat de unul Boldur.

Andrei tresări, dar continuă mişcarea capului ca şi cum s-ar fi uitat la pereţii plini cu apostoli cu feţe lunguleţe, bizantine. Deci nu era un control obişnuit. Dar de unde au aflat de numele lui? Probabil cei de la Bucureşti au trimis o circulară. Cunoştea procedeul destul de exact. La Abator s-a legitimat Boldur: era uşor ele aflat, mai ales cu o secretară informatoare.

— Şi?

— Ne-a arătat o fotografie de-a ta şi a întrebat dacă te cunoaştem.

— Şi?

— La noi nu te cunoştea nimeni. Fotografia e recentă. Eşti chic r cu hainele pe care le porţi.

De unde au procurat fotografia asta, sau mai bine spus unde au reuşit să-l fotografieze? Erau haine noi, îmbrăcate pentru prima oară când s-a dus ia Nedelcu.

— Imposibil!

— Crede-mă. Agentul ne-a îndemnat să cercetăm fotografia foarte atent. Trebuie să ai grijă. În orice caz îţi schimbi hainele. De acum încolo e mai bine să ne întâlnim în biserică. Aici e mai întuneric.

Andrei îşi muşcă buzele: mirosul de ceară, dulceag, îi gâdila nările.

— Ai dreptate. Oricum, vom rări întâlnirile. Acum nu. mai am nevoie decât de litere mari.

Olaru se întoarse mirat spre el.

— Va trebui să le procuri din altă parte. Ţi-am spus, a fost ăla şi s-a interesat dacă s-au sustras litere din tipografie. Sfinţia Sa i s-a plâns că de.

— De unde ştie?

— Cum, de unele? A verificat toate casetele. Un sertar era aproape gol.

— N-ar fi trebuit să iei dintr-un singur sertar

— Nu era nevoie să-mi spui *asta*. Atâta lucru ştiam şi eu. Nu e uşor să sustragi litere pentru tipărirea unui ziar. Cu „timpul, dacă nu se făcea verificarea, puneam la loc din diferite sertare. Acum discutăm

degeaba. Eu n-am comentat nimic, ţi-am spus faptele.

— N-am de unde să le procur din altă parte.

Intră cineva în biserică şi mişcarea aerului lungi flăcările lumânărilor. Icoana „Pomenirea Morţilor" părea roşiatică.

— Bine, spuse în cele din urmă Olaru. Ne vedem mâine la simigeria Pandrea.

ψ

Se întoarse spre altar, făcu semnul crucii şi ieşi din biserică»

Andrei aşteptă câteva minute, se uită la o femeie care se adâncise în rugăciuni, apoi cu paşi târşâiţi ieşi el.

Soarele tocmai apunea, coaorând marginile unui nor rătăcit în trandafiriu. Un vânt călduţ, de sfârşit de primăvară. cu miros dulceag de salcâm, răscoli hârtiile de pe trotuar. Pentru o clipă, Andrei avu sentimentul unei alte primăveri din copilărie, apoi privirile îi căzură pe un afiş: „Duşmanul ascultă!" îşi reveni brusc şi porni spre centrul oraşului. Informaţia primită de la Olaru îl îngrijora: dacă cei de la Siguranţă au început să-l caute, înseamnă că au mirosit ceva. Dar de unde au aflat de existenţa lui pe aceste meleaguri? Fără îndoială din registrele închisorii. Acolo a fost singurul loc unde a legitimat. Dar de unde au dedus că Boldur nu e un simplu inspector financiar? Probabil şi-au dat seama după circulara sosită de la Bucureşti. Bine că nu le-a venit în gând. să-i pună acolo întrebări. În orice caz, de azi începând trebuie să fie mai precaut. Nu se va mai duce în faţa Universităţii să vadă ieşind studentele de la cursuri şi nu va mai merge nici la cinema. Cu câteva zile în urmă văzuse o comedie vieneză cu Hans Moser, dar filmul nu mai ave* a hazul celor dinainte de război. Pe vremea uceniciei vedea câte două sau trei filme pe săptămână: îiştia pe actori după nume, pe unii actori îi prefera. Acum perioada uceniciei i se părea atât de departe, de parcă ar fi fost într-o altă viaţă. Nici de colegii de şcoală nu-şi mai aducea aminte decât foarte vag. Tomescu fusese tot timpul premiant, iar Gârbea. prostul clasei. Gârbea venea cu sarmale, cu tocăniţă la şcoală. Desfăşura cratiţele. de parcă ar fi fost în restaurant. După pauza mare totdeauna mirosea a usturoi în clasă. Ce o fi făcând Gârbea?

Ajunsese pe Aprodul Purice când îi trecu prin minte că nu era decât la câţiva metri de locuinţa Iconicăi. Ar fi putut trece pe acolo, ea oricum nu era acasă, dar eventual avea să se întâlnească cu Flori.

N-avea însă niciun rost; ce să-i fi spus: că o caută pe ea sau pe Iconica? Flori îi spusese clar că n-ar mai dori să-l întâlnească. Se zice că femeile spun totdeauna contrariul a ceea ce doresc, numai că Flori era greu de categorisit, de asemănat cu toate femeile: probabil se născuse fără logică şi se conducea după instinct, după dispoziţia de moment. Cert, n-ar fi vrut ca ea să-l vadă la uşa de la subsol.

Îşi continuă drumul spre casă şi se gândi că ar trebui să vorbească cu Zaharia. Să se intereseze şi el de hârtie. Cel puţin pentru primele 50 de numere. Plana funcţiona cu pedala; e drept, uneori trebuia ajutată şi cu mâna – dar funcţiona.

În faţa porţii lui Lăcustă, se întrebă cum ar putea să-i trimită un exemplar din „Flacăra Roşie" şi lui Moş Vlase.

SFINŢIA SA, PROTOPOPUL IULIAN, directorul tipografiei Editurii Mitropoliei, conducea de peste douăzeci de ani instituţia; era un administrator conştiincios, bine pregătit profesional. În primii ani, orice pagină tipărită îl emoţiona profund; îşi aducea aminte de textele biblice şi în special de unul care îi suna tot timpul în urechi: *La început a fost cuvântul*. Pentru el, tot CUVÂNTUL a fost acela care a despărţit lumina de întuneric şi tot CUVÂNTUL a creat omul. Era conştient de faptul că, dacă ar fi rămas preot de ţară, ar fi avut alte concepţii: l-ar fi impresionat naşterea şi moartea, ciclul normal al naturii. Tiparniţa, desigur, era doar un instrument de perpetuare a cuvântului, fără de care ar fi fost imposibilă cunoaşterea. Uneori, când se încumeta să pătrundă adânc în credinţă, „cuvântul" se confunda cu însuşi dumnezeu. Spre norocul lui însă, era atât de preocupat cu treburile tipografiei, încât nu avea ocazia să-şi împărtăşească ideile, să se preocupe de probleme teologice. Era convins că dacă ar fi trăit în Evul Mediu, ar fi sihăstrit undeva pe Athos sau chiar în Bizanţ, şi ar fi avut timp să cugete, să aprofundeze problemele Sfintei treimi şi ar fi demonstrat că totul era unul şi acest unul, CUVÂNTUL, era totul.

În cei douăzeci de ani de slujbă la Mitropolie, cu toate problemele lui metafizice, nu se îndepărtă prea mult de grijile lui cotidiene: umbla cu pile să i se mărească salariul, să poată aduna dota fiică-sii în vederea căsătoriei cu un locotenent de familie bună. Pentru asta depunea un zel cu totul ieşit din comun: el deschidea şi închidea tipografia în fiecare zi. În sinea lui îi mulţumea lui Dumnezeu că i-a dat putere ca în acest timp să nu lipsească nici măcar o singură zi. Ţinea

cheile tipografiela gât şi ştia că păcătuieşte de păcatul îngâmfării când spunea că deţine cheile CUVÂNTULUI Pe fiecare muncitor îl ştia pe nume, îi cunoştea situaţia familiară şi era convins că le cunoaşte şi gândurile. Pe toţi îi considera copiii lui, în afară de cei doi pe care îi găsise în tipografie când preluase întreprinderea: Suciu şi Olaru. Suciu era evlavios, avea câţiva preoţi în familie, de ei fusese sfătuit să se angajeze la tipografia Mitropoliei. Olaru era singurul laic. dar fără îndoială cel mai bun meseriaş dintre toţi, Cu aceleaşi litere, cu aceleaşi maşini, pe aceeaşi hârtie, Olaru tipărea altfel decât ceilalţi tipografi. La el, cerneala, oricât de proaspătă, nu se întindea, literele erau bine conturate, paginile *albe*, imaculate. Avea un singur cusur: nu participa la slujbe, ocolea biserica şi uneori, chiar îl auzea drăcuind.

De când îi. murise nevasta, protopopul devenise totuşi mai cucernic. Acasă. Acolo încerca să pară un alt om, şi asta numai pentru Maria. La tipografie îşi înzecise zelul: pentru cea mai mică greşeală, chiar de corectură, făcea procese de intenţie, îşi ieşea din fire. Îi era greu să se stăpânească. Acasă, era obligat s-o facă. Când îi vorbea Mariei despre fericire, Maria căsca, se lăsa indecentă pe spătarul scaunului.

— Mai spune o dată, tată… E vorba de fericirea imaginată de unul din părinţii bisericii, nu-i aşa? O ştiu pe de rost. Fericirea mea trebuie să fie concretă, pipăibilă. Tu spui că trebuie să-mi umplu golul din suflet. Cum poate să fie gol ceea ce nu există?

— Maria, cugetă înainte de a vorbi.

— Prefer să gândesc decât să cuget. Pentru tine a cugeta înseamnă a gândi cu capul altora. Eu n-am nevoie de hrană sufleteascăeu vreau carne de porc.

— Cum poţi vorbi aşa, copila mea? Eşti fată de protopop!

— De ce trebuie să gândească altfel o fată de protopop decât fata unui brutar, avocat sau militar? Dacă aş asculta toate sfaturile tale, m-aş face călugăriţă, Doamne fereşte!

— Vezi, în momentele grele tot la domnul te gândeşti.

— Într-adevăr, când mă gândesc la călugăriţe, am un moment greu. Decât mireasa lui Iisus, prefer să fiu amanta unui muritor de rând.

— Copila mea, copila mea…

Îşi dădea seama că problemele de la tipografie erau înzecit mai

uşoare, cu toate controalele Siguranţei, decât problemele de acasă. Ar fi vrut să-şi vadă odrasla măritată, să se chinuiască soţul cu ea.

— Vlad a mai scris ceva?

— O Scrisoare pe nouă pagini. Parcă i-ai fi dictat-o tu. Vorbeşte de suflet, de sentimente, de dor, de nu mai ştiu ce şi, acolo pe front, mânuieşte mitraliera fără să clipească. Când l-am cunoscut mi-a plăcut celălalt Vlad, cel care îmi povestise despre acte bărbăteşti, despre grenade, despre explozii, nu cel din scrisoare. Se văicăreşte ca o femeie.

— Mi-ai spus că Γ iubeşti.

— Ţi-am spus. Pe cine iubesc eu, e un alt Vlad. Cel pe care l-am cunoscut în prima seară când l-ai adus aici. Îţi mai aminteşti? Te-ai dus să aduci ceva de băut sau aşa ceva. După ce a plecat, m-ai întrebat de ce mi-am schimbat rochia. Pentru că mi-a rupt-o. M-a înghesuit lângă masă, chiar lângă asta unde stă acum biblia. Am încercat să mă împotrivesc şi mi-a dat o palmă. Atunci m-am îndrăgostit de el. Apoi…

— Doar nu vrei să spui?…

— Nu te teme, tată, mă mărit cu el, nu te fac de ruşine.

— Doamne dumnezeule, cu ce am păcătuit?

— Nu te jelui, tată. Eşti faţă bisericească şi eu te iubesc, şi ai şi merite; în casă nu miroase a tămâie şi a luminări de ceară. La anul aş vrea să mă mut la Bucureşti.

— Nu-ţi place aici?

— Nu aici, tată. La Conservator nu-mi place! De la doamna Pleoapeanu nu mai am ce învăţa, Toţi profesorii sunt bătrâni şi ramoliţi. Mă întreb, dacă n-aş fi fiica ta, aş avea tot voce de aur? Vocea lui Flori e mai limpede, Are ceva asemănător cu susurul unui izvor, A mea e ca apa de cişmea.

— Nemulţumirea de tine însăţi, fiica mea, este dovada talentului tău.

— Bine că îmi dai curaj. Mă duc. În noaptea asta dorm la Flori, Dar nu telefona decât până la 11. La ora aceea doamna Foloscu se culcă.

OLARU TOCMAI CULEGEA UN TEXT pentru un ferpap, prin care se anunţa drept credincioşilor moartea prematură a multiubitului maior Dem. Panaitescu, căzut la datorie, undeva în câmpia rusească,

când îşi aminti de literele de titluri.

Din biroul cu pereţii de sticlă. Sfinţia Sa nu putea vedea că – Olaru deschisese sertarele cu literele mari. De altfel, Olaru îşi alesese un loc strategic, nu putea fi văzut nici de ceilalţi muncitori. Îşi umpluse buzunarele cu litere de plumb; durase aproape o oră să selecteze fiecare literă, după numărul folosirii probabile. Pentru acest lucru nu era nevoie de o pregătire specială µ orice tipograf cu experienţă cunoştea pe de rost frecvenţa vocalelor, a consoanelor. Olaru trăsese tocmai prima perie, când apăru din nou agentul. De astă dată era îmbrăcat în civil, dar uşor de recunoscut după felul cum păşea, obişnuit cu uniforma»

Sfinţia Sa Iulian îl primi ostil:

— V-am mai spus, domnule, chiar dacă lipsesc câteva litere din tipografia noastră, aici degeaba căutaţi comunişti. Oamenii mei sunt credincioşi.

Groma îi zâmbi:

— Credinţa e una, Sfinţia Ta.

Iulian era bucuros că sfera discuţiei nu se lărgise prea; mult. nu intra în domeniul laic. Răspunse repede, convins că pledează pentru biserică:

— Fără îndoială una şi singura: Ortodoxia.

Groma continuă să zâmbească:

— Eu nu mă gândeam la credinţa asta, a dumneavoastră. Sunt oameni care cred şi în lucruri mai pământeşti. De exemplu în raiul care s-ar putea organiza aici.

J – La Iaşi?

— Nu neapărat la Iaşi, ci în general, pe pământ. E vorba de „raiul" făgăduit de Marx şi de comunişti.

— E imposibil, domnule.

— Ca să dovedim acest imposibil, permiteţi-mi ca la ieşirea din schimb să fac muncitorilor o percheziţie corporală, aşa cum am făcut-o şi la „Viaţa Românească". Am şi o autorizaţie în privinţa asta.

Sfinţia Sa Iulian nu cedă. Ar fi fost o impietate, să fie căutaţi comunişti la tipografia Mitropoliei.

— Trebuie să anunţ, sau mai bine zis, să cer încuviinţarea Prea Sfinţiei Sale, Mitropolitului.

Groma îi întinse o hârtie cu mai multe ştampile.

— Încuviinţarea, sau cum îi spunem noi, autorizaţia a fost contrasemnată chiar de dumnealui.

Sfinţia Sa Iulian îşi puse ochelarii şi parcurse autorizaţia. Recunoscu semnătura Mitropolitului.

— În acest caz n-am încotro. Vreţi să chem muncitorii aici?

— Nu, Sfinţia Ta. Acum n-aş găsi asupra lor nimic. Chiar dacă ar fi avut intenţia să sustragă litere, acum s-ar astâmpăra pentru un timp. Trebuie să mă vadă plecând. Aş vrea chiar să mă conduceţi până la uşă. Sper că nimeni dintre ei nu-şi imaginează că înainte de sfârşitul schimbului voi fi din nou aici. Îmi faceţi un mare serviciu. Şi mie şi ţării.

Protopopul îl conduse până la uşă, apoi reveni în birou. Dar nu se gândi nici la percheziţia care urma să aibă loc, nici că unul dintre tipografi ar putea. fi arestat. Era îngrijorat de Maria. Cu cine o fi semănând din familie? El copilărise la Hotin, îşi terminase studiile la Chişinău, acolo o cunoscuse pe nevastă-sa. Era fiica unui moşier, cu educaţie aleasă, cucernică, cu frica lui dumnezeu. Cum de s-a îndepărtat Maria de ei ca fire, ca gândire? Când fusese elevă, diriginta o lăuda; îi găsea un singur cusur: era prea timidă. Şi Vlad, logodnicul, era o surpriză pentru el: să-i dezvirgineze fiica în salon, acolo unde numai cu câteva minute în urmă comentaseră împreună textele lui Ieremia.: „Era convins că vina era a războiului: nu mai era posibil să deosebeşti omul cel bun de cel rău. Numai să nu-şi lase săracul oasele undeva pe front, să nu se răzgândească. Hotărî chiar să-i scrie, să rămână el însuşi, dur, aşa cum şi-l dorea Maria.

CÂND OLARU PĂRĂSI ATELIERUL, chiar din uşă descoperi că ceilalţi tipografi erau rezemaţi cu braţele de perete şi câte un poliţist le pipăia buzunarele. Cu un gest reflex vru să se întoarcă în tipografie, dar agentul cel tânăr, care fusese în cabina de sticlă a Sfinţiei Sale, îi zâmbi.

— O clipă, domnule. Vă rog să vă întoarceţi cu faţa spre perete şi să vă rezemaţi cu mâinile de el.

Olaru fu atât de surprins, încât rămase cu sticla de lapte în mână. Se întoarse spre perete. Îl percheziţiona chiar Groma. Când termină, îl întoarse cu faţa spre sine, îi scoase şapca, îi pipăi căptuşeala.

— Sunteţi liber, domnule.

Emoţionat, Olaru îşi ridică servieta, controlată între timp şi porni spre ieşire.

În stradă, rămase descumpănit: un cetăţean înalt, cu o umbrelă pe care o folosea în loc de baston, stătea rezemat de zidul tipografiei. Era convins că va fi urmărit. Porni spre Mitropolie, intră în biserică şi când, peste câteva minute, ieşi, nu mai văzu omul cu umbrela, dar îl bănui prin apropiere. Făcu cale întoarsă, traversă de câteva ori strada, dar omul nu mai apăru. Trecu şi prin piaţă, să fie mai greu de urmărit, apoi porni spre locul de întâlnire.

Pe Andrei îl găsi la simigeria Pandrea. Stătea în picioare lângă o masă înaltă, lipită de perete şi părea agitat.

— Ai întârziat. Am consumat patru pateuri.

— Şi te temi că te îngraşi? îi râse în faţă Olaru. A fost o razie în tipografie. Ne-au percheziţionat pe toţi.

— Denunţ?

— Nu ştiu. Dar cred că tipografia noastră va rămâne un timp supravegheată.

— Înseamnă că rămânem fără litere.

Olaru zâmbi din nou.

13 – Dincolo de ziduri

— N-am spus asta, Arătă spre şapca de pe masă. E a ta?

— Da.

Olaru scoase din servietă sticla de lapte şi o răsuci cu gura spre şapca lui Andrei.

Andrei vru s-o ia, dar gestul rămase neterminat: din sticlă se revărsară o mulţime de litere de plumb.

— Sticla e vopsită pe dinăuntru cu alb, dădu lămuriri Olaru. Şi litere mari nu puteam aduce în cutii de chibrituri.

GHEORGHE GROMA ERA DE ZECE ZILE LA IAŞI şi nu descoperise încă nicio urmă. Era convins că Boldur aflase de sosirea lui şi, imediat, se retrăsese, aşteptând ca raziile de la tipografii să se sfârşească, să se liniştească spiritele. Această variantă, că n-a părăsit oraşul, era cea mai favorabilă totuşi, altminteri, rămânerea lui la Iaşi nu mai era justificată.

Venise foarte optimist la Iaşi: nu-şi pusese termene, dar dacă la plecare l-ar fi întrebat cineva „îţi ajung zece zile", ar fi răspuns „da". Deşi nu-şi imaginase arestarea lui Boldur concret, cum şi în ce fel, era convins că va da de el. În cele zece zile muncise din greu, fără

întrerupere. Uneori urmărea câte un tipograf fără motiv, numai pentru faptul că îi era antipatic şi pierdea ore întregi, aşteptându-l să iasă din casă, să vadă cu cine se întâlneşte. Verifica toate dosarele suspecţilor din Iaşi, care într-un fel avuseseră vreo legătură cu tipografiile. Într-o noapte, descoperi în filele unui dosar pe unul Cimpoieru. Fusese arestat pentru distribuire de manifeste. Profesia: tipograf. Citi tot dosarul. Fusese întocmit în? 42. Condamnarea – un an. Nu s-a putut dovedi că Cimpoieru ar fi participat la tipărirea manifestelor. Dacă avusese o condamnare de un an, acum trebuia să fie liber. Abia aşteptă să se facă dimineaţă, Cimpoieru lucrase la tipografia Buchholz. Patronul nu mai ştia nimic despre el. Se încumetă să-l caute acasă. N-o găsi decât pe nevastă-sa. Ea, obişnuită cu vizite de acest fel, îi ceru să se legitimeze.

— Bănuiam după faţă că sunteţi de la Siguranţă, A.restaţi-l, domnule. Şi pentru ei ar fi mai bine să fie la închisoarea Centrală decât unde e.

— Dar unde g, doamnă?

— Pe front. L-au concentrat încă înainte de eliberarea din închisoare. Nu l-am văzut decât îmbrăcat militar.

Groma era convins că are ghinion: în cele zece zile nu-i reuşise nimic şi cei de la Departament aşteptau veşti. Lui Berlogea îi promisese că-l va suna săptămânal. Avusese noroc alaltăieri că nu-l găsise ia birou. O rugă pe Mona să-i spună că e pe drumul cel bun, dar treaba era migăloasă, cerea răbdare. Ea, practică, îl întrebă direct:

— Ai găsit ceva? O urmă, un indiciu?

— Încă nu, dar am perspective.

— *Ce* fel de perspective, Gigi? De principiu sau palpabile?

— La întrebarea asta am să-ţi răspund data viitoare.

— Sper să ne transmiţi veşti bune şi concrete. Cum te simţi la Foleşti?

— Bine. Aş vrea să-i transmiţi lui taică-tu mii de mulţumiri.

— Mă copleşesc aceste cuvinte, Gigi… După cum vorbeşti, pare că te-am influenţat în bine. Te-am cizelat.

— De ce eşti rea?

— Nu sunt rea. Constat. Poate te întorci acasă schimbat. Te sărut.

Rămase uluit de cum terminase Mona discuţia. Ajunse la concluzia că nici acum n-o cunoştea îndeajuns „Orj eu gândesc şi judec simplist, ori ea are un talmeş-balmeş în cap".

Familia Foloscu îl primise atent: doamna Eugenia îi pusese la dispoziţie o cameră mobilată la etajul II, mansardată, Pe vremuri, încăperea fusese camera lui Flori, cu tapet colorat, umplută până lajrefuz cu bibelouri, cu păpuşi de toate mărimile. Colonelul, poate şi pentru că nu mai făcea parte din anturajul Mareşalului, era sobru, retras, dar politicos. Cu doamna se înţelegea cel mai bine: era durdulie, dar nu grasălăbărţată, cu faţa puţin căzută, dar nu urâţită de timp. Uneori, dimineaţa „dacă nu uita să-şi pună felii de cartofi pe faţă, avea trăsăturile mai întinse şi faţa acceptabilă. Volubilă, vorbea cu fraze lungi, fără punctuaţie şi uita permanent predicatul. Deşi se străduia să fie maternă, datorită obişnuinţei, era cochetă, mereu aranjată şi îmbrăcată cu gust. Doar colonelul nu era mulţumit de ea: îi făcea observaţii în public, pentru că-şi stingea ţigara în farfurie şi se răspândea în jurul ei miros, de grăsime arsă, îşi lăsa periile de păr pe masă, avea batistele pătate cu ruj.

Când erau numai în doi, doamna Eugenia povestea despre laşul de altă dată, despre seratele din sala mare a Primăriei, despre oameni simpatici, veseli, nu morocănoşi şi răi ca cei de azi.

— De Ailenei trebuie să fi auzit, nu se poate să nu fi auzit de el, că era cunoscut în toată Moldova şi chiar dincolo de Şiret ca om de haz: avea o nevastă bolnăvicioasă, dar nu umbla din cauza asta cu capul în pământ, ne prăpădeam de râs când lua pe câte cineva la dans. Cred că s-a prins laptele.

Revenea din bucătărie şi continua povestirea.

— Vorbeam de Ghencea…

— Nu, doamnă, de unul, Ailenei.

— Ala era neinteresant, nici nu se compară cu Ghencea. Ghencea era domn, domn în sensul vechi al cuvântului, el tocmea muzica şi la baluri şi la înmormântări, şi când cheful era în toi, cânta şi ei din clarinet. A murit de o boală de ficat, dar oameni că el nu se vor mai naşte. Când cânta din clarinet, era o bomboană.

Doamna Eugenia îl îndrăgise pentru că o asculta cu atenţie.

Pe Flori o vedea rar, la câte o masă, la cafea, sau din fereastra mansardei, plecând şi sosind de la Conservator. Deşi o rugase să-i

spună tu, ea continua să-i vorbească la persoana a treia. O cataloga frumoasă şi rece, la fel ca pe Lu. La conversaţiile de complezenţă nu lua parte decât dacă era de faţă şi prietena ei, Maria, o colegă de an. Dar şi atunci vorbeau mai mult între ele, îşi şuşoteau cuvinte neînţelese de ceilalţi şi se prăpădeau de râs. Maria, botoasă, mai împlinită, cu picioare mai lungi şi mers mai graţios, i se păru mai temperamentoasă decât Flori. Uneori o surprindea aruncând priviri provocatoare până şi colonelului.

Într-o seară, după ce au agăţat perdelele de camuflaj, la ceai, Flori îl întrebă cu ce se ocupă. Se vedea pe ea că n-o interesa răspunsul, dar nu voia să pară prost crescută, distantă.

— E comisar, răspunse colonelul în locul lui Groma.

Flori îşi ridică privirile. Probabil, numai meseria asta nu-i trecuse prin minte.

— Adică un fel de poliţist. Ridică plictisită din umeri şi duse ceaşca la buze. Nu-mi plac poliţiştii.

— Flori! ridică maică-sa vocea.

Flori răspunse, după ce sorpoti din ceai:

— Nu vorbeam în special de domnul Groma, ci de profesia de poliţist.

Doamnei Eugenia îi plăceau serile liniştite, cu aduceri aminte despre oraşul de altă dată, fără iritări.

— Cum îţi permiţi să jigneşti un prieten, un oaspete?

— Cu ce l-am jignit? întrebă Flori naivă. Vă simţiţi jignit, domnule Groma?

— Nu, domnişoară.

— Vezi, mamă, nu l-am jignit. Dacă îi spun coaforului că e coafor, nu se simte jignit. Şi domnul Groma, dacă doreşte, poate să-mi spună ce sunt: studentă. Nu e nimic în asta.

Groma zâmbi îngăduitor:

— De multe ori, domnişoară, nu-ţi alegi meseria aşa cum nu-ţi alegi nici părinţii. Dumneata ai ales Conservatorul pentru că ai voce. Eu am aptitudini de poliţist.

Flori se angajă în discuţie:

— Probabil aveţi aptitudini foarte mari, dacă cei» din Capitală v-au trimis să-i ajutaţi pe ăştia de aici. Bănuiesc ca dirijaţi circulaţia,

camioanele nemţeşti care se retrag.

Flori îşi permisese prea mult. Interveni şi colonelul:

— Domnul Groma nu e la circulaţie. E la o secţie politică.

Flori nu se lăsă intimidată:

— Am înţeles. Îi arestează pe evrei.

— Pe comunişti! precizează Groma.

Un timp se făcu tăcere, nu se auzea decât clincănittil unei linguriţe.

— Atât de mult aud vorbindu-se în ultimul timp ele comunişti, dar încă" n-am văzut niciunul.

Fraza îl amuză pe colonel. Flori era leit el; ironică, rea.

— Dacă vrei, domnul Grgma poate să-ţi arate unul. Cel pentru care a venit de la Bucureşti, îi poartă fotografia în buzunarul de la piept.

Şi doamna Eugenia deveni curioasă:

— E adevărat?

Croma scoase fotografia lui Andrei şi o întinse doamnei Eugenia. Ea, neavând ochelari, ţinu fotografia la distanţă:

— E ca toţi oamenii, spuse ea senină, ca şi cum s-ar fi aşteptat să descopere în fotograf le un monstru.

Flori aruncă şi ea o privire spre poză, tresări, apoi smulse fotografia din mâna maică-st. O cercetă lung, fără expresie.

— Aşa arată un comunist? vru să mai spună ceva, dar se răzgândi. Să nu se trădeze că-l cunoaşte pe Andrei, aruncă fotografia pe masă. Arată bine.

— Dacă l-aţi cunoaşte mai îndeaproape, n-aţi vorbi aşa. E un tip îngrozitor, Mi-e şi teamă să-mi imaginez scena, el singur cu o fată.

— Dumneavoastră îl cunoaşteţi personal? întrebă Flori, copilăroasă.

— De aceea sunt aici. O dată ne-am confruntat. Mi-a cerut foc şi m-a lovit sub centură. Pe urmă a dat bir cu fugiţii… Prins, nu scapă sub 25 de ani, dar cred mai degrabă că-l împuşcă.

— Şi dumneata îl hăituieşti prin toată ţara, să-l duci în aţa plutonului de execuţie?

— Îmi fac datoria, domnişoară.

— Puteţi să-mi daţi fotografia asta mie?

— Ce să faceţi cu ea? întrebă Groma mirat.

…

— O ţin pe noptieră, să-l memorez. Şi da că-l întâlnesc pe stradă, vi-l arăt. Sau poza e un document secret?

— Nu, domnişoară. Am făcut sute de copii şi le-am împărţit tuturor proprietarilor de restaurante, impiegaţilor de la gară. chelnerilor.

Flori rămase îngândurată:

— Aveţi totuşi meserie frumoasă. Titulatura nu-i aleasă bine. Comisar nu spune nimic. Ar trebui să vă numiţi: vânători de oameni. Ar fi mai poetic.

ANDREI COBORÎ ÎN PIVNIŢA după miezul nopţii, când se convinse ca cei din casă se culcaseră de mult. Spre mirarea lui, îl întâmpină Lăcustă. Lustruia maşina cu o cârpă înflorată.

— Credeam ca s-a întâmplat ceva şi nu mai lucrezi în seara asta.

— N-avea ce să se întâmple, îi răspunse Andrei: Am şi articolele la zi. Arătă cu capul spre maşină. Merge?

— Ca expresul. Am vorbit cu cei din celula noastră de la Nicolina.

— Sper că nu despre tipografie!

— Nu. Le-am cerut un geamantan de voiaj.

Andrei îl privi chiorâş: „Ăsta a înnebunit!" Deşi avea încredere oarbă în Lăcustă, prezenţa lui îi producea permanent o stare de nelinişte. Reacţiile lui erau imprevizibile ca săgetările frânte ale rândunicilor. Cu câteva zile în urmă, discutând despre poliţie, Lăcustă spusese „şapte", „Ce e cu şapte?" „Mâine la şapte trebuie să fiu la lucru", „în fiecare zi trebuie să fii la şapte la lucru". „Dar mâine n-am voie să întârzii. Mâine e marţi şi marţi de obicei vin şi poliţiştii la intrare în uzină, Mi-am adus aminte când vorbeam despre poliţişti".

— Despre ce geamantan de voiaj e vorba, nea Ioane?

Lăcustă se repezi într-un colţ mai întunecat al pivâfiţei şi reveni cu un geamantan uzat din carton presat.

— Uite, ăsta e. E un cadou din pai tea lor.

— Şi ce să fac cu el?

— Nu ştiu. Dar din respect pentru ei ai putea să-l deschizi.

Andrei se apropie, îl puse pe masă şi-l deschise. În amândouă

părţile geamantanul era blocat cu o placă de lemn lustruită.

— E un cadou ciudat. Ce-i asta?

Se apropie şi Lăcustă, trase plăcile de lemn ca pe nişte capace de penar. În spatele lor, fixate în geamantan, apărură două casete cu căsuţe pentru litere.

— Şi de ce era nevoie de aceste capace?

— Să poţi transporta întreaga tipografie fără ca literele să se verse.

— Tu nu eşti prost, măi Lăcustă!

Măgulit, Lăcustă se îmbujoră la faţă:

— Dacă ai fi convins de ceea ce spui, m-ai asculta. Eu, în fiecare din căsuţele astea aş pune dinamită. Una pentru Primărie, una pentru Prefectură, una pentru Cercul Teritorial şi restul pentru Piaţa Unirii. Să vadă burghezia că suntem înarmaţi!

Andrei îl privi înduioşat: arcada lui Lăcustă părea dată cu vopsea roşie.

— Cred că de oameni ca tine va fi nevoie în curând.

PENTRU PRIMA OARĂ de la detaşarea la Iaşi, Gheorghe Groma intră în biroul comisarului şef fără să bată la uşă. Acesta, indignat, ridică privirile spre el, dar Groma nu-i dădu răgaz să-l apostrofeze. Îi întinse un fluturaş tipărit în două culori.

Niţescu se uită la el dispreţuitor:

— Bravo! Ai găsit un fluturaş tipărit de comunişti! Merita să vii pentru asta de la Bucureşti. Îl duci la arhivă, faci o notă în care menţionezi de unde provine, cine l-a descoperit, în ce loc. După aceea confruntţi dacă este identic cu un alt fluturaş din arhivă. Dacă nu, îl predai la laborator, să stabilească tehnicienii provenienţa hârtiei, a cernelii tipografice, să indice caracterul literelor şi aşa mai departe. Se lăsă plictisit pe spătarul scaunului. Eu am crezut, domnule Groma, că te ocupi de funcţionarul pe care dumneata îl ştii de tipograf.

Era prea de curând venit şi prea mic în grad să-i răspundă după cum ar fi vrut. „Boşorogul", plin de el, făcea pe grozavul. Toată lumea ştia despre legăturile lui cu o cântăreaţă de la Operă, despre slugărnicia cu care îl servea pe prefect. Dacă rămânerea lui la Iaşi n-ar fi depins de Niţescu, l-ar fi luat de ceafă şi l-ar fi silit să se aplece asupra fluturaşului. „Citeşte asta, tăticule, şi-ţi vei da seama că e un

certificat de incapacitate. Abia te târâi cu maşina, ai genunchii şi încheieturile ruginite şi-ţi arde de muieri în loc să te ocupi de siguranţa şi liniştea oraşului”.

Cu voce tare nu spuse decât „Aş vrea…”, dar Niţescu nu-l lăsă să continue.

— Dumneata să nu vrei nimic. Dumneata să faci ceea ce vrem noi. Adică să-ţi îndeplineşti sarcina pe care o ai. De rest ne ocupăm noi. Sau ne crezi incapabili?

— Nu, domnule comisar-şef.

— Mă tem că spui una şi gândeşti altceva. Altminteri n-ai îndrăzni să dai buzna în birou ca turcii. Pe vremea când mi-am început cariera, în aceste birouri nu se trânteau şi nu se deschideau uşi fără să te anunţi. Poate n-ai observat: am o secretară. Dacă aveam o convorbire telefonică la care nu trebuia să asişti? O întrevedere cu cineva? A te anunţa nu e numai o obligaţie de serviciu, ci ţine de bunele maniere…

Spre mirarea lui Niţescu, Groma nu-şi lăsă privirile în jos. Însemna că nu-i vorbise destul de dur.

— În afară de asta, dacă doreşti, pot să-ţi pun la dispoziţie regulamentul de ordine interioară, instrucţiunile de serviciu. Bănuiesc că seamănă cu cel de la Bucureşti, dar mă tem că nu l-ai studiat nici pe acela. Ridică mâna în semn să fie lăsat să continue: Ai aflat ceva despre omul pe care îl cauţi? Te rog să-mi prezinţi un raport despre activitatea dumitale de când ai sosit. Un raport detailat.

— Vă rog, domnule comisar-şef, să citiţi acest fluturaş. Sunt convins că după lectură veţi înţelege de ce nu m-am anunţat.

Cu mişcări voit plictisite, Niţescu îşi puse ochelarii şi luă fluturaşul din mâna lui Groma. Citi textul tipărit cu voce tare, intenţionat monotonă, să dea de înţeles că a fost deranjat totuşi cu fleacuri:

— „Muncitori, ţărani, intelectuali, soldaţi! în curând va apărea ziarul vostru, «Flacăra Roşie»…” Niţescu căută privirile cu Groma pe deasupra ochelarilor, apoi reluă lectura. „… Organ al Comitetului judeţean Iaşi al Partidului Comunist din România. Citeşte şi dă-l mai departe”.

Comisarul şef îşi scoase ochelarii şi puse fluturaşul pe masă.

„E bine că imbecilul nu s-a supărat şi n-a părăsit biroul cu

fluturaşul…” Ar fi fost neplăcut să-l sune prefectul şi să-i ceară socoteală, iar el să nu fi fost informat. Nu mai era vorba de arestarea unui tipograf urmărit de cei din Bucureşti, – ei de unul care îşi desfăşoară activitatea *în* perimetrul de care răspundea. Să fie chiar. adevărat că intenţionează să tipărească un ziar la Iaşi? Ar fi teribil Tot Departamentul şi ministerul de resort s-ar muta aici. Îl cuprinse o: nelktişte crescândă:

— Ce-i asta?

— Nu ceea ce aţi crezut dumneavoastră. E o informare, o înştiinţare: în curmă va apărea – un ziar comunist.

Deci şi ăsta, specializat M tipărituri, crede că nu e vorba doar de o ameninţare, de o încercare de a provoca derută. Despre nişte manifeste răspândite id-colo nimeni nu crede că ar putea avea urmări. Chiar cei mai intransigenţi închid ochii dteodată. Un ziar însă înseamnă o activitate organizată, eu ramificaţii serioase. Şi toate astea sub patronajul tei. Ce argumente ar putea aduce în apărarea instituţiei? Chiar nimic să nu fi răsuflat? Cu toată gravitatea faptelor» Gromai se păru impertinent. În primul rând ăstuia trebuia să-i rupă coarnele.

— Şi dumneata îmi arăţi fiţuica asta de parcă m-ai fi anunţat de apariţi a unui ziar al Armatei a II-a!

Oare bucureşteanul ăsta îşi dă. seama cât de gravă e situaţia? De aceea îşi permite să-l viziteze neanunţat? E posibil să deţină mai multe informaţii. Oricum s-a preocupat numai de pix Memele tipografice. Ar fi trebuit să-l oblige să facă raporturi zilnice.

— Mă întreb numai: de ce editează comuniştii ziarul tocmai aici, la Iaşi?

— Pentru că *suntem* cel mai aproape, de front, domnule comisar-şef. Aici trebuie slăbită rezistenţa. Eu cred că planul lor e mult mai vast decât ne imaginăm noi. Totul e calculat, totul e prevăzut. Nu întâmplător a venit omul meu aici. Aţi făcut o mare greşeală că nu l-aţi arestat la vorbitor!

— Imbecilule! izbucni Niţescu. Va să zică noi suntem vinovaţi că nu l-am arestat. Voi, la Bucureşti, l-aţi urmărit luni de zile, dumneata l-ai cunoscut şi personal, de ce nu l-aţi arestat?!

Ăsta e în stare să arunce toată vina pe noi. Adevărul e că Pătraşcu ar fi trebuit să-l aresteze, nu să-i facă nişte poze. E bine că

prefecţii] nu ştie nimic despre vorbitor Era convins că Groma mw-l inşt Mi & şase, altfel prefectul n-ar fi răbdat să nu-i facă o imputare… Soluţia imediată era să nu se certe cu bucureşteanul… ci să-l ia aliat, dar fără să-şi ştirbească autoritatea. Făcu o pauză, să *pava* frământetai;

Gkgsr & se aşteptase la q izbupiire. a comisarului şef, dar mu prevăzuse că această ieşire se va întoarce împotriva lui.

— Vă rog să mă iertaţi, domnule comisar-şef, n-a fost în teif KLA mea să imput ceva celor de la Iaşi. Ziceam doar…

— Dumneata să zici ce ştii despre Mrtia asta!

— Puse degetul arătător pe Sutaraş.

— Sunt convins că e opera lui Andrei Boldur. Scoase din bm-unar câteva cartonaşe cu tipurile le Stere ale tipograf iilor din oraş, apoi alese unul şi-l aşează lângă, flutur aş. După cum vedeţi, literele eu care tipărit fluturaşul sunt identice cu cele din tipografia Mitropoliei. Eu l-aş aresta pe prelatul care răspunde de tipografie. El a fost singurul pe care nu l-am percheziţionai

Kifcescu verifică asemănarea literelor.

— Da, domnule. Şi mie mi se par identice.

— Au confirmat-o şi specialiştii. Protopopul ăsta nu era obligat să anunţe autorităţile că-i lipsesc litere?

— Există o circulară în acest sens „dar depinde de cantitatea literelor.

— E vorba de o cantitate cu care să se tipărească un ziar. De ce nu s-a conformat Sfinţia Sa circularei? Ar trebui întrebat.

— Acest „întrebat", cum îl pronunţi dumneata, sună a anchetă.

— Bineînţeles.

— Nu e chiar aşa de simplu. Vrei să ne punem cuie în cizme? Iartă-mă că mi-am ieşit din fire.

Groma trecu peste scuza lui Niţescu, ca şi cum n-ar fi dat nicio importanţă izbucnirii de mai înainte.

— Be" ce ne punem cuie în cizme f Ce importanţă are că e faţă bisericească?

— Are, în primul rând e omul Mitropolitului. Eu îl cunosc de peste douăzeci de ani, Faţă de noi a fost totdeauna loial. În urmă cu vreo opt ani. pe un paginator care a fost doar bănuit ca simpatizant al sindicatelor l-a concediat imediat, la propunerea noastră. E α

personalitate a oraşului.

— …şi în al doilea rând?

— N-ai nicio dovadă. Şi dacă l-ai fi percheziţionat, ar fi ieşit scandal. Am putea să-l rugăm să primească în atelier un om de al nostru. Dar unul de profesie, altminteri tipografii îl miros repede.

— Cu îngăduinţa dumneavoastră, eu aş încerca totuşi să mă interesez de protopop. Nu vă fie teamă: cu foarte multă discreţie.

— Îţi pierzi timpul. De când i-a murit nevasta, trăieşte foarte retras. De unde ai acest fluturaş?

— Acesta de pe masa dumneavoastră a fost găsit la restaurantul Unirea, sub o halbă de bere. Dar am găsit şi la gară, în acceleratul de Bucureşti, şi la Nicolina şi în vitrina unei farmacii. La Facultatea de Mecanică s-au afişat în fiecare sală de curs. Distribuirea a fost masivă. Vedeţi calitatea tipăriturii?

— Nu înţeleg. Ce fel de calitate?

— Fluturaşul nu e tipărit de mână. Presarea a fost uniformă, deci mecanică. Bănuiesc că e vorba de o maşină plană.

— Vrei să spui că a fost tipărit la o tipografie?

— În orice caz cu o maşină tipografică, nu de mână.

Detaliile erau preţioase, într-o convorbire cu prefectul ar putea să se arate bine informat, deci în problemă. Dar Groma susţinea cu fermitate tipărirea mecanică; lui Niţescu nu i se părea posibilă.

— Ce spui dumneata e foarte grav. Mă îndoiesc. Să se înzestreze o încăpere cu o maşină de tipărit, cu litere, cu cerneală tipografică, cu hârtie – mi se pare o ipoteză neverosimilă. Pentru asta e nevoie de sediu, de oameni. Şi Boldur al dumitale a apărut doar de câteva săptămâni…

— Dumneavoastră aveţi dreptate, dar să presupunem că nu era nevoie să se caute un sediu, nici maşină plană şi nici litere…

— Vrei să spui că se lucrează într-o tipografie existentă? Exagerezi.

— E o variantă.

Varianta asta ducea implicit la tipografia Mitropoliei. Lui Niţescu îi era peste putinţă să admită acest lucru, deşi, trebui să recunoască, Groma avea dreptate. Era mult mai uşor să lucrezi într-o tipografie existentă, decât să organizezi una nouă.

— Ai spus: o variantă. Înseamnă că mai este una.

— Da. Şi anume ca tipografia să fi fost creată mai de mult. Şi literele au fost sustrase cu luni în urmă. În favoarea acestei ipoteze pledează şi faptul că descinderile mele la tipografii n-au dat rezultate.

— Dacă tipografia clandestină exista mai de mult, de ce era nevoie de Boldur?

— Asta. nu înţeleg nici eu. Dar şi pentru varianta asta am o ipoteză. A venit să preia sarcina lui Caraman.

— Sigur că da, se lumină faţa lui Niţescu. Arestarea lui a dereglat funcţionarea tipografiei. Ai o propunere concretă?

— Da. În primul rând să supraveghem tipografia Mitropoliei. Tipărirea fluturaşilor e posibil să se fi făcut aqolo.

— Dar un ziar nu se poate tipări printre picături.

— Ba da, dacă ziarul e numai o pagină, o fiţuică. Nu ştim… Dar dacă totuşi există o tipografie clandestină, atunci dumneavoastră trebuie să daţi o dispoziţie, să se găsească măcar un singur distribuitor al fluturaşilor, ca să aflăm de unde provin…

Brusc, Niţescu îşi consultă ceasul brăţară. Peste zece minute trebuia să fie la Amalia. Apăsă pe butonul soneriei. Groma era convins că va lua primele măsuri. Când apăru secretara, Niţescu se întoarse spre ea:

— Peste două minute maşina să fie la scară.

— V-aştept până vă întoarceţi? întrebă Groma.

— Nu, dragul meu, te apuci de treabă. Consulţi nişte experţi. Să verifice cerneala tipografică, hârtia.

Groma răspunse, după o scurtă pauză de efect:

— Experţii afirmă că cerneala e de cea mai bună calitate. Germană, de import. Şi Mitropolia, şi „Viaţa Românească" folosesc aceeaşi cerneală.

Niţescu mai aruncă o privire pe ceas, apoi se ridică în picioare şi-şi aprinse o ţigară. Omul de la Bucureşti nu era un ageamiu.

Îi spuse, ca şi cum i-ar fi făcut o spovedanie:

— Mi-e şi frică să raportez domnului Prefect. Crezi că am greşit undeva? Că ni s-ar putea imputa lipsa de vigilenţă?

— Numai ce v-am spus eu mai înainte.

Niţescu îşi împreună sprâncenele.

— Ce ai spus mai înainte?

— Un amănunt pentru care v-aţi supărat.

Comisarul şef piescăi din buze ca şi cum cele auzite l-ar fi amuzat.

— Da, prefectul ar fi îndreptăţit să ne beştelească pentru astadar cine dracu' şi-ar fi imaginat ca un om urmărit să albe curajul să intre în gura leului? Pentru că, trebuie să recunoşti, numai un smintit, unul care nu mai are ce pierde se încumetă să intre în incinta închisorii, să se întâlnească cu un condamnat politic.

Secretara apăru din nou.

— A venit maşina?

— Nu, domnule comisar. Vă caută domnul consilier Firoiu.

Niţescu aruncă o nouă privire spre ceas: Să poftească.

Firoiu era socotit eminenţa cenuşie a judeţului, consilierul politic şi mâna «dreaptă a prefectului. Îşi începuse cariera în trombă la Externe. Îl însoţise pe Carol al II-lea într-o vizită prin Europa. Regele îl apreciase, îl numise consilier la ambasada din Berlin, cu misiunea specială să se informeze asupra părerilor conducătorilor nazişti despre el. De profesie Firoiu, regalist până în măduva oaselor, era jurist. Comisese o singură greşeală în perioada misiunii din capitala Germaniei şi anume – refuzase să-l primească în audienţă pe Horia Sima. Cei de pe Wilhelmsstrasse, Externele, au insistat pentru rechemarea lui. Reîntors în ţară, regele îl numi în comisia pentru redactarea Constituţiei Carol, dar apoi, după venirea legionarilor la putere, trebui să renunţe la postul de procuror regal şi să se retragă din activitatea politică. Antonescu îl reabilită moral şi-i permise prefectului ieşean să-l angajeze consiller. Firoiu era adept al războiului antisovietic din prin – cipiu, dar gurile rele spuneau că această concepţie se datora şi unei moşii din apropierea Hotinului.

Nu putea să nu-i primească.

Firoiu se ivi în spatele secretarei, înalt, uscăţiv, cu ochi neverosimil de mici. La braţul stâng, sub care ţinea servieta, purta o banderolă de doliu. Ca şi cum ar fi intuit că picase pe nepusă masă. consilierul prefectului îşi adună umerii:

— Vă rog să mă scuzaţi, domnule comisar-şef, că vă deranjez, dar m-a trimis domnul prefect. Se uita cu coada ochiului spre Groma, întrebând parcă dacă e cazul să vorbească faţă de o persoană străină.

Niţescu încuviinţă din cap. M-a rugat să vă transmit asta. Scoase din servietă un dosar galben de tip „strict secret" şi-l puse în faţa comisarului şef.

Firoiu nu făcea pe curierul decât în cazuri de extremă importanţă, şi atunci mai mult din prietenie faţă de prefect decât din obligaţie. Niţescu mai aruncă o privire spre ceas şi întrebă:

— Chestiune urgentă?

— Da, răspunse prompt Firoiu. Vă mărturisesc că aş vrea să fiu de faţă când răsfoiţi dosarul. Domnul prefect m-a rugat – sper că asta rămâne între noi – să văd reacţia de pe faţa dumneavoastră.

Cu Firoiu, Niţescu se considera prieten, un fel de prieten oficial; se întâlneau cu ocazii festive, 24 ianuarie, 10 mai sau la banchetele organizate de 1 decembrie, la aniversarea Unirii Ardealului cu patria mamă. Firoiu era un celibatar convins, înfiase un copil din Transilvania care în urmă cu câteva săptămâni murise într-un bombardament.

Niţescu deschise dosarul şi tresări. Pe o coală ministerială recunoscu scrisul prefectului. Acesta folosise un creion gros, roşu: „Ce-i asta, Niţescu Ve

Lui Groma îi păru rău că nu se apropiase mai mult de masa comisarului, să poată vedea conţinutul dosarului. Acum, orice pas înainte ar fi însemnat o indiscreţie. Nu dorea să se pună rău cu comisarul şef.

Sub coala de hârtie cu scrisul prefectului, Niţescu descoperi un fluturaş identic cu cel prezentat de Groma. Nu mai era cazul să raporteze prefectului, ci să găsească o soluţie de dezvinovăţire.

Firoiu tuşi discret:

— Domnul prefect spunea că l-a găsit pe biroul său personal.

Niţescu holbă ochii la fluturaş ca şi cum atunci l-ar fi văzut pentru prima oară.

— După câte ştiu, cabinetul domnului prefect, în lipsa lui, e permanent închis. Cum a ajuns… asta *pe* biroul lui?

— Aşa a întrebat şi dumnealui.

ÎN DRUM SPRE STRADA Aprodul Purice, Niţescu uită să cumpere flori: era preocupat de discuţia pe care urma să o albe cu prefectul. O să-i spună, să-l liniştească, cele două ipoteze emise de Groma. Numai să nu treacă imbecilul înaintea lui pe acolo. Îi mai făcuse

figura asta şi la sosire.

În fond, fluturaşul putea fi totuşi doar o ameninţare. Şi cuvântul „în curând" era foarte relativ. „În curând" pentru comunişti putea fi şi după venirea ruşilor. Privi spre ceafa subţire a şoferului şi se enervă. Privit din spate, şoferul îl enerva întotdeauna. Foarte multă vreme nu găsise nicio explicaţie acceptabilă, pe urmă ajunse la concluzia că îl irita faptul că şoferul îşi ţinea tot timpul capul ţeapăn ca un mort. Într-o discuţie cu doctorul de la spitalul orăşenesc îi amintise repulsia pe care o avea faţă de ceafa şoferului. Doctorul emisese mai multe păreri: că ar putea fi o repulsie ancestrală, inexplicabilă, datorată, adică, unei moşteniri de demult, poate chiar dintr-o viaţă anterioară ori o reacţie explicabilă printr-un fapt foarte banal, amintirea unei alte cefe din perioada copilăriei care, cu timpul, a devenit obsesie inconştientă sau mai bine spus subconştientă. Niţescu încercă să-şi amintească de colegii care au stat în banca din faţa lui în clasele primare, la liceu, dar nu descoperi printre ei pe nimeni a cărui ceafă să-i fi creat senzaţia de repulsie. Doctorul îl sfătui să nu-i mai dea şoferului nicio atenţie, dar poate tocmai acest sfat îl făcea să-l cerceteze pe şofer şi mai dihai. Hotărâse de mai multe ori să-l schimbe.

Dar, în afară de faptul că-l scotea din sărite ceafa lui, nu-i putea justifica înlocuirea. Era corect, nu întârzia, nu se plângea că lucrează peste program şi nu e plătit suficient. Ori de câte ori urca în maşină, şoferul nu întorcea capul spre el. Aştepta să i se indice adresa şi abia după aceea pornea motorul. Niţescu avea repere fixe: acasă, serviciul, Aprodul Purice, Opera şi Prefectura. Numai când participa personal la câte o descindere, sau dirija o razie mai importantă, avea rute noi.

Cu ocazia unei razii, urmări acţiunea din maşină. Să nu fie nevoit să se uite la ceafa şoferului, îi porunci să se aşeze lângă el. Şoferul, supus, se înghesui între pernele din spate. Mirosea a usturoi.

— Îţi place la noi?

— Nu, domnule, comisar-şef.

— Ai vrea să te transferăm la o altă instituţia?

— Nu.

— Păi, dacă zici că nu-ţi place.

— Nu-mi place; de când lucrez la Siguranţă, nu mai am niciun prieten. Toţi mă ocolesc. Spun, dacă se schimbă lumea, o să mă bleasc㠖.

— Spune-mi pe unul concret şi-l arestez.

— Ar trebui să vă spun o sută sau cinci sute de oameni care gândesc la fel. Pe dumneavoastră nu vă ocolesc prietenii?

Întrebarea veni din senin. Nițescu nu se gândise niciodată la asta. Dar avea el prieteni? Cu cei cu care se vedea din când în când, avea relații de serviciu. Întrebarea șoferului îl pusese pe gânduri și descoperi că nu avea niciun prieten dezinteresat. Prefectul, Firoiu, colonelul Foloscu, doctorul? Toți aceștia erau într-un fel colegi de serviciu. Adamescu, un fost coleg de facultate, cu care avusese relații mai strânse, a murit pe front. Uită de razie. Imbecilul de șofer îi atrăsese atenția că era singur. Îngrozitor de singur. Oare din pricina profesiei pe care și-o alesese? Dar parcă nici în copilărie nu avusese prieteni adevărați, a căror soartă să-l fi obsedat. Mult mai târziu a apărut Adamescu. Pe el l-a frecventat, dar nu dezinteresat. Prin Adamescu a cunoscut-o și pe nevastă-sa. Era curtată de el, se afișau toți trei. Pe urmă a urmat lovitura de teatru: i-a cerut mâna Steluței și ea a acceptat. Întâlnirile cu Adamescu s-au rărit. În sinea lui, Nițescu socoti totuși că fusese prieten cu Adamescu.

Ajuns pe Aprodul Purice, Nițescu urcă grăbit scările spre apartamentul Amaliei. Îi deschise Gina: părea mai puțin dichisită ea deobi-cei. Îi șopti – complice:

— Doamna e supărată. Spunea că întârzie de la repetiție din cauza dumneavoastră.

Amalia îl primi ostilă; nu-l întâmpină ca altă dată, rămase în fața oglinzii, încercând să-și aranjeze o buclă rebelă. Îi răspunse la salut fără să se întoarcă spre el, prin cristalul oglinzii. Nițescu rămase în mijlocul încăperii și căută din priviri florile trimise prin Pătrașcu. Cele o sută de garoafe îi puteau justifica neatenția. Garoafele nu erau nicăieri. Abia târziu descoperi una singură într-o vază subțire, alungită.

— E nouă și jumătate? întrebă Amalia cu reproș.

În încăpere mirosea a Amalia și a un parfum dulceag.

— Am fost reținut, Amalia.

Ea nu-i răspunse imediat: îl privi prin oglindă, intenționat nu-l pofti să ia loc.

— Un timp am vrut să-ți propun să alegi între mine și nevastă-ta. Cred că trebuie să fac o altă propunere: eu sau serviciul…

— Glumești, Amalia.

— Ai dreptate, glumesc. Se întoarse brusc şi se postă în faţa lui Niţescu. Pupilele îi deveniră mici ca două punctuleţe. Spune-mi, domnule comisar-şef, dumneata de ce-ţi înşeli nevasta?

Niţescu rămase împietrit. Nu se aşteptase la această întrebare. Din camera alăturată auzi paşii Ginei. Bâlbâl stângaci:

— Aş putea să-ţi răspund cu aceeaşi întrebare!

Dar imediat îi păru rău că fusese ostii, Ar fi trebuit să ia întrebarea în glumă, să spună ceva vag, că cerul e albastru, sau ceva asemănător.

— Mă aşteptam la aşa ceva, îţi spun: soţul meu e la două mii de kilometri de Iaşi Soţia ta e aici, pe Bo «lintineanu.

Pe ton agresiv i-ar fi fost mai uşor să continue: „Măsurăm sentimentele în kilometri Zâmbi şi-i căută privirile.

— Îţi spun de ce, Pentru că te iubesc.

— Un „te iubesc" spus în uniformă, la ora zece înainte de masă, simă cel puţin ciudat. Eşti cu maşina?

— Da.

— Mă duci la repetiţie.

Deşi ar fi vrut să spună „nu se poate", Niţescu mormăi un da abia perceptibil. Prefectul probabil că-i aştepta să-i răspundă la întrebarea scrisă: „Că-i asta, Niţescule?" însuşi faptul că îl trimisese pe Firoiu şi nu pe un funcţionar oarecare însemna că dădea importanţă fluturaşului. Dacă n-ar fi fost şi el implicat în afacerea asta, l-ar fi bucurat faptul că Prefectul e speriat îl ura pentru că nu folosea niciodată cuvântul „domnule", ci i se adresa doar cu „Niţescule", ca unui servitor. Vocea Amaliei îi trezi la realitate.

— Şi te rog nu îmi mai trimite flori prin curieri. Şi în orice caz nu cu subalterni. Îşi lungi misterioasă buzele a zâmbet.

— A fost obraznic?

— Dimpotrivă. Drăguţ foc şi timid. Nici nu şi-a ridicat privirile spre mine. Părea chiar abătut. L-am. Întrebat ce are? Mi-a spus că e obosit. Se duse din nou să-şi aranjeze bucla. Niţescu îi căută privirile prin oglindă. M-a întrebat dacă mă supăr dacă cere o cafea.

— Bănuiam că va fi mitocan!

— Nu, dragul meu. Vezi, tu vorbeşti urât despre el şi el te-a lăudat. A spus că eşti grozav, că eşti ca un tată pentru el, că eşti bun de

dat exemplu şi la serviciu şi acasă în *familie*.

Sublinie ultimul cuvânt.

— Ordinar! mormăi printre dinţi Niţescu.

Amalia începu să-şi contureze buzele; pa cea de sus în formă de inimă.

— Deloc. A avut şi un gest drăguţ. A spus că în loc de o sută de garoafe mi-a adus o sută şi una. Una din partea lui.

„Cum şi-a permis imbecilul să ducă o floare şi din partea lui? Drept cine se ia? în loc să rămână pe post de servitor, s-a vrut galant şi amabil". Îi trecu o clipă prin gând să-l denigreze faţă de Amalia că trăieşte cu o Babăs dar nu i se păru momentul potrivite Privind spre tapet îi fu ciudă că nu-şi aducea aminte de numele franţuzesc al culorii pe care ar fi preferat-o Amalia.

În maşină, Amalia deveni mai drăguţă, se rezemă de umărul lui, povesti despre o mulţime de nimicuri; deschizând dimineaţa fereastra a simţit palpabil primăvara.

— O senzaţie foarte ciudată. Ştii că mie îmi plac mirosurile. În dormitor pulverizez două tipuri de parfumuri. Unul îmi aduce aminte de locuinţa de la Paris, iar celălalt mi-e drag şi nu ştiu de ce. Când am deschis azi dimineaţă fereastra, a năvălit în încăpere miros de salcâm. Miros de salcâm crud Era rece, am simţit cum mă îmbrăţişează aerul, cum pătrunde în mine, în nări, în plămân, în pori. Azi dimineaţă am făcut dragoste cu primăvara.

Niţescu o asculta morocănos, cu gândurile aiurea. Îl enerva şi ceafa şoferului şi mai ales Pătraşeu. Hotărî să-l aranjeze. Încă nu ştia cum, dar ştia că îl va aranja. O să-i impute că în loc să-l aresteze pe tipograf, i-a făcut doar poze. Uite unde s-a găsit el să-l laude ca familist!... în plus povestea cu o sută şi una de garoafe. Cine o să stea să numere o sută de garoafe?

— Seara eşti ocupat? îl întrebă Amalia.

— Nu.

— Poate treci după spectacol.

Invitaţia îl măguli: deci nu-i e indiferent Amaliei. Ar fi fost prea de tot ca pentru pălăvrăgeala lui Pătraşeu, ori pentru un fleac de întârziere să se supere iremediabil, îi mângâie mâinile.

Amalia nu părea să-i fi observat gestul.

— Tu poate că eşti mai bine informat. Ce fel de ziar nou apare la Iaşi?

— Ziar?

Îl enervă din nou ceafa şoferului.

— Da. Parcă „Flacăra Roşie”…

Niţescu făcu ochii mari. Azi toată lumea numai despre asta vorbeşte: şi Groma şi prefectul şi până şi Amalia. Ea de unde o fi aflat de fluturaş? Dar dacă şi Amalia… Nu. Ea nu putea avea nimic cu comuniştii. Suna şi caraghios: un Moruzzi colaborează cu Partidul comunist. O întrebă totuşi:

— De unde ştii tu de apariţia acestui ziar?

Abia după ce rosti fraza îşi dădu seama că folosise un ton prea oficial.

— Mă anchetezi? întrebă ea cu reproş şi se retrase de lângă el. Cum doriţi, domnule comisar-şef, vă răspund: a fost un anunţ pe tabla de repetiţii.

Niţescu vru s-o îmbuneze. Îi zâmbi.

— Nu va apărea niciun ziar, te asigur. Şi mie mi s-a trimis un anunţ la fel ca acela de pe tabla de repetiţii. Tipărit în două culori. Din cauza acestui anunţ cu apariţia ziarului am întârziat. Vor să-l scoată comuniştii.

— Să nu le dai aprobarea! Dacă vrei, vorbesc şi cu Titi.

— Cu care Titi?

— Ei, care… cu prefectul…

Îi veni să râdă, dar se opri la timp. Ce ar fi dacă la „Niţescule” i-ar răspunde „Ascultă, bă Titi”.

ÎN DRUM SPRE PREFECTURĂ îi dădu dreptate lui Groma: distribuirea fluturaşului a fost masivă. Niciodată până acum manifestele editate de comunişti n-au avut şansa să ajungă în număr atât de mare la destinaţie. Distribuitorii, de obicei tineri, se temeau, aruncau toate manifestele într-un singur loc, descoperirea lor se făcea rapid şi confiscarea la fel de rapid. După numărul lor se putea aprecia câte erau încă în circulaţie. La 1 Mai au fost recuperate 94 de fluturaşi. Specialiştii considerau că fuseseră tipărite 100 şi erau încă şase în circulaţie. De astă dată însă, contrar obiceiului, fluturaşii au fost risipiţi în cele mai variate cercuri. Era imposibil ca această distribuire să fi fost

făcută de un singur om. *Un* muncitor nu putea ajunge la Prefectură, la Operă sau la Facultatea de mecanică. Fără îndoială au fost mai mulţi, şi din diferite medii. Până de curând, Niţescu fusese convins că Partidul Comunist era supraapreciat – supraapreciată existenţa lui ca atare. În toată cariera lui nu întâlnise mai mulţi de zece, cincisprezece arestaţi despre care în mod cert s-ar fi putut spune că erau membri ai Partidului comunist. Foarte rar se întâmpla să fie arestat cineva asupra căruia să se fi găsit documente oficiale ale acestui partid. Şi la distribuirea manifestelor se foloseau tineri, muncit-fi care nu erau decât simpatizanţi ai comuniştilor.

La Prefectură nu-I găsi decât pe Firoiu.

— Domnul Prefect a plecat la spitalul militar. Ţine un discurs de îmbărbătare a răniţilor. Discursul e doar o acţiune de învăluire. Nu a dorit să facă o descindere brutală. Alimentele trimise de Crucea Roşie au fost comercializate la bursa neagră. Prefectul crede că sunt amestecate aici şi câteva cadre medicale. Face o inspecţie, vrea să-i ia prin surprindere. Dacă aveţi un răspuns în legătură cu ziarul acela anunţat, mi-l puteţi spune şi mie. Am să-i raportez.

— Încă nimic concret. Urmărim două piste. Una din ele e chiar foarte bună.

— Răspunsul n-o să-l satisfacă pe domnul Prefect. El ar dori nume concrete, arestări. Noi de aici, ţinând cont de experienţa noastră, socotim că anunţul e numai o ameninţare. Comuniştilor nu le convine acum să se compromită. Desigur, ei puteau scoate ziarul fără să ne avertizeze. Dacă au făcut-o totuşi, înseamnă că sunt siguri pe ei, se bazează pe ceva. Fluturaşul ăsta e ca o mănuşă aruncată. Am analizat situaţia şi cu domnul procuror militar, cu domnul Foloscu. Noi credem că e vorba despre o tipografie existentă, bine înzestrată, poate chiar cea de la „Viaţa Românească”…

— Sau cea de la Mitropolie.

— Şi la tipografia Mitropoliei ne-am gândit.

— Aceste două tipografii reprezintă una din pistele noastre.

— Domnul Prefect consideră necesar să colaborăm mai strâns cu comisarul trimis de la Bucureşti. Dacă nu pentru altceva (asta aş vrea să rămână între noi) pentru o eventuală acoperire.

Deci şi Prefectul se gândeşte la o eventuală acoperire. De când s-a apropiat frontul de Moldova, nimeni nu mai vrea să-şi asume

răspunderi. De ce oare? Firoiu, fără îndoială, era mai bine informat decât el despre situaţia de pe front. Încercă să-l descoasă:

— Domnule Firoiu, în ultimul timp, adâncit în problemele de Siguranţă (dumneavoastră cunoaşteţi situaţia mea destul de bine), n-am mai avut timp să urmăresc evenimentele de pe front, Vreau să spun: nu cunosc nimic mai mult decât s-a dat publicităţii în comunicatele oficiale… Comunicatele se întocmesc la fel cum întocmim şi noi rapoartele. E ceva nou?

— De la Stalingrad nu s-a întâmplat nimic nou. În ceea ce ne priveşte pe noi, există o şansă unică, în cazul că nemţii nu pun în aplicare armele noi.

— Fără armele anunţate, nu văd ce şansă am mai avea.

— Există una. La Cairo au început tratative între noi şi saxoni.

— Şi asta ce ar putea să însemne?

— O eventuală ocupare a României de către trupele anglo-americane.

— E deştept, totuşi, Mareşalul.

— Este. Dar tratativele se fac fără ştirea lui.

— Şi atunci de ce îl socotiţi deştept? întrebă Niţescu mirat.

— Pentru că el nu se angajează în nimic. Loial faţă de nemţi, mai lasă o portiţă de continuare a războiului, în eventualitatea că Hitler nu se laudă cu armele secrete. Dar, neignorând aceste variante, noi trebuie să ne facem datoria. Fiecare la locul lui de muncă.

— Bineînţeles, răspunse îngândurat Niţescu. Nicio grijă. De ziar o să mă ocup personal. Chiar azi am avut o discuţie cu domnul comisar Groma.

La Siguranţă, îşi aminti din nou că pe Prefectul judeţului, pe domnul colonel Stamate, îl cheamă Titi. Dacă ar afla cei de la Departament, s-ar amuza şi ei. Dar în ce relaţii e Amalia cu el, de îşi permite să-i spună aşa?

Hotărî ca seara s-o întrebe pe Amalia despre relaţiile ei cu Prefectul şi bineînţeles despre garoafe. De ce ţină doar una singură în camera ei? Pe a lui Pătraşcu?

Pe Pătraşcu îl chemă la raport. Ca întotdeauna, Pătraşcu era spilcuit, mirosea a colonie şi briantină. Desigur, dacă ei doi ar fi stat alături, orice femeie l-ar fi ales pe Pătraşcu în locul lui. Era tânăr, cu

ochii cenuşii, mari şi avea umerii laţi ca un atlet. Fără să vrea, îşi pipăi ridurile de la ochi.

— Ascultă, Pătraşcule, o să iasă bucluc. Cei de Is Bucureşti cer capul lui Moţoc.

— Şi cine e Moţoc?

— Tu, tâmpitule! Şi eu o s-o iau pe coajă din cauza ta. Ar fi trebuit să-l arestezi pe tipograf, nu să-i faci poze retuşate. Cum ţi-a venit ideea asta neghioabă? Nu te-ai gândit? Cine ar putea să viziteze un comunist? Nepotul mătuşii Emilia, moartă în urmă cu zece ani? Sau măcar să-mi fi raportat imediat.

— V-am raportat a doua zi.

— Târziu. În cazuri urgente ştii unde să mă găseşti. Sau nu ştii unde stau?

— Mă mir că nu v-a spus doamna Steluţa. V-am sunat. Eraţi la Operă.

— Puteai să vii şi la Operă.

— Nu eraţi acolo. Şi chiar dacă vă raportam imediat tot nu aveam ce face.

— Dacă aveam sau nu ce face, asta, în orice caz, *eu* stabilesc. Tu execuţi doar ordine. Şi acum – aşa mi-a cerut Departamentul – tot eu trebuie să stabilesc vinovatul. Ce fac cu tine?

— Nimic. V-am executat ordinele. Dumneavoastră mi-aţi recomandat să notez numele şi adresa vizitatorilor. Eu am făcut un lucru în plus. I-am pozat. Să fie mai uşor identificaţi.

Pătraşcu avea dreptate: a făcut un lucru în plus faţă de sarcina primită. N-avea niciun rost să insiste că a greşit, să sublinieze că din precauţie, să fie şi el acoperit, poate să facă un raport Departamentului. Fiecare încearcă să scape de răspunderi.

— Bine, măi Mitică, voi încerca să te scap de front. Dar să ştii: nu e lucru uşor. Dacă nu-ţi bagi minţile în cap, îmi suspend aripa ocrotitoare. Doamna Dobrescu mi-a spus că ai fost obraznic.

— Obraznic? Cum?

— I-ai dat o garoafă din buchetul meu, i-ai cerut cafea…

J – Cântăreaţa minte, domnule comisar-şef. Aveam maşina în faţa casei, voiam să plec şi ea a insistat să stau. Mi-a oferit cafea în două rânduri. Pe urmă a ales o garoafă din buchet şi mi-a spus că socoteşte

că e din partea mea. I-am spus că e imposibil, că aveam misiunea să-i predau o sută. O sută sau nouăzeci şi nouă, mi-a răspuns, e tot una. Una singură e foarte mult… N-am făcut niciun avans, am fost foarte reţinut, Poate pentru că seamănă puţin cu mama, N-aţi văzut cum îi ies cârnăciorii pe sub corset?

— Dar asta cum ai constatat-o?

— Păi, se schimba tot timpul. Şia pus o rochie mov, m-a întrebat cum arată şi eu i-am spus – bine. Ce puteam să-i spun? „Dacă spui numai bine, înseamnă că nu-ţi place. Eşti la fel ca Gelu", a zis ea.

— Gelu cine mai e?

— Cum cine? Gelu Moruzzi, soţul ei. A îmbrăcat o altă rochie…

— Aşa, faţă de tine?

— Da. Mi-a spus că artiştii n-au idei preconcepute. Pe urmă, m-a întrebat dacă şi-a conturat bine buzele. I-am spus că la asta nu mă pricep, Are sau n-are formă de inimă? E perfectă, doamnă… „Atunci e la fel ca aceasta de aici". A arătat spre sânul ei stâng. Aş fi putut face din asta un *mişto*, scuzaţi, dar m-am gândit la dumneavoastră. Dacă n-aţi fi dumneavoastră pe fir, i-aş fi spus că… inimă îngrămădită în sutien? Scuzaţi, dar e cam văcoasă. Are în schimb o servitoare, clasa întâi. Aia femeie. E numai fibră. Fibră şi muşchi! Pătraşcu îşi dădu seama că vorbise mult. Vă spun: cu doamna Dobrescu m-am purtat foarte cuviincios. Poate asta a deranjat-o. Pe urmă m-a întrebat de dumneavoastră, ce fel de poliţist sunteţi. I-am explicat că nu sunteţi poliţist ci şeful Siguranţei Statului din Iaşi. Mi-a mai spus ceva, dar n-aş vrea să vă stric combinaţia.

— Ce fel de combinaţie? întrebă indignat Niţescu.

— Combinaţia cu ea.

— Îţi ordon să-mi povesteşti totul!

— A spus că după război, cei care au lucrat la Siguranţă vor fi spânzuraţi!

— Asta e tot?

— Nu. A mai spus că „ţapul bătrân" nu-şi cunoaşte lungul nasului.

— „Ţapul bătrân" fiind cine?

— Nu mi-am permis să-i cer explicaţii. Dar nu cred să fi fost vorba de dumneavoastră, pentru că a adăugat că „ţapul" se laudă că are

relaţii cu ea.

— Şi de ce crezi că nu era vorba de mine?

— Pentru că nu-mi pot imagina că dumneavoastră să vă culcaţi cu un sac de grăsime.

Era mâhnit de cele auzite. Nu mai avu forţă să asculte continuarea relatării. Spuse pe un ton obosit:

— Bine, Pătraşcule. Am să văd ce voi putea face pentru tine. Du-te şi caută-l pe Groma.

Era convins că Pătraşcu l-a minţit. Amalia nu putea să vorbească astfel despre el. Şi azi, în maşină, l-a invitat la ea. O să verifice. Şi dacă Pătraşcu e porc, o să-l aranjeze: pe front o să-şi bage minţile în cap.

Groma nu era în instituţie: lăsase vorbă secretarei că e plecat pe teren.

Seara se duse mai devreme în Aprodul Purice, s-o ancheteze pe Gina în legătură cu florile.

Spre surprinderea lui, servitoarea îl primi prietenoasă, ca niciodată până atunci: se vru pisicoasă, ca stăpâna.

— Vă spun, domnule comisar, dacă nu mă trădaţi.

— Cum adică, să te trădez?

— Să mă spuneţi doamnei Amalia. Le-a aruncat. A păstrat doar una singură. Nu ştiu de ce. Dar eu n-am aruncat florile. Le am dus în camera mea.

Niţescu îşi consultă ceasul. Mai avea o jumătate de oră până la sosirea Amaiiei.

— Doamna nu vine decât după unsprezece, îi spuse Gina, ca şi când i-ar fi ghicit gândurile. Vreţi să vă arăt florile?

Pomi pe un coridor întunecat spre camera ei. Niţescu e urmă la distanţă, să-i poată vedea jocul şoldurilor.

Camera Ginei era mică, înghesuită, cu mobile desperecheate, cu o singură ferestruică tăiată în apropierea tavanului. Florile erau într-adevăr în camera ei. Alături pe spătarul unui scaun, atârna un sutien proaspăt spălat. Cu mişcări agile, Gina ascunse sutienul sub o pernă colorată.

Niţescu nu ştia ce ar fi trebuit să spună. Becul de pe noptieră le lumină ciudat feţele. Niţescu descoperi deasupra patului un Cristos mic, într-o ramă de scoici.

— Tu eşti credincioasă? întrebă să spună ceva.

— Când iubesc cu adevărat, da, răspunse repede Gina.

Niţescu abia reuşi să se abţină să nu zâmbească. Servanta numai când era obraznică era deşteaptă. Dar nu din cauza deşteptăciunii venise în camera ei. Mirosea a femeie. Pătraşcu avusese dreptate: era numai fibră şi muşchi, Gina, văzându-l nehotărât, întrebă timidă:

— Să vă conduc în salon?

— Nu, Gina, mai avem timp. Spuneai că doamna se întoarce pe la unsprezece.

— Da, *după* unsprezece.

Niţescu îi zâmbi:

— Dacă nu mă trădezi, îţi spun ceva.

— Eu sigur nu vă trădez.

— Arăţi bine.

Gina începu să chicotească.

Niţescu o prinse de umeri şi se aplecă spre ea ı Gina folosea acelaşi parfum ca şi Amalia. O îmbrăţişă şi-i căută buzele. Nu auzi cinci se deschise uşa; o simţi doar pe Gina zvârcolindu-se: o crezu temperamentoasă.

— Doamna, îngăimă Gina şi Niţescu simţi că picioarele îi prind rădăcini.

— Afară de aici! ţipă Amalia şi Niţescu, cu ochii plecaţi, se furişă pe lângă ea. N-avu curajul să-i înfrunte privirile. Mai mult bănui decât văzu că era îmbrăcată în halat de casă. Uşa de la intrare se trânti în spatele lui. Rămase o clipă nemişcat, să-şi tragă sufletul. Spre mirarea lui o auzi pe Gina chicotind. Da, asta femsie!" O înfruntă pe Amalia, nu-şi pleacă ea capul ca mine, laş şi imbecil! Probabil acum va urma scandalul şi concedierea. Recunoscu vocea Amaliei:

— Îţi mulţumesc. Gina. Numai aşa puteam scăpa de acest ţap bătrân!

Niţescu coborî scările năuc.

— NEA LĂCUSTA!

Lăcustă ridică privirile de la păpuşa mobilă şi oprî strungul.

— De ce ţipi aşa, Uricarule? Ce s-a întâmplat?

— A spus inginera că înainte de sfârşitul schimbului să treci pe la el.

Uricaru se apropie şi spuse cu voce scăzută:

— Cred că s-au supărat iar nemţii.

„Lasă să se supere", îşi spuse Lăcustă în gând şi fixă o nouă piesă în strung. Cu – o zi în urmă, au tipărit cu roşu titlul ziarului, pe cincizeci de exemplare. Ar fi vrut să-i ceară lui Andrei un exemplar fără text; numai cu titlul imprimat, să-i arate inginerului, dar n-avu curaj. Andrei nu mai părăsise pivniţa decât o singură dată, să anunţe pe cineva că titlul e gata de tipărit. Acel cineva nu se învrednici însă să aducă manuscrisele la cules. Se lăsa aşteptat. Lăcustă ştia ce articol ar fi trebuit tipărit: ar fi dat şi câteva citate din Bakunin şi într-o casetă mare, pe prima pagină, ar fi scris personal textul cu Primăria, cu Prefectura, „să vadă burghezia că suntem înarmaţi". Îl întrebă pe Andrei cum se va face difuzarea. Andrei nu se arătă îngrijorat.

— Asta e treaba altora. Că la armată, Lăcustă. Fiecare soldat are sarcina lui precisă. Unul scrie articole, altul le difuzează.

Ar fi vrut să-i spună lui Andrei că el şi-ar asuma sarcina să le difuzeze, dar se temu să nu se supere. Până la urmă totuşi nu-l răbdă inima să nu i se destăinuiască. Andrei se încruntă:

— Treaba ta e să mă găzduieşti, să mă ajuţi. Dacă ai cădea, s-ar duce dracului toată munca noastră. Şi în afară de asta ştiu cum le-ai difuza tu: „una la Primărie, una la Prefectură, una la Cercul Teritorial" şi restul le-ai împrăştia în Piaţa Unirii.

Se împrieteniseră îi povestise lui Andrei cum copilărise în mahalaua Paşcanilor, cât de mult s-a zbătut să ajungă la Iaşi, să înveţe meserie.

— Nu ştiu cum dracu', dar mie fierul mi-a plăcut de când eram mic. Găseam un cui şi mă întrebam: ce meşter l-a ciocănit de a ieşit aşa de frumos. În faţa potcovăriilor aş fi putut să casc gura, ore întregi. Acolo mi-am dat pentru prima oară seama că fierul are miros. Şi nu-i nimic mai frumos decât mirosul fierului, dar dacă m-ai întreba cum miroase, n-aş putea să-ţi răspund. Aşa cum n-aş putea să-ţi spun de ce îmi place iarba crudă sau luna, când e ca un corn. Şpanul încins la strung, ars până devine albastru, are un alt miros. Dacă facem şi noi comunism ca ruşii, atunci îmi deschid un atelier şi nu angajez muncitori decât pe sprânceană. Pe ăia care iubesc munca. Noi aparţinem de regia Căilor ferate. Patronul e statul. De aia, zic eu, e debandadă. Dacă ar fi al unui patron, oamenii ar munci pe brânci.

Acum stau, salariul oricum merge. Chiulesc.

— Poate sabotează, Lăcustă.

— Sabotajul e una şi chiulul e altceva.

— Poate că n-ar mai chiuli, Lăcustă, dacă s-ar schimba vremurile.

La trei fără un sfert, Lăcustă urcă scările spre biroul inginerului şef. Acesta îl primi sobru, preocupat.

— Îţi mai aduci aminte, Lăcustă, trebuia să găzduieşti pe cineva la tine. N

— Cum să nu-mi amintesc. Avu o presimţire ciudată, ceva nu era în regulă. Trebuia să-l iau de la Poştă.

— Ai putea să mai dai de el?

Deci nu era vorba doar de o presimţire. De ce s-o fi interesând de el: vor să-l recheme? răspunse cu în –, târziere:

— Cred că da.

Îi păru bine că nu-i spusese de la început că Andrei e tot la el. Ar fi păcat să plece fără să fi tipărit măcar un singur număr din ziar.

— Atunci m-am liniştit, spuse inginerul şi într-adevăr uşurarea i se citea pe faţă.

— E ceva cu el? întrebă dezorientat Lăcustă.

— Dimpotrivă. Trebuie să-i transmit ceva. Un plic.

În sfârşit i-au sosit şi lui banii. De câteva săptămâni

Andrei înjura: cei de la tehnic au uitat de el, nu i-au trimis niciun franc.

— Bănuiesc ce-i, spuse Lăcustă. Un plic cu bani. În ultimul timp cam eu îl ţin pe mâncare şi ţigări. Şi ştiţi că eu am banii număraţi…

— Nu ştiu ce-i în plic, dar dacă sunt bani, sunt mulţi. Ai putea face să-i parvină?

— Desigur. E plic mare?

— Măricel.

— Pe mine mă percheziţionează la poartă.

— O să vii cu mine.

Scoase dintr-un sertar un plic mare cât o coală de hârtie şi-l întinse lui Lăcustă. Acesta vârî plicul sub cămaşă în dreptul curelei.

— Vă aştept în atelier.

— Acasă, Lăcustă coborî direct în pivniţă.

— Ţi-am adus poşta. Îi arătă plicul lui Andrei. ştii ce-i în plicul ăsta, Lăcustă?

— De unde să ştiu. Era pentru tine, nu l-am deschis.

— E ziarul.

PRIMUL NUMĂR AL ZIARULUI „FLACĂRA ROŞIE" îi sosi lui Niţescu prin poştă. Plicul de la bun început i se păru prea gros pentru o corespondenţă cu adresa scrisă de mână. Era convins că e de la un informator şi abia când cercetă plicul mai atent şi citi expeditorul, tresări: Redacţia şi Administraţia ziarului „Flacăra Roşie", Piaţa Unirii 4. Rupse repede plicul şi despături ziarul. Era de format mic, dar ziar în toată regula, tipărit ca de duminică, în două culori. Îşi adună toţi colaboratorii, în frunte cu Groma şi le flutură ziarul sub nas.

— Cine dintre dumneavoastră ar vrea să se aboneze la acest ziar? Bănuiesc, domnule Groma, dumneata vei fi primul. E un ziar foarte interesant. După ce o să-l studiaţi, gândiţi-vă şi la un loc de muncă pentru viitor. Bănuiţi că toţi vom fi măturaţi ele aici.

Groma se apropie să cerceteze ziarul, dar Niţescu nu-l lăsă să pună mâna pe el:

— Ştiu ce vrei să-mi spui. Tipul de litere, calitatea hârtiei, sortimentul cernelii. Nu mă interesează. Mă interesează tipograful, tipografia, comuniştii! De referate tehnice sunt sătul. Pe şeful cel mare dumneata îl cunoşti, Pătraşcu i-a făcut poze ca unui actor. E posibil ca sub nasul nostru să-şi facă de cap?

Îl întrerupse secretara, care îşi vârî capul pe uşă:

— A telefonat domnul Prefect şi vă *ordonă*, aşa mi-a spus să vă transmit, să treceţi urgent pe la el. Am chemat şi maşina.

— Domnilor comisari, circul a început.

La Prefectură, Firoiu îl preveni că „şeful* e foarte „întors pe dos".

Sub portretul imens al Mareşalului, Prefectul, îmbrăcat în uniformă de colonel, prea largă pentru trupul lui firav, îl primi războinic:

— Ai citit „Flacăra Roşie"?

— Da, domnule Prefect. Vreau să spun, l-am răsfoit, l-am analizat…

— Articolele?

— Nu, domnule Prefect, Condiţiile grafice, caracterele literelor, cerneala tipografică, calitatea hârtiei…

— Şi la ce concluzie ai ajuns?

— Abia prelucrăm datele.

— Cred că eu aş putea să te ajut. Cei care au scos fluturaşii, spuneai, sunt nişte muncitori agramaţi. Dacă ai fi analizat şi articolele, cred că v-aţi fi dat seama, dumneata şi subalternii dumitale, că pe „agramaţii" ăştia îi poate invidia până şi Pamfil Şeicaru. Auzi: „Niciun kilogram de grâu, niciun litru de petrol Germaniei fasciste"… Ce o să spună ambasada germană despre loialitatea noastră Spui că aţi analizat condiţiile grafice. Numai „Universul" de Zece Mai şi de Crăciun mai apare aşa. Ai spus că într-o săpfămină mi-l dai pe Boldur. Unde e?

— Suntem pe urmele lui.

— M-am săturat de urme L. îi vreau pe el. Şi-ţi pro. pun să citeşti tot ziarul cu atenţie. Pe ultima pagină, uite aici, scrie ceva foarte interesant. Cred că se referă şi la tine. În numărul viitor vor putţlica numele celor vinovaţi pentru moartea muncitorului de la Nicolina. Numărul viitor, Niţescule, nu trebuie să apară! Şi data viitoare când ne vom întâlni, ori vii cu Boldur, ori cu demisia. În demisie, ţin să apară neapărat cuvântul *incapacitate*! La asta ţin foarte mult!

— Domnule Prefect…

— Nu vreau să aud promisiuni. Vreau rapoarte concrete, în scris. Spuneai că ai primit ajutor şi din partea Bucureştiului. Ţi-au trimis un comisar specialist în probleme de presă. Dacă-i tâmpit, expediază-l!

— Nu e tâmpit. Colaborez cu el.

— Şi mai e ceva, mormăi Prefectul. Tiu în loc să-l arestezi pe tipograf, stai toată ziua la Dobreasca.

— O admir. E cea mai bună soprană din câte am avut.

— Şi asta constaţi în dormitor?

— Domnule Prefect!

— Stâbeşte-mă, Niţescule!… Tot oraşul vorbeşte despre vizitele tale. Soţul ei se întoarce peste câteva zile de la Berlin. I-am spus să te dea afară. M-am certat cu ea, am jignit-o chiar: Cu cine te încurci tu, Amalia? Cu un ţap bătrân? Chiar aşa i-am spus. Dacă află Moruzzi ceva,

insistă să te duci pe front. Ori unde! La manutanţă. Acolo se primesc şi cei de vârsta ta. Vrei părerea mea – fii demn şi renunţă tu s-o mai cauţi. Mi-ar părea rău să te jignească. Am terminat!

Reîntors la birou, Niţescu îl chemă pe Groma şi-l beşteli că n-a făcut nimic. Încerca să-i pună în cârcă toată afacerea cu ziarul. Groma îl ascultă cu o indiferenţă suspectă şi această atitudine a comisarului îl dezarmă.

— Nu crezi că situaţia e foarte gravă?

Ar fi putut să-i aducă argumente, să reproducă discuţia avută cu domnul Prefect despre scandalul care va izbucni când ziarul va ajunge în Capitală. Un exemplar pe masa ministrului de interne era echivalent cu o demisie acceptată. Calmul lui Groma îl enervă.

— Răspunde! Nu ţi se pare situaţia gravă?

— Pentru mine, nu, răspunse foarte liniştit Groma. Vă rog, domnule comisar-şef, să mă ascultaţi fără să folosiţi invective.

— Domnule Groma!

Spre mirarea lui, Groma îl întrerupse:

— Domnule comisar-şef. Un dialog se poate purta când vorbesc doi, nu numai unul. Şi intru direct în subiect, să nu vă răpesc din timp. Ziarul tot, până şi literele de titluri, provin din tipografia Mitropoliei. Cât aţi lipsit, am comparat întregul material cules. Am convingerea că ziarul s-a tipărit acolo.

— Sfinţia Sa nu lipseşte niciodată din tipografie! răcni Niţescu. Şi jumătăţile de oră nu contează. Acest lucru l-am verificat personal.

— Aveţi dreptate. E întocmai cum spuneţi dumneavoastră. Dar asta nu înseamnă că ziarul nu se tipăreşte acolo, ci dimpotrivă că ziarul se tipăreşte în prezenţa lui Iulian. Asta spune logica. Eu v-am cerut permisiunea să-l supraveghez mai îndeaproape. Dumneavoastră mi-aţi interzis acest lucru.

— Vrei să spui că din cauza mea… V

— Nu, domnule comisar-şef. Dar mi-aţi barat o cale logică, mi-aţi barat pista cea mai plauzibilă. Vă cer permisiunea, acum în ceasul al doisprezecelea, să fac cercetări în acest sens.

— Nu se poate!

— Cu tot regretul, mă obligaţi să anunţ Departamentul. Poate voi obţine aprobarea din partea lor.

— Tu nu înţelegi că dacă află Prefectul, îmi dă un picior în fund?

— Nu trebuie să afle.

— Cum să nu afle? Sunt obligat, în asemenea cazuri; să-i cer aprobarea. El, la rândul lui, trebuie să aibă aprobarea Mitropolitului.

— Mai există o cale. Îi cereţi mână liberă.

— Ce înseamnă „mână liberă”?

— Nimic. Îi cereţi mână liberă, dumneavoastră îmi daţi mână liberă şi eu încep ancheta, fără să vă anunţ pe cine anchetez. Bineînţeles cu discreţie. Eu îmi iau această răspundere, pentru că n-am altă soluţie. Logic, nu se poate să nu-mi daţi dreptate.

— Şi ce facem dacă pista e falsă?

— Vedem după aceea.

— Bine. Q să încerc să vorbesc cu Prefectul. Tu fi diplomat. Mare diplomat.

GROMA CUNOŞTEA PERFECT ORARUL de lucru al protopopului. Îl căută cu câteva minute înainte de terminarea schimbului. Voia să vorbească cu el după plecarea muncitorilor, să-l găsească liber, nu preocupat de alte treburi. Protopopul îl privi bănuitor. Groma îi zâmbi.

— De astă dată vin cu altfel de probleme. Am nevoie de un specialist în materie de tipografie, dacă vreţi, de un consilier expert. Scoase din servietă „Flacăra Roşie”.

15 – Dincolo de ziduri

O clipă numai, îşi ceru scuze Sfinţia Sa, Iulian, pleacă muncitorii.

Ieşi din cabina lui de sticlă, răspunse cu o uşoară înclinare a capului la salutul muncitorilor, apoi stinse lumina în atelier. Reveni liniştit şi-l pofti şi pe Groma să se aşeze…

— Vă stau la dispoziţie;

— Aş vrea să vă aruncaţi privirile pe acest ziar. fi cercetaţi şi-mi spuneţi unde a fost tipărit?

— Nu scrie?

— Nu. E un ziar ilegal, tipărit de Partidul Comunist.

Protopopul privi neîncrezător spre Groma, apoi îi luă ziarul în mână: îl răsfoi ca un specialist, citi titlurile articolelor, se încruntă ı

— Aveţi dreptate, domnule, e un ziar comunist!

Groma nu-l lăsă să se dezmeticească:

— Aţi putea să-mi spuneţi care din tipografiile din Iaşi folosesc

aceste litere?

Protopopul răsuci ziarul pe q parte şi pe alta.

4 – Litere din astea avem şi noi… Şi astea. Da, şi chenarul acesta seamănă cu aldinele noastre.

— Şi literele mari?

Protopopul cercetă din nou titlurile articolelor.

— Exact ca ale noastre.

ι-Verificaţi, vă rog, clacă există un tip pe & le nu-l aveţi dumneavoastră?

Sfinţia Sa Iulian se înroşi la faţă.

— Vreţi să spuneţi că acest ziar a fost tipărit de noi?

f-Doamne fereşte! Poate doar cu literele sustrasq clin tipografia dumneavoastră.»

Protopopul Iulian îşi scoase ochelarii.

— Dumneavoastră îmi cereţi părerea despre un lucru pe care îl ştiţi. De ce?

— Aş dori o confirmare. Dar problema e dincolo de litere. M-ar interesa mai mult posibilităţile de a tipări un asemenea ziar. Bănuiesc că cele două culori se tipăresc separat?

— Desigur.

— Deci fiecare ziar trebuie trecut de două ori prin maşină. Sunteţi de acord că tipărirea nu s-a făcut manual?

— Fără îndoială.

— Înseamnă că acei care l-au tipărit au avut timp berechet. Aţi putea să-mi spuneţi cu ce fel de maşină s-a tipărit acest ziar?

— Cu o plană cu pedală de picior. Sigur nu la rotativă.

— Dumneavoastră aveţi asemenea plane în atelier?

— Trei.

— Toate trei tipăresc la fel?

— Nu există două maşini identice care să lucreze la fel. Nici măcar maşinile de scris. Ca şi amprentele digitale de care vă folosiţi dumneavoastră – nu există două perfect asemănătoare, nu? Chiar dacă maşinile de scris sunt de aceeaşi marcă şi fabricate în aceeaşi serie, nu imprimă la fel.

— Mă ajutaţi foarte mult. Deci ar fi posibil să stabilim cu care

dintre aceste trei maşini s-ar fi putut tipări?

— Cu niciuna din ele. De douăzeci de ani eu nu lipsesc din acest atelier.

— Ştiu, domnule protopop. De aceea m-am adresat dumneavoastră personal, ca unui expert. Cercetaţi bine paginile ziarului. M-ar interesa un răspuns tehnic.

Protopopul netezi ziarul cu mâna, îl întinse cât putu mai bine şi se aplecă asupra lui.

— Cele două *Dodge*-uri ale noastre sunt vechi. Plana – sau orizontala, cum îi spunem noi – a mai fost ajutată cu hârtii. La *Dodge*-ul pe care lucrează Suciu, în colţul stâng, literele apasă mai tare pe pagină. Dar asta nu poate observa decât un specialist. A lui Olaru e mai slab la mijloc.

— E vreo pagină tipărită în acest stil?

Protopopul privi atent toate cele patru pagini ale ziarului.

— Nu, domnule. Ziarul acesta a fost tipărit cu o orizontală potrivită la ochi. În trei, patru locuri, literele sunt apăsate mai puternic. Plana la care s-a tipărit ziarul are orizontala cârpăcită.

— Spuneaţi că aveţi trei maşini.

— A treia e electrică. Tipăreşte mai uniform, dar numai pentru tiraj. Se simte fiecare strat nou de cerneală. La o carte, asta nu se observă.

— La Iaşi sunt multe, maşini plane?

— Sunt. Dar pentru dimensiunea ziarelor sunt vreo opt sau zece. Patru la „Viaţa Românească”. Acelea sunt cele mai moderne din oraş. Englezeşti. Buchholz mai are una şi… cam atât.

Aţi spus opt sau zece.

— Exact, nouă. Dar a noua e la fier vechi. Noi am aruncat-o. Şi acum e în curtea tipografiei. Nu s-a mai putut repara, îmi amintesc, la demontare, am fost nevoiţi s-o scoatem în rate. Nici nu ştiu de ce n-au ridicat-o cei de la Colectare. Am să v-o arăt la plecare. Vreţi să vorbesc cu muncitorii mei, dacă ştiu ceva?

— Nu e nevoie, Sfinţia Ta. Să nu cumva să-i prevină pe vinovaţi.

— Muncitorii meidomnule comisar;

— Frontul e prea aproape ca să poţi avea încredere în muncitori. În orice caz, vă mulţumesc foarte mult. M-aţi ajutat cum nici

nu m-aş fi aşteptat.

— Credeaţi că nu vă servesc?

Groma ocoli întrebarea:

— Vorbeam de informaţiile pe care mi le-aţi dat. Acum ştiu că ziarul s-a tipărit la o maşină plană, veche, cu litere sustrase din tipografia dumneavoastră. Sau, dar asta e mai puţin verosimil, care să aibă exact caracterele pe care le folosiţi şi dumneavoastră.

În timp ce protopopul zăvorî uşile tipografiei, Groma îşi rezumă rezultatele discuţiei. Ajunse la concluzia că era imposibil ca unul dintre tipografii de la Mitropolie să nu fie amestecat în tipărirea ziarului. Măcar că a furnizat numai literele şi nimic altceva. Era convins că drumul spre Boldur pornea din tipografia Mitropoliei.

După ce Sfinţia Sa fixă şi ultimul lacăt exterior, ocoliră clădirea să vadă plana scoasă la reformă.

— Au ridicat-o, spuse protopopul şi ridică din umeri, înseamnă că ieri sau alaltăieri.

Paznicul de la poartă îi întâmpină cu palma la chipiu.

— Sărut mâna, Sfinţia Ta…

— Spune, măi Enache, când s-a luat fierul vechi din curte?

— De vreo două săptămâni, Sfinţia Ta. Dar nu cei de la Colectare, ci gunoierii.

Groma deveni atent.

— De ce gunoierii? întrebă mirat protopopul.

— Şi eu m-am întrebat. Au venit într-o seară să ridice gunoiul. Şi au încărcat şi fierul vechi. Ca să-l vândă, cred.

— Eşti sigur că au fost gunoieri?

— Da, domnule! Erau cu maşina cu care vin de obicei. Aia gri, cu U.C.I. pe ea.

Când Groma povesti rezultatul anchetei de la tipografia. Mitropoliei, Nițescu se lumină la faţă.

— Cred că tu ai avut dreptate. Desigur, sunt convins că Sfinţia Sa nu e amestecată în nimic, dar rezultatele sunt rezultate. Ce ai de gând acum?

— Să-l puneţi pe Oancea şi pe Pătraşcu la dispoziţia mea pentru două zile. Pe Oancea îl trimit să-i găsească pe cei de la salubritate şi pe Pătraşcu să-mi facă rost de numele şi adresele tuturor angajaţilor de la

tipografia Mitropoliei.

— Sunt la dispoziţia ta. Şi ţine-mă la curent, Groma. Dacă ai un rezultat, sună-mă la telefon. Fie şi noaptea…

IOSIF OANCEA A AJUNS LA SIGURANŢA direct de pe băncile Facultăţii de drept. La cursurile de drept civil, profesorul Zaharia îl ameninţă cu repetarea anului. O rudă îndepărtată, un avocat ramolit din baroul Iaşi, îl sfătui cum să se salveze.

— Zaharia ăsta are vederi de stânga, îl ştie toată lumea. Fă o notă informativă la Siguranţa Statului, pune-i în cârcă vreo câteva afirmaţii comunistee foarte greu să verifici autenticitatea unei fraze rostite – şi susţine că, datorită unei confruntări cu el, ai să pierzi anul. Ca să ai succes sigur, trece în nota informativă că nu te interesează anul pierdut, dar conştiinţa ta de român te obligă să atragi atenţia organelor de stat că educaţia la facultatea de drept se face de pe poziţii duşmănoase.

Nota a avut efectul scontat. Fusese chemat personal de comisarul Niţescu, acesta îl însărcina să facă note săptămânale despre tot ce se întâmplă la facultate. Iosif Oancea n-a pierdut anul şi după terminarea facultăţii a fost angajat ca agent. În plus, automat, fusese scutit şi de front. Era un tip comod, util, nu făcea excese. Se însurase încă pe băncile facultăţii cu fiica obeză a unui tăbăcar, poreclită \yfabrica de copii”. Îi născuse anual câte o fată. cinci la număr, toate bondoace, hrănite bine de socri. Oancea era familist, econom, îi plăcea să facă descinderi, percheziţii, se alegea cu câte ceva – cu „amintiri”, spunea el. Cu timpul „amintirile” se înmulţiră în caseta de bijuterii. Îşi făcuse şi un plan pentru cazul că războiul ar fi luat o altă întorsătură, şi anume să-şi lase familia la socri, iar el să se retragă undeva în Ardeal până se liniştesc lucrurile. În ultimul timp se arăta fără iniţiativă, executa doar ordinele care i se transmiteau personal.

Sarcina primită de la Groma. depistarea gunoierilor de la serviciul de salubritate, era un fleac: îi găsi repede, îi confruntă cu paznicul de la tipografia Mitropoliei, să nu se spună că făcuse muncă de mântuială.

Satisfăcut că-şi îndeplinise misiunea, intră în biroul lui Groma cu ţigara în gură.

— L-am adus.

Groma îl privi ca şi cum n-ar fi înţeles cele spuse de el.

— I-am adus pe amândol repeta Oancea.

— Dacă vorbeşti cu ţigara în gării, nu te înţeleg.

ç Dacă n-ar fi fost agitaţia „cu ziarul şi n-ar fi fost detaşat pentru două zile la dispoziţia lui Groma, l-ar fi repezit. Înfuriat, scoase mucul din gură:

— I-am adus pe cei doi muncitori de la Serviciul de salubritate. Acum m-aţi înţeles?

— Da, dragă. Fără ţigară ai o dicţie perfectă. Unde sunt?

— Afară pe coridor. Aştepta ca Groma să-i mulţumească sau să-i zâmbească măcar. Dar Groma îl privi fără să clipească, aşa cum îl privea şi pe el, pe vremuri, Berlogea.

— Să vină unul dintre ei.

— În afară de asta, mai doriţi ceva?

— Nu. Eşti liber.

Oancea ar fi vrut să asiste la interogatoriu, nu pentru că n-ar fi avut ce face, ci pentru că Niţescu îl rugase să stea tot timpul în preajma lui Groma.

Ieşi din birou fără să salute şi lăsă întredeschisă în urma lui uşa, pe care apăru un bărbat între două vârste, neras, adus din spate. Părea speriat. Salută cu plecăciune şi-şi frământa şapca între degete. Nu părea tipul ilegalistului obişnuit cu cei de la Siguranţă.

Groma petrecuse o noapte albă: dacă gunoierii au furat maşina pur şi simplu ca fier vechi? Dacă presupunerile lui în legătură cu maşina plană e doar o dorinţă? Boldur nu putea face o greşeală atât de mare, să încarce o maşină de tipărit în camionul salubrităţii deşi, ideea într-un fel, era grozavă. Cine ar bănui o maşină de gunoi că transportă o tiparniţă clandestină? Ceea ce îl deranja cel mai mult era faptul că gunoierii nici măcar n-au încercat să se ferească de paznic. Dacă ştiau despre ce era vorba, puteau să facă în aşa fel să sustragă atenţia paznicului. Din toate variantele cel mai plauzibil rămânea varianta unui simplu furt.

— Numele? întrebă Groma blând. Hotărî să nu fie agresiv în timpul anchetei.

— Ioniţă, Ioniţă Matei.

— Lucrezi la întreprinderile comunale?

— Da, domnule comisar. La Salubritate.

— Ce şcoală ai?

— Două clase, domnule comisar, şi am urmat două trimestre în cea de-a treia, dar n-am mai apucat s-o termin c-a izbucnit războiul cel mare. ăla din 14…

— Da. Şi ce program ai la Salubritate?

— De la şapte la trei.

— După masă nu lucrezi?

— Nu, domnule comisar. Niciodată.

Deci ridicarea maşinii plane nu s-a făcut în cadrul programului, ci în afara orelor de serviciu. Mai exista şi varianta ca să fi ridicat maşina ca simplu gunoi. Cum de nu s-a gândit până acum la asta?

— Atunci ce ai făcut cu maşina Salubrităţii, acum vreo trei săptămâni, seara?

— V-am spus: noi nu lucrăm decât până la 3.

Faptul că gunoierul încerca să nege îl bucură pe Groma, Ceva nu era în regulă. O mărturisire directă echivala cu nevinovăţia lor.

— Gândeşte-te bine. Era într-o zi de marţi.

— A, da. Am ridicat gunoiul de la Tipografia Mitropoliei… Ne-au reclamat popii că n-am trecut pe la ei…

— Deci eşti de acord că acum trei săptămâni, marţi, ai ridicat gunoiul de la Tipografia Mitropoliei?

— TNu ştiu dacă a fost chiar marţi.

— A fost marţi. Am verificat. Poţi să ai încredere în noi.

— Eu am încredere în dumneavoastră, domnule comisar. În cine să am încredere dacă nu în dumneavoastră?…

Groma zâmbi. După câte îşi dădea seama, omul din faţa lui era pentru prima oară la Siguranţă. Hotărî să-şi verifice părerea.

— Dumneata ai mai fost vreodată pe aici la noi?

— Doamne fereşte, tresări gunoierul. N-am fost, domnule comisar. Nici la poliţie. Eu sunt un om cinstit…

— Îţi aduci aminte ce fel de gunoi ai ridicat de la Tipografia Mitropoliei?

— Ca de obicei.

— Ce fel de gunoi e de obicei la o tipografie! Hârtie. Hârtie şi gunoi.

— N-a fost cumva un gunoi special?

— Cum adică, special?

— Ceva mai greu. Piese de maşini?

Gunoierul tresări: rămase o clipă cu privirile aţintite la podea, pe urmă îşi ridică capul resemnat.

— Înseamnă că ştiţi totul. Bănuiam că Pascu o să ne toarne.

— Pascu cine e?

— Şeful garajului. Nu i-am dat decât o sută şi s-a arătat nemulţumit. El ne-a permis să luăm camionul întreprinderii. Dumnezeu să-l bată!…

— Şi unde aţi transportat piesele de maşini?

— Vă spun tot, domnule comisar. Am primit cinci sute să transportăm piesele acelea blestemate pe tjdriştei 14.

Udriştei putea fi o adresă falsă. Pe plicul trimis lui Niţescu, Boldur scrisese adresa redacţiei, Piaţa Unirii 4. Pe Unirii 4 nu era decât un magazin de corsete, proprietatea unei femei care croia şi cosea corsetele singură.

— Cui le-ai predat?

— Nimănui. Consemnul a fost să le aruncăm peste gard. Atâta tot. Să mă bată dumnezeu dacă a mai fost şi altceva.

E clar. Un teren viran. Gunoierii au aruncat plana pe un teren viran şi de acolo au transportat-o alţii pe întuneric. Unde? Asta trebuia aflat. Îşi dădu seama că omul din faţa lui nu avea niciun amestec în treburile lui Boldur. Rămânea încă în picioare varianta furtului. O descărcare pe un teren nelocuit îi dădea posibilitatea să nege că şi-au însuşit câteva sute de kilograme de fier vechi. De aceea i-au dat atât de puţin şefului garajului.

— Şi cine v-a angajat pentru acest transport?

— Eu nu-i cunosc. Îi ştie şoferul, cu el s-a tocmit. Eu l-am ajutat numai. i

— Dacă l-ai vedea ai putea să-l recunoşti?

— Desigur, un tip înalt, solid, cu părul creţ. Purta un balonzaid cu epoleţi şi cu două catarame la cordon.

Pe şofer, Groma. Îl anchetase tot separat. Declaraţiile lor corespundeau. Pe cel care-l angajase îl descrisese la fel, până în detalii, dar nu-i ştia numele. L-a oprit în stradă, i-a spus despre ce-i vorba, i-a

dat un avans şi restul după transport. Groma îi duse pe amândoi la tipografie: spera ca cei doi să frecunoască pe cineva de acolo. Dar omul care îi angajase nu era tipograf, sau în orice caz nu lucra la tipografia Mitropoliei. Îi eliberă pe cei doi, după ce declaraseră în scris că nici prin gând nu le-a trecut să fure fier vechi.

Totuşi, să nu greşească cumva, îl puse pe şofer sub urmărire. Un agent tânăr avea sarcina să-l însoţească şi ziua şi noaptea, să noteze toate persoanele cu care venea în contact. Era o şansă, zece la sută, ca şoferul să fi minţit, să caute să se întâlnească cu cei care l-au angajat, să-i avertizeze să dispară.

Se întoarse la sediu abătut. E bine că a avut suficientă tărie să n-o sune pe Mona, să-şi anunţe izbânda, Mai rămânea de verificat maidanul din strada Udriştei 14. Îl întâlni pe Oancea la secretariat. Nu-şi mai permise să-i spună „dragă".

— Mai am o treabă pentru dumneata. Verifici o adresă Udriştei 14. E un loc îngrădit. Vezi dacă se află dincolc de gard nişte piese de maşini.

— Şi le aduc aici?

— Nu.

— Asta e tot?

— Nu. Dacă piesele nu sunt acolo, atunci treaba încep* să meargă, Te interesezi prin împrejurimi dacă ştie cineve ceva despre aceste piese. Ia-ţi şi câteva mandate de arestare. Pe oricine care ştie ceva despre aceste piese, îl arestez: imediat.

β

— Înseamnă să iau şi câţiva oameni cu mine;

Ca misiunea să nu pară minoră, Groma fu de acord: Acum îi era tot una. Va trebui să atace cea de-a doua pistă: numele şi adresele tuturor angajaţilor de la tipografia Mitropoliei, Pe tipografi era hotărât să-i ia mai tare-Măcar dacă ar găsi pe unul care să fi sustras litere. L-ar stoarce ca pe o lămâie, numai să afle adresa lui Boldur.

Studie listele primite de la Pătraşeu: 17 nume, 17 vârste, 17 adrese. Cu cine să înceapă?

Reciti lista şi alese un nume la întâmplare: Chirică Vasile, strada Podul înalt 11.

Strada Podul înalt era desfundată, cu case puţine, sărăcăcioase.

Casa cu numărul 11 era lângă un depozit de cherestea, cu scânduri putrezite de ploi, păzită de ostaşi germani. Chirică Vasile nu era acasă. Lămuriri îi dădu maică-sa. O femeie în vârstă, îndoită de sciatică.

— Lucrează, maică, lucrează.

— Serviciul lui se termină la 3…

La Mitropolie, maică. Dar el lucrează şi seara la Racowsky. Mare lipsă de bani, maică…

Şi Racowsky ăsta ce-i?

Păi ce să fie, maică, tot tipograf. Că asta ştie fiul meu. Culege litere. Dar n-o să ducă mult aşa. Are ochii otrăviţi de plumb.

— Ştiţi cumva adresa lui Racowsky? 1

— Nu ştiu, maică, are atelierul undeva în centru:

„Totuşi am noroc", îşi spuse Groma şi plecă mulţumit.

L-am ales din cei 17 tocmai pe cine a trebuit. Ajunse la sediu transpirat, Ştampilă câteva mandate de arestare şi luă maşina de serviciu. Şoferul, un băiat tânăr, întors de curând de pe front, cu umărul sfârtecat de un glonte, avea o faţă inteligentă.

— Ştii unde e tipografia lui Racowsky?

— Ştiu.

Tipografia lui Racowsky era instalată într-o pivniţă umedă şi rece, Groma pătrunse vijelios, dar nu găsi în tipografie decât pe patronul atelierului, un bătrânel cu umerii strânşi.

— Chirică unde e?

Racowsky nu se arătă speriat de uniforma lui Groma.

— A plecat, domnule. A terminat treaba şi a plecat.

— Dar ce treabă a avut aici?

— A cules vreo zece ferpare. Tipograful meu a fost concentrat cu câteva zile în urmă şi singur nu mai pridides. Mă ajută cu bucata.

În atelier nu erau decât două prese şi o plană cu manivelă de mână. N-ar fi putut tipări decât un sfert de pagină de ziar. Folosea maşina numai pentru cărţi de vizită şi anunţuri. Groma controlă atelierul cu atenţie: ciocăni toţi pereţii, pardoseala de cărămizi, puse o mulţime de întrebări tipografului şi plecă dezumflat. În drum spre Siguranţă, se dojeni: dacă Chirică ăsta avea o treabă ascunsă, nu i-ar fi lăsat maică-sii adresa. Totuşi, la birou hotărî să mai cerceteze odată tipografia lui Racowsky, să-i facă şi o percheziţie, să-i analizeze

cerneala şi literele. Trebuia făcută o descindere şi la Chirică acasă.

Se întunecă de-a binelea când apăru Oancea. Era vesel, bine dispus. Desigur, pe ăsta toată problema ziarului îl doare în fund. Nu-i mai făcu observaţie că nu-şi scoase ţigara din gură.

Oancea se trânti pe canapeaua de lângă perete.

— Victorie, domnule Groma, pe toată linia. Am găsit piesele.

— Cum adică, victorie?

— Le-am găsit montate, în stare de funcţionare.

— E formidabil! Aşteptă ca Oancea să continue, dar acesta savură fumul ţigării.

— Şi?…

— Spun, e în stare de funcţionare. E montată într-o pivniţă. Am găsit ziare, litere, cerneală tipografică. Dar ţine-te să nu cazi de pe scaun. Urmează bomba. L-am arestat pe Boldur!

— Nu se poate!

— Se poate. Pe el şi pe unul Lăcustă, un client mai vechi de-al nostru.

— Şi unde sunt?

— La subsol.

Lui Groma nu-i veni să-şi creadă urechilor. El se bazase pe experţi, pe urmăriri tenace, de durată. Oancea îi aduse şi corpul delict, un teanc de „Flacăra Roşie" tipărite proaspăt, cu cerneala încă umedă.

— Eşti mare, Oancea.

— Să fim serioşi, domnule Groma. M-ai trimis la fix. De unde ai ştiut că-l găsesc pe Boldur?

Faţa i se îmbujoră. Deci Oancea îl socoteşte autorul moral al arestării. Dar în fond aşa era. Nu a urmărit el pista cu gunoierii?

— Adevărul e că îl bănuiam numai. Ştiam de colaboratori. Cât timp ai fost plecat, am mai făcut o descindere la tipografia lui Racowsky. E bine că e aşa cum e. Eşti liber.

Oancea nu plecă decât după ce termină ţigara. Groma raportă succesul lui Niţescu şi îi ceru aprobarea pentru începerea anchetei. Niţescu îi acordă libertate de acţiune, cu menţiunea să fie ţinut la curent.

Pentru prima anchetă, Groma se pregăti minuţios, aşa cugi învăţase de la Berlogea. Se interesă la ofiţerul de serviciu dacă aveau la

îndemână un provocator.

Ofiţerul de serviciu îl privi mirat.

— Pentru când?

— Pentru noaptea asta. O să trimit doi oameni în celula 4 şi m-ar interesa ce discută între ei.

— Pentru mâine pot să vă fac rost de unul.

— Dar poţi să împrumuţi unul de drept comun de la poliţie?

— Credeţi că nepregătiţi pot să vă servească?

— Sunt cei mai buni. Ăştia, dacă le promiţi ceva, fac şi pe dracu-n patru. Mi-ar plăcea unul înainte de proces. Unuia înainte de proces dacă îi spui că pui o vorbă bună pe lângă judecători, îţi pupă şi mâna. Încearcă.

Ofiţerul aduse doi deţinuţi: unul înalt, ras în cap. şi unul mai scund, cu urechi clăpăuge.

Groma nu-l reţinu în birou decât pe chel, pe celălalt îl trimise în celula 4. Nu voia să-l înapoieze poliţiei, să nu-l creadă neserios.

— Cum te numeşti dumneata?

Speriat, deţinutul îşi rosti numele cu voce stinsă:

— Vărzâru.

— Cât speri să primeşti?

Deţinutul tăcu.

— Hai, nu face pe naivul. Cât primeşti?

— De ce vă interesează părerea mea?

— Vorbeşti mult şi nu e bine. Ai o mare şansă că te-am ales pe tine. Cât?

— În jur de trei ani.

— Ţi-ar place doi?

Deţinutul începu să zâmbească.

— Şi ce trebuie să fac pentru un an?

— O să-ţi trimit un om în celulă. M-ar interesa ce spune, ce vorbeşte.

— IVI line am să vă raportez şi ce gândeşte. Dar cu ce îmi garantaţi că pierd un an?

— Cuvântul meu de onoare îţi ajunge?

Îi trimise şi pe Vărzaru în celula 4 şi bău două cafele mari, ca să

fie în formă. Aşteptă cu înfrigurare întâlnirea cu Boldur.

Acesta, cu cătuşa la mâini, fu introdus de un gardian. Groma aşteptă ca arestatul să se retragă lângă perete, să cerceteze încăperea. El se prefăcu preocupat, răsfoind un dosar luat la întâmplare dintr-un dulap, era dosarul cu inventarul încăperii: un dulap metalic tip fişier, un dulap lemn de brad vopsit, un birou cu sertar lăcuit, două fotolii… Ridică încet privirile de pe dosar, se prefăcu mirat că mai vede pe cineva în încăpere şi zâmbi. Se sculă încet în picioare, ca un om obosit după o zi de muncă şi se apropie de deţinut.

— E târziu, domnule, aşa că azi vom avea o întrevedere scurtă. Dar să trecem la subiect: dacă mă ajută memoria, ne-am mai văzut undeva?

Andrei îi ocoli privirile.

— Nu-mi amintesc să ne fi întâlnit

După felul cum vorbea, se simţea diferenţa dintre el şi cei doi muncitori de la salubritate, Nu părea speriatavea siguranţă de sine.

— Ba da. Zic, dacă mă ajută memoria, ne-am întâlnit în Capitală… La Abator, Vreau să spun în faţa Abatorului, în ochii deţinutului se aprinseră nişte licăriri ciudate. Cred, continuă Groma, din cauza mirosului urât mi s-a făcut rău şi dumneata mi-ai venit în ajutor şi mi-ai plătit taxiul. Eu nu rănim niciodată dator.

Izbi puternic cu pumnul în stomacul lui Andrei şi acesta, luat prin surprindere, se chirci şi alunecă la podea.

Mulţumit de tăria pumnului. Groma se duse la uşă şi chemă gardianul.

— Luaţi-l de aici

— Îl ducem la subsol?

— Nu. În celula 4 de la partea Am pregătit un om; poate mai aflăm câte ceva. Să vină şi ăla cu nume de insectă.

Despre cel cu nume de insectă ştia totul. Îi citise dosarul, era om vechi, ştia cum trebuie să se poarte.

Lăcustă intră în birou parcă mirat; cercetă podeaua, tavanul, mobilierul.

— Vino mai aproape, drăguţă…»

Cuvântul „drăguţă” îl învăţase tot de la Berlogea.

— Vorbiţi cu mine? De astă dată Lăcustă era mirat cu adevărat»

— Da, dragă. Numele?

Petre Lăcustă”.

Numele ţi se potriveşte perfects

Da> şi eu m-am obişnuit cu el.

— Ai haz, domnule Lăcustă. Sper, până la capăt. De unde îl cunoşti pe Andrei Boldur?

— Nu-l cunosc.

— Acum nu mai ai haz. Numele de care ţi-am pomenit nu-ţi spune nimic?

Lăcustă clătină din cap.

— Absolut nimic. Acum îl aud pentru prima oară. „E tipul recalcitrantului”, constată Groma. E omul care neagă prosteşte. Mai avusese de-a face cu unul ca acesta, care îşi negase până şi numele, dfeşi se găsiseră asupra lui mai multe legitimaţii cu fotografii.

— Ăsta din poză eşti dumneata?

Recalcitrantul privi poza mult timp, apoi ridică mirat privirile.

— Nu, domnule.

— Cum nu? Chel ca dumneata…

— Ştiţi câţi chei sunt în Bucureşti, domnule comisar? „Tipul recalcitrant” trebuia luat tare, intimidat. S? hiţă câţiva paşi în faţa lui Lăcustă:

— Foarte interesant. Locuieşti în aceeaşi casă cu el, în aceeaşi pivniţă şi spui că nu-l cunoşti.

— Eu am bătaia scurtă, domnule comisar.

— Cum adică, bătaia scurtă?

— Sunt cam miop. Nu prea văd bine. Nici pe dumneavoastră nu vă văd bine.

— Pentru că nu pot să-ţi fac ochelari, am să vin eu mai aproape. Sper să mă vezi şi să mă ţii minte.

— Eu şi cu memoria stau prost, domnule comisar. Groma se opri la o jumătate de pas în faţa lui Lăcustă.

Aceasta îşi lăsă privirile în pământ. Groma îl prinse de bărbie, îl ciupi, şi-i ridică faţa. Nu se aştepta la izbucnirea acestuia: Lăcustă îl lovi peste faţă cu amândouă mâinile încătuşate. Groma îşi pierdu echilibrul, se lovi de masă sângele îi umplu faţa şi în cădere răsturnă lampa de pe birou. În încăpere se făcu întuneric. Lăcustă înaintă spre el

şi-l lovi cu piciorul în spate.

Groma strigă după ajutor. Năvăliră doi gardieni în birou şi-l imobilizară pe deţinut.

— Luaţi-l de aici, ţipă isteric Groma. Am să-l anchetez jos!

ANDREI ÎŞI REVENI în timp ce-l târau gardienii pe nişte scări întunecoase. În primul moment nu-şi dădu seama ce se întâmplă cu el; vedea doar scările de beton înaintând spre el, avea o senzaţie de vomă şi teamă de cădere. Uneori scările se apropiau la câţiva centimetri de faţa lui, apoi se îndepărtau şi-l dureau braţele. Din când în când şi genunchii, şi atunci realiză că e târât. Se smuci şi auzi o voce răguşită:

— Uite că s-a trezit.

Cei doi gardieni se opriră, îl aşezară într-o poziţie verticală.

— Hai, măi frate, că eşti greu… De ce eşti aici?

„Unde"? vru să întrebe, dar recunoscu uniforma gardienilor şi-şi reaminti scurta anchetă din biroul lui Groma. Îi era ciudă că primise lovitura pe neaşteptate, deşi se gândise, încă în clipa când îl văzuse pe agent, că acesta s-ar putea să se răzbune. Nu se aştepta ca lovitura să vină atât de repede.

Gardienii se opriră cu el în faţa unei celule, unul deschise o uşă metalică şi celălalt îl ajută să intre. Se rezemă de perete. În celulă era semiîntuneric, abia distinse cele două paturi suprapuse, lipite de perete. Ar fi vrut să bea apă şi să se întindă. Dorinţa de a se lungi îi era atât de puternică încât porni spre pat şi, sprijinindu-se de rama metalică, se aşeză.

— E ocupat!

Vocea îl derută: fusese convins că e singur. Se uită în direcţia vocii. Văzu doi oameni: unul înalt, ras în cap şi unul mai scund, îndesat, rezemat de perete. Amândoi erau îmbrăcaţi în zeghe. N-avea niciun rost să se încontreze cu ei se ridică şi se târî până la celălalt pat. Tot supraetajat.

— Şi ăla e ocupat! se auzi o altă voce.

Andrei se ridică în picioare, puse mina pe patul de sus;

— Ăsta e liber?

— E, îi răspunse cel ras în cap.

Cu greu, Andrei se căţără în patul de sus şi se întinse: Senzaţia de vomă deveni mai puternică, închise ochii şi avu impresia că patul

începe să se învârtă cu el. Ţinu ochii închişi şi prinse cearşaful în pumni. Cei doi deţinuţi din celulă vorbeau cu voce tare, dar nu putu desluşi despre ce anume.

Descinderea venise prin surprindere, nu înţelese cum fusese depistat. Era convins că Lăcustă comisese o greşeală, ar fi vrut să-l vadă, să ştie ce se întâmplase. Probabil II cuprinsese un exces de zel, spusese undeva teoria lui cu rafalele la Primărie şi Prefectură şi cineva l-a denunţat. Faptul că el, Andrei, fusese arestat din greşeală, numai cu ocazia ridicării lui Lăcustă, îl înnebunea. Comisarul care dăduse peste el în pivniţă nu-l recunoscuse, îl luase doar pentru că fusese în casa lui Lăcustă. Abia după ce au ajuns la Siguranţă şi-i găsiră actele, se dumirise comisarul. Dacă n-ar fi fost în pivniţă, dacă n-ar fi găsit tiparniţa şi teancul de ziare, poate nici nu l-ar fi arestat.

Nu se putu concentra: se întrebă dacă fusese anchetat. Nu-şi aducea aminte de ce îl dureau genunchii. După un timp realiză: a fost târât pe scări. Mirosul celulei îi reaminti vag şi de prima lui arestare de pe Matei Millo. Atunci fusese izolat, nu se întâlnise cu niciunul dintre tipografii arestaţi decât la proces. Acum de ce l-au băgat la comun? Nici la întrebarea asta nu găsi răspuns şi patul începu să se învârtă din nou şi-şi auzi, foarte desluşit bătăile tâmplelor* „Poate am fost arestat cu ocazia unei razii şi au fost ridicaţi mai mulţi, de aceea mă aflu în celulă comuna, închise pleoapele şi-i apăru şters, vag, moş Vlase:

— În celulă te fereşti mai mult de cei anchetaţi decât de poliţişti. Chiar dacă aţi căzut împreună. În situaţii din astea omul e mai complicat decât maşinăria unui ceas.

Auzi paşi, apoi cineva îi puse mina pe umeri. Din cauza emoţiei senzaţia de vomă îl părăsi, nu mai simţi decât dureiile de la genunchi:

Deschise ochii şi văzu faţa chelului. Omul avea obrazul, rotund ca o minge şi sprâncene blonde, abia vizibile.

— Ce-i?

— Sper că nu sforăi.

Andrei îşi dădu seama că dacă nu-i înfruntă pe cei doi, mâine va trebui să le spele şi gamelele.

— Numai când dorm, spuse incolor.

— Atunci o să încerci să nu dormi. Sunt foarte sensibil la sforăit. De ce eşti aici?

Brusc, Andrei îşi reveni complet. De ce poartă ăştia zeghe?

Zeghe nu ţi se dă decât după anchetă, să fii frumos îmbrăcat la proces. Desigur toţi deţinuţii sunt curioşi, însetaţi de ştiri, de informaţii, dar ăsta parcă e prea insistent. La prima arestare aflase că există un gardian care transmite scrisori. Zile întregi încercase să ghicscă care e gardianul „poştaş".

— De ce eşti aici? mai întrebă o dată chelul.

Andrei se ridică în coate, scoase din buzunar o ţigară mototolită, o aprinse şi suflă fumul în faţa omului cu capul ras.

Nimeni nu recunoaşte la Siguranţă că e arestat politic.

— N-am găsit cameră la hotel şi trebuia să dorm undeva.

Omului îi plăcu răspunsul. Zâmbi şi-şi arătă dinţii mărunţi, îngălbeniţi de nicotină.

— Spargere?

— Un fel de spargere.

— Apartament?

Andrei mai trase un fum: ţigara îl învioră.

— Nu, frumosule. Căpăţână. Avea învelişul foarte slab.

Puse mâna pe chelia omului din faţa lui şâl strânse între degete ca pe o minge de handbal. Şi al tău e cam. subţire.

Chelul se eliberă din strânsoare printr-o smucitură.

— Mă!

Andrei puse degetul la gură.

— Ssst! Nu face circ! Sunt cu misiune aici. Dacă n-aveam treabă, îţi rupeam gura când ai spus că patul de jos e ocupat. Mai vine cineva în celulă şi trebuie să-l descos. Dacă mă încurci o păţeşti!

— Tot Groma te-a trimis! Comisarul ăla din Bucureşti?

— Ai aflat şi tu numele unui comisar şi acum faci pe grozavul!...

Să-i dea dumnezeu sănătate lui moş Vlase.

Îndesatul, care se întinsese între timp pe patul de jos, sări în picioare şi-l prinse pe chel de reverul hainei:

— De-aia te-ai arătat atât de vorbăreţ, Vărzarule!... Ar fi trebuit să-mi dau seama. Mă! Dacă scuipi o singură vorbă d) re ce ţi-am spus, te macin!

Chelul se eliberă din braţele îndesatului şi se retrase un pas:

— Boule!... Nu e vorba de tine. Aşa mă ştii, că ciripesc despre

prieteni?…

— Eu atâta îţi spun, că mi-e lehamite de voi. Scuipă printre dinţi. În toată branşa asta, a noastră, nu mai găseşti un om cinstit! Te macin, Vărzarule, şi înainte de a scoate o vorbă, gândeşte-te bine ce faci!…

Se auziră paşi, apoi zdrăngănit de chei.

— Ssst, făcu Andrei spre ceilalţi. Cred că vine omul meu.

— 1 Şi pe tine te bag în mă-ta, îi aruncă înveninat îndesatul şi se întinse pe pat.

Uşa sa deschise şi Lăcustă, sprijinit de umărul unui gardian, intră în celulă: avea faţa tumefiată, cămaşa sfâşiată de vâna de bou. Cu paşi nesiguri se târî până la primul pat şi se aşeză. Răsuflă de câteva ori, până se auzi răsucitul cheii în broască, apoi trase cearşaful şi-şi şterse sângele de pe faţă.

— Patul acela e ocupat, îi strigă Vărzaru.

Lăcustă se întoarse spre chel şi-l privi cu ochii întredeschişi.

— Desigur că e ocupat. De mine! Nu te apropia că-ţi mototolesc mutra.

GROMA URCA SCĂRILE DE MARMURĂ încet, în vârful picioarelor, să nu dea ochii cu nimeni din casă. N-ar fi vrut să fie văzut cu plasture pe faţă, cu ochiul învineţit. Între prima şi cea de a doua anchetă a lui Lăcustă, ofiţerul de serviciu adusese un medic de la spitalul orăşenesc. Acesta spălă faţa lui Groma cu apă distilată, îi cercetă buza crăpată şi mormăi tot timpul. Era un bătrânel obosit, n-avea putere să-şi ascundă nemulţumirea că fusese luat din spital:

— De treizeci şi şase de ore stau în picioare, domnule comisar. Ne-au adus un vagon de mutilaţi de pe front şi dumneavoastră mă deranjaţi pentru nişte zgârieturi.

Groma, jenat, nu ştiuse cum să se scuze.

— N-aveţi nimic, domnule comisar. Pielea e crăpată în două locuri şi o să vi se învineţească ochiul stâng. La rană vă pun plasture şi ochiul vi-l trataţi singur. Comprese reci. Ar fi putut să vină şi o asistentă. Sper că mă trimiteţi cu maşina la spital?

Tocmai vru să cotească spre scările care duceau spre mansardă, când apăru doamna Eugenia. Începu să se vaite cu voce tare:

— Doamne dumnezeule! Dar ce aţi păţit, domnule comisar?

Descoperit, Groma îşi încetini pasul.

— Nimic, doamnă, nişte zgârieturi.

Doamna Eugenia aprinse becul pe scări şi începu să se crucească:

— Cum, nişte zgârieturi? Toată uniforma vă e plină de sânge!

Groma abia acum observă că avea uniforma pătată. Se miră că nu-i atrăsese atenţia ofiţerul de serviciu.

— V-aţi rănit, domnule Groma, Să vă fac un ceai? îi fără să aştepte răspunsul, se întoarse spre hol: Flori!…

Flori apăru la uşă, îmbrăcată cu un capot peste cămaşa i se noapte, în spatele ei apăru şi faţa rotundă a fiicei protopopului.

— Du-te şi fă un ceai, ordonă doamna Eugenia.

Colonelul veni şi el la uşă, îl privi curios:

— Ce s-a întâmplat, domnule comisar?

Colonelului nu-i mai putu spune „nimic". Trebuia să-l impresioneze:

— L-am arestat pe Boldur.

Văzând figurile mirate ale celor din jur. gustă pentru prima oară succesul. Simţea o senzaţie de plinătate care îi moleşea tot corpul. Era chiar bine că fusese rănit de Lăcustă, altminteri n-ar fi putut deveni erou.

Colonelul îl invită în salon.

— N-aş vrea să vă deranjez, domnyle colonel. Văd, jucaţi pietre. Dacă insistaţi, mă duc să mă schimb şi revin să beau ceaiul. Atât.

— În cameră, trase perdelele de camuflaj şi se repezi la oglindă. Cum de nu observase că avea uniforma pătată de sânge. Timpi tui de Lăcustă se încăpăţânase în continuare. E drept, oricum l-ar fi bătut, dar deţinutul îl întărât a se şi mai mult. Îl deranjase şi faptul că Lăcustă nu scosese niciun ţipăt, nu se văitase nici după ce fusese trezit cu apă din leşin. De unde atâta forţă în trupul lui firav?

Îşi cercetă faţa: cele două bucăţi de plasture îl făceau mai interesant, doar ochiul începu să se tumefieze. să se învineţească. Imediat după anchetă o sunase pe Mona. acasă. Era prea târziu să-l deranjeze pe Berlogea.

— L-am arestat pe Boldur.

— Eşti mare. Gigi, şi băi tos, Ai anunţat pe cineva? încă na.

— Foarte bine. Fă în aşa fel să apară ştirea în ziarele de acolo,

altfel se vor găsi destui să-ţi însuşească meritele. Dacă totul este în regulă, spun. *toiul*, atunci înserez şi eu o notă în ziarele ele aici. Dau telefon încă în noaptea, asta, să nu fie prea târziu.

— L-am şi anchetat, o asigură Groma, s-o convingă că *totul* este în regulă. Am arestat şi un complice. În timpul ciocnirii, am fost rănit la faţă. Dacă m-ai vedea cum arăt, n-aş mai avea la tine nicio şansă. Mâine după anchetă *te*> un clin nou. Zici să nu-l anunţ nici pe Berlogea?

— Numai după ce apar ştirile în ziare. Nu da norocului cu piciorul. Mai bine să te beştelească după aceea, decât să te frustreze. Succes!

În timp ce se schimbă, nu se putu abţine să n-o admire y pe Mona. Era fată deşteaptă, unsă cu toate alifiile. Se convinse din nou că numai alături de ea va putea face carieră.

Cei de jos nu-şi reluaseră jocul. Îl aşteptau să spună amănunte.

— Vă rog să jucaţi, îi sfătui darnic Groma, să nu mă simt prost. Îi ajută să adune pietrele. Abia acum îmi elau seama cât de mulţi de la masa asta suntem implicaţi în această arestare. De la tipografia tatălui dumneavoastră, se întoarse spre Maria, s-au sustras literele cu care au tipărit ziarul lor clandestin, iar domnul colonel, ca procuror, va avea de-a face cu el.

— Numai eu sunt în afară, spuse Flori, fără să-şi ridice privirile.

— Şi dumneata eşti implicată, domnişoară, spuse Groma şi Flori tresări. Prin manetă, dădu lămuriri comisarul. Mandă e un termen de la biliard. Înseamnă indirect. Dacă mai doreşti să păstrezi fotografia lui, pot să-l rog să-ţi dea şi un autograf.

Povesti cu lux de amănunte cum venise la Iaşi fără cel mai mic indiciu, în afară de faptul că, în urmă cu câteva săptămâni, Boldur îşi lăsase amprenta la Iaşi. Insistă asupra frământărilor, asupra ipotezelor pe care le emisese în acest timp, să reiasă clar că munca de poliţist e o muncă intelectuală.

— Nu uniforma dă calitatea de poliţist, ci voinţa, răbdarea, inteligenţa şi perseverenţa câinească.

Colonelul împărţi pietrele.

— În tot acest interval temporal, reluă Groma cu avânt, am făcut o singură greşeală. Pe când îl anchetam, m-am apropiat prea mult de el şi m-a rănit cu mâinile încătuşate.

— Groaznic, se văită doamna Eugenia. De când a izbucnit

războiul, nu aud decât orori. Îţi aminteşti, Costi, de balurile de la Primărie?

— Tu, draga mea, du-te şi culcă-te, că noi vom vorbi *numai* despre orori. E şi târziu. Ţi-am dus cartofii în dormitor.

Doamna Eugenia se ridică bucuroasă ele la masă. În mers, îşi spuse mai mult sieşi:

— Clarinetul e cel mai plăcut instrument.

Colonelul se întoarse spre Maria:

— Nu prea joci atentă! Ai pierdut toată seara!

— Nici nu vă daţi seama ce plăcere îmi face să pierd, răspunse fata.

— Nu înţeleg? se miră Groma.

— Pentru că eu câştig şi atunci când pierd.

Se întoarse spre colonel şi acesta, simţindu-se privit, se uită la Groma:

— Nu vreţi să jucaţi şi dumneavoastră?

— Cred că n-aş fi în stare să mă concentrez. O chibiţez pe domnişoara Flori, bineînţeles dacă îmi permite, dacă nu crede că îi aduc ghinion.

— Vă rog, spuse Flori amabilă. În fond, de ce a fost urmărit acest Boldur?

— La Bucureşti a editat un ziar clandestin, iar aici a venit cu mâinile în buzunar şi după câteva săptămâni a înjghebat o tipografie, a furat litere şi a tipărit un alt cotidian.

— Înseamnă că e foarte capabil.

— Capabil de orice.

Răspunsul i se păru spiritual şi-i păru rău când Flori sefaimbă vorba:

— Să iau zecele de roşu?

Groma aruncă o privire pe tablă:

— Da.

Flori luă piatra din stânga şi făcu o formaţie de patru.

— Şi cum v-a lovit?

— Nu el, ci complicele, preciză Groma. Faţă de Boldur, m-am revanşat eu. Zâmbi. I-am plătit o datorie mai veche. În plex.

Câştiga din nou colonelul.

— Eu, tată, răsturnă Flori tabla cu pietrele, mă duc să mă plimb. Un sfert, o jumătate de ceas. Mă doare îngrozitor capul.

— La ora asta? întrebă Groma mirat.

— De obicei la ora asta mă plimb. E linişte şi strada miroase a tei.

— Dacă îmi permiteţi, domnule colonel, o însoţesc. Şi eu aş vrea să iau puţin aer. Bineînţeles, dacă şi domnişoara e de acord.

— Cu mare plăcere, domnule comisar.

Se duse în camera ei, se schimbă în câteva minute şi reveni cu un pardesiu pe umăr.

— Tu, Maria? întrebă Flori.

— Eu vreau să-mi iau revanşa. Jucăm pe bani, domnule colonel.

Colonelul încuviinţă.

În stradă, Flori îl luă pe Groma de braţ. Din cauză că devenise erou, era convins Groma.

— Şi ce se va întâmpla cu nenorocitul? întrebă Flori într-o doară.

— Deocamdată nimic. Îl anchetez până îi storc mărturisiri.

— Ce înseamnă „a stoarce”?

— E un termen intern. A obliga pe cineva să mărturisească.

— Înseamnă că va fi bătuta»

— Asta depinde de el. Dar nu cred că ajungem până acolo. Nu pare suficient de inteligent să nu se încurce în întrebările pe care am să i le pun, în faţa evidenţei nu va mai avea rost să nege. Ăştia sunt mari până sunt liberi, până cred că au masele în spatele lor. În celulă îşi dau seama că sunt singuri. Şi singurătatea nu te predispune la optimism. De mult încerc să pătrund în felul lor de a gândi. Zău, ţiu reuşesc să-i înţeleg.

— Au un ideal.

— Un ideal greşit.

— E totuşi un ideal. Noi ce avem?

— Noi, cine?

— Toţi care suntem împotriva lor. Dumneata, eu, tata…

Groma nu-i răspunse. Un vânt întârziat făcu să tremure frunzele.

— N-aveţi ce să-mi răspundeţi. Şi vă spun de ce. Noi n-avem idealuri. Noi suntem nişte ipocriţi, vorbim în numele societăţii şi minţim. Ştiţi ce face în clipa asta procurorul militar Foloscu?

— Joacă remi. Acordă o revanşă. Dă cuiva şansa să se siiptă egal. Egal şi demn, 4

— Nu. Face dragoste. Mama stă cu felii de cartofi pe faţă să fie frumoasă şi procurorul militar o înşală cu colega mea. Eu mă prefac că nu ştiu nimic.

— M-acuzi?

— Nu. Vorbesc ca să nu gândesc, să nu aud paşii cu care tocesc trotuarele. Pentru că paşii mei n-au o ţintă precisă, Pur şi simplu tocesc trotuarele. Atât.

DIMINEAŢA, GROMA A TRECUT pe la redacţia ziarului local. Dictă o notă, dar spre bucuria lui redactorul de serviciu îi propuse ca ştirea să fie redactată sub forma unui scurt interviu. Mulţumit, se duse la oficiul poştal şi expedie o telegramă ltd Berlogea, Era convins că şi Mona îşi făcuse datoria.

Primul chemat la anchetă a fost Vărzaru. Cu gardienii de faţă, îndesatul îl ameninţă cu degetul. Unul dintre gardieni surprinse gestul şi porni spre îndesat. Acesta se retrase până la peretele celulei.

— M-ameninţi! îl ţintui gardianul.

— Nu pe dumneavoastră, domnule gardian, ï-am făcut semn lui Vărzaru, ştie el de ce… Pe cuvântul meu, domnule gardian, sunt om vechi, ştiu cum trebuie să mă port.

Vărzaru intră în biroul lui Groma, liniştit, ancheta lui se terminase, dacă nu l-ar fi rugat comisarul să-l ajute, mâine ar fi plecat la proces. Ştia precis că mai mult de trei ani. nu putea primi: şi dacă poliţistul se ţine de cuvânt, rămâne cu doi; până va ieşi se va termina şi războiul, Avea peste patruzeci de ani. viaţa nu şi-o mai putea reîncepe, clar avea ceva cheag, putea să lucreze mai prudent, nu-l obliga foamea să se aventureze.

Groma îl primi vesel: bucuria care-l încălzea îl făcu mai frumos. Doar vânătaia de la ochiul stâng îi colora nu tocmai plăcut faţa. Ramurile unui salcâm înflorit tremurau în faţa ferestrei şi comisarul, din când în când. arunca o privire într-acolo. Beţia succesului puse stăpânire pe el. Abia aştepta să se reîntoarcă la Bucureşti.

Îl lăsă pe Vărzaru să aştepte lângă uşă. Îl ţintui cu privirile, apoi,

ca să-şi dea importanţă, începu să măsoare încăperea cu paşii. Acum nu mai avea decât de cules roadele strădaniilor depuse la Iaşi. Numai discuţia avută cu o seară în urmă cu Flori îi umbri bucuria. N-a înţeles exact unde voia ea să bată, vorbind despre idealuri. La început, după ce îl luase de braţ. crezuse că o face din admiraţie pentru bravura în legătură cu Boldur. Şi Flori era ciudată, ca şi Mona. Privi spre deţinut; acesta stătea lipit de perete:

— Ia spune, Vărzarule!

Văzându-i atât de bine dispus, Vărzaru zâmbi şi ei:

— N-am aflat nimic. M-a încurcat omul dumneavoastră.

Lui Gromai se păru că nu aude bine. Se duse până la fereastră, apoi se postă în faţa lui Vărzaru.

— Cum adică, omul meu?

— ăla cu puloverul negru. Mi-a spus că a primit „misiune" din partea dumneavoastră să descoasă pe unul care trebuia să vină.

— Şi tu l-ai crezut?

— M-am îndoit până n-a apărut şi al doilea om. Unul cu o poreclă ciudată: Lăcustă.

— Tu eşti prost, Vărzarule!

— Domnule comisar, omul părea foarte convingător. Ştia totul despre dumneavoastră, ştia că va mai veni un om, despre care dumneavoastră nu mi-aţi spus nimic.

— Şi ce relaţii au avut cei doi? Uită să mai privească spre salcâmul înflorit.

— Care doi?

— ăla cu puloverul negru şi Lăcustă.

— Nicio relaţie, domnule comisar. Abia acolo în celulă s-au cunoscut. Şi-au povestit unul altuia de ce au căzut. Primul a spart căpăţâna unui paznic de noapte, iar cel de al doilea a fost prins când a lucrat o vitrină.

Toată buna dispoziţie a lui Groma se topi.

— Nu mi-am dat seama că eşti tâmpit! Cei doi au fost arestaţi împreună, tipărind ziare comuniste. Cine ştie ce şi-au transmis unul altuia, vorbind despre paznici de noapte şi vitrine!

— N-au vorbit nimic despre ziare.

Supărat, Groma apăsă pe butonul soneriei şi când apăru

gardianul, se răsti la el, de parcă el ar fi fost vinovat de insuccesul lui Vărzaru.

— Luaţi-l de aici şi aduceţi-l pe Boldur.

Când rămase singur în încăpere, se duse la fereastră, să inspire aroma salcâmului. Şi popa Zisu avusese un salcâm în grădină. Când înflorea, preoteasa îl trimitea să adune flori pentru clătite. Uneori, bătrâna venea să-l supravegheze dacă nu rupe şi crengile.

În oglinda ferestrei îşi văzu. ochiul învineţit. Îl cercetă cu atenţie: avea şi pleoapa umflată. Nici munca de anchetator nu e chiar aşa de simplă. Unul care nu mai are nimic de pierdut, ca Lăcustă ăsta, poate să-l desfigureze. Din păcate nici jos, unde îl anchetase a doua oară, n-a aflat nimic. E drept, nici n-a insistat prea mult, voia doar să se răzbune pentru lovitura, primită. A avut totuşi noroc, dacă l-ar fi nimerit cu cătuşele, putea să-i scoată un ochi. Şi cu un unic ochi e mai greu să faci carieră.

Era conştient că de ancheta care urma va depinde cariera lui. Ar fi fost groaznic ca şi Andrei să fie un „recalcitrant" ca Lăcustă. Acum îi părurău că ieri nu s-a putut abţine să nu-l lovească. Dacă s-ar fi purtat ca un domn, ar fi avut azi mai multe şanse. La începutul carierei, a mai avut un moment când a fost convins că de cum va acţiona depindea cariera lui. Primise sarcina să aresteze pe unul loanichie Baciu, pe o stradă lăturalnică din Colentina. Berlogea îi atrăsese atenţia că e bine să se ducă îmbrăcat în uniformă să aibă prestigiu. I se completase şi mandatul de arestare. loanichie Baciu, din textul citit de Berlogea, era un comunist urmărit de ani de zile; îi dibuiseră adresa datorită unor informatori. Comisarul şef îi pusese la dispoziţie maşina de serviciu.

— Groma, de această acţiune depinde viitorul tău. În birou erau toţi colegii de faţă.

Groma ştia că numai datorită lui Berlogea avusese favoarea să aresteze o persoană importantă. Îi era ruşine să ceară sfaturi, cum şi în ce fel să procedeze.

Dacă Berlogea nu-i spusese nimic, înseamnă că i se lăsase libertatea de mişcare. La plecare unul dintre superiorii lui îi şopti la ureche: „Îl aduci ori viu ori mort".

Lăsase maşina cu două case înainte de adresa indicată. Pe drum opri un copil şi mai verificase o dată adresa lui Baciu.

— A doua casă, domnule.

Ajuns la poartă, citi numele lui Ioanichie Baciu şi pe o tăbliţă de metal. Verifică dacă pistolul e la îndemână şi intră. Era o curte lungă şi o casă destul de dărăpănată, în formă de vagon. Apartamentul doi era drapat cu negru şi un prapore atârna trist chiar deasupra uşii. Tocmai acum se găsi să-i moară cineva în familie, îşi spuse înciudat Groma. O femeie pirpirie, îmbrăcată în negru, îi întinse o luminare. Groma se aplecă la urechea ei şi întrebă care e Baciu. Îşi făcuse pe drum un plan. Dacă sunt mai mulţi în locuinţă, îl invită în curte şi-l ia de acolo. La nevoie îl ameninţă şi cu pistolul. Şoferul avea sarcina ca după intrarea lui în casă să tragă maşina în faţă şi să lase motorul aprins.

— El! izbucni într-un hohot de plâns femeia şi arătă spre mortul întins pe masă.

Întors la Siguranţă, spre mirarea lui găsi toţi colegii în biroul lui Berlogea. Încă înainte ca ei să izbucnească în râs, îşi dădu seama că fusese păcălit. Berlogea îl întrebă zâmbind:

— L-ai adus?

— Bineînţeles»

— Cum adică? întrebă serios Berlogea.

— Aşa cum mi s-a ordonat: ori viu ori mort. L-am împachetat şi l-am adus. Am rugat doi gardieni să-l aducă aici în birou. Dar nu ştiu ce să fac cu familia? Stau în faţa porţii dinspre bulevard şi plâng. Ar trebui să daţi dispoziţie să fie împrăştiaţi.

Toată Siguranţa intră în alertă: toţi comisarii coborâră la parter, pe urmă, miraţi, reveniră în biroul lui Berlogea. Groma stătea într-un fotoliu şi fuma:

— Păcăleala cu păcăleală se plăteşte.

Mai târziu aflase că fiecărui agent i se făcea „botezul”.

Andrei Boldur îşi făcu apariţia însoţit de un gardian. Nu trăda nici ură, nici teamă: părea mai degrabă mirat. Groma îl lăsă să se rezeme de perete şi continuă să-l observe: deţinutul se voia indiferent, se străduia să pară degajat ca şi cum n-ar fi venit la o confruntare, ci la o vizită oarecare. Groma, când se convinse că Andrei nu avea intenţii agresive, făcu un semn gardianului să părăsească încăperea: nu voia să răsufle nimic din mărturiile tipografului, dorea să savureze singur victoria, Poate, Monei singură i-ar fi permis să asiste la anchetă, să vadă că Gigi Groma nu e un oarecare, adunat de pe stradă. Fără îndoială, cu ea de faţă, s-ar fi comportat mai sobru, mai distant cu cel

arestat, şi-ar fi ales cuvintele, ar fi cântărit mai atent întrebările. Ajuns la această concluzie, se întrebă dacă în lipsa ei n-ar trebui să se comporte la fel. La urma urmei era momentul să-şi facă un stil propriu de anchetă, nu să-l copieze pe Berlogea, Se întoarse spre Andrei: privindu-L se mai convinse o dată că nu va avea misiunea uşoară.

— Ai reuşit să-l păcăleşti pe Vărzaru.

Andrei se pregătise şi el pentru această întâlnire eu Groma. Un lucru îi era foarte clar: trebuia să vorbească cât mai puţin şi să nu recunoască nimic. Răspunse cu puţină întârziere:

— Nu ştiu cine e Vărzaru.

Groma se aşteptase ca Andrei să-l discrediteze, să-i arunce în faţă că-l subapreciază, că introducerea unui deţinut comun în celula lui e o metodă lipsită de subtilitate, că el nu-i un arierat, care poate fi uşor tras de limbă. Răspunsul lui simplu îl descumpăni. Îl privi mai atent. Omul din faţa lui nu semăna deloc cu cel crescut în imaginaţia lui după incidentul de ia Abator. Cu timpul, faţa lui Andrei, văzută cândva de la jumătate de metru, se deformase, în mintea lui căpătase trăsături de sălbăticiune, devenise urât, animalic, o faţă tipică de criminal. Despre Andrei cel de aici ar fi putut spune că e un om oarecare, fără măcar să-l fi putut cataloga într-o pătură socială bine determinată, muncitor sau intelectual Era o faţă obişnuită de pe stradă, pe lângă care treci fără s-o observi. Numai ochii exprimau isteţime.

— De fapt, numai are nicio importanţă, îi păru rău că începuse ancheta pomenind de Vărzaru. Ar fi trebuit să se detaşeze mai mult, chiar să nege vreo legătură dintre el şi deţinutul de drept comun. De ce era nevoie să recunoască faţă de tipograf că s-a lăsat păcălit? Căută privirile lui Andrei şi continuă pe alt ton: Până acum mi-ai scăpat de două ori – o dată la iaurgerie şi a doua oară la Abator. Pentru Abator am fost sancţionat. Sancţiunea o trec în contul dumitale. Ştii cât primeşti pentru „România Liberă” şi pentru „Flacăra Roşie”? vru să facă o pauză de efect, dar Andrei nu-l lăsă să savureze trecerea lentă a secundelor.

— Nu.

Groma tresări. Spuse cu răutate:

— Un glonte! Ba nu. Să nu ne crezi prea zgârciţi. O întreagă rafală. Andrei nu tresări, cum s-ar fi aşteptat, nici măcar nu clipi, doar în colţul buzelor îi apăru un mic zâmbet şiret. Groma reluă şirul

ideilor: bineînţeles în afară de cazul…

— …că vorbesc, îi veni Andrei în ajutor…

— Exact, se lumină Groma la faţă. Îmi plac oamenii inteligenţi! Mărturisirile, complete, ar putea îndupleca judecătorii în timpul pronunţării verdictului…

— Adică? întrebă Andrei impertinent.

— Să-ţi comute pedeapsa cu moartea în câţiva ani de închisoare.

— Câţi? îl întrerupse Andrei din nou. Cea mai bună metodă de apărare era să conducă el ancheta, în sensul ca el să pună întrebările şi comisarul să fie obligat să-i răspundă. Omul din faţa lui nu avea experienţă. Un vulpoi bătrân nu l-ar fi lăsat să pună două întrebări la rând.

— În orice caz, nu puţini, răspunse după o scurtă gândire Groma. Vezi, sunt sincer cu dumneata. Sper că nu alegi rafala…

— Să mă ferească dumnezeu, se grăbi să-i răspundă Andrei. Mie în general nu-mi plac rafalele. Din cauza asta nu m-am dus pe front.

— Pe front nu te-ai dus să nu te baţi cu ai tăi, cu bolşevicii, i-o reteză scurt Groma.

— Nu, răspunse calm Andrei. Din cauză de rafale. Era bucuros că tot el dirija discuţia.

— Mă rog, făcu împăciuitor comisarul. Era convins că l-a lămurit pe Andrei să treacă la mărturisiri. Îmi pare bine că ţi-ai dat seama că singura ta şansă e să vorbeşti. Să începem deci: unde este redacţia sau tipografia „României Libere”?

Andrei se concentră. Acum trebuia mărită atenţia. Fiecare cuvânt pronunţat putea să se întoarcă împotriva lui. Ridică sprâncenele a mirare:

— Ce-i aia „România Liberă”?

De astă dată fu rândul lui Groma să ridice sprâncenele. În prima clipă i se păru că nu auzise bine. E nebun? E vorba de viaţa lui.

— Cred că n-o să ne înţelegem. Îmi pare rău pentru dumneata. Totuşi ar fi trebuit să-l ia niţel mai tare, să bage spaima în el. Berlogea ştie ce ştie. În douăzeci de ani i-au trecut fel de fel de comunişti prin mână. Ascultă, domnule Boldur. Vorbi rar, ca omul din faţa lui să recepţioneze importanţa fiecărui cuvânt. În iaurgeria din Dudeşti s-a găsit o maşină plană de tipărit. La fel ca şi în pivniţa prietenului

dumitale, Lăcustă. Acolo pe Dudeşti, de unde te-am urmărit până la Abator, se tipărea ziarul ilegal al Partidului Comunist din România, „România Liberă".

— Aud pentru prima oară de aşa ceva. Înseamnă că am fost indus în eroare: eu aveam sarcina să procur iaurt pentru doamna Miţa.

— Atunci am să te întreb altfel: acum *unde* se duce iaurtul procurat pentru tipografi?

— Nu ştiu. De altfel eu am plecat de mult din Bucureşti.

Abia reuşi să mascheze bucuria: aflase un lucru foarte important şi anume că băieţii au reuşit să mute tipografia la timp şi n-a căzut nimeni. Spera ca anchetatorul să mai facă greşeli şi să-l informeze şi de alte lucruri. Ultima oară când fusese arestat, l-a anchetat un comisar cu un ochi de sticlă. La fiecare întrebare plasa şi câte o palmă. Întrebările îi erau scurte, foarte concrete: Unde, când, cu cine? Fusese foarte dezorientat, nu ştia cine mai căzuse, ce anume putea spune. Toate încercările lui de a afla câte ceva au dat greş. Comisarul chior îl punea la punct brutal ι

17 – Dincolo de ziduri

— Mă confunzi cu un birou de informaţii, imbecilule! Aici eu pun întrebări!

Groma îşi aprinse o ţigară. La început ezită să-l servească şi pe Andrei, pe urmă, scoase o ţigară din pachet şi i-o întinse.

— Bine, domnule Boldur. Despre activitatea din Bucureşti o să discutăm altă dată. Când îţi vei da seama că e în favoarsa dumitale să vorbeşti. Rămânem la Iaşi. Despre „Flacăra Roşie" ai auzit?

Să-i răspundă nu, ar fi însemnat să-l întărâte.

— Sunteţi amabil să-mi daţi şi un foc?

Groma scăpără bricheta. Andrei trase fumul adânc în plămân.

— Întrebam de „Flacăra Roşie"?

— Despre „Flacăra" am auzit. Vreau să spun, am văzut câteva exemplare în pivniţa unde am fost arestat. Să ştiţi că aş vrea să vă ajut, să vă spun tot ceea ce ştiu, dar lucrurile sunt atât de compromiţătoare încât v-aş cere îngăduinţa ca înainte de a da o declaraţie în acest sens, să consult un avocat.

Groma avu senzaţia că e pe drumul cel bun. Breşa pe care o făcuse în conştiinţa comunistului trebuia doar lărgită.

Faptul că ri-a negat existenţa ziarelor ilegale era un succes. Acum nu era momentul să strice relaţia. Răspunse cu o politeţe exagerată:

— Foarte bine, e dreptul dumitale. Şi eu, deocamdată, n-am nevoie de declaraţii scrise. Spune-mi tot ce ştii despre „Flacăra Roşie".

— Vă spun. Trase un fum ca să câştige timp. N-am avut unde să stau, am văzut o casă părăsită şi am coborât în pivniţă…

— Casa nu era părăsită 1 se înfurie Groma;

— Mie mi s-a părut că da»

— Continuă".

— Acolo în pivniţă am văzut o maşină ciudată şi ziarele despre care vorbeaţi. Un teanc…

— „Flacăra Roşie"!

— Cred că aşa ceva.

— Răspunde concret!

— Da, am văzut un teanc de „Flacăra Roşie".

— Tipărite proaspăt.

— Asta nu ştiu.

— Eşti tipograf. E o chestie profesională.

— Probabil, dacă m-aş fi uitat mai atent, dacă le-aş fi răsfoit, mi-aş fi putut da seama…

— Mai departe.

— Am cercetat încăperea să văd cum mi-aş putea aranja un culcuş.

— Vorbeşte-mi despre ziare. β

— Mai multe despre ziare nu ştiu.

— Dar despre Caraman? îi zvâcneau venele de io tâmple. Andrei aştepta clin clipă în clipă să izbucnească cu toate astea, nu dădu îndărăt. Continuă pe acelaşi ton reţinut:

— Aud pentru prima oară acest nume.

— Înseamnă că îl ştii după numele conspirativ. E tipul cu care ai conversat în vorbitorul închisorii Centrale.

— N-am fost niciodată reţinut la închisoarea Centrală

— El era arestat! se răsti. Groma. Dumneata l-ai vizitat doar. Să ştii că acest lucru a fost prima dumitale greşeală. Acolo ţi s-a făcut poza

după care te-am recunoscut Groma se înfierbânta. Transportul maşinii plane cu camionul Salubrităţii a fost, a doua greşeală… Dar ai comis şi altele. În primul rând m-ai subapreciat. Ce ai discutat cu Caraman?

Era clar că întâlnirea cu Caraman nu se putea nega. Exista şi o fotografie. „Dar de ce nu m-au arestat pe loc? Ori voiau să mă urmărească, ori nu ştiau încă cine sunt".

— Am întrebat ce ai discutat cu Caraman?

— Fleacuri. L-am întrebat de sănătate şi i-am dus nişte ţigări.

— De unde îl cunoşti pe Caraman? Cine te-a trimis la el?

Înseamnă că nici Lăcustă nu era vinovat, căută febril să-şi adune gândurile. Căzuse probabil din vina celor care au organizat transportul.

— Pe Caraman îl cunosc din copilărie. Venea la noi în familie.

— Ce căuta un profesor universitar la voi în familie?

Auzind despre profesia lui Caraman, îi veni să zâmbească. La vorbitor, în zeghe, nu prea arăta intelectual. Căută febril o justificare pentru relaţiile lui cu Caraman, dar nu-i veni nimic în minte. Groma, încordat, aştepta răspunsul.

— Am vrut să dau la liceu şi l-am angajat preparator.

— Un profesor universitar preparator?

— O ducea prost pe vremea aceea. Avea nişte neînţelegeri la Universitate.

— Înseamnă că el te-a îndoctrinat. Doar nu ţi-a vorbit de fizică…

— Ba da, numai de fizică. Eram îngrozitor de prost. Nu ştiam la ce se foloseşte butelia de Ley da.

Groma se aşeză. „Numai să am răbdare şi să nu-mi sară ţandăra. Dacă nu reuşesc să-mi păstrez calmul, nu realizez nimic". Şi cât de aproape era ţinta.

— Am înţeles, despre Caraman nu vrei să vorbeşti. Socoti că nu era rău dacă lasă impresia că a crezut cele spuse de Andrei. Probabil te leagă de el amintiri mai vechi. Un lucru nu înţeleg: cum ai reuşit să sustragi literele de la tipografia Mitropoliei?

Deci nu ştiu nimic despre Olaru. Şi asta era o victorie, îşi spuse Andrei. Se încruntă, să nu-şi trădeze emoţia. Ce ar fi să-l atragă în anchetă şi pe protopop? Până se lămuresc lucrurile, tot va trece un timp. Şi pentru elân clipa de faţă, cel mai preţios lucru era timpul.

— Nu îţi cer nume, încercă să-l ajute Groma. Oricum nu mi-ai spune cine te-a ajutat. Procedeul spune-mi-l. Trebuie să-ţi mărturisesc ai lucrat magistral.

Era convins că lăudându-l, îl va înduplеca.

— Vă pot spune chiar şi un nume. Îmi dau seama că acum e totuna. Procurarea literelor a fost o treabă uşoară.

— Ai mai făcut o greşeală, domnule Boldur. Deci ai recunoscut că ai sustras litere de la tipografia Mitropoliei?

Bucuria lui Groma nu-l emoţionă. N-ar fi putut nega la infinit că el a tipărit ziarele. Era tipograf, l-au găsit alături de ziarele tipărite, era urmărit tot pentru o asemenea faptă. Prea multe erau probele, ca să încerce să nege. Timpul era mai important acum. Şi nu era rău că Groma se credea deştept. Cu cât se credea mai deştept, cu atât avea să muşte mai repede din nadă.

În declaraţia scrisă însă vă nega tipărirea „Flăcării Roşii".

— Chiar dacă n-aş recunoaşteaveţi atât de multe probe încât trebuie să mă supun evidenţei.

— E mai bine aşa, domnule Boldur. Cu ajutorul cui ai procurat literele?

— O să vă mire faptul că vă dau nume Eu de obicei nu-mi trădez prietenii. Dar el a încercat să mă vândă. Ce credeţi dumneavoastră, comisarul care m-a arestat, dacă m-ar fi găsit în sutană, ar fi avut curajul să mă legitimeze? Sigftr că nu. De patru zile trebuia să primesc hainele preoţeşti şi, dumnezeii mă-sii de Sfinţia Sa, nu mi le-a trimis. Bănuiesc că tot el a dat telefon şi v-a anunţat unde sunt.

— Vorbeşti de protopop?

— Retrag tot ce v-am spus, îmi pare rău că nu m-am putut stăpâni.

— Dar ai spus un lucru formidabil!… Nu, nu. E imposibil!…

— E aşa cum spuneţi, dumneavoastră. Imposibil. Am venit cu literele de la Bucureşti.

— Nu e adevărat! se ridică Groma în picioare. Literele, fără nicio excepţie, sunt de la Tipografia Mitropoliei!

Andrei îşi lăsă capul în pământ. Groma se ridică în picioare şi începu să se plimbe în faţa lui. Tot ceea ce spusese Boldur părea neverosimil, şi totuşi… într-un fel, protopopului i se datorează faptul

că Boldur a fost arestat. A insistat să-i arate plana aruncată la fier vechi. Foarte subtil a lucrat Sfinţia-Sa. Boldur ăsta are experienţă, şi-a dat seama cine l-a turnat. Dar cum a ajuns protopopui la o asemenea degradare? Şi fără îndoială s-a menţinut datorită relaţiilor. Oare nu l-a oprit Niţescu să-l ancheteze? Şi apoi, viaţa lui de familie. Fiica lui, amanta unui colonel. Morală tipic comunistă! Era convins că Niţescu va cădea în fund, când va auzi bomba. Pe baza unei declaraţii scrise ar putea chiar să-l aresteze pe Sfinţia Sa Iulian. Bineînţeles cu avizul Prefectului. „Am o stea. Fără îndoială sunt norocos".

În clipa aceea se deschise uşa şi un gardian îşi bătu călcâiele şi se întoarse spre Groma:

— Vă cheamă domnul comisar-şef Niţescu.

Groma se încruntă: tocmai acum s-a găsit ramolitul să-l cheme. Când era atât de aproape de ţintă. Câteva secunde rămase descumpănit, apoi, nervos, îşi muşcă buzele r

— Rămâi aici, ordonă gardianului şi părăsi încăperea.

NIŢESCU ÎL PRIMI PE GROMA. MOROCĂNOS: stătea rezemat cu amândouă mâinile pe birou, o ţigară nestinsă ardea în scrumieră: fuiorul de fum albăstriu se încolăcea spre tavan.

Lumina care pătrundea prin fereastra cu draperiile trase îi contura doar jumătate din faţă: restul, adumbrit, avea liniile incerte, ca o sculptură neterminată. După felul cum stătea şi tăcea, Groma îşi dădu seama că Niţescu avea ceva important de comunicat. Nu-i spuse nici „am venit", închise uşa discret şi rămase pe un colţ mai tocit al covorului: până la acel loc înainta de obicei secretara. Era hotărât să nu-i destăinuiască nimic din mărturisirile lui Boldur.

— Ţi-am aprobat un interogatoriu prealabil, începu Niţescu cu voce monotonă, şi dumneata ai început ancheta. Nu e bine, domnule Groma! îşi clătină capul în semn de indignare. Sau crezi că cine vine din Bucureşti nu trebuie să ţină cont de ordinele primite?

— N-am crezut asta, domnule comisar-şef.

Niţeşcu stinse mucul din scrumieră cu un creion. Continuă, ca şi cum n-ar fi auzit răspunsul lui Groma:

— Am fost informat că ai lucrat toată noaptea şi nu ai catadicsit să-mi prezinţi niciun raport.

— Tocmai voiam să-l întocmesc.

— Pentru informarea presei ai avut timp să dai interviuri. Mă

mir că n-ai insistat să ţi se publice şi poza, şi ai fi arătat bine aşa, cu plasture pe faţă…

— Nişte zgârieturi…

— Dar le porţi ca şi cum ar fi decoraţii!

Îşi dădu seama că fără articolele publicate în ziare I ş-ar fi luat cazul. Dumnezeu să-i dea sănătate Monel. Deci asta îl doare pe Niţescu!

— Dacă m-aş ţine de litera legii, continuă Niţescu tot incolor, ar trebui să te suspend.

— Pentru că l-am arestat pe Boldur?

Nu se temu că-l întărită pe superiorul său. Dimpotrivă 2 la nervi, comisarul şef putea să dezvăluie mai mult din intenţiile sale.

Era convins că Niţescu voia să culeagă personal laurii arestării tipografului.

— Nu pentru că l-ai arestat, ci pentru că ai dezvăluit arestarea lui. Toţi complicii sunt informaţi, se retrag în găoace, n-o să mai punem mâna pe nimeni. Înţelegi ce-ţi spun? Fără acest tam-tam în presă, puteam supraveghea casă, pentru că cineva trebuia să-i aducă articolele sau indicaţiile. Boldur e doar un tehnician, un tipograf. Pe noi, mult mai mult decât el ne-ar fi interesat autorii morali ai editării ziarului. Pentru trădarea secretului profesional, cum am mai spus, dacă m-aş ţine de litera legii, ar trebui să te suspend.

La acest aspect Groma nu se gândise. Probabil nu se gândise nici Mona. Îi păru chiar rău că nu-i venise în gând să pună pe cineva să supravegheze casa lui Lăcustă. Da, uitase, din cauza succesului. Încercă să se dezvinovăţească:

— Sper că vom afla de la el cine…

— Deci, ţi-ai asumat întreaga răspundere a anchetei? îl întrerupse Niţescu. Cu ce drept? Ştii încotro trebuie dirijată ancheta? Nu! Nici n-ai de unde.

— Ba da, domnule comisar-şef. Pe Boldur îl urmăream când dumneavoastră nici nu auziserăţi de el.

— Adică noi, cei de aici, din Iaşi, suntem tâmpiţi…

— N-am spus asta.

— Dar ai gândit-o!

— Nu, domnule comisar-şef.

— Şi ce voiai să afli de la el?

— Numele colaboratorilor, cine a tipărit „Flacăra Roşie", relaţiile dintre el şi Caraman, adresa tipografiei „României Libere" din Capitală…

— Şi a făcut mărturisiri?

Groma răspunse cu întârziere:

— Încă nu.

— Bănuiam. Pentru anchetarea ăstora trebuie multă, foarte multă experienţă. Dumneata n-o ai.

— Dacă mi-aţi acorda puţin timp, aş putea să vă dovedesc contrariul. Căută privirile comisarului şef, dar acesta era preocupat de curăţirea creionului de scrum: îl freca de sugativa tamponului.

— Dovada că eşti un anchetator bun sau prost nu mă interesează acum. Şi cu asta am şi terminat.

— Eu încă n-am terminat, domnule comisar-şef. Nu mai avea niciun sens să ţină secret numele protopopului. Demascându-l, s-ar putea să i se permită continuarea anchetei.

— Am senzaţia că n-am auzit bine! spuse enervat Niţescu.

— Ba da, aţi auzit foarte bine. L-am depistat pe cel care i-a furnizat literele de la tipografia Mitropoliei.

— De ce n-ai început cu asta?

— Pentru că datele sunt primite verbal. Încă n-am o declaraţie scrisă. Voiam să-l descos, să-l încurc, să-l oblig să facă mărturisiri.

— Cine e?

— Directorul tipografiei, Sfinţia Sa Iulian.

— Afară! răcni Niţescu. Ai înnebunit?

— Am să reproduc la Departament aceste cuvinte ale dumneavoastră. Am dovezi. În orice caz, voi putea dovedi. Literele, hainele preoţeşti, maşina plană din curtea tipografiei şi încă multe altele. Caraman a fost preparatorul lui Boldur.

— Astea ţi le-a declarat arestatul?

— Da.

— Ai procesul verbal?

— V-am spus, declaraţiile le-a făcut verbal.

— Dar cine a transcris declaraţiile?

— Nimeni.

— Ştii, domnule Groma, cum se face o anchetă? Ai auzit vreodată acest cuvânt: stenogramă? Avem patru stenografe în sediu. Patru. Cum ţi-ai permis să lucrezi pe cont propriu? Apăsă pe butonul soneriei şi aşteptă să apară secretara: îmi faci legătura cu domnul Prefect! După ce ieşi secretara, se întoarse spre Groma: Interviul din ziar, ancheta cu uşile închise, nerespectarea instrucţiunilor Departamentului, cum le vei justifica?

Groma pentru prima oară se sperie, dar n-apucă să răspundă, secretara anunţă, legătura.

Niţescu ridica receptorul:

— Da, eu sunt, Niţescu. S-au complicat lucrurile, domnule Prefect. Nu, nu pot prin telefon. Vă rog să mă primiţi chiar acum. Da, vă mulţumesc. Desigur, iau maşina. Puse receptorul în furcă şi se întoarse spre Groma: Unde e acest Boldur?

— În biroul meu.

— Mă aştepţi aici! Dacă părăseşti sediul, emit un mandat de arestare pe numele dumitale. Ieşi furios şi trânti uşa.

ANDREI FU MIRAT CÂND ÏN LOCUL LUI GROMA

apăru un alt comisar. Se sprijini cu spatele de perete.

— Cum te numeşti?

— Andrei Boldur.

Era convins că se întâmplase ceva foarte grav. Aşteptă nerăbdător următoarea întrebare.

— Ai declarat că te-a ajutat directorul tipografiei Mitropoliei?

— La ce să mă fi ajutat? Ţi-a procurat litere.

Nu-l cunosc pe directorul tipografiei.

— Nu-l cunoşti pe protopopul Iulian? răcum aud pentru prima oară de el.

— Imbecilule! îl plesni cu dosul palme! peste gură, apoi se întoarse spre gardian.

— Îl duceţi în celulă.

CONSTANTIN STAMATE, PREFECTUL JUDEŢULUI.

Îl ascultă pe Niţescu cu gura căscată:

— E imposibil. Îl cunosc pe părintele Iulian de peste douăzeci de ani. E un român cinstit, credincios.

— Am aceeaşi părere, domnule prefect. Comisarul acesta din

Bucureşti e un începător: comunistul, un om cu experienţă, l-a îmbrobodit. Am stat şi eu de vorbă cu el. Mie mi-a negat că-l cunoaşte pe Iulian. E un tip periculos.

Îi relată discuţiile avute cu Groma, cu Boldur. Bineârxtsles menţionă şi greşelile comise de comisarul din Capitală. Prefectul comandă două cafele, îl reţinu pe

Niţescu încă o jumătate de oră şi-i expuse soluţia pe care o găsise. Niţescu îl ascultă atent şi fu bucuros că ieşise basma curată din toată afacerea. Împăcarea cu prefectul îi dădu aripi. Se întoarse la Siguranţă bine dispus. Pe Groma îl găsi în biroul lui. Nu-i răspunse La salut, se aşeză în spatele biroului. Dezorientat, Groma îşi frământa mâinile. În cele din urmă Niţescu ridică privirile spre el:

— Deţinutul dumitale nici n-a auzit de protopopul Iulian.

— E un imbecil!

— Asta e şi părerea mea.

— Domnule comisar-şef, vă rog să-mi daţi o şansă. Vă jur că vă aduc declaraţii scrise.

— Vezi, domnule Groma, acum o oră-două m-ar fi interesat încă mărturii complete. Din clipa asta însă nici măcar mărturiile lui complete nu m-ar mai încălzi. E prea târziu. Dovezi există şi domnul Prefect insistă pentru un proces rapid şi răsunător.

Groma îşi dădu seama că printr-un proces rapid vor să-l salveze pe directorul tipografiei.

— Totuşi, domnule comisar *şei*. Nu mă interesează ce spune el despre Sfinţia Sa. Dar prin Boldur am putea cunoaşte şi activitatea celor din Bucureşti. Ar fi păcat să fie condamnat doar pentru tipărirea ziarului de aici. Ar fi posibilă arestarea întregii filiere.

Niţescu ridică privirea:

— Când? După ce vor intra ruşii în Bucureşti?... Dumneata trăieşti în nori... înainte de a te culca seara, nu auzi bubuiturile tunurilor? Procesul are efect dacă se desfăşoară astăzi sau cel târziu mâine. Poimâine s-ar putea să fim introduşi în boxa acuzaţilor.

— Mă tem că deţinutul n-are să recunoască nimic; De pe acum a cerut un avocat.

— Foarte bine. Am şi vorbit cu cei de la Tribunal, I se va da un avocat din oficiu.

ANDREI FU DUS ÎN CELULA fără să se mai fi întâlnit cu Groma. Se miră că ancheta se terminase în coadă de peşte, şi tocmai acest lucru îl îngrijoră cel mai mult. Din desfăşurarea anchetei şi-ar fi putut da seama de cum decurg lucrurile, cum e privit, ce pondere i se acordă activităţii lui, ce anume i-ar interesa pe anchetatori. Era conştient că situaţia era gravă, activitatea lui putea fi foarte uşor încadrată la „instigare împotriva orânduirii de stat" şi pentru acest articol de lege, mai ales pe timp de război, se acorda pedeapsa capitală. Sperase într-o anchetă lungă, cu atât mai mult cu cât era singurul arestat din domeniul presei: îşi imaginase că cei de la Siguranţă vor insista să afle numele colaboratorilor, că-l vor bate, chiar nădăjduia într-o spitalizare. Era de altfel singura soluţie ca să câştige timp. Dar de ce n-o fi continuat Groma ancheta? întrebarea asta îi revenea în minte mereu, ca un leitmotiv încăpăţânat. Să i se fi luat „cazul"? Era varianta cea mai plauzibilă. Probabil, entuziasmat de cele auzite despre Iulian, a raportat mai sus. Fără îndoială Groma era un comisar prost. Unui alt anchetator nu şi-ar x şi permis să-i vorbească cum i-a vorbit lui Groma. Acesta, din cauza succesului, şi-a pierdut raţiunea. Andrei fusese convins că discuţiile cu el vor dura cel puţin câteva zile, apoi, în faza declaraţiilor scrise, ar fi luat de la început toată ancheta. Era prea sigur pe el, că şi-a permis să nu întocmească măcar un proces verbal. Fără martori putea declara orice. Se temea că-l vor preda unui anchetator din Bucureşti, specializat în probleme de presă, care ştie câte ceva despre activitatea ilegală. Era bucuros că nu ştia adresa tipografiei „României Libere"; neştiind, îi era mai uşor să reziste. Îl regreta nespus de mult pe Groma: acesta, handicapat de o răzbunare personală, a scăpat esenţialul din mână. Normal ar fi fost să-l ia „tare" de la început, să-l intimideze. Mai ştia de asemenea că, oricât ar fi negat, cei de la Siguranţă aveau destule probe împotriva lui, probe în virtutea cărora judecătorii puteau să pronunţe oricând o sentinţă: teancul de ziare proaspăt tipărit, literele, cerneala tipografică, plus declaraţiile celor doi angajaţi de la Salubritate. De ce o fi lucrat atât de superficial Olaru? De ce nu şi-a ales oameni de nădejde pentru transportarea maşinii plane? O fi şi el arestat? Poate că nu – comisarul n-ar fi rezistat să nu-i pomenească numele sau chiar i-ar fi confruntat. Pe urmă îşi aduse aminte că vina transportului nu-i revenea lui Olaru. Parcă îi spusese că de acest lucru se ocupă Caramfil. Ideea, în fond, nu era rea: cine ar fi bănuit că maşina de gunoi transportă piesele unei tiparniţe? De

procurat un camion era mult mai greu: camioanele toate erau în evidenţa Cercului Teritorial, erau supuse rechiziţiei, trebuiau anunţate cursele, deplasările. Numai să nu-l recunoască cei doi „gunoieri" pe Caramfii.

Celula în caze fu dus era mică şi răcoroasă. Se trânti pe prici, îşi puse braţele sub ceafă şi contemplă tavanul. Din cauza umezelii, varul pocnise pe alocuri. I-ar fi plăcut mult mai mult să fie sus în camera de anchetă în faţa lui Groma. Să fi îndrăznit să-i spună unui anchetator experimentat că vrea să consulte un avocat: acesta i-ar fi râs în nas sau i-ar fi dat o palmă. Se sculă de pe prici şi se apropie tiptil de vizor: era închis. Faptul că nu-l spionau, că nu-i dădeau importanţă îl îngrijoră din nou şi-i dădu o stare ciudată de încordare. Încercă să-şi imagineze ce ar fi făcut moş Vlase în locul lui. Bătrânul ar fi fost în stare să doarmă şi dacă ar fi avut cu cine să schimbe o vorbă, chiar ar fi afirmat „uite, băiatule, am şi eu timp să mă odihnesc puţin". Probabil ar fi mutat şi priciul în cel mai ferit loc, unde să nu tragă, chiar cu riscul unor pumni. Îşi imagină chiar replicile lui moş Vlase: Durerea unui pumn trece, băiatule, durerea pricinuită de sciatică rămâne. De sciatică trebuie să am grijă, băiatule, nu de pumn". Oare numai vârsta să-i fi dar atâta înţelepciune sau s-a născut aşa, cu fire calmă, cu insteţimea omului de la ţară? Pentru moş Vlase, totul era de judecat, de cântărit.

— E seară, moş Vlase sau e înnourat?

— E înnourat, băiatule.

— De unde ştii, moş Vlase?

— Dacă ar fi seară, aş fi mult mai obosit. Mă dor şalele, băiatule, înseamnă că se schimbă vremea. Şi cum până adineaori a fost soare, acum sigur e înnourat.

Andrei auzi paşi pe coridor şi tresări. În faţa uşii paşii încetiniră, pe urmă auzi zdrăngănit de chei. Se întinse repede pe prici, să pară cât mai indiferent. Uşa se deschise şi apăru gardianul care îl păzise şi sus, în camera lui Groma.

— Poftiţi, domnule avocat. Eu am să închid; când terminaţi, bateţi în uşă. Voi fi prin apropiere.

Făcu loc şi intră avocatul. Când Andrei îl recunoscu pe Zaharia, vru să sară în picioare, dar se reţinu la timp.

Zaharia, la cele spuse de gardian, încuviinţă cu o mişcare a capului; gardianul ieşi pe coridor. Avocatul aşteptă să se răsucească

cheia în broască şi abia după ce auzi paşii îndepărtându-se, se uită spre Andrei. Cu spatele acoperi vizorul.

— Am fost delegat din partea baroului să fiu apărătorul dumneavoastră.

— Nu ştiu dacă nu e prematur, spuse Andrei cu voce tare, ca eventual să-l audă şi gardianul de pe coridor, încă nu e terminată ancheta şi, după câte ştiu, n-am dreptul la un avocat decât după ce am iscălit declaraţia finală.

— Mi s-a comunicat că ancheta este terminată. Se apropie de Andrei şi se aşează pe prici. Spuse în şoaptă: Aşa! vorbeşte tare.

— Vi s-a comunicat greşit, domnule avocat. Nu mi s-a cerut nicio declaraţie.

— Sper că n-ai mărturisit nimic, spuse Zaharia, tot în şoaptă.

— Absolut nimic.

Zaharia reluă cu voce ridicată:

— Eu, domnule Boldur, am sarcina să vă apăr. Dar nu vă pot apăra dacă nu-mi spuneţi tot adevărul. Continuă cu voce stinsă: Trebuie tras de timp. Ar fi bine să faci o cerere de transfer la Bucureşti.

— Acolo e mult mai rău. Sunt cunoscut.

— Dacă spuneţi tot adevărul, ridică Zaharia din nou vocea, voi încerca să găsesc circumstanţe atenuante. În şoaptă: Nu e nevoie să ajungi la Bucureşti…

— Şi dacă nu mi se aprobă transferul

— Voi insista să se aprobe…

Zaharia continuă tare, vorbind apăsat:

— Probabil pregătirile pentru proces vor dura două zile…

— Doar atât? întrebă speriat Andrei.

— Da, domnule Boldur. La insistenţele domnului Prefect, procesul se va judeca în două zile. De aceea e bine să faceţi mărturisiri complete. Eu voi obţine o copie după declaraţiile dumneavoastră. Şi dacă îmi permiteţi, voi formula eu cererea de transfer. Îşi consultă ceasul: Uite, spuse parcă mirat, au şi trecut cele cinci minute aprobate.

Se duse la uşă şi o lovi cu pumnul, în clipa următoare se auzi răsucirea cheii în broască. Era clar pentru amândoi că gardianul trăsese cu urechea.

Rămas singur în celulă, Andrei încercă să tragă concluziile

convorbirii: „Deci procesul se va ţine peste două zile, indiferent de mărturisirile mele. Înseamnă că instanţa se va mulţumi cu probele de la dosar. Dar dacă se grăbesc atât de mult, probabil că au motive să se grăbească. De timp nu s-ar mai putea trage decât, eventual, cu cererea de transfer. Dar asta depinde numai şi numai de iscusinţa şi relaţiile lui Zaharia". Îl încurca doar o frază a avocatului: „Nu e nevoie să ajungi la Bucureşti" … Fără îndoială, o aluzie la evadare. Oare îi ajung lui Zaharia două zile să organizeze o evadare?

Auzi din nou paşi şi se trânti pe prici. În prag apăru Groma: obosit, îmbătrânit. Nu părea omul războinic venit să se răzbune, deşi Andrei era convins că acel alt comisar, mai vârstnic, îi povestise discuţia avută despre protopopul Iulian. Mai ştia, de asemenea, că dacă Groma fusese schimbat, asta i se datora lui: reuşise să-l ducă de nas.

— Domnule Boldur! Andrei se ridică de pe prici. Ai spus domnului comisar-şef că nici n-ai auzit despre Sfinţia Sa. E adevărat?

— Da.

Groma îi căută privirile's

— De ce ai făcut asta?

— Pentru că înainte de a-mi pune prima întrebare, m-a lovit peste gură. I-am spus exact ceea ce a dorit dumnealui. De ce să fiu bătut? îi arătă buza umflată.

Groma îl privi descumpănit. Se aşteptase ca Andrei să fie impertinent, să se laude că l-a tras pe sfoară sau să tacă umilit. Siguranţa şi logica acestuia îl tulburară. Despre protopop nu mai avea ce să discute.

— Am fost informat că ai făcut o cerere de transfer.

În faţa lui Groma, Andrei îşi recăpătase cu adevărat calmul:

— Probabil v-a informat gardianul.

— Avocatul dumitale! i-o reteză Groma.

— Îmi pare rău că n-aţi asistat şi dumneavoastră la discuţia cu el. Mi-aţi trimis un avocat de categoria a treia, unul care probabil se ocupă de divorţuri sau găinari…

— N-am venit să ascult părerea dumitale despre avocat! Am venit să te avertizez că nu mai ai decât două zile. Se prevede o sentinţă exemplară. Am zis, două zile. Acum e momentul să-ţi salvezi viaţa. Mă interesează tipografii din Bucureşti.

— Domnule Groma, să vorbim cinstit. S-a hotărât data procesului fără să se fi terminat ancheta. Ce înseamnă asta? Că vi s-a luat cazul. Mă mai puteţi ajuta?

— Numai dacă faci declaraţii.

— Dar cei care au hotărât data procesului, nu mai au nevoie de declaraţii. Ele n-ar mai fi utile decât pentru dumneavoastră. Şi ce câştig eu?

— Poate – totul. Totul, precum ştii, înseamnă viaţa. Cu o declaraţie a dumitale în buzunar pot interveni şi la Departament. Dar numai cu declaraţii complete, cu nume, cu adrese. Ţi-am spus: în primul rând mă interesează tipografii din Capitală.

— Nu-i cunosc.

— Mai repet o dată. Nu mai ai decât două zile ca să-ţi aduci aminte de colegii dumitale din Capitală. Şi mai e ceva. Dacă avocatul de categoria a treia va reuşi să obţină transferul procesului la Bucureşti…

— …e bine pentru dumneavoastră sau nu?

— Mi-e tot una. Fii atent ce-ţi spun. Dacă avocatul va reuşi să obţină transferul, îţi garantez că vei încerca să evadezi. E singurul motiv plauzibil să pot folosi pistolul. Bănuieşti că după Abator şi după toată încăpăţânarea dumitale, doresc foarte mult acest lucru. Mi-ar plăcea un titlu chiar în ziarul vostru, pe patru coloane: „O încercare de evadare nereuşită”…

— O să aveţi o mare decepţie, domnule comisar. Nu voi încerca să evadez.

— Dacă ai încercat sau nu *se va stabili după*. Şi mai sper că voi face parte şi eu din comisia de anchetă.

— Îmi dau seama că nu vă avantajează transferul. Vă spun şi de ce. La Bucureşti nici nu vă va lăsa să vă apropiaţi, *de* mine. Declaraţiile mele pe dumneavoastră vă interesează *aici*. Încercaţi să amânaţi data procesului – şi poate ne înţelegem. Şi mie mi-ar conveni să renunţ la transfer.

— Eşti o lichea, domnule Boldur.

— Aveţi dreptate. Lichea e ceva. Dar dumneavoastră, fără mărturisirile mele, nu sunteţi nimic. Un biet comisar obscur.

— Porcule să-mi facă plăcere să asist la execuţie!

PROCESUL, AŞA CUM FUSESE STABILIT, avu loc după două zile,

cu uşile închise. În afară de cei trebuincioşi – completul de judecată, procuror, avocat şi inculpaţi – mai erau prezenţi: un individ din partea domnului Prefect, un tip înalt, cu o banderolă de doliu la braţul stâng şi comisarul Groma. S-au prezentat ca probe fluturaşi, geamantanul cu casete pentru litere, un teanc din „Flacăra Roşie", din care s-au citat şi câteva articole de îndemn la ridicarea armelor împotriva aliaţilor germani. Probele erau covârşitoare, orice negare era de prisos.

Lui Lăcustă i s-au înşirat toate antecedentele activităţii lui şi fu calificat recidivist, comunist înrăit, duşman al regimului. Lăcustă refuză să fie apărat. Avea ochiul stâng tumefiat, când privea spre judecători trebuia să-şi răsucească tot corpul. Se vedea pe el că fiecare mişcare îi producea dureri. Nu era speriat, făcea eforturi să nu intervină în discuţii: acuzările îl plictiseau vizibil. La anchetă negase totul simplist, copilăreşte: nu ştia că în casa lui fusese instalată o maşină de tipărit, văzuse abia la anchetă ziarele, pe Boldur nu-l întâlnise niciodată, nu ştia nici măcar de existenţa Partidului Comunist. Zeghea cu care fusese îmbrăcat era prea mare pentru corpul lui firav, postavul îi freca rănile deschise, din care cauză stătuse ore în şir nemişcat, tăcut. Era atât de adâncit în gânduri, încât nu auzise nici când fusese chemat la bară, în virtutea dreptului la ultimul cuvânt. Gardianul îl îmbrânci cu coatele. Probabil îl nimerise într-un punct dureros, încât Lăcustă se întoarse spre el şi vru să riposteze. Judecătorul îl chemă din nou la bară. Şchiopătând, Lăcustă se târî până la locul fixat, îşi întoarse capul într-o parte, să-l poată vedea pe judecător. Îşi începu pledoaria fără nicio introducere:

— Dumneavoastră mă învinuiţi de tipărirea unui ziar. Eu abia am învăţat să mă iscălesc. Nu pot fi nici ziarist, nici tipograf. Dar chiar dacă aş fi fost în stare să tipăresc un ziar, n-aş fi făcut i-o. E o treabă inutilă. Aş fi preferat să confecţionez bombe. Una pentru Primărie, una pentru Prefectură, una pentru Cercul Teritorial şi zece pentru Piaţa Unirii, să vadă burghezia că suntem înarmaţi.

În semn ele protest, preşedintele completului de judecată bătu cu ciocănelul de lemn în masă. În sală era cald, oamenii erau transpiraţi, uşile şi ferestrele erau închise ermetic. Procurorul, îmbrăcat în uniformă de colonel, eu nasturii încheiaţi până la mărul lui Adam, se ridică greoi de pe bancă şi se postă în faţa instanţei. Arătă eu degetul arătător spre grefier:

— Sper că s-a notat totul, cuvânt cu cuvânt. Şi să nu se uite, onorată instanţă, că fiecare cuvânt tipărit înseamnă zece, sute de bombe…

Judecătorul privi spre grefier (acesta dădu din cap în semn că a notat totul), pe urmă se întoarse spre Lăcustă ı

— Mai vreţi să adăugaţi ceva?

— Nu, domnule. Am spus tot ceea ce am avut de spus.

Andrei îşi lăsă privirile în pământ; hotărât lucru.

Lăcustă nu ştia să se apere. În general nu era precaut, luând cuvântul îşi făcuse mai mult rău decât bine. Andrei se întrebă ele ce nu l-a lămurit Zaharia, deşi ştia că orice încercare de a-i da un sfat s-ar fi soldat cu un eşec. La bară, în timp ce vorbise, se vedea pe el că era bucuros că i se oferise o tribună, că i s-a dat ocazia să-şi expună teoriile.

Andrei se întrebă dacă în timpul apărării n-ar fi cazul să pomenească faptele celor care îl judecă şi anume că procurorul Foloscu trăieşte cu fiica protopopului care l-a ajutat să procure litere. Dar cine să-i audă cuvintele? Dacă ar fi fost de faţă ziarişti sau măcar oameni de pe stradă, acuzarea ar fi avut un efect. Aşa însă…

Judecătorii se ridicară în picioare: preşedintele, un bărbat frumos, cu părul ondulat, înalt, cu ţinută militărească, aşteptă să se facă linişte, apoi spuse tărăgănat, ca şi cum i-ar fi fost greu să vorbească:

— Instanţa se retrage pentru deliberare. Celălalt inculpat, Andrei Boldur, la cererea Departamentului Siguranţei Statului, va fi transferat şi judecat la Bucureşti. La insistenţele propriului său avocat, instanţa a aprobat transferarea inculpatului în lanţuri, spre a preîntâmpina orice încercare de evadare.

Andrei nu se putu abţine: scăpă un oftat prelung. La ieşirea din sală, Groma îi tăie calea: îl privi ameninţător, cu fălcile încleştate. Andrei îşi plecă fruntea, în semn de salut şi arboră un mic zâmbet şiret.

În noaptea aceea sovieticii bombardară de patru ori laşul.

GHEORGHE GROMA tocmai îşi făcea bagajele, când Fiori apăru la uşa mansardei. Groma o văzu prin oglindă întâi n-o recunoscu, apoi se întoarse spre ea.

— Poftim, domnişoară.

— Vă deranjez? întrebă Flori cu voce stinsă. Părea supărată,

abătută.

Deşi Groma ar fi preferat să rămână singur cu gândurile lui, şi avea destule, din cauza exageratelor manifestări de ospitalitate ale familiei Foloscu, n-o putea refuza. Se străduia chiar să pară încântat de această vizită neaşteptată.

— Dumneata, domnişoară, niciodată. Mă scuzi doar că e deranj, îmi pregăteam bagajele, mâine dimineaţă îl însoţesc pe „omul din fotografie" la Bucureşti.

— Şi nu vă mai întoarceţi?

— Nu. Singurul motiv pentru care aş mai veni la Iaşi ai fi dumneata. Văzând însă faţa blazată a fetei, adăugă repede: Glumesc. Aici mi-am încheiat misiunea. L-am arestat, mă duc să-l predau şi gata. Probabil voi fi repartizat la un alt caz, voi mai aresta pe cineva şi atât. În fond am o îndeletnicire urâtă, tristă, neplăcută. Dar nu toate muncile sunt plăcute. Unii au profesii şi mai împuţite: stau în tranşee şi mor. Dar indiferent de urâţenia meseriei, fiecare dintre noi trebuie să-şi facă undeva datoria…

— Tata mi-a spus că va fi împuşcat. E adevărat?

Întrebârea era prea gravă ca Groma să-i fi răspuns imediat.1 Privi îngândurat spre fereastra de o formă geometrică ciudată, un paralelipiped terminat într-un unghi ascuţit, şi spuse, ca şi cum în clipa aceea ar fi realizat finalitatea activităţii lui:

— Probabil.

Flori părea prăbuşită.

— E chiar o crimă atât de gravă să tipăreşti un ziar?

— Să tipărească cineva un ziar nu e o crimă. Şi Pamfii Şeicaru scoate un cotidian, „Curentul", şi nu-l arestează nimeni. Pe Stelian Popescu, pentru că editează „Universul", nu-l acuză nimeni, dimpotrivă se bucură chiar de imunitate, un drept care se acordă ziariştilor în general. E vorba de ceea ce se tipăreşte în aceste ziare. Fiţuica asta a comuniştilor scrie împotriva ostaşilor care îşi dau viaţa pe front. Propovăduieşte răzvrătirea, când toate forţele neamului sunt încleştate în lupta pentru supravieţuire. Dar bănuiesc, că nu pentru asta ai venit: să afli acuzaţiile care se aduc acestui bandit.

— Nu. Am vrut să asist la proces. Aş fi fost curioasă să-l aud. Să aud cum îşi justifică activitatea. Dar tata n-a vrut să mă ia cu el.

— Acum, din păcate, domnişoară, nici eu nu te mai pot ajuta.

Procesul de aici s-a terminat.

— Şi nu s-ar putea face într-un fel ca să-l văd măcar?

— Să vezi un criminal?

— Da. Fotografia lui de pe noptieră m-a obsedat. V-am văzut pe dumneavoastră desfigurat după ce l-aţi arestat. Socotiţi că e o vină atât de mare că vreau să văd cum arată o fiară?

— Din păcate, mâine va fi transportat la Bucureşti. Groma spusese „din păcate" mai mult pentru sine.

— Ştiu, mi-a spus şi tata. De aceea v-am deranjat. Nu s-ar putea să-mi facilitaţi să-l văd totuşi?

— Aş fi înţeles curiozitatea asta dacă ar fi fost vorba de un actor de cinema sau de un boxer. Mă rog, eşti fată de procuror militar. Cu toate astea, la închisoare nu te pot duce, ar fi nevoie de o autorizaţie specială, contrasemnată chiar de domnul Prefect. Dar pot să-ţi dau un sfat: mâine la 7 şi 10 pleacă trenul. În vagonul patru avem o cuşetă rezervată. Dacă vii cu o jumătate de oră mai devreme la gară, pot să ţi-l prezint. Dar nu cred că te vei scula la ora aceea matinedă şi zău, nu merită. Mai ales că are şi decoraţiile pe el.

— Ce decoraţii?

— Aşa le spunem noi lanţurilor. Va fi escortat în lanţuri, pe baza unei hotărâri judecătoreşti.

— Atunci ne vedem mâine la gară.

După plecarea lui Flori, Groma se simţi deodată important. Era convins că dacă ar fi avut timp să se sfătuiască-cu Mona, lucrurile ar fi luat o altă întorsătură. Măcar dacă imbecilul de Boldur i-ar fi dat cea mai mică şansă. Un singur nume să-i fi spus. Putea fi şi un nume fictiv, o pistă falsă, dar ar fi câştigat timp. În orice caz, se întoarce la Bucureşti cu fruntea sus: l-a arestat pe cel urmărit la iaurgeria din Dudeşti. Şi dacă anchetatorii din Capitală vor reuşi să-i smulgă mărturisiri, cu atât mai bine. Meritele se vor răsfrânge şi asupra lui. 1

A doua zi dimineaţă, Groma o căută în zadar pe Flori: n-o văzuse nici în sala de aşteptare şi nici pe peron. Din cauza ploii, îşi spuse. Când îl ajută pe Andrei să urce în vagon, i se adresă ironic:

— Să fiu al naibii, domnule Boldur, dacă n-ai ghinion. Am invitat o fată frumoasă să-ţi facă semne de adio de pe peron, dar se pare că din cauza ploii n-a mai venit.

Flori îl aştepta pe coridorul vagonului, chiar în dreptul compartimentului rezervat. Se vedea că era emoţionată: îşi ţinea poşeta cu amândouă mâinile, avea părul ud şi părea nepieptănată.

Groma o întâmpină gălăgios:

— Nu m-am aşteptat pe timpul ăsta, zău… Poftim în compartiment, să vă fac prezentările.

Andrei nu ridică ochii spre ea decât o singură dată, apoi îşi târi lanţurile şi se aşeză pe bancă în apropierea ferestrei. De câte ori nu-şi dorise, nu-şi visase revederea cu Flori. De obicei şi-o imagina undeva pe o stradă, ea într-un grup, el singur, rezemat de un gard. S-ar fi salutat numai din priviri. Şi dacă cineva ar fi surprinsschimbul acesta de priviri şi i-ar fi cerut fetei socoteală, cine e omul la care se uită, ea i-ar fi răspuns cu voce tare, să audă şi el: „un trecător”…

După ce intră în compartiment şi jandarmul, un individ mustăcios eu faţă negricioasă, Groma trase uşa:

— Şi acum, permiteţi-mi să fac prezentările. Arătă spre jandarm: Domnul plutonier major Mihalache, ajutorul meu. Domnişoara Flori, fiica procurorului militar Foloscu. Domnul Andrei Boldur, fără profesie…

— Tipograf, spuse Andrei şi zâmbi.

Flori, jenată, îşi frământa poşeta între mâini.

— Vă rog să mă scuzaţi, începu Flori, rumegând fiecare cu vânt, să nu bâlbâie, că am venit ca la”»

—… menajerie, râse Groma, bucuros că găsise cuvântul cel mai potrivit. Uitaţi-vă bine la el, domnişoară Flori, ăsta e ocnaşul despre care v-am vorbit. Se întoarse spre Andrei: Vezi, domnule Boldur, ce atenţie ţi-am dat?

— Sunteţi foarte amabil, domnule comisar. Recunosc, mi-aţi făcut o mare surpriză. Îmi pare rău, domnişoară, că ne cunoaştem în aceste condiţii.

— Condamnaţii la moarte n-au alte condiţii! interveni din nou Groma.

Flori rămase rezemată de uşă, fără să-şi ia privirile de la lanţurile lui Andrei.

— Prin bunăvoinţa domnului comisar am ocazia să vă cunosc. Vă mărturisesc: nu aşa mi-am imaginat răufăcătorii. Pentru mine

rămâneţi pentru totdeauna doar un trecător.

— Un trecător oarecare, sări Groma. Oricum, aţi fost destul de indulgentă, folosind această comparaţie. Eu îl cunosc mai demult. Am altă părere.

— Domnul comisar are dreptate, spuse Andrei, fără să-şi ridice privirile.

Flori izbucni în plâns şi părăsi compartimentul. Groma vru să alerge după ea, dar se răzgândi.

— Şi pe fiinţa asta nevinovată ai speriat-o, domnule!

— BACĂU, CINCI MINUTE, anunţă megafonul gării, pe urmă repetă comunicarea şi în limba germană. Cei de pe peron, mulţi militari, asaltară trenul.

— Întâi răniţii! se auzi vocea unui impiegat, dar nimeni nu ţinea cont de răniţi: ele 24 de ore nu mai sosise niciun tren, în afară de garniturile germane venite să întărească frontul de la Iaşi. Oficial frontul se numea încă „de pe Nistru", dar din cauza bombardamentelor şi a bubuiturilor artileriei ruseşti, se încetăţenise noua formulă.

Groma, însărcinat cu transportarea lui Andrei Boldur la Bucureşti, rezervase compartimentul la timp. Cei de la întreţinere an fost obligaţi să scoată din magazie perdelele pentru geamurile care dădeau spre coridor, ca cei trei oameni comisarul, jandarmul şi deţinutul îmbrăcat în zeghe – să nu fie ţinta curioşilor. Drumul până la Bucureşti se bănuia lung, trenul putea avea întârzieri mari şi Groma nu voia să ajungă în Capitală obosit. Vorbise la telefon cu Berlogea, acesta încă nu fusese informat de dispoziţia Departamentului, dar socotea măsura ca foarte bună, în sensul că Boldur ar putea să le fie restituit lor, pentru aflarea unor noi date despre tipografiile din Capitală.

Câţiva călători urcaţi la Bacău încercară uşa compartimentului, dar apariţia jandarmului înarmat de după perdele îi făcu să renunţe. Andrei, în tot timpul călătoriei, se închisese în el. privea linoleumul murdar de sub bocanci sau peisajul cartf defila în faţa ferestrei. Groma nu se arătase vorbăreţ, dimpotrivă, aştepta ca Andrei să deschidă vreo discuţie. Jandarmul era obosit, adormise imediat după plecare. Uneori sforăia şi atunci Groma îl trăgea de mânecă să-l trezească.

Imediat după plecare, Andrei se temu că Groma îi va pune întrebări în legătură cu Flori. Nu cunoştea relaţiile dintre ei. Se întrebă de unde aflase fata că fusese arestat. După cum vorbea Groma cu ea,

părea că se cunosc de mult timp. Faptul că rostise cuvântul „trecător" dovedea că Flori venise anume pentru el. Ştia sau în orice caz bănuia că era în lanţuri; de ce o fi insistat să-l vadă legat? Se priviseră în ochi, ca atunci pe covor, în camera ei. Cine ştie cum s-ar fi terminat prima lor întâlnire, dacă bombardamentul ar fi durat? Sunt oameni pe care îi vezi o singură dată în viaţă şi amintirea lor rămâne neştearsă. Când fusese arestat ultima oară la Bucureşti, a stat vreo douăzeci şi patru de ore în celulă cu un bărbat morocănos şi îngrozitor de curios. Voia să afle totul despre oameni, despre lume. Un timp îl crezuse ţăcănit: „Vezi, frate, pe harta Africii este o ţară colorată în galben. Congoul Belgian. N-am fost niciodată acolo, nu ştiu cum arată ca peisaj, ce limbă vorbesc oamenii. Ştiu doar cum e colorată pe hărţi… Pentru mine ţara asta e ca şi cum n-ar exista…"

Era însetat de ştiri, de noutăţi. Se întreba des dacă, în ciuda ploilor prea abundente, se vor face pepeni. Au discutat toată noaptea, până au apărut zorile. Dimineaţa, bărbatul a fost scos din celulă de un ostaş. Din uşă s-a mai întors o dată spre Andrei: „Rămâi cu bine". Felul cum rostise salutul sunase straniu. Abia spre prânz aflase că omul fusese executat. Discutaseră toată noaptea, dar nu-i spusese că era condamnat la moarte. În anul acela Andrei urmărise cu multă atenţie piaţa: nu se făcuseră pepeni.

Vânzoleala de pe coridorul vagonului încetase: Andrei îşi trase picioarele sub el şi-şi ridică privirea:

— Vreau afară.

La început Groma nu înţelese rostul frazei, pe urmă, văzându-l cu genunchii strânşi, îi zâmbi:

— Suntem în staţie, domnule Boldur.

— Ştiu, dar eu stau înţepenit de patru ore. Dacă doriţi, pot şi aici în compartiment.

După felul cum rostise cuvintele, Groma îşi dădu seama că deţinutul nu glumeşte. Se întoarse spre gardian:

— Însoţeşte-l!

— Jandarmul şi Andrei se ridicară în picioare.

— Dar fii civilizat, îl sfătui Groma. Aşteaptă să plece trenul din gară.

Jandarmul răsuci piedica clanţei, deschise uşa compartimentului şi-l lăsă pe Andrei să iasă primul. Cei de pe coridor îl priviră curioşi, se

cutremurară la zdrăngănitul lanţurilor şi-i deschiseră drum: o mamă îşi sili copilul să se întoarcă spre fereastră. Cu paşi târşâiţi, Andrei porni spre capătul coridorului. Călătorii se fereau de el, se lipeau de pereţii vagonului, ca şi cum o simplă atingere i-ar fi contaminat. Concentrat la maximum, Andrei încercă să ghicească omul lui Zaharia. Era ferm convins că e undeva prin apropiere; în compartiment îl bănuise şi pe jandarm, dar renunţase la această idee. Privi feţele oamenilor, aştepta un semn, un zâmbet din partea cuiva. Zaharia, în timpul procesului, n-a putut să-i spună mare lucru: „Sări din tren imediat după plecarea din Bacău". Fraza îl înfierbântase, întors în celulă şi-o spusese de zeci de ori. Bănui că Zaharia aranjase totul: un om de-al lui va fi cu el în tren, îl va ajuta să-i imobilizeze pe Groma sau pe jandarm şi să-şi creeze situaţia de a sări. Era posibil ca Zaharia să-i fi trimis un om şi în apropierea locului unde trebuia să sară. Neapărat acela trebuia să aibă o maşină şi scule să-l elibereze de lanţuri. Cu lanţuri nu putea fi transportat nici măcar în maşină. Intrările şi ieşirile din oraşe erau păzite. Desigur, acum când cei înstăriţi au început să părăsească laşul, controalele erau mai greu de efectuat, dar un om în zeghe nu putea trece neobservat. Abia când a ajuns la capătul coridorului, şi-a pus problema săriturii. Nu era o treabă uşoară. Lanţurile atârnau greu, trebuia să sară repede, nu putea nici, măcar alege porţiunea cea mai bună de „aterizare". Nu putea sări nici măcar în direcţia mersului, să recupereze ceva din viteza trenului. Ţignalul locomotivei anunţând pornire garniturii îl trezi din gânduri. Se uită spre fereastră. În clipa aceea trenul porni şi fu cât pe ce să-şi piardă echilibrul, Se rezemă de peretele vagonului şi gardianul îl prinse de braţ. Porni spre W.C. Ajuns în dreptul uşii metalice, constată că uşa vagonului era deschisă. Deci, omul lui Zaharia era undeva prin apropiere, îi pregătise terenul. Ţăcăniturile ritmice ale roţilor la intersecţiile liniilor se auzeau din ce în ce mai puternic. Un aer rece venit de la uşa deschisă a vagonului îi mângâie fruntea înfierbântată. Se uită în jur, să-şi caute aliatul, dar în apropiere nu erau decât un ţăran în vârstă, cu barbă de câteva zile şi un soldat în termen, care-şi ştergea transpiraţia de pe frunte cu mâneca vestonului, Andrei puse mâna pe clanţa W.C.-ului şi aruncă o privire spre jandarm. Acesta, rezemat de peretele vagonului, se căznea să-şi răsucească o ţigară. Oare cât o fi trecut de la plecarea trenului? se întrebă Andrei şi se întoarse spre uşa deschisă a vagonului. Nu se vedea decât monotonia

pietrelor de terasament şi, sub dolmă, frunzele ca nişte săbii ale unui trestiiş. Făcu un pas spre uşă şi se aruncă în gol.

Jandarmul scăpă foiţa de ţigară din mână, se repezi la uşă şi-l văzu pe deţinut rostogolindu-se spre nămolul mustos al trestiilor. Cu gest reflex vru să-şi scoată arma de pe umăr, dar renunţa, era inutil. Goni spre compartiment; întâi se iovi de ţăranul neras, pe urmă de soldatul transpirat. Îşi croi drum cu coatele şi năvăli în compartiment cu faţa răvăşită:

— A sărit! ţipă, dar vocea i se frânse şi Groma mai mult bănui decât înţelese ce voia să spună.

— Cum adică, a sărit?

Jandarmul îşi trase sufletul şi bolborosi, încălecând cuvintele:

— Uşa era deschisă şi el nu mai e!

Groma nu voia să-şi creadă urechilor. Îşi scoase pistolul, îl trecu dintr-o mână în cealaltă, apoi se dezmetici şi trase de maneta semnalului de alarmă.

— Boule! mai avu timp să strige, apoi amincroi cazura pe canapeaua din faţă. Arma jandarmului zgârie fruntea lui Groma. Vru să înjure, dar cea de-a doua frână bruscă îl izbi" de peretele compartimentului. Cei de pe coridor credeau că e un bombardament şi porniră pe uşile vagonului.

— Copilul! se auzi vocea disperată a mamei şi se aplecă spre băiatul căzut pe un geamantan.

Cu chiu cu vai, urmat îndeaproape de jandarm, Groma coborî clin tren. Vru să alerge, dar un conductor transpirat îi tăie calea.

— Dumneata ai tras semnalul?

— Lasă-mă, îl îmbrânci Groma, dar conductorul îl prinse de mâneca uniformei.

— Nu pleci, domnule. 1500 mă costă un semnal Iscăleşti procesul verbal şi-mi dai numele şi adresa.

— Sunt comisar, ţipă Groma, dar conductorul nu se lăsă impresionat. A fugit un deţinut!…

— Întâi semnezi procesul verbal, insistă conductorul

Călătorii făcură cerc în jurul lor, erau *ă a* partea conductorului.

— De ce să i se scadă din salariu amenda? interveni cineva, pe urmă apăru şi mecanicul locomotivei.

— Dacă aveam viteză, cu liniile astea abia reparate, puteam să deraiem. Până nu iscăleşti, nu pleci de aici. Puse şi el mâna murdară pe vestonul lui Groma.

Înnebunit, Groma fu obligat să aştepte până ce conductorul completă procesul verbal, îi plăti amenda de 1500 lei, dar îşi notă numele conductorului.

— Sunt de la Siguranţa Statului, îl ameninţă. Dacă îmi scapă evadatul, te voi considera complice.

— Nu ameninţa că te bag în mă-ta! se apropie furios mecanicul. Groma îşi făcu loc şi începu să alerge de-a lungul terasamentului. Trecuseră mai bine de zece minute de când sărise Boldur, după calculele lui trebuia să fie la vreo cinci, şase kilometri în urmă. Lanurile de grâu, pârguite, vălureau sclipitoare în bătaia soarelui: păreau date cu praf de sticlă. Groma trebui să-şi ţină ochii abia întredeschişi, să se obişnuiască cu lumina puternică. Prin apropiere nu – se vedea nicio aşezare, nu trebuia să se grăbească; cu lanţuri la mâini şi la picioare, îmbrăcat în zeghe vărgată, Andrei nu se putea îndepărta prea mult de locul săriturii. Condiţii cumplite pentru o evadare. Dar adevărul era că deţinutul nu mai avea ce pierde: putea fi oricând judecat şi condamnat la moarte chiar dacă s-ar încăpăţâna să nege. Probele toate erau împotriva lui. Alergând, nu mai auzi paşii jandarmului, se întoarse şi-l văzu departe, cu arma agăţată de umăr şi în mâini cu cele două geamantane cu care au pornit la drum. Groma îşi dădu seama că pe jandarm nu mai putea conta; îşi continua drumul, sărind câte două traverse deodată. Urmărirea îi crea o stare nervoasă şi totuşi plăcută: se şi vedea raportând la Departament vânătoarea pe câmp deschis, arestarea unui comunist evadat. Dacă totul se va sfârşi cu bine, nu se putea ca ăia de sus să nu-l evidenţieze. Nu era exclusă nici decorarea, nemaivorbind de articolele de ziar din presa bucureşteană, pozele care i-ar fi apărut pe prima pagină. Fără îndoială Mona o să-şi schimbe părerea despre el. Întâlnirea din staţia lui 24 o s-o indice el şi o să se ducă chiar cu puţină întârziere.

După un kilometru, începu să răsufle precipitat: lipsa de antrenament îşi spunea cuvântul. Rări paşii, călca pe fiecare traversă şi-şi desfăcu nodul cravatei, să poată răsufla în voie. După un timp, îşi mai întoarse privirile spre jandarm: acesta, aşezat pe un geamantan, părea o mogâldeaţă. Groma îşi iuţi din nou paşii, dar nu rezistă mult:

simţi pe buze sarea transpiraţiei. Era convins că îl va găsi pe deţinut undeva într-un şanţ, cu oasele zdrobite şi la acest gând renunţă să se mai grăbească. De altfel, n-avea niciun rost să ajungă la Boldur obosit, fără vlagă. Îl frământa însă problema transportului: ce o să facă cu un rănit în lanţuri? Să-l ducă în cârcă până la primul post de jandarmi? Pe urmă găsi soluţia şi se linişti: îl va trimite pe jandarm până la şosea, să oprească primul mijloc de locomoţie; la nevoie o să oblige cu arma pe cine va fi cazul să transporte deţinutul în primul sat. Certitudinea că îl va găsi sigur justifică încă o încetinire a pasului – în fond, ce mai contează o jumătate de oră? De arestat îl va aresta oricum. Numai să nu fi murit imbecilul! Fără motiv, de morţi se temea: era o teamă ancestrală, idioată. Poate era şi vina preotului: îl dusese odată la un priveghiu şi l-a obligat să-l sărute pe mort pe faţă. Mortul, un bătrân ridat, avea un ochi pe jumătate deschis şi mirosea ciudat. Când şi-a apropiat buzele de el, a avut senzaţia că mortul a clipit din ochi. Nopţi la rând îl visase, îi auzise vocea, chemându-l la el sub pământ. Se opri o clipă să-şi tragă sufletul şi ca să-şi motiveze oprirea faţă de jandarm, se întoarse spre acesta şi-i făcu semne să se grăbească. Jandarmul nici nu se sinchisi să-i răspundă.

Groma îşi descheie nasturii vestonului şi-şi continuă drumul. Simţea soarele chiar deasupra capului, ţintuit parcă de cerul transparent, sticlos. După o jumătate de oră de mers, în dreapta şi în stânga terasamentului apărură smocuri de trestii şi ochiuri de apă. Deasupra apei stătute şi verzi, aerul cald şi rarefiat părea că fierbe. Aici undeva trebuia să fi sărit deţinutul. Groma trase piedica pistolului.

La vreo cincizeci de metri în faţa lui descoperi trestii călcate. Ca prin minune îi trecu oboseala şi se încordă ca un arc. Călcă precaut, până ajunse la trestiile culcate şi descoperi pete de sânge, Era pe drumul cel bun: îşi simţi bătăile repezi ale inimii. Coborî atent dolma, chiar pe făgaşul deschis de trupul rostogolit. Nici nu observă că intrase în noroi: urmă făgaşul, traversă trestiile şi ajunse la marginea unui drum judeţean prăfuit, Aici trestiile păreau călcate de mai mulţi oameni. Privind mai atent, mai descoperi dâre de sâşge şi urmele dantelate ale unui pneu. Îşi dădu seama că Andrei avusese colaboratori, îi veni să înjure. În aşteptarea jandarmului, desenă modelul urmelor lăsate de pneurile maşinii, ca la o adi că, să nu i se poată imputa nimic.

ZAHARIA VENISE în apropierea trestiişului, înarmat cu o lădiţă de prim ajutor: era pregătit să-l recupereze pe Andrei chiar şi zdrobit, Doctorul care trebuia să-i însoţească renunţase în ultima clipă: fusese reţinut la spital, în urma sosirii unui transport masiv de răniţi de pe front. Oricât de mult se frământase Zaharia în cele două zile premergătoare procesului, altă soluţie de evadare nu. găsise.

Spre bucuria lui, pe Andrei îl găsise într-o stare nu prea proastă: avea un umăr julit, faţa zgâriată de săbiile trestiilor şi mâinile însângerate în dreptul cătuşelor. Tamponă rănile cu spirt, îl târî până la maşină şi-l culcă pe bancheta din spate, în aşa fel să nu poată fi văzut. Pentru mai multă siguranţă îl acoperi cu un pled şi porni spre Bacău. Ştia dinainte că în oraş nu va putea staţiona, prima alarmă se va da de acolo. La Iaşi era imposibil de ajuns, deşi acolo l-ar fi putut trata într-una din casele Conspirative. Era convins că urmărirea se va face pe ruta Bacău-Bucureşti. După planul pe care îl făcuse* trebuia să ajungă încă înainte de a se însera la Piatra Neamţ, Avea acolo un prieten pe care îl ajutase pe vremea legionarilor; acela nu-l putea refuza.

Pentru sine însuşi, Zaharia îşi aranjase un alibi convingător: vorbise cu un prieten care sub prestare de jurământ putea să dea asigurări că dormise la el. S-au înţeles până în cele mai mici amănunte: prietenul urma să cineze cu cineva la Ambasador, o friptură de porc şi o sticlă de vin alb, să păstreze nota de plată. La nevoie şi chelnerul, fără să fie pus în temă, putea să certifice prezenţa a doi oameni la o masă anumită. Trecerea lui prin Bucureşti mai putea fi dovedită şi cu o pijama uitată în casa prietenului. Una de culoare verde. Maşina cu care plecase la drum o luase cu împrumut de la Caramfil. Se înţeleseră că va abandona maşina undeva pe o şosea, urmând ca el să revină la Iaşi cu un accelerat de la Piatra. În tren avea posibilitatea să se informeze de toate peripeţiile garniturii dintre Bucureşti şi Iaşi. Caramfil urma să anunţe poliţia de dispariţia maşinii. Alibi-ul era suficient de bine chibzuit şi verosimil.

RAFAEL ROITMAN SE NĂSCUSE la Tiraspol ca al patrulea copil al institutorului de la un *Heder* din centrul târgului. Taică-su, în afară de munca de educaţie de la grădiniţă, cumpăra şi vindea pene. După primul război mondial, Rafael a trecut Nistrul, să-şi încerce norocul în România. După multe peregrinări şi încercări de a se pricopsi în

numeroase meserii, se stabili definitiv la Piatra Neamţ. Aici, a încercat un mic comerţ cu haine vechi şi când afacerea a început să dea roade, s-a însurat cu o fiică a rabinului din Buhuşi. Cu zestrea nevestei, şi-a deschis un magazin de închiriat haine şi rochii pentru ocazii; nunţi, botezuri, înmormântări. Nevastă-sa, bigotă, purta perucă, avea faţa unsuroasă, visa copii mulţi şi vineri seara, în preajma *şabes*-ului, stătea ore întregi privind licăririle lumânărilor rituale, până cădea în transă: „ atunci, transpusă, curăţa cu untură de gâscă *tviln-urile* – curelele de rugăciuni ale soţului – şi cânta din psalmii regelui David, lungind oriental vocalele.

Dintre sărbători, cel mai mult îi plăcea Purimul: îşi parfuma peruca cu apă de colonie, îşi îmbrăca rochia de tafta neagră şi asculta, de la balconul sinagogii unde era locui femeilor, povestea tristă a Esterei şi a unchiului ei

Mordehai Textul biblic, comentat de rabin, era lung şi plictisitor, dar ori de câte ori auzea numele călăului Haman, tropăia mărunt a dispreţ. După slujbă scotea din cuptor prăjitura festivă, *humentaşul*, care avea forma pălăriei ticălosului Haman şi bea după poftă lichior de nuci, preparat de mâna ei. Murise după câteva zile de la naşterea Emmei. Rafael Roitman devenise ursuz, îi pierise zâmbetul bun de pe faţă, pierduse încrederea în cel de sus. Singura lui bucurie era Emma şi ea se dovedise o copilă cuminte, ascultătoare, eminentă la şcoală. O dezobişnuise de sâmbetele respectate rigid, de păsările tăiate la *haham*… Tocmai terminase bacalaureatul, când apărură primele legi rasiale, aşa că, spre mâhnirea lui Roitman, fata nu s-a mai putut înscrie la facultate. Au concediat servitoarea şi Emma s-ar apucat de gospodărie. În timpul liber îl ajuta pe taică-su în prăvălie. Roitman o privea cum se agita în magazin şi se gândea tot mai mult la străzile întortocheate din Tiraspol, la maică-sa, cu mâinile mereu roşii, mâncate de leşie. În timpul rebeliunii, se nimerise la Iaşi: venise să-şi aranjeze testamentul. Spre norocul lui, avocatul Zaharia îl ţinuse ascuns în casă, până trecu măcelul. Întors acasă, la Piatra, îşi găsi magazinul devastat. Deşi se credea sfârşit, îl refăcu. Pe urmă, cu toate intervenţiile – lui Zaharia, i s-a retras autorizaţia. Sfătuit tot de avocat, Rafael Roitman găsi un om de paie, schimbă firma şi continuă să închirieze haine de peazie. Aştepta cu nerăbdare sfârşitul războiului să nu mai fie nevoit s-o ţină pe Emma în prăvălia cu pereţii mucegăiţi. În clipele libere, Roitman încerca să-şi imagineze moartea: dacă ar fi

rămas la Tiraspol, lucrurile s-ar fi desfăşurat simplu. Acolo, moartea n-ar fi trebuit să urce decât o singură treaptă, să ajungă pe cerdacul din pământ bătut, i-ar fi fost uşor să-l găsească în camera din fund, unde se retrăgeau cei bătrâni din familie. În camera din fund a stat culcat şi taică-su, învelit cu un cearşaf alb. Când copiii intrau la el, îi gonea. cu un singur gest ai mâinii. Voia să fie singur la marea întâlnire cu infinitul, atent la fiecare zgomot, dorea să închidă ochii, să audă mai clar paşii plutitori ai aceluia care urma să-l ia. Aici, la Piatra Neamţ, moartea ar fi trebuit să traverseze prăvălia plină cu rochii de mireasă, ar fi trebuit să intre prin uşa încuiata în depozit şi abia după aceea ar fi găsit clanţa uşii în spatele căruia dormea el. Pentru – orice eventualitate, pe Emma o mutase în camera de la etaj, să nu audă, să nu vadă când pleacă el.

Când apăru Zaharia, Emma încerca tocmai o rochie de mireasă unei fete palide. Lui Roitman, în prima clipă omul i se păru prea bine îmbrăcat pentru un cumpărător: îl credea mai degrabă de la Primărie – sau Administraţia financiară decât client. Aşezat în spatele tejghelei, unde putea să stea cu picioarele scoase din pantofi, ridică profesional privirile:

— Dumneavoastră? Nu-şi pierduse accentul din Tiraspol.

Zaharia se apropie de el şi se rezemă cu amândouă mâinile de tejghea. Atunci descoperi Roitman că omul din faţa lui avea hainele prăfuite.

— Nu mă recunoşti?

Roitman îşi puse ochelarii şi începu să bâlbâie.

— O'o, domnule avocat… Dragă domnule Zaharia… Ce onoare…

Se chinui să-şi vâre picioarele în pantofi.

Zaharia aruncă o privire prin magazin. Fata îmbrăcată în rochie albă părea o sperietoare. Emma nu i se păru schimbată.

— Când am văzut firma, credeam că nu te mai găsesc

— Dumneavoastră m-aţi învăţat…

— Da, dar am uitat.

În cele din urmă Roitman reuşi să se încalţe. Se ridică în picioare şi se întoarse spre fiică-sa.

— Uite, Emma, cine a venit…

— Imediat, răspunse Emma, fără să se întoarcă spre taică-su.

Mama fetei palide cercetă rochia cu ochi de expertă:

— Nu se poate una care s-o mai slăbească puţin?

— Poate îi puneţi un corset, o sfătui Emma.

19 – Dincolo de ziduri

Mama clătină nemulţumită din cap:

— Lui Costică n-o să-i placă împachetată.

Roitman, bucuros de întâlnirea neaşteptată, îl prinse pe Zaharia de braţ:

— Cu ce ocazie în târgul nostru, domnule avocat?

— Am nevoie de un ajutor, domnule Roitman.

Nedumerit, comerciantul căută privirile avocatului:

— Doriţi să vă împrumut, domnule Zaharia?

— Nu, se grăbi să-i răspundă avocatul, apoi se aplecă spre el: trebuie să găzduieşti pe cineva câteva zile. Un om urmărit. Nu pot să-ţi spun mai multe acum.

Roitman se trase spre marginea tejghelei şi se proiectă spre uşa care dădea spre locuinţă.

— Ştiţi dumneavoastră ce-mi cereţi?

— Ştiu., dar n-am altă. alegere.

Lui Roitman frica i se desenă pe faţă; îi tremurau buzele ca şi cum ar fi mormăit o rugăciune:

— Curtea marţială, domnule avocat.

Zaharia îşi dădu. seama că trebuie să insiste. Răspunse repede:

— Asta e una din cele două variante.

Răspunsul nu-l linişti pe Roitman. Dimpotrivă, întrebă speriat:

— Şi care e a doua?

— Victoria.

Roitman\zâmbi îngăduitor.

— Nu vă supăraţi că vă întreb: victoria, ce înseamnă?

— Că tribunalele, Curtea Marţială să fie în mâinile noastre…

Ca un răspuns, din stradă se auzi răpăit de cizme. Răsună un cântec militar german. Roitman se duse la uşa de la intrare, trase puţin perdeaua, ca Zaharia să vadă coloana în marş".

— Vise, domnule avocat. Vise. Dar pentru dumneavoastră fac orice.

— Nu pentru mine, domnule Roitman, Pentru varianta a doua.

— Bine, domnule avocat. Mergem prin curtea din dos.

Deschise uşa şi ieşi în stradă.

CÂND ROITMAN REVENI ÎN PRĂVĂLIE, părea obosit şi avea umerii lăsaţi ca atunci când gândurile i se reîntorceau la Tiraspol, spre casa plină cu pene.

— Emma.

Da, tată…7

— Ai închiriat rochia?

— Da, tată.

Nu mai avea nimic s-o întrebe. Îşi luă inima în dinţi *i*

— Avem un chiriaş, Emma.

Emma apăru dintre rafturile cu rochii şi se opri lângă tejghea.

— Cum adică, un chiriaş?

Când făcea ochii mari, semăna eu maică-sa. Sprâncenele le avea la fel de stufoase, poate puţin mai arcuite.

— Aşa cum îţi spun. Dar te rog nu-mi pune întrebări. Vezi dacă n-are nevoie de ceva.

Emmei nici acum nu-i venea să creadă urechilor.

— De ce să aibă nevoie? îşi permise un ton mal ridicat, deşi faţă de taică-su era mereu supusă, cuviincioasă.

— Ştiu eu… E un om bolnav. %

— Dar cum ai putut face una ca asta, tată? De când ne-au rechiziţionat jumătate din casă suntem atât de înghesuiţi…

— Trebuia să-l primesc. Pentru cea de-a doua variantă.

Pentru o clipă, Emma fu convinsă că taică-su se ţicnise.

— Ce variantă?!

— Te-am rugat să nu-mi pui întrebări, îmbufnată, Emrna intră în casă prin uşa din spatele tejghelei.

ÎNCĂPEREA UNDE FUSESE INSTALAT ANDREI

era de fapt o cameră de trecere, folosită ca magazie pentru costume de ginere şi rochii de mireasă degradate, O scară interioară de lemn, vopsită maro, scorojită, ducea spre o încăpere de la etaj. Andrei o bănuia dormitor. Mai erau şi alte două uşi. Una prin care intrase, ducând spre – bucătărie, unde era instalat şi un pat; bătrânul precizase

atunci, fără pricină: „aici dorm eu”. Cealaltă uşă probabil că ducea spre prăvălie; trebuia să urci câteva scări ca să dai de uşa cu ferestrele acoperite de o perdea opacă din diftină. Deşi fiecare mişcare îi provoca dureri, Andrei încercă să inventarieze totul din încăpere. Pe diferite poliţe erau aşezate fel de fel de vechituri, statuete din porţelan, un Napoleon de jumătate de metru cu înfăţişare războinică, doi îngeraşi dolpfani, unul cu o mină ruptă, vaze ciobite, decorate cu email. Ό fereastră care dădea spre o curte interioară avea o draperie verde, cu ciucuri, ieşită la soare. Totul în casă mirosea a aer stătut, a praf.

Şi la Lăcustă se obişnuise greu: trebuiseră să treacă câteva zile să se poată orienta noaptea spre toaletă fără. să aprindă lumina. În cameră se mai întâmpla să se lovească de un scaun, să caute sertarul noptierei. Aici totul era mai încărcat, plin cu poliţe şubrede, cu lucruri aşezate aiurea. Ceea ce îl deranja însă cel mai mult era faptul că nu ştia nici măcar cum arăta strada, încotro ch portiţa din fundul curţii, cine erau vecinii. Nici măcar pe gazdă nu-l putu privi cu atenţie. Trebuia să-şi ferească picioarele rănite de cătuşele lanţurilor, să se uite pe unde calcă. Zaliaria îl aranjă în pat şi-l asigură că totul era în ordine. Nu i-a spus nimic: cu cine are de-a face în casă, cum să se comporte faţă de gazde, cu cine va lua legătura dacă va reuşi să se refacă. Zaharia era grăbit, voia să prindă primul tren spre Iaşi. Îşi aduse aminte cu amărăciune cât de nemulţumit fusese în pivniţa iaurgeriei; de fapt de când trecuse în ilegalitate, acolo o dusese cel mai bine. Cu moş Vlase nu putea să se plictisească. Dar şi cu Lăcustă a stat cu plăcere de vorbă, deşi pe strungar îl apucau pandaliile când îi spunea că socialismul nu e numai o răsturnare a forţelor dintr-un stat, ci o chestiune de durată. Cât timp înseamnă „durata” la tine? Nu ştiu. Ştiu doar că preluarea puterii la creştini a durat aproape patru secole. Burghezia a preluat puterea definitiv după un secol şi jumătate. Şi noi? Ţi-am spus, nu ştiu. Poate un secol. Atunci de ce să mă agit eu? Pentru copiii tăi. Poate pentru copiii copiilor mei. Poate.

Emma apăru dinspre prăvălie. După felul cum deschisese şi trântise uşa în urma ei, Andrei îşi dădu seama că femeia era pornită. Nu fusese avertizat că există şi o femeie în casă. Îi păru rău că n-a avut timp să stea de vorbă cu bătrânul mai mult. Aşteptă ca femeia să se apropie de pat. Ea, când îl văzu acoperit cu un pled până la gât, tresări, dar rămase tot severă.

— Bună ziua. Şi încă înainte ca Andrei să-i fi putut răspunde, continuă pe acelaşi ton: Să ştiţi, eu n-am fost de acord cu închirierea acestei camere.

— Bănuiesc, încercă Andrei un zâmbet.

Abia acum observă că femeia din faţa lui era foarte tânără.

— Totuşi n-aş vrea să-l supăr pe tata. Ar fi bine dacă dumneavoastră aţi renunţa la această cameră. Să plecaţi din proprie iniţiativă.

— Am să mă gândesc la propunerea dumneavoastră. Nu voia să promită nimic, înainte de a fi vorbit cu bătrânul.

— Îmi pare bine că sunteţi înţelegător, îşi descreţi fruntea pentru prima oară Emma. Aveţi nevoie de ceva?

— Nu. Adică, aş vrea să beau puţină apă.

Emma ieşi în bucătărie, apoi reveni cu un pahar cu apă. Andrei încercă să-şi ridice capul de pe pernă, să poată bea. Emma îi ghici intenţia. Deveni ironică:

— Sunteţi chiar atât de suferind?

— Nu, dar mă mişc mai greu din cauza bijuteriilor. Scoase de sub pled mâinile încătuşate.

Emma încremeni.

— Vă rog să mă scuzaţi. Jenată, îşi coborî pleoapele, apoi îşi vârî mâna sub ceafa lui Andrei, îl ajută să se ridice, să bea. Cu tot ajutorul ei, apa i se scurse pe bărbie, pe pled. Arătă cu bărbia spre lanţuri. Astea nu se pot scoate?

Andrei se lăsă şters pe buze, pe bărbie.

— Numai cu ajutorul unui lăcătuş.

— Probabil că tata cunoaşte pe cineva:

Îşi trase un scaun şi se aşeză lângă pat. Nu ştia ce să spună. Când tăcerea deveni apăsătoare, se scuză.

— Aş vrea să mă iertaţi, nu ştiam cui i-a închiriat tata camera. Acum vremurile sunt tulburi şi tata a îmbătrânit îngrozitor de mult. Şi ca mentalitate. Se teme că moare şi mă lasă pe drumuri. Am crezut că a închiriat camera pentru bani.

— Eu, din păcate, n-o să vă pot plăti nimic. Bineînţeles, deocamdată.

— Nu pentru asta v-am spus ce credeam… Mă întreb cum o

să-mi daţi de ştire dacă aveţi nevoie de ceva? Bănuiesc că aţi evadat de undeva. De ţipat n-o să puteţi ţipa. Poate să fie cineva în magazin.

— Eu niciodată nu vreau ceva cu urgenţă. Când aveţi timp mai treceţi pe aici.

Încă în seara aceea apăru lăcătuşul şi lucră până după miezul nopţii, chinuindu-se cu ui} bomfaier uzat. Emma asistă la scoaterea lanţurilor. Când rămase câteva clipe singură cu Andrei, îşi ceru din nou scuze:

— Socotiţi că după masă nu v-am spus nimic.

— Nu-mi amintesc să-mi fi spus ceva.

— Ba da. Cu mutatul. Mi-ar face plăcere să fămâneţi la noi.

— Din milă? întrebă Andrei.

— Şi din milă, răspunse Emma cu întârziere. Se reîntoarse taică-su din bucătărie şi nu mai putu continua. Să vă fac un ceai?

— Nu ceai, „Emma, interveni taică-su. Nu e bolnav. E Jul it puţin şi atâta tot. Fă-i de mâncare, să se refacă.

Andrei nu se refăcu nici după o săptămână. Mâna stângă îi înţepenea, cel mai mic efort îl făcea să se schimonosească de durere. Stătea ore întregi în spatele perdelelor, privea curtea foarte puţin circulată sau asculta discuţiile din prăvălie. Când avea puţin timp liber, Emma îi vizita, dar nu aveau ce-şi spune. Emma se aşeza pe marginea patului, privea covorul tocit de paşi, apoi, când liniştea se prelungea peste măsură se ridica brusc şi se întorcea în prăvălie. Seara de obicei mâncau în trei. Roitman povestea fragmente de amintiri fără nicio legătură între ele, dar de cele mai multe ori părea că se gândeşte cu voce tare.

— Nu îmi mai amintesc dacă veranda fusese vopsită în verde sau în gri. Ştiu doar că era decolorată de soare sau de prea mult spălat. Coboram patru trepte de piatră. Îmi pare bine că mi-am amintit că erau patru. Dimineaţa, tund răsărea. soarele, printre crăpăturile scândurilor din verandă razele desenau gratii pe podea. Îmi lipeam nasul da scândurile verandei şi priveam în soare până îmi dădeau lacrimile. Acum nu mă mai uit la soare şi totuşi îmi dau lacrimile.

Nu-l întrerupeau nici Emma şi nici Andrei.

— Din cauza penelor, de când mă ştiu am avut senzaţia că ninge în casă.

Altă dată înşira numele prietenilor din copilărie şi se întreba ce or fi ajuns Tevi sau Izu.

— Izu era deştept. Ştia să numere până la o sută când s-a înscris la *Heder*. Toţi îi propovăduiau viitor strălucit; eu îl invidiam. Odată i-am tăiat paltonul de iarnă cu lama şi m-am bucurat când taică-su l-a tras de perciuni. Îl uram pentru că era mai deştept decât mine. Ciudat cum se schimbă omul. Acum, când întâlnesc un om deştept, mă bucur. Nu mai am mult de trăit, dar aş da un an din viaţă dacă aş şti ce a ajuns Izu…

Vineri seara se încingea cu curelele de rugăciune şi se retrăgea în camera lui. În prima vineri, rămaşi singuri, Emma spuse fără să-l privească:

— Probabil ţi-ai dat seama că suntem evrei.

— Şi era important să-mi comunici asta?

— Da. E bine să ştii.

Becul din tavan, slab, îi lumina ciudat bărbia, fruntea şi vârful nasului.

— Ştiam. Dar ce importanţă are. E ca şi cum minai fi comunicat că marţi vei îmbrăca rochia galbenă.

— Potriveşti bine cuvintele. Vrei să te culci?

— Nu. Nu mi-e somn.

— Nici mie. Te superi dacă mai stau?

— Nu. Îmi face chiar plăcere. Am început să mă plictisesc singur. E îngrozitor să nu faci nimic.

— Dar eşti bolnav.

— Dacă te doare un umăr, nu înseamnă că eşti bolnav.

Din ziua aceea, Emma venea mai des în camera de trecere. Uneori cu treburi: căuta sub scări câte o rochie, chiar spunea cu voce tare ce anume căuta, dar Andrei îşi dădea seama că se justifica.

— Emma, pot să te rogceva?

— Desigur.

— Aş vrea să nu găseşti rochia pe care o cauţi. *Aş* vrea s-o cauţi şi după masă şi mâine…

— Ceea ce îmi spui tu e un fel de invitaţie.

— O rugăminte, Emma.

— Pentru că, aşa cum ai mărturisit, te plictiseşti singur.

— Nu, pentru că îmi place când eşti aici. Ştii că şi atunci când eşti în prăvălie mă gândesc la tine? Uneori încerc să-mi imaginez ce faci.

— Şi?

— Nu-mi pot imagina. Te imaginez totdeauna în camera ta.

— De ce acolo?

— Îţi spun. Când urci seara la tine şi-mi spui „bună seara", ai lumina în spate. Te văd ca şi cum ai fi goală.

— De acum încolo am să-ţi spun bună seara aici.

— E şi mai bine. Îţi simt respiraţia.

Tu îmi faci curte.

— Cred că da.

— Nu trebuie să te simţi obligat.

— Nu fac nimic din obligaţie. Dar dacă ţie ţi se pare că da…

— Nu crezi nimic.

— Trebuia să crezi în ceva, Emma.

— Tu în ce crezi?

— Acum cred în tine.

— Mă faci să roşesc.

— Când roşeşti eşti şi mai frumoasă.

Într-o după masă Emma veni lângă el şi se aşeză pe marginea patului. Andrei, îmbrăcat, stătea întins cu mâinile sub ceafă. Ori uitase pentru ce venise, ori venise fără motiv. Se priviră lung, pe urma Emma îşi lăsă capul în bărbie.

— Tu, când nu eşti bolnav, cu ce te ocupi?

— Sunt tipograf.

— Ai o meserie frumoasă.

— Nu-i meserie. E artă. Dacă n-ar trebui să rostesc cuvintele, ci doar să le înşir pe hârtie, ştii ce lucruri frumoase aş putea să-ţi spun?…

— Ce lucruri? întrebă Emma şi se trase mai aproape de el. Acum becul îi lumina toată faţa: umbrele genelor se proiectau pe pometii proeminenţi. Emma avea faţa lunguiaţă şi pielea măslinie. Poate şi din cauza asta dinţii păreau mai albi decât erau în realitate.

— Ţi-am spus că mi-e greu să le rostesc.

— Avem o maşină de scris.

— Şi-mi spui asta doar acum?

— Vrei să ţi-o aduc?

— Bineînţeles.

Emma se duse în prăvălie, cotrobăi într-un dulap zidit în perete şi reveni veselă cu un Remington uzat.

Andrei o lăsă pe Emma să pună maşina de scris pe masă şi abia după aceea se apropie de ea: claviatura semănă eu clapele unui lynotip. Mângâie Remingtonul ca pe o fiinţă şi o căldură ciudată i se revărsă în corp.

Emma îi întinse o coală de hârtie. Andrei, cu dichis, introduse hârtia în maşină, privi fascinat claviatura, apoi, încet, cu un deget, începu să bată clapele. Curioasă, Emma smulse hârtia şi începu să citească cu voce tare: „Îmi placi foarte mult".

Întoarse privirile spre Andrei.

— Îmi pare rău că nu te-am lăsat să scrii mai departe.

— Doamne fereşte! Cine ştie ce prostii aş fi scris.

GHEORGHE GROMA A FOST AUDIAT de două ori la Departament, gurile rele spuneau că a fost *anchetat* şi nu mai primise nicio misiune de la Berlogea. Îl ocolea pur şi simplu. Mona îi întări convingerea asta.

N-are curaj să hotărască singur. Întâi vrea să afle hotărârea celor de la Departament, Mi-e spus să-ţi spun că e ocupat.

— Dar n-anî nicio vină, Mona! Toată afacerea e atât de stupidă.

Ei îi povestise de câteva ori amănunţit evadarea, înflorind doar ceea ce presupuse chiar atunci la faţa locului şi anume că evadarea fusese organizată ştiinţific de foarte multe persoane.

— Dacă l-aş fi însoţit eu la W.C., desigur lucrurile s-rac şi petrecut altfel, dar nu e exclus ca oamenii lui să mă fi aruncat şi pe mine din tren.

— Caută-l pe Berlogea acasă, Gigi. S-ar putea să nu vrea să se expună aici. Acasă poţi discuta cu el mult mai deschis.

Singură Mona se afişa cu el. Mâncară de câteva ori la Capşa, îl invitase şi acasă la ea. Din cauză că se simţea ocrotit, nu putu fi el însuşi, deveni stângaci, complimentele pe care i le făcea sunau aiurea.

— Ştii ce-ţi propun, Gigi? Să nu discutăm despre situaţia ta. Din pricina ei eşti complexat. Stai în noaptea asta aici, ca şi cum ne-am fi

cunoscut azi.

Invitaţia veni pe neaşteptate. Groma se fâstâci, ar fi vrut să fie drăguţ, dar zâmbetele îi erau forţate, strâmbe. Din camera alăturată se auzea râsul strident a lui Lu şi vocea gravă a unui crainic care citea ştirile la radio. Mona se schimbă, îmbrăcă o cămaşă de noapte lungă şi transparentă din milaneză.

— Nu te dezbraci?

Groma nu ştia cum i-ar. fi plăcut Monei; să fie ordonat, să-şi aranjeze haina pe spătarul – unui scaun sau să fie boem şi să-şi arunce hainele pe covor.

Nu ştia nici ce ar fi trebuit să spună. Se dezbrăcă în tăcere, îşi puse haina pe spătarul unui scaun, potrivi dunga pantalonilor.

Mona începu să râdă:

— Aduci cu un gimnazist la internat.

În pat, Mona îşi puse c-pul pe pieptul lui.

— Ştii ce a spus tata? Că n-ar fi rău să nu insişti să ţi se lămurească situaţia. La o adică, dacă lucrurile se schimbă, poţi să susţii că ai sprijinit evadarea tipografului. Ar putea să conteze pentru o altă carieră.

— Nu pot face asta, Mona.

— Pentru că eşti prost!

Groma nu-i răspunse.

— Toţi grangurii se spală pe mâini. Dacă frontul n-ar fi atât. de aproape, ţi s-ar fi intentat un proces. Tu nu te gândeşti?

— Eu vreau să-l prind, Mona!

— De ce? Crezi că situaţia politică depinde de acest tipograf? Tata spune că şi Palatul e vizitat de comunişti.

— Vreau să-l prind pentru mine! să mă pot uita liniştit în oglindă şi să nu-mi fie scârbă de mine.

— Eşti singurul personaj shakespearean într-o piesă de Caragiale. Nu-ţi dai seama că eşti ridicol?

Pe Gabi ar fi băgat-o în mă-sa. Faţă de Mona se scuză:

— De ce nu poţi înţelege că şi eu am o ambiţie?

— Ai ambiţia să fii dinadins prost! Hai, scoală-te, du-te şi prinde-l!

Se îmbrăcă la fel de tăcut cum se dezbrăcase şi plecă fără să

salute. În drum spre casă se dojeni că nu avusese forţă s-o pălmuiască sau s-o înjure măcar. A doua zi îl căută pe Berlogea acasă. Acesta îl primi mult mai amabil decât şi-ar fi imaginat comisarul.

— Ştii ce aş face eu în locul tău, Groma? Aş cere să fiu detaşat la Iaşi. Detaşat. Detaşat înseamnă misiune. Tu n-ai. Dar acolo ai putea să te agiţi ca şi cum ai avea. Bănuiesc că eşti convins că tipograful tău e tot pe acolo prin regiune. E posibil ca sărind din tren să nu fi fost strivit. Se reface şi într-o bună zi îţi va pune „Flacăra Roşie" pe masă. Dacă eşti pe fază, mai ai o şansă. Vrei să-ţi aranjez detaşarea la Iaşi?

Decât să vadă zâmbetele ironice ale colegilor, privirile pline de falsă compătimire ale lui Vasiliu, alese detaşarea.

Niţescu îl primi rece, distant, dar Groma nu se aşteptă nici măcar la aparenţe. Îşi găsi o locuinţă prin bunăvoinţa prefectului, o cameră mobilată chiar – în Piaţa Unirii. Făcu totuşi o vizită de curtoazie familiei Foloscu. Nu găsi acasă decât pe colonel şi pe doamna Eugenia. La început insistară să se mute la ei, dar nu de ajuns ca să fie convingători. Groma le promise că nu-i va ocoli.

PLOUA ŞI LUI ROITMAN ploaia i se păru că e formată din fire lungi de apă. În copilărie şi ploaia era altfel: putea deosebi fiecare picătură, uneori când stătea în mijlocul curţii şi ţinea faţa în sus, reuşea să numere picăturile care îi cădeau în vârful nasului. Gândindu-se că ar trebui să stea în ploaie, se cutremură. Îi făcu loc poştaşului să intre.

— Noutăţi?

Scrisori n-avea de unde să primească – nimic decât înştiinţări de la Primărie sau Administraţia financiară. Iar noutăţile pe care i le spunea poştaşul de mult nu mai erau noutăţi. Totuşi, cu încăpăţânare, poate pur şi simplu din obişnuinţă, îl întreba în fiecare zi.

Poştaşul îi aducea „Universul" cu o zi întârziere.

— Ruşii se apropie de Prut…

De câteva săptămâni poştaşul îl informa că ruşii se apropie de Prut. Înseamnă că se apropie încet.

Poştaşul plecă fără să salute. Mai de mult, poştaşul îl întreba şi de sănătate, dar nu că l-ar fi interesat cum se simte „jidanul bătrân" ci doar aşa, fiindcă îi venea greu să spună bună ziua.

O auzi pe fiică-sa cotrobăind printre rochii.

Şi ea se schimbase de când aveau chiriaş: q surprindea uneori fredonând. La fel ca altă dată maică-sa. Stătea în bucătărie şi fredona

melodii ştiute numai de ea. Îşi aminti de un proverb auzit în tinereţe: „Evreii nu cântă decât în templu sau când sunt fericiţi”. Oare Emma era fericită? Probabil ar vrea să fie. Nici măcar proverbele vechi, evreieşti nu exprimă adevărul…

— Emma, du-i ziaâul.

La Tiraspol ziarele veneau odată pe săptămână. Le aducea Levi cu căruţa de la Odessa. Tot ei aducea şi scrisorile. Se oprea în faţia casei şi ţipa cât îl ţinea gura:

— Haim L. Vino odată că n-o să stau până-ţi numeri toate penele. Vino, că ai o scrisoare!

Scrisorile care veneau la Tiraspol erau toate importante. Anunţau moartea sau naşterea cuiva din familie. Altceva ce ar fi fost interesant să-şi comunice? Oare când s-a născut el, taică-su şi-a anunţat rudele? Acum, sigur, moartea lui nu va mai fi anunţată prin scrisori, Rudele nevesti-sii au fost duse în Transnistria, cu ei nu mai coresponda. O să moară într-o zi şi nimeni, în afară de Emma, nu va şti acest lucru. Şi ea ce o să facă?

Emma îi luă ziarul din mână şi intră în casă, ÎI găsi pe Andrei în faţa maşinii de scris.

— Au sosit noutăţile.

Andrei o prinse de amin două mâinile.

— Ştii care e cea mai mare noutate astăzi?

Despre ce noutate putea fi vorba când Andrei încă nici nu răsfoise ziarul?

— Nu ştiu.

— Du-te la oglindă.

Neconvinsă, Emma se duse la oglindă şi se privi.

— Nu vezi nimic?

— Nu. Ce să văd?

— Niciodată n-ai fost atât de frumoasă ca astăzi!

De când s-a mutat Andrei în casă, viaţa ei s-a schimbat. Nu mai cobora nepieptănată din cameră, dimineaţa abia aştepta să-l vadă. Avea cu cine vorbi. Şi Andrei ştia să spună lucruri interesante.

Se apropie de el să-i mulţumească pentru compliment. Îi sărută pe frunte, repede şi se retrase în prăvălie. Andrei aşteptă să se închidă uşa în urma ei, apoi aruncă o privire spre ziar şi rămase încremenit. Pe

pagina întâia, un titlu cules cu litere mari îi atrase atenţia: „Comunistul Ion Lăcustă a fost executat la Iaşi".

Primul lui gând fu să ceară, bani de tren şi să plece la Iaşi. Ce să facă aici? Să stea cu mâinile în sân? Lăcustă şi-a dat viaţa pentru „Flacăra Roşie" şi el vegetează. De ce nu-i dă Zaharia un semn de viaţă? Şi în amintirea lui Lăcustă ar trebui să scoată ziarul. Dar unde, din ce? La maşina asta de scris? Câte copii încap în acest Remingtpn? Cinci? De cinci ori cinci fac douăzeci şi cinci. Douăzeci şi cinci de exemplare răspândite la Iaşi ar face vâlvă. Şi-ar da seama oamenii că gloanţele de care a murit Lăcustă n-au putut omorî ideea. Moş Vlase în locul lui tot asta ar face. Poate află şi Zaharia şi-i dă un ajutor. „Flacăra Roşie", seria a doua. Numărul 3. Da, asta trebuie să facă.

— Emma!

Emma apăru în deschizătura uşii.

— Ce s-a întâmplat? Niciodată n-ai strigat atât de tare;

— Vreau să-mi faci rost de o bucată de linoleum.

— Linoleum? De ce?

— Am nevoie pentru titlul ziarului. Prietenul cu care am fost arestat a fost împuşcat. Îi arătă articolul din „Universul".

— Poate e mai bine să stai aicişi să nu se mai audă de tine. Războiul nu mai durează mult.

— Dar e şi războiul meu, Emma! N-am dreptul să stau şi să aştept!

— Şi ce vrei să faci?

— Să scot un ziar. Şi pentru el fraza sună pompos, dar nu mai avea nicio importanţă. Adăugă: Trebuie să scot ziarul! strigă aproape: E singurul lucru pe care-l pot face pentru Ion Lăcustă. El a murit din cauza acestui ziar. Trebuie să le arăt celor de la Iaşi, să arăt ţării întregi că Lăcustă n-a murit degeaba!... Am nevoie de hârtie, de multă hârtie, spuse, după o pauză.

— Şi cum vrei să tipăreşti ziarul?

— Multiplic foile la această maşină de scris. Timp, slavă domnului, am.

— Şi ştii ce trebuie să scrii?

— Ştiu.

— Şi după ce le baţi la maşină ce faci cu ele?

— Le răspândesc.

— Te duci în stradă şi le împărţi?

— Nu. Are cine să se ocupe de asta. Avem o întreagă filieră. Zilele astea plec la Iaşi.

— Nu te duci nicăieri!

— Nedistribuindu-le, e ca şi cum nu le-aş face.

— Mă duc eu la Iaşi!

— Tu nu te duci i E primejdios.

Probabil vorbiseră tare. În uşă apăru Roitman.

— Ce faceţi, vă certaţi?

— Vrea să se ducă la cinema, minţi Emma. Spune-i şi tu, tată, că nu e bine să iasă din casă.

— Emma are dreptate. Se duce ea şi-ţi, povesteşte filmul.

— Dă-mi bani, tată, mă duc la cinema.

Emma se întoarse din oraş cu un top de hârtie şi două duzine de plombagine.

PÂNĂ NOAPTEA TÂRZIU, Andrei ascultă ştirile de la Radio Londra, îşi făcu însemnări pentru comentarea ostilităţilor de pe front şi redactă un articol de fond în amintirea lui Lăcustă. Relată despre procesul cu uşile închise, despre felul cum. fusese maltratat strungarul de la Nicolina. Se culcă după miezul nopţii obosit, dar nu reuşi să adoarmă. Îşi imagina paginile bătute la maşină, pe două coloane, să semene cât mai mult a ziar. Îşi imagina întâlnirea cu Caramfil: o să-l oblige să-i trimită materiale pentru tipărit. Era imposibil să nu găsească un om care să poată face deplasarea până la Piatra Neamţ.

Era o noapte de vară, caldă, cu luna plina proptită de fereastra care clădea în curtea interioară. Lumina ei albă contura mobilele din încăpere şi tricornul Napoleonului de porţelan. Era gata să adoarmă, când auzii paşii Emmei pe scări. Aşteptă „ca să ajungă lângă pat şi o întrebă în şoaptă:!

— Tu de ce nu dormi?

— Nu mi-e somn.

Se aşeza iar pe marginea patului. Faţa îi rămăsese în umbră, Andrei nu-i vedea decât mâinile adunate în poală.

— Nu pot să dorm.

În bucătărie se aprinse lumina şi Roitman apăru n pragul uşii.

Cipilica îi căzuse pe frunte. O descoperi pe Emma pe marginea patului; îşi îndreptă umerii, să pară mai autoritar:

— Tu ce cauţi?

— Îi povestesc filmul pe care l-am văzut. Şi se întoarse spre Andrei: … atunci ăla cu barbă a coborât din maşină. Avea două geamantane mari…

— Vorbiţi mai încet, spuse derutat taică-su şi să retrase în bucătărie.

— Cine, avea două geamantane? întrebă mirat Andrei.

— Tu n-ai fantezie deloc. Îţi povesteam un film.

Andrei îi mângâie mâini-le.

— Ştii că pe întuneric ai ochii şi mai frumoşi?

— Dacă mă întrerupi mereu, uit continuarea filmului.

— Foarte bine. Dacă taci îmi spui mult mai mult. Îmi pare bine că eşti aici.

— Şi mie, dar mi-e frig.

Andrei îi făcu loc. Emma îşi lăsă capul pe perne. Spusa cu privirile aţintite spre tavan:

— Eu nu maz sunt fată.

Era singura frază la care nu se aşteptase Andrei.

— De ce-mi spui asta?

— Ca să ştii! Acum un an am fost chemată la comisariat. Mi s-a spus că tata a cotizat la Ajutorul Roşu, că arestarea sau libertatea lui depind de mine. Era un comisar bătrân cu dinţi galbeni.

Andrei se ridică în coate.

— Te iubesc, Emma.

— Minţi, strigă Emma şi Andrei se sperie. Minţiţi cu toţii! Aşa mi-a spus şi el.

Se ridică de pe pat şi urcă în camera ei. Andrei porni după ea. Nu ştia ce ar trebui să spună „simţea doar nevoia să fie alături de ea. O găsi culcată pe burtă, cu faţa înfiptă în pernă. Se aşeză lângă ea.

— Emma.

Ea nu-i răspunse decât după ce se întoarse cu faţa spre el.

— Ai spus că mă iubeşti.

— Da.

«— Dacă e adevărat ce-mi spui, promite-mi ceva.

— N-aş vrea să-ţi promit ceea ce n-aş putea face.

— Poţi! Depinde de tine.

— Atunci îţi promit.

— Mă laşi să mă duc la Iaşi. Să duc ziarele.

— Ai fost necinstită, Emma.

— Nu, Andrei. Nu vreau să te pierd. Sărută-mă.

AŞ VREA SĂ CUMPĂR spectacolul de la ora 7.

Caramfil crezu că se scufundă pământul sub el. Se sforţă să rămână calm. Cu toate astea vocea îi tremura.

— Aveţi autorizaţie?

— Desigur, îi răspunse Emma hotărâtă; *

Tot drumul, în tren, se pregătise pentru această întâlnire. Andrei o sfătuise la ce oră să-l caute, cum să se comporte dacă va fi de faţă şi funcţionara.

— Clara, se întoarse Caramfil spre femeia cu halatul alb. Vezi care e situaţia spectacolului de la ora 7. Lui Emma nu-i spuse decât foarte oficial: Vă rog să luaţi loc. Abia după ce ieşi funcţionara, Caramfil îşi şterse transpiraţia de pe frunte. Cine v-a trimis aici?

— Andrei. Am adus ziarele.

Scoase din geamantan un pachet învelit în hârtiev de ziar.

25 de „Flacăra Roşie”. Ivâi-a spus că dumneavoastră ştiţi ce aveţi de făcut.

— E nebun. N-avea voie să ia legătura cu mine!

El a spus că are. Şi vreau şi articolele pentru nu* mârul următor. Vă aştept aici?

— Nu.

— N-am unde să stau în altă parte. Vin de la Piatra Neamţ.

Caramfil ascunse pachetul într-un sertar al biroului.

— Nu mă interesează! îmi laşi adresa şi vom vedea ce se hotărăşte în privinţa lui.

— Domnul Zaharia îi cunoaşte adresa;

— Ar fi trebuit să aştepte să i se comunice ce are de făcut.

— A aşteptat două săptămâni.

Intră funcţionara.

— Spectacolul de la ora şapte nu mai poate fi reţinut. S-au vândut peste patruzeci de bilete.

Caramfil răsuflă uşurat.

— Îmi pare foarte rău. domnişoară. Mă mir că cei de la Facultate nu s-au interesat din timp. La revedere.

Emma îşi dădu seama că nu mai avea ce căuta la Caramfil. Îi mulţumi pentru amabilitate şi porni spre uşă.

SINGURUL CARE S-A BUCURAT de apariţia „Flăcării Roşii" a fost Groma. Îl chemă Niţescu în birou. Era agitat, cu cearcăne la ochi. Groma descoperi pe birou şi dosarul galben cu însemnele „strict secret", adus de Firoiu. Probabil cu notaţia Prefectului: „Ce-i asta, Niţescule?"

— Domnule Groma, dumneata ai experienţă, preiei cazul. Bănuieşti că e tot opera lui Boldur.

Fără îndoială. Eu cred că şi articolele sunt ale lui. Numai el a participat la procesul cu uşile închise. N-avea cine să redacteze, o informare atât de fidelă. Îmi puteţi spune unde s-au mai găsit ziare?

— Peste tot. La facultate, la gară, la Ni colina. Dacă dumneata, atunci în tren…

— Eu am fost singurul care s-a împotrivit să fie expediat la Bucureşti. Dacă m-aţi fi ascultat şi am fi făcut o încercare de evadare, fiţuica asta nu era pe masa dumneavoastră.

— Am spus, preiei cazul şi acţionezi rapid. Vreau zilnic informări. Dacă nu ai ce să-mi raportezi, îmi trimiţi o pagină goală iscălită. Ca să n-avem discuţii. Îţi place muzica?

— Nu, domnule comisar-şef.

— Atunci cum se face că te văd mereu la operă?

— O însoţesc pe domnişoara Foloscu. Studiază „Carmen". Stă cu ochii închişi şi tresare la câte o notă falsă, îmi permiteţi să mă retrag?

Cu câteva zile în urmă, Groma trecuse pe la colonelul Foloscu. Au stat de vorbă până seara târziu. Îi povestise evadarea lui Boldur şi misiunea pe care o avea acum să-l aresteze din nou.

— Din păcate nu dă niciun semn de viaţă. Probabil zace undeva cu oasele rupte şi n-are cum să se manifeste. Dar eu sunt răbdător.

Flori fusese entuziasmată de evadarea din tren. Ea ar fi vrut să audăamănunte. Se aştepta la o evadare spectaculoasă ca în filme.

Groma o readuse pe pământ.

— Nu, domnişoară. A fost o evadare banală. I-am permis să se ducă la W.C. şi a sărit din tren. Eroul nu a fost el, ci cei care au organizat evadarea. Când am ajuns la locul săriturii, am descoperit urmele unei maşini. Dacă n-aş fi încăpăţânat, ar fi trebuit să-mi dau demisia. Dar eu cred în steaua mea.

Flori, în speranţa că află şi alte detalii, îl rugă s-o însoţească la Operă. Groma se plictisi din plin. De dragul ei însă suportă patru spectacole. Când o vedea pe Amalia grasă şi transpirată, o invidia pe Flori că-şi ţinea ochii închişi.

După discuţia avută cu Niţescu se duse din nou la colonel. Îl găsi la masă şi se lăsă invitat.

— Mi-am permis să vă deranjez la această oră nepotrivită pentru că am o veste pentru dumneavoastră. Probabil în curând q să vă dau de lucru. Boldur mi-a trimis cartea de vizită…

Aşa, pur şi simplu *? întrebă Flori curioasă.

— Nu, dragă domnişoară, nu e omul care să-şi tipărească cărţi de vizită. Mi-a expediat un nou număr din „Flacăra Roşie". ETesigur, de astă dată „Flacăra" a devenit ceea ce trebuia să fie de la început: o biată fiţuică bătută la maşină.

— Înseamnă că pe dumneavoastră conţinutul nici nu vă *

deranjează.

— Bineînţeles. Asta e treaba altora. Eu îl admir pentru voinţa lui extraordinară. Pentru asta merită să fie împuşcat.

— Pentru asta, bănuiesc, întâi trebuie prins, spuse Flori şi Groma descifră ironia din tonul ei.

— Bineînţeles. De asta sunt aici.

— E ca şi cum ai căuta un ac într-un car de fin, interveni colonelul. Ai un plan concret?

— Deocamdată, fac razii în gări. Şi aici la Iaşi şi în toate staţiile până la Bacău. Mi-e de ajuns să acroşez un singur distribuitor. Atât. Restul e o chestiune de rutină.

— FII FOARTE PRECAUTA, EMMA.

— N-ai nicio teamă. Cine desface o rochie de mireasă?

Cele treizeci de „Flacăra Roşie" erau împachetate într-o rochie de mireasă şi rochia învelită în celofan, să se vadă. Ideea a fost a

Emmei şi Andrei trebui să recunoască: era o idee bună. O fată cu o rochie de mireasă sub braţ nu poate fi bănuită că transportă ziare ilegale. Era cel de al patrulea număr al ziarului şi Zaharia îi transmisese să-i „dea bătaie".

Nu trecuse nicio oră de ia plecarea ei când apăru val-vârtej Neacşu, lăcătuşul care scosese lanţurile lui Andrei. Vorbi încă de la uşă:

— Fata dumitale a fost arestată la gară.

— Arestată? Nu se poate i se văicări Roitman.

— E aşa cum spun. Am văzut-o eu când a fost băgată în dubă. Ar trebui să scapi de el. Arătă cu bărbia spre uşa din spatele tejghelei. Probabil vor veni şi aici.

— De ce au arestat-o? vorbind, lui Roitman îi tremura bărbia.

— Nu ştiu. Dumneata fă ce-ţi spun!

Roitman coborî scările împleticindu-se. Îl găsi pe Andrei în faţa maşinii de scris.

— Emma a fost arestată. Trebuie să pleci. N-ar fi trebuit să te primesc în casă.

— Domnule Roitman…

— Te rog, pleacă imediat!

Când Andrei apăru în poarta casei, strada era încă liniştită. Cei câţiva trecători matinali se îndreptau grăbiţi spre locurile de muncă.

Andrei se alătură unui grup şi se furişă pe lângă vitrine. În clipa aceea apăru duba în colţul străzii. Întoarse capul spre celălalt colţ: văzu o mulţime de poliţişti agitându-se. Nu avea de ales. Lovi cu cotul vitrina unui magazin de confecţii, înşfăcă un costum întins pe nişte sfori şi începu să alerge. Alertat, în uşa magazinului apăru proprietarul şi începu să ţipe cât îl ţinea gura;

— Hoţii!… Hoţii!…

Doi poliţişti coborâţi din dubă îl imobilizară pe Andrei, în urma lor apăru şi un comisar gras, cu dinţi mari, galbeni. Îl întâmpină proprietarul.

— A spart vitrina, domnule comisar!

— Luaţi-l, dădu dispoziţie comisarul, Ai noroc că n-a fost alarmă aeriană. Puteam să te împuşc ca pe un câine. Doi ani tot iei!…

— Îl bag în dubă? întrebă unul dintre poliţişti, care îi răsuci braţul.

— Îi bagi în mă-ta! se răsti comisarul la el. La drept comun! Ia-l de aici, să nu ne încurce.

După câţiva paşi Andrei recunoscu vocea lui Groma;

— Cum merge, băieţi? Sper, de data asta, să nu ne scape din încercuire. Aţi găsit ceva?

— Deocamdată un borfaş. A spart o vitrină.

— Azi nu vânăm borfaşi. Azi vreau peştele cel mare»

Andrei nu-şi întoarse privirile în direcţia vocii lui

Groma. Se lăsă condus de poliţist spre o altă maşină, După ce se îndepărtă destul de mult de colţul străzii, îl întrebă pe însoţitor:

— Ce înseamnă „peştele cel mare”?

— Linul politic.

Încă în aceeaşi zi, Tribunalul de Urgenţă îl condamnă pe Andrei Boldur la un an şi opt luni închisoare corecţională şi-l expedie ia Caransebeş.

În drum spre închisoare se întrebă cum au depistat-o pe

Emma. Nu găsi niciun răspuns.

f.

ÎN CELULĂ, ANDREI SE NIMERI cu un ceferist în vârstă cu bube pe faţă. Avea insomnie şi se scărpina tot timpul. Era bucuros că i-au adus un ortac.

— De trei luni de zile privesc pereţii, Eu n-am mai fost închis…

— De ce eşti aici?

— Din cauza bocancilor. Am fost acar la Cârpa. Pe o linie moartă au tras o mulţime de garnituri. Mi-a spus cineva că în vagoanele de zece tone sunt bocanci. Eu n-aveam decât ăia primiţi de la chefere cu talpă de lemn. Am zis, uite, mă fac cu bocanci. Dacă aş fi ştiut că-i tren militar, mi-aş fi văzut de treabă. Tu ce-ai făcut?

— Am luat nişte haine dintr-o vitrină şi m-am pomenit cu doi poliţişti în faţă.

Paşii de pe coridor se opriră în faţa celulei, apoi se auzi şi zdrăngănitul de chei.

— Ce o fi vrând? întrebă Andrei.

— Ne duc la plimbare. E vineri.

În curte, gardianul şef, un tip cu faţa osoasă şi mâini supradimensionate, orândui deţinuţii în cerc. El se postă în umbra

turnului de pază.

— Plimbarea!

Se credea important. Îşi consulta ceasul, să nu depăşească jumătatea de oră.

Încă de când se aliniase, Andrei îl descoperi pe Vărzaru, Părea îngrăşat. Vărzaru îi zâmbi cu gura până la urechi.

— Ce faci, prietene?

Andrei nu-i răspunse, ca şi cum n-ar fi ştiut că deţinutul i se adresase lui. Îşi lăsă capul în pământ şi încercă să calce exact pe urmele acarului.

— Ce, măi frate, nu mă recunoşti? îi strigă din nou Vărzaru după prima tură.

Andrei nu-i răspunse nici de astă dată.

DIRECTORUL PENITENCIARULUI, maiorul Mircea ţ Patraulea, tocmai se pregătea să părăsească instituţia: era trecut de ora unsprezece, verificase actele pentru controlul de la 1 septembrie, când apăru gardianul şef.

— Îmi permiteţi să raportez.

— Da, dar repede. E târziu.

— Deţinutul 3071 vă solicită o audienţă.

— Acum, noaptea?

— Da. Insistă.

— În ce problemă?

— Politică, spune. După câte îmi dau seama, vrea să facă un denunţ.

— Adu-l aici.

Gardianul se întoarse cu Vărzaru îmbrăcat în zeghe. Maiorul îl măsură din priviri.

— Spune.

— Vă vând un pont. Era sigur pe el.

— Aşa, tam-nesam sau e o afacere? Aprecia deţinuţii după înfăţişare. Avea o experienţă de peste douăzeci de ani. Cât mă costă?

— Un an, zâmbi Vărzaru larg. Îmi reduceţi detenţiunea cu un an.

— Nu se poate. Asta nu depinde de mine".

— Se poate, domnule maior. Am mai fost graţiat. Eu ascult, trag

cu urechea şi totdeauna scap mai repede.

Obrăznicia deţinutului îl irită. Vru să-l asculte până la capăt. Se aşează.

— Pont bun?

— Foarte bun. Dumneavoastră sunteţi maior; Cil informaţiile pe care vi le dau, puteţi avansa.

— Nu vreau să avansez.

— Păcat. Peste o săptămână, la 1 septembrie, oricum vine inspecţia. Voi încheia afacerea cu ei. Păcat, domnule

— Maior. Am un pont bun. Politic. Aţi putea îmbrăca uniforma de colonel.

— Spune.

— Vreau garanţii.

— Ce garanţii aş putea să-ţi dau?

— Cuvântul de onoare. Mie îmi ajunge atât. Este aici printre noi unul care ar trebui să fie deţinut politic. Unul care a tipărit ziare comuniste. Îl caută şi Siguranţa din Bucureşti.

În clipa aceea se auziră bătăi în uşă şi apăru un locotenent, comandantul gardienilor.

— Ce-i, Paul? întrebă maiorul.

Locotenentul se apropie de birou şi se aplecă la urechea maiorului.

— De două ore România a trecut de partea aliaţilor. Antonescu a fost arestat, toţi deţinuţii politici amniştiaţi. Dar asta pe noi nu no interesează.

— Ba da, Paul. Se întoarse spre Vărzaru. Despre cine e vorba?

Vărzaru era vădit deranjat de apariţia loc ptenentului, dar nu mai putea da îndărăt.

— Despre 4217. Andrei Oprea. Aşa e înregistrat aici. În realitate se numeşte Andrei Boldur.

În drum spre poartă, maiorul se abătu pe la celula lui Andrei. Era însoţit de gardianul şef.

— Am aflat, începu maiorul, că dumneata te numeşti Andrei Boldur şi ai tipărit ziare comuniste.

Andrei nu mai avea niciun sens să nege. Se – ridică în picioare.

— Da, domnule maior!

Maiorul îi întinse mâna.

— Eşti liber, domnule Boldur. România este în stare de război cu Germania.

ÎN DRUM SPRE IAŞI, Andrei Boldur trecu pe la Piatra Neamţ. Îl găsi pe Roitman în prăvălie, în spatele tejghelei. Părea mult mai bătrân. Era înhămat în curelele de rugăciune.

— Emma nu mai este. A murit în timpul anchetelor la Siguranţă. E înmormântată aici la doi paşi. Şi cât de mult aş fi vrut să se odihnească la Tiraspol. Acolo cimitirul e mult mai frumos. E căţărat pe un deal. Când eram copil, îi spuneam „oraşul de sus".

PE BAZA PROPUNERILOR lui Zaharia, tipografia ziarului „Flacăra Roşie" fusese instalată în Piaţa Unirii numărul 4, în fostele ateliere de sutiene ale doamnei Poluxis.

Andrei se prezentă la responsabilul tipografiei, un bărbat voinic cu faţa obosită.

— Aş vrea să mă angajez. Sunt culegător, dar am făcut şi muncă de zeţar.

— Nu e chiar aşa de simplu, tinere. La ziarul Partidului nu te angajezi chiar aşa ele uşor. Ai nevoie de referinţe şi de o autobiografie detailată. Trebuie să ştim ce ai făcut, cu ce te-ai ocupat în timpul războiului.

DE ACELAŞI AUTOR

(bibliografie selectivă)

LENŢA, roman

ÎN ORAŞUL DE PE MUREŞ, roman CIOCÂRLIA, nuvele A VENIT un OM, roman HOTEL TRISTEŢE, povestiri CERUL ÎNCEPE LA ETAJUL TREI, povestiri STATUILE NU RÂD NICIODATĂ, roman FERICITUL NEGUSTOR, roman PRIETENUL MEU ADAM, povestiri TERRA DE SIENA, nuvelă REÎNTOARCEREA, roman ÎNCOTRO, roman

STRADA SEMAFORULUI, povestiri

TESTAMENTUL, povestiri

DACĂ TOŢI COPACII AR FI LA FEL, roman

HOŢUL, roman PISTRUIATUL, roman ROŞCOVANUL, roman OAMENI, FAPTE, AMINTIRI, memorii FILIERA PRAHOVA, roman